

TÜRK İDARE DERGİSİ

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl : 36

Kasım - Aralık 1966

Sayı : 303

İÇİNDEKİLER

I-GENEL İDARE

A-TETKİKLER :

Bakanlığımız Koordinasyon Kurulu Hakkında.....	Fethi AYTAÇ	4
Temsil Ödeneği, İdare Âmiri ve Düşünceler	Adnan KIZILDAĞLI	12

Devlet Memurları Kanununa Göre İzin ve Disiplin, Memurin Hüsnu TUĞLU	33
--	----

Kanununun İlgili Hükümleri ile

Bunun Mukayesesi

Kalkınmanın İktisadi Veçhesi.....	Şerif TÜTEN	53
-----------------------------------	-------------	----

T.C. Devlet Teşkilâta Rehberi Başlıklı 1963 Tarihinde Basılmış	57
--	----

Kitabın 119 -133. cü sayfalarında

Yazılı İçişleri Bakanlığına ait Bilgiler

II — MAHALLİ İDARELER :

A — TETKİKLER :

Mahalli İdarelerin Yeniden Düzenlenmesi	Ziya ÇÖKER	81
---	------------	----

Devlet ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali Münasebetlerin	A. Naci	94
--	---------	----

Düzenlenmesi.....

Köylerimizde Mesken ve Yerleşme Meselesi	EKŞİOĞLU	109
---	----------	-----

Belediye ile İlgili Mevzuatta İdari Vesayet	Nihat TAHİROĞLU	126
---	-----------------	-----

III —GÜVENLİK :

A — TETKİKLER :

Önemli Bir Kuruluş : Yardımcı Polis.....	A. Turhan ŞENEL	137
--	-----------------	-----

B — TERCÜMELER :

Fransa'da Toplum Zabıtası	Erdoğan	155
---------------------------	---------	-----

ALIVEREN

İDARİ COĞRAFYA :

Yomra İdarî Coğrafyası	T. Fikret SAYGILI	164
------------------------	-------------------	-----

KANUNLAR :

(Bugüne kadar yapılan ek ve değişikliklere göre) Dahiliye	170
---	-----

Vekâleti Merkez Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında

Kanun.....

YÖNETMELİKLER :

Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu ile İlgili	177
--	-----

KARARNAMELER :

Kaymakamlar Tâyin Karamamesi	210
------------------------------	-----

GENELGELER :	224
--------------	-----

HABERLER :	234
------------	-----

FİHRİST :	244
-----------	-----

(297 ilâ 302 Sayılı Dergiye Kadar)

Türkiye için yıllık	:500 kuruş
Yabancı memleketler için yıllık	:750 kuruş

ABONE BEDELİNİN GÖNDERİLMESİ ŞEKLİ

A — Türkiye’de :

Bulunan yerin Mal sandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (çeşitli gelir makbuzu) aynen ve taahhütlü mektupla;

İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü — Ankara

adresine gönderilmelidir.

B — Yabancı memleketlerde :

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş eklendikten sonra hâsıl olan meblâğ, posta veya banka havalesi olarak yukarıdaki adrese gönderilmelidir.

YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda hazırlanacak etütler kabul olunur.

Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 20, 25 sahifeyi geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmeyen ayrıca bir de özü bulunması lâzımdır.

Dergiye dercolummayan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü’ne** müracaat edilmelidir.

Sahibi : İçişleri Bakanlığı

Yazı İşlerini Fiilen İdare Elden Mes’ul Müdürü : **Yiğit KIZILCAN**

Sevgili Meslektaşlarımız ;
Çok değerli okurlarımız ;
Sayın yazarlarımız ;

Türk İdare Dergisi sizlere daha yararlı olmak amacıyla yayınlarında yeni gelişmeler ve ilerlemeler yapmak istiyor.

Dergimizin gelişmesi için düşünceleriniz bize ışık tutacaktır. Sizlerin de bu konuda istek, dilek veya şikâyetlerinizi varsa onları bildirmenizi bekliyoruz....

GENEL İDARE

TETKİKLER:

BAKANLIĞIMIZ KOORDİNASYON KURULU HAKKINDA...

Fethi AYTAÇ

Giriş ;

Bakanlığımızda «Koordinasyon Toplantıları» yapılması hakkında ilk çalışma,

İlk çalışmayı izleyen Kurul toplantıları,

Sayın Bakanın katılmasıyla yapılan 10.Ekim.1966 toplantısı,

«Bakanlık Koordinasyon Kurulu» kuruluş ve çalışma esasları,

Dilek ve temenniler.

Giriş:

«Kamu yararına çalışan» Türk İdareciler Derneği'nin ayda bir yayınladığı İDARECİNİN SESİ Gazetesinin yazı işlerini yürütmekle görevli bir eleman olarak, 7.Ekim.1966 günü Bakanlığımızda Sayın Bakanın Başkanlığında üst seviyede bir Koordinasyon Kurulu Toplantısı yapıldığı hakkında TRT bültenlerinde ve basında yer alan haberleri çok ilginç bulmuş ve bu gayreti, söz konusu gazetenin 15.Ekim.12966 günlü 11. sayısında «Bakanlığımızda olumlu bir davranış» başlığı altında yansıtmakla beraber, bu kurulda ortaya konulan görüşlerin, not veya tutanakların yayınlanmasını temenni etmiştik.

Tetkik Kurulu Başkanlığımızın, Koordinasyon Kurulunun kuruluş, amaç ve çalışma esaslarının tespiti ile sonuçlanan gayretlerin tekmil safahatı hakkında lütfettikleri bilgi, meslektaşlarımıza ve

mensubu olmakla haz duyduğumuz Bakanlığımıza küçük bir hizmette bulunmak ümidi içinde bizi bu kuruluşu «hikâye etmek» yükümlüğü altına da sokmuş oldu. Her şeyden önce gösterilen itimada ve esirgenmeyen yardıma teşekkür borçluyuz.

Bakanlığımızda «Koordinasyon Toplantıları» Yapılması Hakkında İlk Çalışma :

Bakanlığımızda yüksek seviyede yetkili ve görevliler arasında belirli sürelerle koordinasyon Toplantıları yapılması fikri, Sayın Bakanındır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığını deruhte ettikleri zaman orada başarılı bir şekilde uyguladıkları toplantıların Bakanlığımızda da uygulanmasını faydalı — hatta zorunlu — görmekle verdikleri direktif üzerine, Emniyet Genel Müdürlüğü ile Jandarma Genel Komutanlığı dışındaki üst kademe yetkilileri 28.6.1966 günü Sayın Müsteşarın Başkanlığında toplanarak :

- a) Her ay, gerekirse ayda iki defa, Bakanlığın genel ve ortak işleri görüşülmek üzere Kurul halinde toplanılmasını,
- b) Muamelelerde formalitelerin sadeleştirilmesi ve lüzumsuz kırtasiyeciliğin kaldırılmasını, ilk incelenecek konular arasına alınmasını,
- c) Vilâyetlerin diğer Bakanlıklarda aksayan veya saplanıp kalan işlerinin bir takip usulüne bağlanması hakkında Hukuk Müşavirliğince hazırlanıp İller İdaresi Genel Müdürlüğünce İncelenmekte olan raporun görüşülmesini,
- ç) Yabancı ülkelerdeki vatandaşlarımızın ve sınır boylarındaki bölgelerde yabancı uyrukluların arazi ve emlâki konusu ile bunlar hakkında alınabilecek tedbirlerin incelenmesini ;
- d) Her Genel Müdürlüğün de kendi kuruluşlarını ilgilendiren konularda, üniteleri içinde toplantılar yaparak uygulamalarını, görüş ve tekliflerini — özet olarak — Kurul Toplantısına getirmelerini,
- e) Kurul çalışmalarında sekreterlik işlerinin Tetkik Kurulu Başkanlığınca düzenlenmesini,
- f) Kurulun çalışma esaslarını gösterecek bir tasarının Tetkik Kurulunca hazırlanmasını; kararlaştırmıştır.

İlk Çalışmayı İzleyen Kurul Toplantıları :

Kurulun İkinci Toplantısı, 8.7.1966 günü yapılmış ve «Kurulun çalışma esasları» hakkında Tetkik Kurulunca hazırlanan Tasan ele alınmış, ortaya konular görüş ve tekliflere göre Esasların yeniden kaleme alınması uygun görülmüştür.

Kurulun Üçüncü Toplantısı, 6.9.1966 günü yapılmış ve — gündemde daha önceden bildirilmiş bir konu olmadığından — ilk toplantıda görüşülen konulara değinilerek :

Kırtasiyecilikle savaş konusunda hazırlanan inceleme raporunun kurul üyelerine dağıtılması;

Valilerin diğer Bakanlıklarda izlenmesi gereken işleri için Valiler Bürosu kurulması hakkındaki raporun görüşülmesi ;

Vatandaşlarımızın yabancı ülkelerdeki arazi ve emlakine konan kısıtlamalar karşısında alınacak karşıt tedbirlerin neler olabileceği hakkında Emniyet Genel Müdürlüğünce bir inceleme raporu hazırlattırılması kararlarına varılmıştır,

Dördüncü Toplantı, 4.10.1966 günü Sayın Müsteşar Vekili, Emniyet Genel Müdürünün Başkanlığında yapılmış;

Kırtasiyecilikle savaş konusunda alınması gereken tedbirlerle ilgili olarak Tetkik Kurulu Üyesi Sayın Hakkı Albayrakoğlu'nun hazırladığı raporla «Valiler Bürosu» kurulması hakkındaki Hukuk Müşavirliği ve İller İdaresi Genel Müdürlüğü raporları gündemi teşkil etmiştir.

Üzerinde öncelikle görüşülen «Valiler Bürosu»nun kurulması gereklerinde birleşen üyeler bu büronun kanunî dayanağı ile kuruluş ve çalışma esaslarının neler olabileceği hususunda pek değişik görüşler ileri sürmüşler. Diğer Bakanlıkların muhtemel direnmelerine karşı kuruluşun Başbakanlık emrinde meydana getirilmesi, veya Bakanlar Kurulu'nda görüşülmesi gibi fikirler ortaya konmuş neticede Bakanlığımızın başka Bakanlıklarda bir muhatap aramadan re'sen büroyu kurması ve durumdan Valileri haberdar etmesi veya Bakanlar Kurulundan sadır olacak ve İllerin Koordinasyonla ilgili acele işlerinde İçişleri Bakanlığına bunların takip ödevi verildiğini ve ilgili Bakanlıkların da bir muhatap tayin ederek Bakanlığımızdan gelecek isteklerin sonucunun cevaplandırılması şeklindeki iki alternatif görüşün birleştirilmesi uygun görülmüştür.

Bu karardan sonra gündemin ilk maddesi olan zararlı bürokrasiyi önleme, «kırtasiyecilikle savaş» hakkındaki ön rapora dönülmüş ve 1 Kasım'da yapılacak toplantıda görüşülmesi kararlaştırılmakla toplantı sona ermiştir.

Sayın Bakanın Katılmasıyla Yapılan 10 Ekim 1966 Toplantısı :

4 Ekim de yapılan toplantıda gelecek birleşimin 1 Kasım'da yapılması kararlaştırılmış olmasına rağmen, toplantıdan 3 gün sonra Sayın Bakan Kurulu toplantıya çağırdı ve Başkanlığında, 7 Ekim günü toplanıldı. Anlaşıldığına göre Hazirandan beri her ay yapılmakta olan toplantılar Sayın Bakanın istediği ölçüde konulara girememiş ve beklenen başarılı sonuçlarını henüz vermemişti. Bakanlık Koordinasyon Kurulu'nun kuruluş sebep ve faydalarını anlatan Sayın Bakana göre Kurulun ilk plânda ele alacağı konular şunlardı :

- a) İdarî reform çalışmaları ;
- b) 1967 bütçesinin hazırlanması;
- c) Mahallî İdarelerin yeni ihtiyaçlara göre teşkilâtlandırılması;
- d) Bölge Valileri toplantıları çalışmalarının derlenip toparlanması ve mümkün olan kararların hemen yürürlüğe konması;
- e) İl idaresi hakkındaki çalışmaların olgunlaştırılması; Valilik müessesesinin kuvvetlendirilmesi;
- f) Belediye Kanunu değişikliği hazırlıklarının tamamlanması;
- g) Köy Kanunu Tasarısı'nın hangi Bakanlıkça hazırlanacağını tespit edilmesi ve tahakkukuna çalışılması;
- h) Özel İdareler Kanunu ile Mahallî İdarelerle ilgili diğer kanunların hazırlanması;
- i) Zararlı bürokrasinin önlenmesi ;
- j) Çıkmış kanunların eksik veya aksak tarafları görülmüşse düzeltilmesi hazırlıklarının yapılması;
- k) Valiler Bürosu kurulması ;
- l) Merkez Valilerinin aktif hale getirilmesi ;
- m) İdarî Alt Mahkemeler ve Danışma Kurulu kurulması tasarıları üzerinde çalışılması;

- n) Kaymakamlar bölge toplantısı yapılması ;
- o) Merkez Valilerinden faydalanma çarelerinin araştırılması;
- p) Tetkik Kurulu'nun daha verimli bir hüviyete sokulması ;
- r) Teftiş Kurulu'nun yeni bir görüşle düzenlenmesi;

Bakan konuşmasından sonra, ünitelerdeki çalışmalar hakkında bilgi istemiş, Genel Müdürler, Başkanlarla Müşavir'in verdiği izahat memnuniyetle karşılanmakla beraber gayretlerin hızlandırılmasını zarurî görmüş ve aşağıdaki direktifleri vermiştir :

- a) Bölge toplantılarında varılan karar esasları ve değerlendirme raporları yeniden düzenlenmeli; ifade ve daktilo hataları giderilmelidir.
- b) Kanun yapım ve değişikliğiyle ilgili çalışmalar süratle sonuçlandırılıp Kurulda son şeklini almalıdır.
- c) Kurul toplantı gündemleri, Müsteşarın Başkanlığında bir Merkez Valisi ve bir Tetkik Kurulu üyesi tarafından hazırlanmalı; Kurulun bir arşivi olmalıdır.
- ç) Merkez Valiliği Bürosu işi son karara bağlanmalıdır; Merkez Valileri İhtisas Komisyonları kurulmalıdır. (*)
- d) İdareciler Kongresi tutanakları; Plânlamada yapılan idareyi ve İdarî metotları Yeniden Düzenleme toplantıları ve raporları Kurulda değerlendirilmelidir.
- e) İdareci ve idare cihazımızla ilgili olarak geçmişte yapılmış çalışmalar, gayretler Kurulda ele alınmalıdır.
- f) Bakanlar Kurulu'nun kararına bağlı olup ta kaldırılması gereken formaliteler ayıklanmalıdır-
- g) Köy İşleri Bakanlığı ile temasa geçip Köy Kanunu Meclise şevke hazır hale getirilmelidir.

(*)Söz konusu Büro ve Komisyonlar Bakanlığımızın özel Kalem Müdürlüğü ifadeli 19/10/1986, 20/10/1966 gün ve 50/2621, 2622, 2623 sayılı yazıları ile kurulmuş ve ilgili kuruluşlara, Valiliklere bildirilmiştir.

«Bakanlık Koordinasyon Kurulu» Kuruluş ve Çalışma Esasları :

Hasıl olacak ihtiyaca göre toplanılarak Kurul çalışmalarının devam ettirilmesi kararı ile sona eren 7.Ekim.1968 toplantısından sonra Bakanlığımız Tetkik Kurulu Başkanlığı, «İçişleri Bakanlığı Koordinasyon Kurulu Esasları» adlı altında bir kuruluş, amaç ve görev, çalışma... tasarısı meydana getirerek Bakan'ın tasvibine sunmuştur.

Sayın Bakanın «uygun» bulduğu bu ESASLAR şunlardır :

1 — Kuruluş:

İçişleri Bakanlığında Bakan'ın, katılmadıkları hallerde Müsteşarın Başkanlığında Tetkik ve Teftiş Kurulları Başkanları, Hukuk Müşaviri, Mahallî İdareler, Nüfus İşleri, İller İdaresi, Özlük işleri, Emniyet Genel Müdüriyle Sivil Savunma İdaresi Başkanı, Merkez Valilerinden bir temsilci ile Tetkik Kurulu Başkanının seçeceği bir Tetkik Kurulu Üyesi'nin katılmasıyla «Koordinasyon Kurulu» kurulmuştur. Gerekli görülen hallerde Jandarma Genel Komutanı veya üye olmayan diğer üniteler âmirleri de Başkan tarafından üye niteliğiyle toplantılara davet edilebileceği gibi Bakanlığın diğer kuruluş başlan da düşünce ve görüşleri alınmak üzere Kumla çağrılabilirler.

2 — Amaç ve Görev:

İçişleri Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilâtına Kanun, Tüzük ve Yönetmeliklerle verilmiş hizmetlerin en iyi şekilde görülmesi, geliştirilmesi, merkez dairelerinin birbirleriyle ve merkezin taşra teşkilâtıyla ilişkilerinin koordine edilmesi, bölgesel kuruluşlar ve İl çalışmalarının işbirliğini sağlamaktır.

3 —Kurulun Raportörlüğü :

Bu görevi Tetkik Kumlu Üyesi yapar. Yazı işleri Tetkik Kurulunca yürütülür.

4 — Kurulun Toplanması:

Kurul davetsiz olarak her ayın ilk Salı günü saat 15 te Müdürler Encümeni Salonunda toplanır.

O gün resmî tatil günlerine rastlarsa toplantı, tatili takibeden. gende yakardaki esaslara göre yapılır.

5 — Gündemin Düzenlenmesi :

Koordinasyon Kuruluna getirilmesi lüzumlu görülen konular Genel Müdürlükler veya diğer Makamlarca aylık toplantılardan en az bir hafta önce raportöre intikal ettirilir.

Raportör, ilgililerle temas ettikten sonra, bunları düzenleyeceği gündeme alıp toplantıdan 24 saat önce üyelere dağıtır. (**)

Dilek ve Temenniler:

Bazı Bakanlıklarda, meselâ İmar-İskân Bakanlığında, uzun bir süreden beri faydalı ve devamlı bir şekilde yapılmakta olan Koordinasyon Toplantılarının Bakanlığımızda da başlamış olmasını gerçekten olumlu bir davranış olarak karşılıyoruz.

Bu toplantılar safahatının Bakanlık ünitelerine olduğu gibi TO- DAİE (Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü) Genel Müdürlüğüne yansıtılmış ve «yararlı görülürse» Amme İdaresi Bülteni'nde söz konusu edilmesinin istenmiş olmasını da, çalışmalara bilimsel bir yön verilmek istenmesinin ciddi işareti olarak, takdirle anmak isteriz.

Kurul çalışmalarının gittikçe daha belirli ve yararlı sonuçlara ulaşmasını samimiyetle dilerken birkaç temennide bulunacağız :

1 — Bakanlık Koordinasyon Kurulu'nun bazı toplantılarında, meselâ 3 ayda bir, toplantıya katılacaklar çemberi, muhtelif ünitelerdeki Şube Müdürü seviye ve sıfatındaki elemanları da içine alacak şekilde genişletilmeli ve bu suretle Bakanlık içi meselelerin serbestçe görüşüldüğü bir meslek için COLLOGIUM halini almalıdır.

Bu hareket tarzı, bir yandan Parlamento Komisyonlarında, öte yandan çeşitli Bakanlık ve kuruluşlarda yerine göre Sayın Bakanı veya Bakanlığımızı temsil eden Şube Müdürü, Daire Reisi gibi sıfat ve seviyedeki elemanların Bakanlığın çeşitli konulardaki ana görüş ve felsefesini öğrenmek ve bu felsefeye uygun direktifleri direkt olarak almak imkânını sağlayacak, onlara da modern idare prensiplerinin en değerlilerinden olan konuları diğer konularla ahenkli bir bütün içinde değerlendirme alışkanlığını, muhtemelen, kazandıracaktır.

(**)Kurulun, Aralık ayı toplantısı da sayın Müsteşarın başkanlığında yapılmış ve gündemindeki bazı konuları karara bağlamıştır.

2 — Kurulun amaç ve görevleri olarak Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilâtına kanun, tüzük ve yönetmeliklerle verilmiş hizmetlerin en iyi şekilde görülmesi, geliştirilmesi... hususlarına ayrıca «Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilâtında yapılacak değişiklik tasarıları...» gibi kuruluş ve görevle ilgili mevzuat çalışmalarını özellikle eklemek gerekir kanaatindeyiz. Çünkü Sayın Bakanın 7 Ekim toplantısında amaçların başında belirttiği gibi, İdarî reform çalışmaları Kurulun başta gelen meşguliyetlerindendir ve Bakanlığımız Merkez Teşkilât ve Vazife Kanununun çok, hem de çok, eskidiği ve günümüzün gereklerine hiç mi hiç cevap vermediği bilinen bir gerçektir.

3 — Yine modern idare prensiplerinden olan Komünikasyon = haberleşme tekniğinin bir icabı da, bir kuruluş içi âmir-memur ilişkilerinde meslek gruplaşmalarına ve onların ortak fikirlerine değer vermek olduğundan tekmiil idarecileri sinesine alan Türk İdareciler Derneği de bu koordinasyon çalışmalarını değerlendirmek üzere, TO DAİE Genel Müdürlüğü kadar, işbirliğine çağrılmıştır.

Hatırlanmalıdır ki Bakanlığımız bir ailedir, ve meseleler ailenin her ferdini, hepimizi aynı derecede yakından ilgilendirmektedir.

TEMSİL ÖDENEĞİ, İDARE AMİRİ VE DÜŞÜNCELER

Yazan :

Adnan KIZILDAĞ

Karacabey Kaymakamı

ÖNSÖZ

Temsil Ödeneğinin hangi kanuna müsteniden verildiğini, bu kanununun çeşitli tadillerini ve bu kanuna ek olarak çıkan kanunlarla 5027 Sayılı Kanun ek ve tadilleri dışında Temsil Ödeneği ile ilgili diğer kanunları, Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay mensuplarının, önceleri Temsil Ödeneği Kanunu içinde mütalâa edilirken, sonraları bu kanun şümulü dışına çıkışlarını, halen Temsil Ödeneğinden kimlerin ne şekilde ve ne miktar faydalandıklarını inceledikten sonra, bunun aksayan yönlerini ve olması lâzım gelen şekli hakkındaki şahsî düşüncelerimizi ihtiva eden bir inceleme yazımızdır.

İdarecileri yakından ilgilendireceğini ümit ettiğimiz bu yazımızın, Personel Kanununun yeniden düzenleneceği şu sırada yayınlanması, bu sahada çalışacaklara belki faydalı olur düşüncesiyle kaleme alınmıştır. Bakanlığımız ilgilileri, İdareciler Derneği ve Mülkiyeliler Birliğinin şayet bu yönde bir hazırlıkları ve çalışmaları varsa, bizim bu yazımız da karınca kararınca onlara yardımcı olabilirse ne mutlu bize.

Gerek 5027 sayılı Temsil Ödeneği Kanununda ve gerekse bunu tadil eden veya ek olarak çıkan veyahut diğer Temsil Ödeneği ile kanunlarda (5427, 6208, 6458, 6716, 6736, 6806, 7237, 21, 23, 66 ve 346 sayılı) Temsil Ödeneğinin bir tarifine rastlanmadığı gibi, ne maksatla verildiğine dair bir madde de mevcut değildir. Şüphesiz bu kanunların meclise şevkleri sırasında esbabı mucibeleri meyanında bu hususa temas edilmiş olması iktiza eder- Kanunî bir tarifi, kanun maddesi haline getirilmemiştir. Şayet böyle bir tarif yapılmış olsaydı, birçok husus kendiliğinden aydınlanmış olacak ve zihinlerde hiçbir tereddüt doğmayacaktı. Niçin ve ne maksatla verildiği de gene kanunda açık bir madde ile belirtilmemiştir. Belirtilmiş bulunsaydı, Temsil Ödeneğinin veriliş gayesi de kolayca anlaşılırdı.

Kanunda açık bir tarifi ve veriliş gayesi belirtilmemiş olduğundan, Temsil Ödeneğinden muhtelif kanunlara müsteniden çeşitli hizmet erbabı yararlanabilmektedir. Hattı zatında «Temsil Ödeneği» isminden anlaşılacağı gibi, bu ödenekten sadece temsil yetkisini haiz bulunanların yani Devleti veya Hükümeti temsil etme durumunda olanların faydalanacağı, anlamında anlaşılması gerekir.

Kabil olsaydı biz; «Devleti ve Hükümeti temsil etme yetkisi olanlara, bu sıfatlarından ötürü verilen ödeneye Temsil Ödeneği» denir diye bir tarif yapmak isterdik. Ama bu sıfatları olmayanlar da bu ödenekten yararlandıklarına göre, böyle bir tarifi yapmağa imkân yoktur.

«Temsil yetkisini haiz olanların, bu temsil sırasında temsil ettikleri mevkileri icabı yapmağa zorunlu olacakları bir kısım masrafları karşılamak amacı ile, kendilerine işbu temsil ödeneği verilir» demek istesek de gene yukarıda belirttiğimiz sebepler dolayısıyla, böyle bir tanım da yapmamıza imkân olmamaktadır.

Şimdi, Devleti veya Hükümeti temsil etmeyenler de bu ödeneği alabildiklerine göre, bu ödenek temsil sırasındaki harcamalarda yararlanacak bir ödenek olmaktan çıkmakta, bir kısım mevkileri işgal edenlere bu mevkileri dolayısıyla verilen bir ek ödenek veya tazminat halini almaktadır. Tıpkı Yargıç ödeneği veya Okul Müdürlerine, Müftülere ve Profesörlere verilen tazminatlar gibi olmaktadır. Böyle olunca da, bu ödeneğin makamla ilgisi olmamaktadır. Nitekim 5027 sayılı Temsil Ödeneği Ana Kanununun son tadili olan 346 sayılı Kanunda bu fikrimize uygun olan yeni bir usur, kanun metnine girmiş bulunmaktadır. Şöyle ki :

Madde 1 — «Kaymakamlık sıfatını ihraz etmiş olup ta merkez veya il teşkilâtında sabit bir vazifeye tayin ve nakledilenler» denilmek suretiyle, onların da bu temsil ödeneğini alacakları açıkça derpiş edilmiş bulunmaktadır. Yani Kaymakam olduktan sonra işçileri Bakanlığında veya Emniyet Genel Müdürlüğünde sabit herhangi bir göreve tayin ve naklolanlar veya II teşkilâtında sabit bir hizmete (Meselâ Hukuk İşleri Md.) tayin ve naklolanlar da bu temsil ödeneğini almaktadırlar.

Görülüyor ki; Temsil Ödeneğinin ismi ile gayesi arasındaki ilgi artık kalmamıştır. Bu bir ek ödenek olmuştur. Yargıç ödeneği halini almıştır. Hal böyle olunca da eski bir zihniyetle yürütülen veriliş tarzı mutlaka değiştirilmeli. Temsil Ödeneğini alacakların ayın birinci

günü o makamda olma şartı aranmaksızın, hakimlerde olduğu gibi maaş almağa haklı olduğu müddetçe bu ödeneği de almağa haklı olmalıdırlar.

Bugünkü tatbikat, Temsil Ödeneği alacakların ayın birinci günü vazifeleri başında elmalarını öngörmektedir. 5027 Sayılı Temsil Ödeneği Kanununun 1 inci maddesinde sayılanlar, Temsil Ödeneği alabilmeleri için aynı kanunun 2. 3. ve müteakip maddelerindeki şartlara durumlarını uydurmak zorundadırlar. Yani her ne sebeple olursa olsun ayın bininci günü raporlu, hasta veya kanunî izinli olmamaları gerekmektedir. Gerçi 5027 Sayılı Kanunun 2 nci maddesinin son kısmında : «.....Bu kimselerin yerlerine yetkili üst makamlarca vekil tayin edilmesi şartını koymuş ise de; tatbiikatta bu şarta pek uyulmadığı gibi, bir kısım temsil makamı da bir gün için dahi boş bırakılmayacak durumdadır. Bir Vali veya Kaymakamın vazifeden ayrılmasıyla yerine mutlaka bir vekilin tayin edilmesi mecburiyeti vardır. Esasen bu kimseler daha görevden ayrılmadan yerlerine bakacak vekilin kim olacağını da bir nevi inha şeklinde üst makama bildirirler. Üst makamların bu teklifin tasdikini beklenmeden de birçok hallerde vekil fiilen vazifeye başlamış olur. Ancak; Vali ve Kaymakam dışında kalan, temsil ödeneği alan diğer çeşitli memuriyet makamları için bu vekil tayin etme mecburiyeti her zaman için zarurî bir keyfiyet değildir. Meselâ; bir ilde, birden ziyade Vali Muavini bulunuyorsa, bunlardan birinin izinli veya raporlu olması halinde, ayrılanın görevi ekseriya otomatikman diğer vali muavini tarafından deruhte edileceğinden, ayrılan Vali Muavinlik makamına başka birinin üst makamlarca vekil olarak tayin edilmesi düşünülmez. Böyle olunca da 5027 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin son kısmına istinaden izinli veya raporlu olarak ayrılan Vali Muavini, kanunen temsil ödeneğini almağa hak kazanmış olur.

İçişleri Bakanlığındaki ve Emniyet Genel Müdürlüğündeki Temsil Ödeneği alan birçok memuriyetler de bu misâldeki gibidir.

Ama Vali ve Kaymakamın durumu bunlara benzemez. Bunu tipik bir iki örnek ile daha açık bir şekilde ortaya koymak istersek, Kaymakamların mağduriyetini daha iyi belirtmiş oluruz.

Birinci Misâl : Bu memuriyete asaleten veya vekâleten tayin veya naklolan bir kimse, yeni memuriyet yerine gelirken herhangi bir sebeple çıkacak bir mani dolayısıyla yolda, bir gün gecikse ve ayın birinci günü vazifesi başına ulaşmasa da ayın ikinci günü

işe başlasa temsil ödeneğini asla alamaz. O ayın sadece birinci gününde o mevkide olan bir kimse ödeneği tam olarak alır. 29 gün orada o vazifeyi deruhte edecek, yeni gelen ise Temsil Ödeneği alamaz.

İkinci Misal : Ayın birinci günü vazife başında olan o makamın sahibi sabah maaş ve ödeneğini aldıktan bir saat sonra izine ayrılıp, yerine bir vekil bıraksa kanunî hiçbir engel olmadığından, geri kalan 29,5 gün için vekil hiçbir surette bir tek kuruş Temsil Ödeneği alamaz. İzinden dönen asil, ayın 31 nci günü gece dahi gelse ödeneği gene kendisi alacaktır.

Şu açık iki misalden Temsil Ödeneğinin gayeye matuf bir şekilde yerine sarf edilmediği açıkça görülmektedir. Şayet Temsil Ödeneği, temsil sırasında sarf edilsin diye verilmekte ise, bu iki misalde de görüldüğü gibi, temsil mevkiinde oturmadan bu ödeneğin alınabildiği gibi temsil ettiği makamda oturduğu halde, Temsil Ödeneğini alamamak durumu da mevcuttur.

Tatbikatta çeşitli haller doğmaktadır. Ayın birinci günü Temsil Ödeneğini alıp izine ayrılarak, ayın 30 ncu günü gelerek yeni ayın temsil ödeneğini de alabilmek olduğu gibi herhangi bir sebeple ayın son günlerinde bir kursa, bir imtihana çağrılmak veya başka bir mazeretle işbaşından ayrılmak suretiyle, aybaşında vazife başında olamamak durumu ve onu takip eden aybaşında da rahatsızlanıp, gene aybaşında birkaç gün makamda olmamak durumu da olabilir hallerdendir. Bu takdirde iki ay arka arkaya Temsil Ödeneğini sırf aybaşlarında birer gün makamda bulunmaktan mütevellit, alamamak durumu ile karşılaşmak mümkündür.

Ayın son günlerinde bir yakınınızın, meselâ babanızın ölümü dolayısıyla üç gün izinli ayrılırsanız, bu acınızın üstüne ayın birinde maaşınızı alırken temsil ödeneğinizin de kesilmiş olduğunu görürsünüz. Daha 27 gün o makamı siz temsil etseniz de durum değişmez. Birinci gün Temsil Ödeneğini alan, o ödeneğin kanunî hak sahibidir.

Bu misalleri çoğaltmak, daha değişik hallerle misaller vermek mümkündür ama, mesele aydınlanmış olduğu için uzatılmasına lüzum yoktur.

346 Sayılı Kanunun 1 nci maddesi, Vali, Vali Muavini, Kaymakam ve Bucak Müdürlerini saydıktan sonra, Emniyet Müdürlerini de bu sıraya eklemiş; ayrıca da Kaymakam ve Emniyet Müdürlüklerini ihraz edenlerden, merkezde veya İller teşkilâtında sabit bir vazifeye

tayin ve nakledilenlerle, kendi kadrosunda çalıştırılanlar ibaresi de eklenmiştir.

Yukarıda bir nebze bahsetmiş olduğumuz gibi, bir Kaymakam İçişleri Bakanlığında herhangi bir göreve gittiğinde veya bir Emniyet Md. merkezde bir vazifeye naklolduğunda veya bunlara il dahilinde başka bir vazife verildiğinde, bu sıfatı ihraz etmiş oldukları için temsil ödeneklerini almağa devam edeceklerdir. Buraya kadar şekil mevzuata uyduğu için normaldir. Ancak; normal olmayan bir nokta vardır. 5027 Sayılı Temsil Ödeneği Kanunun halen mer'î olan 2 nci maddesine göre; yetkili üst makamlar tarafından yerine vekil tayin edilmemiş olmak şartıyla, temsil ödeneğinin kesilmeyeceğine âmir bulunmaktadır.

Vali ve Kaymakamlar izinli ve raporlu olduklarında, yerlerine bir vekil mutlaka tayin edilir. Ama, Bakanlıkta Şb- Md. veya Şb. Md. emrinde olan bu sıfatı ihraz etmiş olanların izinli veya raporlu ayrılışlarında yetkili üst makamlarca yerlerine bir vekilinin tayinine mahal yoktur. Emniyet Genel Müdürlüğünde çalışan elemanlar için de buna bir zaruret yoktur. Şu halde bunlar izinli veya raporlu olsalar bile, temsil ödenekleri kesilmeyecektir. Birden fazla Vali Muavini olan tilerde de hal böyle olup, izinli veya raporu ayrılan bir vali muavininin yerine yetkili üst makamlar vali muavinine vekâlet edecek başka birini tayin etmeyeceklerinden, onların da temsil ödenekleri kesilmeyecek demektir. Bu duruma nazaran mağdur olan sadece ve sadece Vali ve Kaymakamlardır. Bunlar ki; Devleti ve Hükümeti yegâne temsil eden kimselerdir. Diğerlerinin bu sıfatları yak yoktur veya dolayısıyla ve zımnen var kabul edilmiştir ama, onların temsil ödeneklerinin kesilme tehlikesi yok veya çok az bir ihtimâl dahilinde iken, Devleti ve Hükümeti temsil eden Vali ve Kaymakamların ödeneklerinin kesilmeleri daima olağandır.

Yukarıdan beri izah etmeye çalıştığımız bu mevzu Vali ve Kaymakamların durumları dolayısıyla çıkmış olan temsil ödeneği kanunundan, onlardan ziyade, onlar dışındakiler daha iyi ve daha ziyade" yararlanabilmektedirler. Meselâ; Mülkiye Müfettişlerini düşünelim : Onların ayın birinci günü herhangi bir makamda olmaları mevzuu bahis değildir. Dolayısıyla, maaşlarını aldıkları müddetçe temsil ödeneklerini de aynen alacaklardır. İzinli veya raporlu oldukları zaman yerlerine bir vekil tayini de mevzu bahis değildir. İşin enteresan tarafı işte buradadır. Hedef sadece Vali ve Kaymakamlardır. Onların dışındakiler sessiz sedasız hiçbir endişe duymadan daimî olarak temsil ödenek-

lerini izinli veya raporlu olarak alacaklar; kaymakamlar ise öz hakları olduğu halde izinli ve raporlu oldukları zaman ayın birinci günü makamlarda değillerse, temsil ödeneklerini alamayacaklardır. Yeni Personel rejimi, Devlet Memurları Kanunu ile hizmet süresine göre yıllık izinleri ayarlarken, 40 gün izine hak kazanmış kaymakamların bu endişe ile kanunî hakkı olan 40 gün izni kullanmalarına fiilen imkân bırakmamakta veya parçalı olarak kullanma mecburiyetini doğurmaktadır. 40 gün izinli olan kaymakam, ayın birinci günü maaş ve ödeneğini alacak, izne başlayacak, ayın 30'unda izinden dönüp işe başlayıp, yeni ayın birinci günü maaş ve temsil ödeneğini aldıktan sonra tekrar iznini ikinci kısmını kullanacak duruma düşürülmektedir. Tatbikatta bunun ne derece imkân dahilinde olabileceği düşünülürse, aynı zamanda muhit ve çevrede bırakacağı tepki de göz önünde bulundurulursa, imkânsız olacağı kendiliğinden ortaya çıkar- O halde temsil ödeneğini almaktan veya izne gitmekten sarfı-nazar edilecektir. İkisinden birini feda etmedikçe, kanunî hakkı kullanmağa fiilen imkân yoktur. Bu neden böyledir, belli değil.

Burada şunu belirtmek gerekir ki, biz ne şekil ve sıfatla olursa olsun, bu temsil ödeneğini alanların, bunu neden aldıklarından ziyade, alamayanların haklı durumlarına değinmek istiyoruz. Zira, bir gün biz de öyle bir sabit hizmete naklen atanabiliriz. Meseleyi subjektif değil, objektif olarak ele aldığımızda, Kaymakamların bir haksızlığa maruz bırakıldıkları kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bugün sabit bir göreve, merkeze gidenlerin yarın tekrar esas vazifelerine dönmeyecekleri ne malûm? Onun için bir tefrik yapmadan meseleyi objektif olarak incelemekte pek çok fayda bulunmaktadır. Meseleye de objektif olarak bakıldığında yegâne mağdurun kaymakamlar olduğu açıkça anlaşılır.

Bir fikir verebilmek bakımından, temsil ödeneğinden kimlerin yararlandıklarını kısaca görelim.

a) 5027 sayılı Temsil Ödeneği Kanununa göre :

1—Danıştay 1nci Başkanı	250,— (*)
2—Sayıştay 1nci Başkan	250,— (**)
3—Türkiye Büyük Millet Meclisi Kâtibi	250,—
4—Cumhurbaşkanlığı Genel Kâtibi	250,—
5—Başbakanlık Müsteşarı	250,—

6— Genel Müfettişler	250,—
7— Ordu Müfettişleri	250,—
8— Dışişleri Genel Kâtibi	250,—
9— Müsteşarlar (Millî Sav. Müsteşarı)	175,—
10— Genel Kurmay 2 nci Başkanı	175,—
11— Kolordu Kumandanı (İst. Komutam dahil) Hava Kuvvetleri K. Hava Sav. Genel K. K. Donanma K. ve Jandarma Genel K.	175,—
12—Valiler	175,—
13—Tümen ve Müstahkem Mevki K. ile Gümrük Muhafaza Genel K- ve Harp Filosu K.	175,—
14— Kaymakamlar	100,—

Demek ki 27 Şubat 1947 de yürürlüğe giren 5027 sayılı Temsil ödeneği Kanunu ile sadece yukarıda görülenler yararlanmakta idi.

b) 11.6.1949 da yürürlüğe giren 5427 sayılı kanunla 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesinde değişiklik yapılarak, sadece kuvvet kumandanlarının durumu üzerinde durulmuştur.

1—Kara Kuvvetleri Kumandanı	250,—
2 —Hava » »	250,—
3 — Deniz » »	250,—
4—Genel Kurmay 2nci Başkan (Orgeneral)	250,—
5 — » » » » (Korgeneral)	175,—

Görülüyor ki, ilk zam Ordu Yüksek kademesinde olmuştur.

c) 29.12.1953 tarihinde yürürlüğe giren 6208 sayılı ve gene 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesini değiştiren kanunla da gene ciheti askeriye taallük etmektedir.

1—Jandarma Umum Kumandanı (Orgeneral)	250,—
2 — » » » » (Korgeneral)	175,—

d) 8.2.1955 de yürürlüğe giren 6458 sayılı kanun ile, 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesindeki sütuna «Kaymakamlar» kelimesinden önce :

1- 125 Vali Muavini kelimesi eklenmiştir. 1955 yılında ilk defa aVli Muavinleri de temsil ödeneği almağa başlamışlardır.

e) 10.4.1946 tarihinde yürürlüğe giren 6716 sayılı kanun ile 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesinde ilk sırada yer alan Devlet Şûrası Birinci Başkanı, temsil ödeneği kanunundan çıkarılmış ve Devlet Şûrası, kanunun şümülü içerisine alınmak suretile durumu, temsil ödeneği alanlara nazaran daha garantili olan bir şekle ulaştırılmıştır.

6716 Sayılı Kanun, 5346 Sayılı Kanuna ek olarak çıkararak, Devlet Şûrası mensuplarını, temsil ödeneği yerine tahsisat almaya götürmüştür. 6716 Sayılı Kanunun 1 nci maddesine göre : Şûrayı Devlet Birinci Reisi ile Daire Reislerine ve azalarına, Başkanın sözcüsü ile kanun sözcülerine, baş yardımcılar ile yardımcılara aylıklarından ayrı olarak her ay bağlı cetvelde gösterilen miktarda tahsisat verilir, demektir. Diğer maddeleri ile de verilecek tahsisatı, sıfat ve ünvana göre değil, almakta olduğu maaşa ve işgal ettiği kadroya göre ayarlayarak tıpkı hakimlerde olduğu gibi maaşlar ile mütenasip ve terfi ile artar şekilde ayarlamışlardır. Bu konudaki cetvele göre :

Derece	Aylık Tazminat
1	500,—
2	400,—
3	300,—
4	250,—
5	200,—
6	150,—
7	
8	100,—
9	100,—
10	75,—

f) 14.6.1956 da yürürlüğe giren 6736 sayılı kanunla da 2514 sayılı kanuna ek olarak çıkmış ve 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesinde cetvelin 2 nci sırasında bulunan Divanı Muhasebat 1 nci Reisi» oradan çıkarak kendi kanunlarına girmiş, temsil ödeneğini bırakıp tahsisat almağa başlamıştır. Gene bu kanun ile de mevkilerine göre değil, kadro ve maaşlarına göre artar şekilde terfilerle ayarlı tahsisat alınması kabul edilmiş kanunun 1 nci maddesinde «Divanı Muhasebat Birinci Reisi, Daire reisleri ve azalar ile Umumî Kâtibe, Müddeiumumi ve kâtiplerine, Murakıp, Raportör ve Murakıp muavvinlerine aylıklar ile birlikte bağlı cetvel gösterilen miktarda tahsisat verilir» denilmektedir. Bağlı cetvel ise :

Kadro Derecesi	Aylık Tahsisat
1	500,—
2	400,—
3	250,—
4	200,—
5	150,—
6	150,—
7	100,—
8 9	100,—
10	75,—

Gerek 6716 ve gerekse 6736 sayılı kanunlar, 5017 sayılı kanunun 2 ve 3 ncü maddelerine atf yapmak suretiyle, bu kanunlara istinaden tahsisat alacakların iki aya kadar izinli veya raporlu oldukları zamanlarda da, tahsisatlarını almaya devam edeceklerini garantilemiştir.

g) 24 Temmuz 1956 da yürürlüğe giren 6806 sayılı kanun ile 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesine bir fıkra eklenerek, Kaymakamlar kelimesinden sonra,

1 — Bucak Müdürleri 50,—

denilmek suretile de 1956 da ilk defa Bucak Müdürleri de temsil ödeneği almağa başlamışlardır.

h) 1 Aralık 1958 yılında yürürlüğe giren 7168 sayılı kanım, 5017 sayılı kanunun 1 nci maddesindeki cetvelde değişiklik yaparak, hakim sınıfında olanların,, hakimlik ödeneklerini arttırıp, yeniden zam yapmıştır. Bu kanuna göre :

Aylık Derece		Hakimlik ve Müddeiumumilik Sınıfı	Aylık Hakim Tahsisatı
150	1	Temyiz 1 nci Reisi, Cumhuriyet Baş Müddeiumumisi	800,—
125	2	Temyiz 2 nci Reisleri, Adliye Vekâleti Müsteşarı	
100	3	Temyiz azaları, Adliye Vekâleti Teftiş Heyeti Reisi ve Umum Müdürleri	
100	3	2 nci sınıf hakim ve Müddeiumumilerle	
90	4	bu sınıftan sayılan İdarî hizmetlerde	
80	5	çalışanlar	650,—
70	6	Üçüncü sınıf hakim ve Müddeiumumi-	
60	7	lerle bu sınıftan sayılan İdarî hizmet-	550,—
50	8	lerde çalışanlar	
40	9	Muavinlik sınıfı ve bu sınıf a dahil ida-	
35	10	rî hizmetlerde çalışanlar	400,—

Görülüyor ki; hakimler de hakimlik yapmayıp, Bakanlıklarda bir İdarî hizmette çalışırken tahsisat almaktadırlar. Bu demektir ki; hakim tahsisatı da adlî teminatın gerçekleşmesi ve hakimlerin huzur içinde maddî sıkıntılardan uzak karar vermeleri için verilir diye kesin bir şey söylemeğe imkân yoktur.

Yargıtay, hakimler, Sayıştay ve Danıştay; kendilerini bu şekilde temsil ödeneğinden kurtarıp, tahsisat alınca geriye bir tek askerî ve İdarî makamlar kalmaktadır. Onların da bu şekil bir tahsisatla teminata kavuşturulması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bunların hepsi birleştirilir. Zira görülen hizmet bakımından bir ayrılık veya bir üstünlük yoktur. Derinlemesine inilip bir inceleme yapıldığı takdirde, askerî ve İdarî makamların daha mesuliyetli işlerde bulundukları ve daha ağır yükler taşıdıkları da meydana çıkar.

Fakat, vatan ve millet hizmetinde üstünlük diye bir şeyi kabul edemiyoruz. Nihayet herkes vazifesini yapmaktadır. Yeri gelmişken şu hususun da açıklanmasından efkârı umumiyenin aydınlanması ve teşrii organın bilgisinin tazelenmesi bakımından fayda ummaktayız :

Yargıtayın taşra teşkilâtı; mahkemelerdir. Bugünkü mevzuatta da taşra mahkemesi; teşkilât itibariyle aşağı yukarı ihtisaslaşmış olup, her hakim başına geçtiği mahkemenin işlerine bakar. Önüne gelen hâdiseye kanunu uygular, maddesini bulur, ve kararını verir. Taraflar beğenmezler ise, temyiz ederler. Hakim kararını verdikten sonra, artık o meseleyi düşünmez.

Fakat idare öyle değildir. Gerek Memurin Muhakematı, gerek 5917 Sayılı Kanunun tatbiki ve gerekse İdare Kurulu Başkam olarak tıpkı hakimler gibi kararlar da verir ve infazım da yapar. Şu halde bir nev'i mahkeme görevi de görür. Muhakeme yapar, karar verir ve uygular.

Danıştay, en yüksek İdarî Mahkemedir. Onun da taşra teşkilâtı İl ve İlçe Kurullarıdır. Vali ve Kaymakamlar bu kurulların Başkanı sıfatile, Danıştayın taşra organının birer elemanı gibi mütalâa edilebileceği gibi, gerek bu kurulların kararları ve gerekse idari tasarrufundan doğan icraatları bakımından da, Danıştay'ın iş sahası şümulünde görülebirlirler. Zira bütün İdarî tasarrufların ve bu yolda Vali ve Kaymakamın vermiş olduğu kararların en son inceleneceği yer Danıştaydır. Hal böyle olunca, Vali ve Kaymakamları bu yönden kanaatımıza Danıştay personeli statikosu içerisinde mütalâa etmek yerinde olur. Bu yola gidildiği takdirde, mülkî idare âmirlerinin de teminatı gerçekleşmiş olabilir. Zira, Danıştay elemanlarının tıpkı hakimler gibi tahsisatları ve teminatları olduğu cihetle, mülkî idare âmirleri de bu statüye dahil edilmekle, aynı hakları kazanmış olacaklarından, teminat kendiliğinden doğmuş olacaktır.

Nasıl ki, taşra hakim ve savcıları, hakimler kanunu muvacehesinde Yargıtay statüsü içerisinde mütalâa edilmekte iseler, Kaymakamların da Danıştay statüsü içerisinde mütalâa edilmeleri yerinde olur.

Kaymakamlar, Vergi İtiraz Komisyonu, Bina ve arazi Vergileri İtiraz Komisyonu Başkanı sıfatile de mesuliyetti hizmetler deruhte etmektedirler. Fakat, Kaymakamların gördükleri işler sadece bunlar da değildir. Her Bakanlığın çeşitli hizmetlerinin de yapımçı takipçisi, koordinatörü ve hesap vericisidir de. Gün olur, bir hudut kayma-

kamı Devleti temsilen diğerkomşu bir devletle mülakat yapar ve devlet adına iş görür. Gün olur kordan koyar, bütün girmeyi çıkmayı durdurup önleyici tedbirlerini alır. Her başı sıkışan, Devlet baba olarak ilk önce idare âmirine koşar, derdine deva arar. Her şey ondan sorulur, her şey ondan biter. Günlük gördüğü hizmetlerin çeşidini sorsanız kendisi de bilmez. Mülkiye Müfettişi Şevki Pazarıcı'nın derlediği bir kitaptan, o tarihte kaymakamların, hatırımda kaldığına göre 60-70 komisyon başkanlığı görevi olduğunu okumuştum.

Her yeni kurulan bakanlık, genel müdürlük, taşra teşkilâtını kurmadan bu işi de ilçede kaymakamlar yapar demek suretiyle, kaymakamlara yeni yeni vazifeler yükler. Bunun nasıl olacağını, kaymakamın bu işleri hangi teşkilâtla, nasıl yürüteceğini dahi uzun boylu düşünmez. Sadece, işlerin yapılmaması halinde sorumlu tutacağı kimseyi belirtmiş olmakla yetinir. Mahdut imkânlar, yetersiz elemanlar ve gayret dar tutulan yetkilerle kaymakamların bu işlerin altından nasıl çıkacağı hiçbir şekilde hesaba katılmaz. Her bakanlık kendi elemanlarını, kendi iş sahası dahilinde dahi olsa vazifesi dışında yeni bir iş tevdi ederken o elemanına ek görevler vermek suretiyle maddî yönden tatmin etme yolunu ararken, ne kendi bakanlığımız ve ne de idare âmirine çeşitli vazifeler yükleyen diğer bakanlıklar en ufak bir ek görev vermeyi düşünmezler. Halk nazarında en yüksek maaşı en çok parayı alan kaymakamlar görülür- Hattı-zatında çok zaman mahiyetinde çalışan daha az sorumlu ve daha az tahsile sahip ve daha az hizmet süresi bulunan birçok elemanlar, ek görevlerle kaymakamdan daha fazla maaş alırlar. Tarım Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı ve bir kısım bakanlıkların diğer kuruluşlarındaki elemanlar, çeşitli ek görevler, fazla mesai, arazi zammı, ek ödenek, harcırah vesaire ile elemanlarını bol bol tatmin etme yoluna giderlerken, kaymakamların da bunlardan yararlanmasını hiçbir zaman hatırlarına getirmezler ...

Biz gene incelemekte olduğumuz temsil ödeneği bahsine dönelim :

Evet yukarıda bahsettiğimiz hakimler ödeneği zaman zaman bazı ek ve tadillerle lehte değişiklikler gördükten sonra, en son olarak 661 Sayılı Kanunla 24.7.1965 ten itibaren yürürlüğe konulan yeni şekli ile bir hayli yükselmiş bulunmaktadır. Şöyle ki;

Aylık	Derece	Hakimlik ve Savcılık Sınıfı	Aylık Ödeneği
2000	1	Yargıtay 1 nci Başkanı, Yargıtay 2 nci	Birinci derece
1750	2	Başsavcısı, Cumhuriyet 2 nci Başsavcıları Yargıtay Cumhuriyet Savcıları, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı	memurluk aylığı tutarının % 60 ı
1500	3	Genel Müdürleri, Yüksek Hakimler Kurulu Asil ve Yedek Üyeleri	
1500	3		
1250	4	Birinci sınıfa ayrılmış Hakim ve Savcılarla	
1100	5	bunlardan İdarî hizmetlerde çalışanlar	
950	6		1400,—
1500	3	İkinci Sınıf hakim ve Savcılarla bunlardan	
1250	4	İdarî hizmetlerde çalışanlar	
1100	5		1250,—
950	6	Üçüncü sınıf hakim ve savcılarla bunlardan	
800	7		
700	8	İdarî hizmetlerde çalışanlar	900,—
600	9	Yardımcılık sınıflı ve bunlardan idari	
500	10	hizmetlerde çalışanlar	700,—

Bu son tadille de gene Adalet Bakanlığı kendi elemanını ve bilhassa İdarî hizmetlerde çalıştırdığı Hukuk Fakültesi mezunlarını ziyadesiyle korumuştur.

İdare âmiri (Vali ve Kaymakam) olarak başkanlık ettiği İl ve İlçe İdare Kurulunun ve İtiraz Komisyonu Başkanı olarak çalıştığı bu kuruluşların en üst mercii olan Danıştay Başkanlığı ve Sayıştay Başkanlığı da tıpkı yargıcılarda olduğu gibi, ödeneklerini en yüksek 1 nci derece memurların aylık tutarının % 60 ına çıkarmış bulunmaktadır. Bu kuruluşların, taşra teşkilâtının başında olanları, yani

kaymakamları gene unutmşlardır. Biz burada fazla yer işgal etmesin diye, Danıştayın ve Sayıştayın yeni ödenek durumunu cetvel halinde tekrar geçirmeyi fuzulî buluyoruz. Fakat onların ki de hakimler ödenegine paralel olarak düzelmiştir.

i) 2 Temmuz 1965 de yürürlüğe giren 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki kanunun 28 nci maddesi de, kendi mensuplarına 1000,— lira ile 150,— lira arasında bir ödenek verilmesini kabul etmiştir.

k) 20 Temmuz 1965 de yürürlüğe giren 649 sayılı kanunun 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesine bir ek yapılmış ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterine 250,— lira temsil ödenegi verilmesini kabul etmiştir.

m) 3 Mart 1959 da yürürlüğe giren 7237 sayılı kanun, 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesinde bir değişiklik yaparak; 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesinde yazılı makam ve memuriyetler için tespit edilen temsil ödenegini bir misal ve 6806 sayılı kanunla eklenen fıkraya dahil olanlarınkini de % 50 arttırmıştır. Buna göre, kaymakamların temsil ödenekleri 100, —liradan 200,— liraya çıkmıştır.

n) 1842 ve 2087 sayılı kanunlar, Dışişleri Bakanlığı mensuplarının temsil ödenegi ile ilgili olup, daha sonraları ek ve tadiller görmüş olup, konumuzla ilgisi pek yakın görülmediğinden, teferruatına inilmeden geçilmiştir.

o) 28 Şubat 1962 de yürürlüğe giren 21 sayılı kanunla, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları ve Divan üyelerine 1500 lira ile 300,— lira arasında temsil ödenegi verilmesi kabul edilmiştir.

r) 28 Şubat 1962 de yürürlüğe giren 23 sayılı kanun ile de Başbakan ve Bakanlara 1500,— ile 1000,— lira temsil ödenegi verilmesini kabul etmiştir. 66 Sayılı kanun da, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmadan, Bakan olanlara da temsil ödeneginin aynen verileceğini amirdir.

s) 10 Ekim 1963 tarihinde yürürlüğe giren 346 sayılı kanun, 5027 sayılı kanunun 1 nci maddesinde değişiklik yaparak idare âmirlerine bugün verilmekte olan temsil ödenegini en son şekline getirmiştir. Şöyle ki;

Madde 1 — 5027 Sayılı Temsil Ödeneği Kanunun muhtelif kanunlarla değiştirilen veya ekler yapılmış bulunan birinci maddesinde yazılı makam ve memuriyetlerden Vali ve Vali Muavini, Kaymakam ve Bucak Müdürlerine ait bulunan temsil ödenekleri, aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, Emniyet Müdürlüklerinde Kaymakamlık ve Emniyet Müdürlüğü sıfatını İHRAZ etmiş olupta, merkez veya il teşkilâtında sabit bir vazifeye tayin ve nakledilenlerle, kendi kadrosu ile çalıştırılanlar ilâve edilmiştir.

	TL.
1.Vali ve Vali Muavinleri	500,—
2.Kaymakamlar ve kaymakamlık sıfatını ihraz etmiş olup da Merkez Teşkilâtında sabit bir vazifeye tayin ve nakledilenlerle kendi kadrosu ile çalışanlar	500,—
3.Bucak Müdürleri	150,—
4.Emniyet Müdürleri ve Emniyet Müdürlüğü sıfatını ihraz etmiş olup da Merkez veya il teşkilâtında sabit bir vazifeye tayin ve nakledilenlerle kendi kadrosu ile çalıştırılanlar	300,—

denilmekte ve 7237 sayılı kanunun da hükümlerinin uygulanamayacağı açıklanmaktadır.

Görülüyor ki, 1963 den itibaren Vali, Vali Muavini, Kaymakam ve bu sıfatı ihraz edipte merkezde veya il teşkilâtında sabit bir vazifeye tayin ve nakledilenlerin hepsi de 500,— lira temsil ödeneği almaktadır. Mevki, kıdem ve maaş durumu ayırt edilmemiştir. Bugün kaymakamlık kursunu bitirerek Kaymakamlık sıfatını ihraz etmiş ol anlar, Valiler, kıdemli Kaymakamlar, Vali Muavinleri, Bakanlık Müsteşar ve Muavinlerde Umum Müdür vs. hepsi temsil ödeneği alma bakımından eşittir.

Bu usul, ne temsil ödeneğinin gayesine ve nede umumî hak ve adalete uygun düşer. Valinin temsiliyle Kaymakamın veya içişleri Bakanlığında Müsteşarlarla herhangi bir Şube Müdürlüğü emrinde olanın temsil durumu ve bu durumdan doğan zaruretlerin bir olamayacağı bir gerçektir.

Peki neden idare âmirlerine verilecek temsil ödeneği hakimlerinki veya Devlet Şurası elemanlarınkı gibi kıdem ve memuriyete göre ayarlanmaz? Aslı maaş veya işgal ettiği makama göre artar

şekilde düzenlenmez? Bu haksızlık ve bu adaletsizlik düzeltilmelidir.

Hakimler ve ordu personeli için meclise gelen her kanun kolayca meclislerden geçer kanunlaşır da,, neden idare âmirlerine ait böyle bir kanun meclise getirilmez veya gelse meclislerden kolaylıkla geçirilip kanunlaştırılmaz? Bunların çok çeşitli nedenleri vardır. Bunları burada açık açık ve uzun uzun izah etmeyeceğim. İdareciler bunu bilirler. İçimizden meclise girenler de bilirler. İşte biz onlara hitap etmek istiyoruz. Susmayı artık bırakınlar; haklarımızı aramaya başlasınlar. Bir sendika kurmaktan da mahrum idare âmirlerinin haklarını arasınlar- Bilinen bu dertlere İçişleri Bakanlığı ile de teşriki mesai etmek suretiyle bir çare arama zamanı gelip geçmiştir. Daha fazla beklemeye artık tahammül kalmamıştır. Haklı dâvada öncülük yapacakları, bütün idareciler hararetle alkışlayacaklar ve destek olup arkalarından gideceklerdir.

Bu yazımızla biz, hiçbir şekilde Adliye mensuplarının daha çok ödenek aldıklarına değil, neden idarecilerin çok daha geri plânda mütalâa edildiklerine temas etmek istedik. Adli teminata elbette ki taraftarız. Yargıçlarımızın huzur içinde adaleti korkusuzca tevzi etmeleri bir Anayasa hükmüdür. Ancak; stajını henüz bitirip Adalet Bakanlığında maaş ile mütenasip herhangi bir İdarî göreve atanan bir hukukçu, maaşının dışında hemen 700,— lira ödenek alırken, yıllarca bu memleketi çok ağır şartlarla ve mesuliyetli mevkilerde temsil etmiş bir İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, bir vali, bir kaymakam, neden sadece 500,— lira temsil ödeneği alsın? 700,— lira, yani maaşından çok bir ödenekle göreve başlayan bir adliyeci zamanla 1400,— liraya ve hatta en yüksek devlet memuru maaşının % 60 ına kadar ödenek alabilmek imkânına sahip iken, idareci; durumu, mevkii, hizmet süresi ne olursa olsun 500,— liradan daha fazla bir ödenek alamayacaktır.

Devletin çarkı, herkesin bildiği gibi dört esaslı kolla döner.1 ncisi teşrii organ, 2 ncisi Yargı organı, 3 ncüsü icra organı1, 4 ncüsü de ciheti askeriye. Bunlar birbirini tamamlar ve devlet nizamını bir ahenk içinde yürütmesini sağlarlar. Birbirlerine faikyetleri söz konusu edilmez. Hal böyle olduğu halde birini diğerine tercih etmek, bizce pek adil bir durum olmasa gerektir.

Bir memlekette adli teminat ne kadar gerekli ise, İdarî teminat ta onun kadar lüzumludur. Adil ve eşit hizmet dağıtan idare

nin her türlü baskıdan salim olması kadar maddî sıkıntıdan da uzak olması gerekir. İdareciye de yine teminat hakkı mutlaka tanınmalıdır. Aksi halde eski İçişleri Bakam Hıfzı Oğuz Bekata'nın dedikleri gibi, masanın bir ayağı topal kalır ve o zaman aksak masa ayağı diğer köşelerinin düzgün durmasını bozar. Dört ayaklı masanın bütün ayaklarının da sağlam olması şarttır ...

Mevzuumuzu toparlar ve neticeye bağlamak istersek şöyle bir sonuç çıkarmak gerekir :

- 1) Temsil ödeneğinin açık tarifi yapılmalı.
- 2) Temsil ödeneğinin niçin verildiği belirtilmeli.
- 3) Temsil ödeneğini kimlerin alacağı belirtilmeli-
- 4) Temsil etme sıfatı olanlara bu ödenek kanunî yıllık izinleri süresince ve kanunî hakları olan hastalık raporları müddetince aynen verilmeli.
- 5) Bu makamlara vekâleten bakanlara da vekâlet maaşı ile vekâlet temsil ödeneği ayrıca verilmeli.
- 6) Temsil ödeneği Yargıçlarda olduğu gibi mevkii ve kıdeme göre kademeli şekilde yeniden tespit edilmeli.
- 7) Bu ödenekten kimlerin yararlanacakları yeniden tespit edilerek cetveli belirtilmelidir.
- 8) İdare âmirlerinin özel temsil durumları göz önünde bulundurularak mevkiler ile mütenasip ödenek almaları sağlanmalı.
- 9) Bu ödenekler maaş gibi kabul edilerek emeklilik maaşına tesir etmeli.
- 10) Bütün ömrünü ve gençliğini memleket hizmetine adayan, önemli mesuliyet mevkilerinde 30 yıl vazife gören idare âmirleri emekli olunca, suyu sıkılmış limon posası gibi atılmamalı, emekli maaşı yanında cüz'i de olsa onöre edilmek için bir temsil ödeneği almalıdır.
- 11) En yıpratıcı bir vazife olan idare mesleğinde çalışan idare âmirlerinin her yıl için itibarı üç ay hizmet süresi eklenmelidir.
- 12) İdare âmirleri, meselâ yıllarca Valilik ve Kaymakamlık etmiş olan bu insanlar, emekli olunca herhangi biri gibi şu

veya bu işi yapamazlar. Bu sebeple bunlar, en son maaşlarının % 85 ile emekli olmalıdırlar.

- 13) İdare âmirlerine teminat hakkı tanınmalıdır.
- 14) İdarecilik mesleğinin bel kemiğini kaymakamlık teşkil eder. Personel Kanunu muvacehesinde sınıf tüzükleri yapılırken, bu sınıfın en üst kademesine yüксеlebilme hakkı Kaymakamlara tanınmalı. Valilik istisnâ bir mevki olduğundan, onlar sınıf tüzüğü dışında mütalâa edilmeli. Onlar, ayrı bir tazminat ve tahsisatla tatmin olunmalıdırlar.
- 15) Kaymakamlık ve muadili İdarî hizmetler sınıf tüzüğünde şöyle sıralanabilir:

BİRİNCİ DERECE

- 1— Müsteşar
- 2— İller Valileri
- 3— Danışma Kurulu Bşk. (kurulduğu takdirde)
- 4— Danışma Kurulu 1 nci sınıf üyesi (Kurulduğu takdirde)
- 5— Tetkik Kurulu Başkanı
- 6— Teftiş Kurulu Başkanı
- 1000,— 7 — Müşavir, Mülkiye Baş Müfettişleri ve Baş Müfettişler
- 8 — Bakanlık Genel Müdürleri
- 9 — 1 nci sınıf İller Vali Muavinleri
- 10 — 1 nci sınıf İller Merkez İlçe Kaymakamları ve sınıf üstü İlçeler Kaymakamları, 1 nci sınıf İller Emniyet Müdürleri

İKİNCİ DERECE

- 1 — Müsteşar Muavinleri
- 2 — Genel Müdürü Muavinleri
- 3 — 1 nci sınıf Mülkiye Müfettişleri

- 4 — Danışma Kurulu 2 nci sınıf üyeleri (Kurulduğu takdirde)
- 900,— 5 — 1 nci sınıf İller Hukuk İşleri Md. leri ve Emniyet
- 6 — 2 nci sınıf İller Vali Muavinleri
- 7 — 2 nci sınıf İller Merkez İlçe Kaymakamları
- 8 — 1 nci sınıf İlçeler Kaymakamları
- 9 — Tetkik Kurulu 2 nci sınıf üyeleri ve Plânlama Md (Kurulduğu takdirde)
- 10 — Baş Hukuk Müşaviri ve Kurslar Müdürü (Kurulduğu takdirde)

ÜÇÜNCÜ DERECE

- 1 — 2 nci sınıf İlçeler Kaymakamları ve kurs öğretmenleri
- 2 — 3 ncü sınıf İller vali muavinleri
- 3 — ncü sınıf İller Hukuk İşleri Md. leri ve 2 nci sınıf İller Emniyet Md. Leri
- 4 — Bakanlık Şb. Md. leri ve plânlama Md. Muavinleri (Kurulduğu taksirde)
- 5 — 3 ncü sınıf İller Merkez İlçe Kaymakamları
- 800,— 6 — 2 nci sınıf Mülkiye Müfettişleri
- 7 — Hukuk Müşaviri Muavinleri, Genel Md. 1er Müşavir leri ve neşriyat Müdürleri
- 8 — Bakanlık Levazım Md. ve Hususî Kalem Md. Daire Reisleri
- 9 — 1 nci sınıf İller müstakil İdare Kurulu Baş. lan (Kurulduğu Taktirde)
- 10 — 1 nci sınıf İller müstakil İdare Kurulu 1 nci sınıf üyeleri (Kurulduğu takdirde)

DÖRDÜNCÜ DERECE

- 1 — Üçüncü sınıf kaymakamlar
- 2 — Bakanlık Şb. Md. Muavinleri ve Muhasebe Md.
- 3 — Üçüncü sınıf Mülkiye Müfettişleri
- 4 — Bakanlık daireleri Şb. Şefleri ve 3 ncü sınıf iller Emniyet Md. Leri
- 5 — İkinci sınıf iller müstakil İdare Kurulu Bak. lan (Kurulduğu takdirde)
- 6 — İkinci sınıf İller müstakil İdare Kurulu 2 nci sınıf üyeleri (Kurulduğu takdirde)
- 7 — Baş Hukuk Müşaviri ropörtörleri ve Plânlama Baş ropörtörü (Kurulduğu takdirde)
- 8 — Hususî Kalem Müdür Muavinleri
- 9 — Birinci sınıf iller merkez ilçe, sınıf üstü ilçeler Ve 1 nci sınıf ilçeler kaymakam muavinleri (Kurulduğu takdirde)

BEŞİNCİ DERECE

- 1 — Dördüncü sınıf İlçeler Kaymakamları
- 2 — Mülkiye Müfettişleri
- 3 — Bakanlık dairelerinde ropörtör elemanları (Kurulduğu takdirde)
- 600,— 4 — İller müstakil idare kurulları ropörtörleri (Kuruldu-takdirde)
- 5 — Bakanlık Plânlama dairesi ropörtörleri (Kurulduğu takdirde)
- 6 — Birinci sınıf İller Emniyet Md. Muavinleri

ALTINCI DERECE

- 500,— 1 — 5 nci sınıf Kaymakamlar
- 2 — Müfettiş Muavinleri

YEDİNCİ DERECE

450,— 1 — Maliyet Memurları

Temenni edilen bu sınıf tüzüğü maaş derecesi cetveli tetkik edildiği takdirde, bütün idarecileri memnun edecek evsafıta olduğu görülür- Valiler için sınıf tefriki yapılmamış. Vali muavinleri ve Hukuk İşleri Müdürlerinde Emniyet Müdürleri üç sınıfta toplanmış. Kaymakamlar ise 6 sınıfa ayrılmıştır. İdareciler için gösterge rakamı da 450 -1000 olmalıdır.

Bu tasnif de henüz İçişleri Bakanlığı teşkilâtında olmayan kuruluş ve memuriyeti unvanlarından bahsedilmiş ise, bu da hem bir temenni ve hem de Bakanlık çalışmalarından sızan hazırlık haberlerine istinadet etmektedir.

Bu şekil bir sınıf cetvelini yapmaktan bir maksadımız da, temsil ödeneğinin kademeli şekle çevrilmesinde hangi sınıfın ne miktar ödenek alacağını belirtmek içindir. Temenni edilen İdari tazminat veya temsil ödeneği şöyle olmalıdır :

1 nci Dereceye dahil olanlar : 1 inci derece memurluk aylığının % 60 mı alır.

2 nci Dereceye dahil	olanlar	: 1500,—	lira	ödenek	alır.
3 ncü » » »		: 1250,—	»	»	»
4 ncü » » »		: 1000,—	»	»	»
5 nci » » »		: 750,—	»	»	»
6 nci » » »		: 500,—	»	»	»
7 nci » » »		» 250,—	»	»	»

Yukarıdanberi, İdare âmirlerinin hepsinin hissiyatlarına tercüman olacağını umduğumuz yazımızı burada bitiriyoruz. İlgililerin bu yazı münderecatından % 100 nü olmasa bile % 99 nu yerine getirmelerini beklediğimizi bir kere daha hatırlatmakta fayda buluyoruz. Teklif ve temenniler bizden ; haklı gerçekleri yerine getirmek şerefi de ilgililere tevccuh diyor.

**DEVLET MEMURLARI KANUNUNA GÖRE İZİN VE DİSİPLİN
MEMURİN KANUNUNUN İLGİLİ HÜKÜMLERİ İLE BUNUN
MUKAYESESİ**

Yazan :

Hüsnü TUĞLU

Kurşunlu Kaymakamı

PLAN :

- 1 — GİRİŞ,
- 2 — İZİN,
 - a — YILLIK İZİN
 - b — MAZERET İZNİ
 - c — HASTALIK İZNİ
 - d — AYLIKSIZ İZİN
- 3 — DİSİPLİN
 - a — DİSİPLİN CEZALARI
 - b — DİSİPLİN CEZASI VERMEĞE YETKİLİLER
 - c — DİSİPLİN CEZALARININ UYGULANMASI
 - d — DİSİPLİN KURULLARI
- 4 — NETİCE

GİRİŞ

Yıllardan beri özlemi duyulan ve memleketimizin karmakarışık olan personel sistemini yeni Anayasamızın ışığı altında sistemli bir şekilde yeni baştan düzenleyerek karışıklıklara ve memurlar arasında olan çeşitli ayrıntılara son vereceğine inanılan Devlet Memurları

Kanunu 14-7-1965 tarihinde kabul edilerek Resmî Gazetede neşredilmiş bulunmaktadır. Kanunun malî hükümleri ile tatbiki için bazı tüzük ve yönetmeliklerin çıkmasını icap ettiren hükümler hariç Kanun yürürlüğe girmiştir. Kanun genel ve katma bütçeli dairelerle bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşları veya kefalet sandıklarından aylık alanları şümulüne almaktadır. Hakim ve savcı sınıfından olanlarla, subay ve astsubaylar, il özel idareleri ve belediyelerin memurları ile İktisadî Devlet Teşekküllerinin memurlarını kapsamına almamakta, üniversitelerimizin öğretim üyeleri ile yardımcıları hakkında da ancak kanunun malî hükümlerinin uygulanacağını âmir bulunmaktadır. Üniversitelerimiz haklı olarak kendileriyle ilgili kısımlara itirazda bulunmuşlar, üniversite muhtariyetinden bahisle kendilerinin de bu kanunun şümulüne alınmalarının Anayasamıza aykırı olduğundan bahsedilmiş, belediye ve özel idare memurları ise kanunun kendilerini dışarda bırakmasından yakınmışlardır. Devlet İstatistik Enstitüsünün 1963 yılı sayım bültenine göre kalen Kanunun şümulüne giren kuramlarda 260 binin üzerinde personel çalışmakta ve kanun bu kadar geniş bir kitleyi alâkadar etmektedir. Yıllardan beri yüzbinlerce memurun umut bağladığı, sabırsızlıkla beklediği bu kanun acaba ilgilileri tatmin edecek midir sorusunun üzerinde düşünmek gereklidir. Kanaatimce Devlet Memurları Kanunu bekleneni getirmemiştir. Anayasamızın 117 nci maddesine göre memurların nitelikleri, hakları atanmaları ödev ve yetkileri yükümlülükleri ve diğer özlük işleri kanımla düzenlenecektir- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu bir çok hususları Tamamen tüzük ve yönetmeliklere bırakmaktadır. Mevzuatımızda hiçbir kanun bu kadar tüzük ve yönetmeliğin çıkmasını şart koşmamaktadır. Bu haliyle yeni kanun birçok noktalardan memurların kaderini tüzüklere yönetmeliklere bırakmaktadır. Bilindiği gibi bunlar yasama organını değil hükümet tasarruflarıdır. Değişmeleri daha kolaydır. Yeni kanun bir çok yenilikler getiriyor örneğin memurların sınıflandırılması. Bu gün kimin hangi sınıfa gireceği. belli olmayıp sınıflar tespit edildikten sonrada ne kadar iyimser düşünersek düşünelim tatminsizlikler olacaktır, çünkü şimdiden sınıflandırma çalışmalarında bile kuramların görüşleri birbirine uymamaktadır. Kanaatıma göre 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun birçok hususları tüzük ve yönetmeliklere bırakmasını Anayasamızın memura getirdiği teminatları zedeleyicidir. Biz bu yazımızda bu hususu bir kenara bırakarak kanunun izin ve disiplinle ilgili kısımlarını inceleyeceğiz ve bu kısımların yeni kanunun yürürlükten kaldırdığı 788 sayılı Memurin Kanununun ilgili hükümleri ile mukayesesini yapacağız.

İZİN

Anayasamızın 44. maddesi çalışan herkesin dinlenme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Memurlar amme hizmeti gören kimselerdir. Çalışmakta ve kanunlarla kendilerine verilmiş görevleri yapmaktadırlar. Ücretli izin haklarıdır. 657 sayılı kanun devlet memurlarının izinlerine 102 ile 108 maddeleri arasında yer vermiştir. Bu kanunda memurların izinleri yıllık, mazeret, hastalık, aylıksız izin olmak üzere kısımlara ayrılmıştır. 788 sayılı kanunun ise izin 78-84 maddelerinde yer almıştı. Bu kanunda memurlar için aylıksız izin yoktu. Aylıksız izin bu bakımdan yeni kanunun memura getirdiği yeni bir hak olmakta diğer izinlerde ise arada bazı farklılıkların bulunmasına rağmen esas olarak eski kanunun da kabul ettiği yıllık, mazeret ve hastalık izinleri yeni kanunda da yer almıştır ki aşağıda farklılıklar karşılaştırılmak suretiyle izah edilecektir.

YILLIK İZİN

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu yıllık izin bakımından memurları kademelere ayırmış bulunmaktadır. Kanunun 102. ci maddesinde bu kademeler şöyle yer almıştır.

1 — Devlet Memurlarından hizmeti bir yıldan beş yıla kadar olanların 20 gün (beş yıl dahil)

2 — Hizmet süreleri beş yıldan on yıla kadar olanların otuz gün (on yıl dahil)

3 — Hizmet süreleri daha fazla olanların kırk gün yılda izinleri vardır. Bu sürelere gidiş ve dönüş süreleri de dahil bulunmaktadır. Halbuki 788 sayılı kanunda 78. madde şöyle demekte idi. Her memurun yılda bir ay mezuniyet hakkı vardır. Bu bir aylık izin memurların hizmet sürelerine göre değişmemekte idi. Yine bu kanuna göre izin alan memurun gidiş ve dönüş müddeti de bir aylık izin süresine dahil edilmemekte idi. Devlet istatistik Enstitüsünün sayım bültenine göre bu kanunun kapsamına giren beş yıl ve daha az hizmet süresi olan memleketimizde 93 bin memur bulunmaktadır. Demek ki 657 sayılı Kanun 788 sayılı kanuna nazaran 93 bin memurun yıllık izin haklarını on gün azaltmıştır. On yıldan fazla hizmet süresi olan 108 bin memur bulunmaktadır. Bunların da eski durumlarına göre yıllık izinleri onar gün daha artırılarak lehlerine değişiklik yapılmıştır. Bu durum çalışanlar arasında farklılıklar meydana getirmiş bu-

İnmektedir. 657 sayılı kanun izinlerde yolda geçecek zamanı yani gidiş ve dönüş müddetinde izin müddetinin içinde saydığına göre hizmet süreleri az olan memurlardan büyük bir kısmı yıllık izin kullanmak imkânından mahrum kalabilir. Şöyledir ki, Anadolu'nun bir tarafından olup da diğer tarafında memuriyette bulunanlar vardır. Her memurun iznini memleketinde geçirmesi tabiidir. Bugün yurdumuzda ulaşım imkânlarının mükemmel olduğu iddia edilemez- Yirmi günlük izninin yarısından fazlasını yolda geçirmek mecburiyetinde olan bir memurun çok kısa bir müddet için izin almak her halde mümkün olmasa gerek. Yolda geçen sürenin izinden hariç tutulmasının suistimallere meydan verebileceğini düşünenler vardır. Ancak kanuna azamî bir müddet konulmak suretiyle bunun önüne geçilmesinin mümkün olabileceği fikrindeyim.

657 sayılı kanunun 103. maddesine göre yıllık izinler amirin uygun bulacağı zamanlarda toptan veya ihtiyaca göre kısım kısım kullanılabilir. Birbirini izleyen iki yılın izni bir arada alınabilecektir. Bu takdirde önceki yıllara ait kullanılmamış izin hakları düşecektir. 788 sayılı Kanunun 78. Maddesi senelik mezuniyetin iki veya üçünün cemedilebileceğini daha fazlasının sakıt olacağı hükmünü koymakta idi. Demek ki yeni kanun 788 sayılı kanuna göre bu yönden de bir değişiklik getirmiş ve üç yıllık iznin birden alınmasını kabul etmemiştir. 657 sayılı kanun öğretmenlerin yaz tatillerinde izinli sayılacaklarını belirterek, bunlara hastalık ve mazeret izinlerinin dışında ayrıca yıllık izin verilemeyeceği hükmünü koymuştur. 788 sayılı kanunda da aynı hüküm vardı tedrisat zamanında öğretmenlere mazeretsiz izin verilemeyeceğini bunların tatil zamanında izinli olduklarını kabul etmekteydi. Fakat bilâ mazeret tedrisat zamanında yıllık mezuniyet verilemez dediğine göre demek ki mazeretleri olursa öğretmenlerde tedrisat zamanı izin (yıllık) alabilirler. Halbuki yeni kanun öğretmenler için dinlenme tatili haricinde yıllık izin hakkı vermemekte, hastalık ve mazeret izni hakkı vermektedir. Öğretmenler yaz tatili ile dinlenme tatilinde izinli sayılırlar demektir ki 222 sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanunu gereğince öğretmenlerin yaz tatilleri iki aydır.

Hizmetleri sırasında radyoaktif ışınlarla çalışan personele her yıl yıllık izinlerine ilâveten birer aylıkta sağlık izni verileceğini yeni Kanun âmir bulunmaktadır ki buda eski kanunda bulunmayan bir yeni hükümdür.

MAZERET İZNİ

Mazeret izni Kanunun 104. maddesinde yer almıştır. Kanun bar zı mazeretler dolayısıyla mazeret izni vermeği mecbur tutmuş ve hangi mazeretlerde ne kadar izin verileceği tayin edilmiştir- Bu mazeretler ve verilecek izin müddetleri şöyle sıralanmıştır.

1 — Kadın memura doğum yapmadan önce üç hafta, ve doğurduğu tarihten itibaren altı hafta müddetle izin verilir.

2 — Erkek memura karısının doğum yapması sebebiyle isteği üzerine üç gün izin verilir.

3 — Memura isteği üzerine.,

a — Kendisinin evlenmesi halinde üç gün,

b — Çocuğunun evlenmesi halinde üç gün,

c — Anasının, babasının, eşinin çocuğunun veya kardeşinin ölümü halinde üç gün izin verilir demektir. Yukardaki hallerin mevcudiyetinde ilgili talep ettiği taktirde izin vermekle yetkili makamlar hemen bu izinleri vermek zorundadırlar.

Yukardaki mazeretlerin dışında kanun memurlara mazeretleri sebebiyle ayrıca izin hakkı tanımış bulunmaktadır ki burada mazeretin kabulü tamamen izin vermeğe yetkili olan kişilerin taktirlerine bağlıdır. Yetkili mazereti yerinde görürse bu izni verir yerinde görmezse vermez. Bu mazeret iznini vermeye yetkili olanlar şunlardır.

A — Merkezde atamaya yetkili amirler,

B — İllerde valiler,

C — İlçelerde kaymakamlar,

D — Yurt dışında diplomatik misyon şefleridir. Memurlara mazeret izni vermeye yetkili olan bu görevliler memurlara dairesi âmirinin muvafakati ile bir yılda toptan veya parça parça, olarak on gün izin verebilirler. Zaruret halinde on gün daha aynı usule göre izin verilebilir ancak bu ikinci on günlük izin yıllık izinden düşürülecektir. Yıllık izinden düşürülme öğretmenler için uygulanmayacaktır. Bu izinler sırasında da özlük haklara dokunulmaz. 788 sayılı Memurin Kanununun 79. maddesi mazeret izninden bahsetmekteydi. Buna göre mecburi sebeplere ve meşru mazeretlere müstenit olmak

üzere ilçelerde kaymakamlar illerde valiler dairesi âmirlerinin muvafakati ile memurlara sekiz gün izin verebilirler demekte idi. Bu izin eğer yılda üç defadan fazla olursa o zaman yıllık izinden mahsup edilecekti. Yeni Devlet Memurları Kanunu her ne kadar mazeret izinlerinde izin verilmesi mecburi olan bazı halleri saymakta ve bu hususun memurlar için bir yenilik ve hak sayılması mümkün ise de yıllık izinde olduğu gibi mazeret izninde de memurlara verilen izin müddetlerinde eski duruma nazaran azalma olmuştur- Memurlara mazeret izni vali ve kaymakamlar tarafından verilebileceği 5442 sayılı İl İdaresi Kanununda da yer almıştır. Bu kanunun 13. maddesinin Ç. fıkrasında memurlara acele hallerde valilerin on beş güne kadar, yine aynı kanunun 31. maddesinin J. fıkrasında da kaymakamların, ilçe idare başkanlarına sekiz güne kadar tayini kendisine ait memurlara kanundaki yıllık izin süresine mahsup edilmek üzere bir aya kadar izin verilebilir denilmektedir. Ayrıca tayinleri kaymakamlara ait olmayan memurlara izin verilmeden önce kaymakamın mütalâası alınır denilmektedir. 657 sayılı devlet memurları kanununun yürürlüğe girmesi ile acaba İl İdaresi Kanununun ilgili maddelerinin durumu nedir sorusunun üzerinde durulabilir. Devlet Memurları Kanununun 237 maddesinin b) fıkrasında teşkilât kanunları ile diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kalkmıştır demektir. İl İdaresi Kanununun ilgili maddesine göre valiler bir defada onbeş gün izin verebiliyorlardı bu kanun valilere bir defada ancak on gün izin verebileceklerini belirttiğine göre demek ki İl İdaresi Kanununun valilere bir defada on beş gün mazeret izni vermeleri yetkisini ilk defa on güne indirmiş bulunmaktadır. Kaymakamlara gelince İl idaresi Kanunu gereğince kaymakamlar İlçe İdare Şube Başkanlarına sekiz güne kadar izin vermektelerdi. Yeni Kanun Kaymakamlara mazeret izni verme yetkilerini sekiz günden on güne çıkarmıştır.

HASTALIK İZNİ

Devlet Memurları Kanunu 105. maddesinde devleti memurlarının hastalıkları halinde verilecek raporlarda gösterilecek lüzum üzerine aylık ve özlük haklarına dokunulmaksızın hastalık izni verilmesi kabul edilmiştir. Hastalık izni de memurların hizmet sürelerine göre değişik olmaktadır.

1 — Beş yıla kadar olanlar beş yıl dahil üç ay,

2 — Beş yıldan on yıla kadar hizmeti olanlar, on yıl dahil altı aya kadar,
 3 — On yıldan daha fazla hizmet süresi olanlara on iki aya kadar,
 4 — Kanser, verem, akıl hastalıkları gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığa yakalananlara on sekiz aya kadar hastalık izni verilir denilmektedir. Bu izin sürelerinin sonunda resmî sağlık kurullarının raporlarıyla iyileşmedikleri anlaşılanların izinleri bir katma kadar uzatılabilmektedir. Bu sürelerin sonunda da iyileşmedikleri anlaşılanlar hakkında emeklilik hükümleri uygulanacaktır- Haklarında emeklilik işlemi yapan ve hastalıklarının geçtiğini iyileştiklerini sınıflarının tüzüklerinde belirten sağlık şartlarını tekrar kazandıklarını resmî sağlık kurullarından alacak lan raporlarla ispat edenler istedikleri taktirde eski sınıf ve derecelerindeki memuriyetlere öncelikle atanabileceklerdir.

Hastalık izni ile ilgili Devlet Memurları Kanununun yukardaki hükmünün benzeri 788 sayılı Kanunda da yer almıştı.

788 sayılı Kanunun 84. maddesine göre de hizmet sürelerine göre resmî tabip raporuna istinat eden hastalıklarda memurlar için hastalık izni hakkı tanınmıştı ve hizmet sürelerine göre izin müddetlerde aynı idi. Ancak Yeni Kanun kanser, verem, akıl hastalığı gibi hastalıkları ayırarak bu gibi hastalıklara yakalananlara on sekiz aya kadar izin hakkı vermektedir ki bu bir yeniliktir. Kanaatımıza göre de çok lüzumlu bir maddedir. Devlet Memurları Kanununun 105. maddesine göre memurların görevleri sırasında ve görevlerinden dolayı bir kazaya uğramalarında veya meslek hastalıklarına tutulduklarında hizmet süreleri ne olursa olsun iyileşinceye kadar izinli sayılacaklardır hükmünü getirmiştir. Bu hüküm memurlar için bir teminattır. Kanun hastalıkları sebebiyle izin alan memurların iyileşmelerini müteakip görevlerine başlayabilmeleri için de iyileştiklerine dair rapor getirmeleri şartını da koymuştur.

Hastalık raporlarının hangi hallerde hangi hekimler veya sağlık kurulları tarafından verileceği ile süreleri ve bu konuya ilişkin diğer hususlar Sağlık ve Sosyal Yardım, Maliye ve Dışişleri Bakanlıklarının mütalâası alındıktan sonra Devlet Personel Dairesince hazırlanacak bir yönetmelikte belirtileceği Kanunun 107. maddesinde yer almıştır. Burada şu hususu belirtmek isterim ki tatbikatta izin

isteyip te almak imkânlarını bulamayan memurlar derhal rapor alma yoluna baş vurulmakta, bu durumda olanlar hastahanelerimize veya resmî tabiplere gitmektedirler. Hasta olmadıkları halde rapor almak için baş vuranlara hiçbir ahvalde rapor verilmemelidir.

AYLIK İZİN

Aylıksız izin Memurin Kanununda yoktu. Devlet Memurları Kanununun getirdiği bir yeniliktir. Daha yukarda bahsedilen izinlerde memurlar aylıklarını alırlar diğer özlük hakları da işlemektedir. Aylıksız izin de Kanunun 108-maddesinde yer almıştır. Şartları şöyledir,.

1 — Devlet memurunun bakmağa mecbur olduğu veya memur refakat etmediği takdirde hayatı tehlikeye girecek, ana baba eş, çocuklarıyla kardeşlerinden birisinin ağır bir kaza geçirmesi veya ağır bir hastalığa tutulması,

2 — Bu hallerin raporla belgelendirilmesi,

3 — Bu durumda olan memurun istemesi üzerine kendisine aylıksız izin verilir. Aylıksız izin müddeti en çok üç ay olacaktır. Aylıksız izin diğer izinlerden farklı olmaktadır. Bu izin süresince memurun yükümlülükleri devam etmektedir. Ancak memur aylık alamayacaktır. İzin müddetince ilerleyemeyecek, yükseltemeyecektir, diğer hakları işlemeyecektir.

Yukardaki şartlara göre bu izni alan memur,

a — Mazeretini gerektiren sebep ortadan kalkar kalkmaz,

b — İzin süresinin bitiminde hemen görevine dönmek mecburiyetinde bulunmaktadır. Bu hallerde görevine dönmeyen memurun görevine son verilecektir. Bu izin tarzı bu duruma düşecek memurlar için bakmağa mecbur oldukları ile ilgilenme imkânını verdiği için düşüncemize göre çok lüzumlu ve yerinde bir hükümdür. Memurlara tanınan haklar arasında büyük bir boşluğu doldurmuş bulunmaktadır.

DİSİPLİN

Devlet Memurları Kanununun 7. bölümünde 124 ila 138. maddeleri disiplin konusuna ayrılmıştır. Kanunun 124. maddesinde, «Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak, amacı ile ka-

nunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin Devlet Memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya yurt dışında yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre aşağıdaki cezalar uygulanır.» demektedir. Demek ki :

1 — Kanunlar, tüzükler, yönetmelikler Devlet memurlarına görevler vermektedir memurlar bu görevleri yurt içinde veya dışında gereği gibi yapmak zorundadırlar- Bu görevleri layıkı ile yapmamak memur için disiplin cezasını gerektirmektedir.

2 — Devlet memurlarının uymak zorunda oldukları hususlar vardır. Memurlar bu hususlara uymak zorundadırlar.

3 — Kanun, tüzük ve yönetmeliklerin yasakladığı bazı işler vardır, memurlar yapılması yasak olan bu işleri de yapmayacaklardır. Aksi takdirde Kanun bazı cezalar koymaktadır bu cezaların uygulanması gerekmektedir. Yeni kanun genel bir ifade getirmektedir. 788 sayılı kanun 28 - 34, maddeleri arasında memurlara verilecek disiplin cezalarında yasakları teker teker sayarak hangi hallerde hangi cezaların uygulanacağını sarıh bir şekilde göstermiştir. 657 sayılı Kanunda kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülebilmesi için memurlara yapılması emredilen bazı ödevleri sayılmıştır. Bunlar Kanunun 6. mad. Devlet memurlarının Anayasaya sadakat- la bağlı olmaları ve kanunların sadakatla uygulanması zorunluğu, 7. mad. tarafsızlıkları, 8. mad. davranış ve işbirliği, müteakip maddelerde yurt dışında davranış, amirlere karşı sorumluluk emirlerin yürütülmesi ve benzeri ödevlerle memurlar yükümlü tutulmuşlardır. Kanunların, tüzük ve yönetmeliklerin memurlar için emrettiği ödevleri yapmaları disiplin cezalarının verilmesini gerektiriyor ama acaba hangi ödev yapılmazsa hangi disiplin cezası uygulanacaktır, kanunların yasakladığı işlerden bu yasaklara uymayanlar olursa hangi yasağa hangi disiplin cezasının uygulanacağı, kanunda belirtilmiştir. Yalnız durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre kanunda sayılan disiplin cezalarından birisinin verileceği kanunda belirtilmiştir. Disiplin cezalan sayılmış bu cezaların uygulanmasını gerektirecek suçların neler olacağı sayılmamıştır. Bu durum disiplin cezası vermeğe yetkili olarak kurul ve amirlere geniş bir takdir hakkı getirmektedir- Bu ise bizde tatbikatta aynı disiplin cezasını gerektiren suç işleyen memurların, ayrı ayrı disiplin cezası almalarına meydan verecektir. Bu memurlar arasında farklılıklara meydan verebilir. Kanuna göre devlet memuru âmirinin verdiği ödevi yerine

getirmeğe mecburdur. Kanuna istinat eden yani kanunî bir emir verilsin memur bu kanunî emri yerine getirmese disiplin cezası verilecektir. İki ayrı yerdeki aynı mahiyette iki olay için iki ayrı ceza verilebilir. Aynı olay karşısında bir devlet memuruna uyarma cezası başka bir yerde de kınama cezasının verilmesi halinde devlet memurlarının kanunlar karşısında eşitliği ne olacaktır. Gerçi disiplin cezası alan memurların itiraz hakları vardır. Örneğin, gerek Anayasamız ve gerekse kanun da İdarî işlemlere karşı dava hakkı tanınmıştır. Mağdur edildiğine inanan bir memur Danıştaya başvurabilir. Bu hususta içtihatlar bahis konusu olabilir ancak bunların tatminkâr olabileceği kanaatında değilim. Kanun hiç olmazsa disiplin cezalarının hangi hallerde hangi olaya hangi cezanın uygulanacağına dair bir tüzük çıkarılmasını kabul etseydi farklı uygulamaların meydana gelmesi daha iyi önlenebilirdi. Gerçi yeni Kanunun disiplin mevzuunda getirdiği bu yeni duruma uygun tatbikat bazı Avrupa memleketlerinde vardır. Ancak bazı memleketlerde bunun başarı ile uygulanması demek bizde uygulamanın başarılı olacağı demek değildir. İleri ve gelişmiş bir çok batı memleketlerinde değil devlet memurları için kanunî bir mecburiyet olmadan iş hayatının bütün insanlar için yerleşmiş bir disiplin içerisinde kendiliğinden alışılmış usullere göre yürüdüğü malûmdur. Bu disiplin sisteminin bizde başarılı olup olamayacağını hiç şüphe yok ki tatbikat gösterecektir. Ancak şahsi kanaatına göre farklı tatbikatların olması mümkündür. Hiç olmazsa disiplin cezalarından en ağır olan bir daha devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarılma cezasının hangi hallerde uygulanacağı hususu kanunda belirtilmeli idi. Memur için çok büyük ve mühim olan bu cezanın memur hakkında ne zaman uygulanacağını memur tarafından (kanunda sarahaten gösterilerek) bilinmesinin gerektiğine ve lüzumuna inanıyorum-

DİSİPLİN CEZALARI

Devlet Memurları Kanunu 125. maddesinde memurlara verilecek disiplin cezalarını saymıştır. Bu cezalar kanunda şu şekilde sıralanmıştır.

A — Uyarma : Memura görevinde daha dikkatli davranması gerektiğini yazı ile bildirmektir.

B — Kınama : Memura görevinde ve davranışında kusurlu sayıldığını yazı ile bildirmektir.

C — Kısa süreli durdurma : Memurun bulunduğu kademedeki ilerlemesinin 6 ay için durdurulmasıdır.

Ç — Uzun Süreli Durdurma : Memurun bulunduğu kademedeki ilerlemesinin bir, bir buçuk veya iki yıl durdurulmasıdır. Bu ceza o süre içerisinde derece yükselmeleri için yarışma sınavı veya seçmelerine girebilmeyi de önler.

D — Geçici olarak görevden çıkarma : Memuru, kadrosu saklı kalmak suretile, bir aydan altı aya kadar aylıksız olarak geçici süre ile görevinden çıkarmaktır.

E — Devlet Memurluğundan Çıkarma : Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.

Disiplin Cezaları bakımından yeni kanun ile eski Memurin Kanunu arasında farklılıklar vardır. Şöyle ki 788 sayılı Memurin Kanunun Disiplin cezalarının 26 ncı maddesinde şöyle sıralamaktaydı.

A — İhtar bu ceza yeni kanunda da vardır ve; Uyarma cezası demektir.

B — Tevbih bu cezada yine yeni kanunda yer almıştır, ve Kınama cezası demektir.

C — Maaş katı : 788 sayılı kanundaki bu ceza yeni kanunda yer almamıştır. Maaş katı cezası yeni kanuna alınmazken cezaların şahsiliği düşünülmüş ve Memurun maaşının kesilmesinin o memurun iâşesini teminle mükellef olduğu kimselere de tesir edeceği düşünülmüştür. Ancak kanaatine göre bu cezanın da yeni kanuna alınması gerekirdi. Çünkü bu ceza halen 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun dışında kalan Devlet hizmetinde görevliler için uygulanmaktadır. Meselâ : Yeni çıkan 521 sayılı Danıştay Kanununun 144 ncü maddesinin C fıkrasında Danıştay mensupları için 15 günlüğü geçmemek üzere maaş kesimi cezası uygulanmaktadır- Maaş kesimi cezası kısa süreli durdurma cezası ile Kınama cezası arasında kısa süreli durdurma cezasından daha hafif bir ceza olarak alınabilirdi. Şöyle ki : Kısa süreli durdurma cezası Memurun bulunduğu kademedeki ilerlemesinin altı ay için durdurulması olduğuna göre bu cezayı alan memur emsali memurlara nazaran altı ay daha kademesinde geç ilerleyecektir. Yani Altı aylık kademe ilerlemesi maaş farkını diğerlerinden altı ay geç almak mecburiyetinde kalacaktır. Bir memurun emsalinden bir kademe ilerlemesinde maaş farkını altı ay geç alması demek o memurun bu fark kadar madden kaybının

olması demektir ki netice itibariyle bu bir memurun maaşının kesilmesinden daha ağır bir cezadır. Bu cezada onu alan memurun iâşesini teminle mükellef olduğu kimselerin durumuna tesir edebilir.

5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 13 ncü maddesini değiştiren 469 sayılı kanuna göre Valilerin memurun kanundaki usulüne göre memurun savunmasını aldıktan sonra 5 günlüğe kadar aylıkta kesme cezası vererek uygulayacağı hükmü halen mevcuttur. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 237 nci maddesinin B fıkrasında diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri ve Devlet Memurlarının hizmet şartlarını, niteliklerini atanma ve yetiştirilmelerini ilerleme ve yükselmelerini Ödev, Hak, Yüküm ve Sorumluluklarının aylıklarını ve ödeneklerini ve diğer Özlük işlerini düzenleyen diğer hükümlerin bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi izleyen Malî yıl başından itibaren yürürlükten kalkacağını âmir bulunmaktadır. Bu durumda 6442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 13 ncü maddesinin C. fıkrasını 469 sayılı kanunla değiştiren ve Valilere 5 günlüğe kadar maaş katı cezası veren fıkranın yürürlükten kalkıp kalkmadığı münakaşâ konusu olabilir. Çünkü 657 sayılı Kanun Memurlara bu kanunda sıralanan Disiplin cezalarında birisinin verileceğini âmirdir. Kanunda serahaten bu cezaların haricinde Memurlar için Disiplin cezası uygulanamaz diye sarıh bir ifade bulmak mümkün değildir. Ancak geçici 237 nci maddesinin B. fıkrasına göre İl İdaresi Kanununun bahis konusu maddesinin de, uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi kanaatımca maaş katı cezasının yeni kanunda da yer alması iyi olurdu.

D — Kıdem Tenzili : Bu ceza Memurun yalnız terfiine müessir olmak üzere kıdeminden üç aydan bir aya kadar tenzildir. Demek ki eski kanundaki bu ceza yeni Devlet Memurları Kanunundaki kısa süreli durdurma cezasına yani Memurun bulunduğu kademedeki ilerlemesinin altı ay için durdurulmasına benzeyen bir cezadır. Ancak 788 sayılı kanundaki kıdem tenzili memurun terfiini üç aydan bir seneye kadar geciktirmekte idi. Yani ,eski kanunda memurun terfiinin gecikmesi üç aydan başlayıp bir yıla kadar gidiyordu yeni kanun bunu altı ay olarak tutmuştur.

E — Sınıf Tenzili : Bu ceza memurun maaş itibariyle bir mertebe mağduruna indirilmesidir- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ise memurun maaş itibariyle indirilmesi bahis konusu değildir. Ancak uzun süreli durdurma cezası ile memurun ilerlemesi bir ilâ iki yıl durdurulmaktadır.

F — Memuriyetten İhraç : 788 Sayılı Kanuna göre memuriyetten ihraç cezası memuru bir daha memuriyette kullanılmamak üzere memuriyetten çıkarmaktır. Bu cezayı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu da almıştır. Yeni şekline göre Devlet memurluğundan çıkarma cezası bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.

Disiplin cezalarının 788 sayılı memurin kanunu ile 657 Sayılı Devlet Memurları Kanundaki cezalarla mukayesesinde görülmektedir ki 788 sayılı kanunda olmayan bir ceza 657 sayılı kanuna girmiş bulunmaktadır. Bu cezada Devlet memurunun geçici olarak görevden çıkarılma cezasıdır. Eski kanuna göre sınıf tenzili ile memuriyetten ihraç cezası arasında yer olan bu ceza Devlet memurluğundan çıkarılma cezasından daha hafif bir ceza olarak yeni kanunda yer almış bir cezadır.

788 Sayılı Memurin Kanunu 28, 29, 30, 31, 32, 33 ncü maddelerinde memurlara Disiplin cezalarının hangi ahvalde uygulanacağını saymasına rağmen yeni kanunda bu husus yer almamıştır. Yeni kanunun Disiplinle ilgili hükümlerinin benzeri tatbikat Fransa, Almanya, Belçika gibi memleketlerde görülmekte ise de bunun bizdeki tatbikatında başarılı olabileceği şimdiden söylenemez, her şeyden önce böyle bir mukayeseye girişmeden önce o memleketlerle Memleketimizin şartlarının aynı olmadığını belirtmek isterim. Şöyle ki : İngiltere’de yazılı bir Anayasa’nın olmadığı ve buna rağmen bu memlekette işlerin pek âlâ yürüdüğü malumdur. Bu tatbikatın nasıl ki dünyanın her hangi bir memleketinde de aynı başarı ile uygulanacağı söylenemez ise başka memleketlerde Devlet memurları ile ilgili Disiplin tatbikatının bizde de başarılı olacağını söyleyemeyiz. 788 Sayılı Memurin Kanununa göre Devlet memurluğundan ihracı mucib haller 33 ncü maddesinde sayılmıştır. Bu haller şunlardır. Kumar oynatmak, sarhoşluğu itiyat edinmek, ar ve icabı mucib harekette bulunmak, harp, ihtilâl, isyan gibi fevkalâde ahvalde bilâ zaruret vazifeyi memuriyetini terk etmek memuriyetine ait mahrem dosyaların münderecatını ifşa etmek hallerinde memuriyetten ihraç cezası uygulanmakta idi bu ceza büyük bir cezadır. Bir kimse bu cezayı alınca bir daha Devlet memurluğuna atanamayacağına göre bu kimse için çok büyük bir müeyyide olmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 58 nci maddesi her Türk Kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir demektedir. Devlet memurları kanunun 125 nci maddesinin E fıkrasında belirtilen bir daha Devlet memurluğu-

na atanmamak üzere bir şahsın memurluktan çıkarılma cezası bu cezayı alan kimsenin Anayasamızın 58 nci maddesinde tanınan hakta istifade etme imkânı kalmamaktadır. Anayasamızın fertlere tanıdığı bu hakkın memurun elinden alınmasını icap ettiren şartlar acaba nedir- Bunun cevabım 657 Sayılı Kanunda bulmak mümkün değildir. O bakımdan Anayasanın verdiği bu hakkın hangi hallerde kısıtlanacağını Devlet Memurları Kanununda sarahaten bir hüküm olarak belirtilmesi iyi olurdu düşüncesindeyiz. Diğer Disiplin cezalarının da hangi hallerde uygulanacağını bir tüzükle belirtilmesi 788 Sayılı Memurin Kanununda olduğu gibi gösterilmesinin Anayasamızın memura getirdiği teminat bakımından iyi olacağı kanaatindeyiz.

B — DİSİPLİN CEZASI VERMEYE YETKİLİLER

Devlet Memurları Kanununun memurlar için 125 nci maddesinde konulan disiplin cezalarını vermeye yetkili âmir ve merciler Kanunun 126 nci maddesinde belirtilmiş bulunmaktadır. Buna göre 125 nci maddenin A, B, C bentlerinde yazılı disiplin cezaları atamaya yetkili âmirler tarafından verilir demektir. O halde Atamaya yetkili âmirler memurlara uyarma, kınama ve kısa süreli durdurma cezaları verebilirler, atamaya yetkili âmirler acaba kimlerdir. Hususunu araştırmak lâzımdır. Devlet Memurları Kanunu memurluğa atanma usulünün 46 ile 54 ncü maddeleri arasında izah etmiştir. Kanunun 52.nci maddesine göre kurumların memur ihtiyaçları başarı listesinde belirtilen başarı sırasına göre kurumlarınca atamalar yapılmak suretiyle karşılanır demektir. Demek ki Atamalar kurumlarınca yapılacaktır. Kuramlarda atamaya yetkili kimseler bu cezaları uygulayacaktır. Yine kanunun 126 nci maddesinde A ve B bentlerinde yazılı Disiplin cezalarını atamaya yetkili amirlerden başka sivil amirleri de doğrudan doğruya verebilir demektir. O halde Sicil amirleri kimdir. Sorusu karşımıza çıkmaktadır. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa göre Sicil raporu vermeye yetkili amirler Kurumlar tarafından düzenlenecek bir yönetmelikle belirtilecektir. Bu husus kanunun 112 nci maddesinde belirtilmiştir. Halen tatbikatta da memurlara kimlerin sicil verecekleri yönetmelikte belirtilmektedir. Ancak Yönetmelikler kanunlara uygun olmak zorundadır 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu Vali ve Kaymakamların kimlere sicil vereceğini belirtmiştir. 657 Sayılı Kanun kimlerin sicil amiri olacağım yönetmeliğe bıraktığına göre İl İdaresi Kanununun sicille ilgili hü-

kümlelerini halen yürürlükte olduğu kanaatindeyim. Bu kanunun 34 nci maddesi Kaymakamlar İlçe İdare Şube Başkanlarının Genel Özel ve Kolluk Amirlerinin birinci derecede diğer memurlarının ikinci derecede sicil amiridirler yine kanunun 18 nci maddesi Valiler, Vali muavini ile Kaymakamların İl İdare Şube Başkanlarının ve İl ve Bölge muhakamat müdürlerinin genel ve özel kolluk amirlerinin birinci derecede diğer memurların ikinci derecede sicil amiridirler demektir. O halde Devlet Memurları Kanununa göre Kurumlar sicil yönetmeliklerini yaparken bu hükümlere uymak zorundadırlar. Sicil amirleri uyarma ve Kınama cezaları vereceğine göre Vali ve Kaymakamlar memurlara uyarma ve Kınama cezası vermeye yetkilidirler. Essen Vali ve Kaymakamların memurlara uyarma ve Kınama cezaları verebileceği Bucak Müdürlerinin uyarma cezası Memur Kanunundaki usulüne göre memurların savunmalarını aldıktan sonra verebileceği İl İdaresi Kanununa 469 Sayılı Kanunla ilâve edilen hükümlerde de vardır.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 nci maddesine göre C ve D. bentlerinde yazılı Disiplin cezalan memurun bağlı olduğu kurumdaki yetkili disiplin kurulunun mütalâası alındıktan sonra atamaya yetkili amirler tarafından verilir demektir. Bu durumda atamaya yetkili amirler memurun bağlı olduğu disiplin kurulundan mütalâa aldıktan sonra memura uzun Süreli durdurma ve geçici olarak görevden çıkarma cezası verebilecektir. 125 nci maddenin E bendindeki memurluktan çıkarma cezasını ise atamaya yetkili amirin bu yolda isteği üzerine memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kurulu kararı ile verilecektir. Ancak yüksek disiplin kurulunun bu halde ayrı bir ceza tayinine yetkisi yoktur. Amirin istediği cezayı kabul veya red eder red halinde amir başka bir disiplin cezası vermekte serbesttir.

126 nci maddeye göre atamaya yetkili amirlere disiplin cezası verme bakımından geniş yetkiler verilmiş durumdadır.

DİSİPLİN CEZALARININ UYGULANMASI

Devlet memurlarından her hangi birisine bir disiplin cezası uygulanacağı zaman önce o memurun savunmasının alınması kanunun 130 ncu maddesinde şart koşulmuştur. Soruşturmayı yapan kimse veya yetkili disiplin kurulu 7 günden az olmamak üzere memura savunmasını yapmak üzere bir zaman vermek mecburiyetindedir. 7

günden az olmamak üzere verilen süre içinde veya belirtilen bir tarihte memur savunmasını yapmak mecburiyetindedir. Eğer memur bu süre içinde savunma yapmamışsa savunma hakkından vaz geçmiş sayılacaktır.

Kanunun 128 nci maddesine göre 125 nci maddenin C ve D bentlerine göre Disiplin kovuşturmasını gerektiren hallerde yetkili amir yaptırdığı soruşturmanın dosyasını mütalâasını bildirmek üzere yetkili disiplin kuruluna tevdi edecektir. Disiplin kurulu dosyayı aldığı tarihten itibaren 15 gün içinde soruşturma evrakına göre mütalâasını bildirmek mecburiyetindedir. Demek ki uzun süreli durdurma ile geçici olarak görevden çıkarma cezasını uygulayacak atamaya yetkili amir memuru 130 ncu maddeye göre savunmasını aldıktan sonra soruşturma dosyasını yetkili disiplin kuruluna tevdi edecek bu kurul dosyayı aldığı tarihten itibaren 15 gün içinde soruşturma evrakına göre mütalâasını bildirecek ve bunu müteakiben de atamaya yetkili amir uzun süreli durdurma veya geçici olarak görevden çıkarma cezalarından birisini uygulayacaktır.

Ancak Disiplin Kurulunun verdiği mütalâa ile yetkili amirin uyguladığı ceza arasında uyumsuzluk olduğu takdirde karar mercii Kanunun 125 nci maddesine göre yüksek disiplin kurulu olmaktadır.

Devlet memurluğundan çıkarma cezasına gelince :

Atamaya yetkili amir tarafından soruşturma yapılacaktır. Yaptırılan bu soruşturmaya ait dosya memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kuruluna tevdi edilecektir. Memurun bağlı bulunduğu yüksek disiplin kurulu ise kendisine soruşturmaya ait dosyanın tevdiinden itibaren 15 gün içinde soruşturmanın genişletilmesine veya neticesine göre kararını verecektir. Demek ki memurluktan çıkarma cezasının uygulanmasını isteyen atamaya yetkili amirin yapmış olduğu soruşturmayı memurun bağlı bulunduğu yüksek disiplin kurulu yeterli görürse karar verecek yeterli görmezse soruşturmanın genişletilmesine karar verecektir.

Kurulun soruşturmanın genişletilmesine karar vermesi halinde ise neticeye dair karar süresi bu tarihten itibaren iki ay geçemeyecektir. Demek ki Amirin Devlet Memurluğundan bir kimsenin çıkartılması cezasının uygulanması isteğine göre soruşturma yeterli bulunmaz ve soruşturma genişletilirse genişletme kararını müteakiben en geç 2 ay içerisinde yüksek disiplin kurulu memuru Devlet

memurluğundan çıkaracak veya atamaya yetkili amirin isteğini red edecektir.

Devlet Memurluğundan çıkarma cezasını vermeye yetkili yüksek disiplin kurulu bu ceza hakkında karar vermek için gerekli görürse ilgili memurun sicil dosyasını ve her nevi evrakı incelemeye ilgili kurumlardan bilgi almaya yeminli tanık ve bilirkişi dinlemeye veya niyabeten dinletmeye mahallen keşif yapmaya veya yaptırmaya yetkili bulunmaktadır.

Hakkında memurluktan çıkarma cezası istenen memurda sicil dosyası hariç hakkındaki soruşturma evrakını incelemeye tanık dinletmeye disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasile savunma hakkında 129 ncu maddeye göre sahip bulunmaktadır.

Uyarma ve Kınama cezaları verildiği tarihten itibaren hüküm ifade eder Kanunun 135 nci maddesine göre 125 nci maddede sayılan cezalardan uyarma, Kınama, Kısa süreli durdurma, Uzun süreli durdurma, Geçici olarak görevden çıkarma cezalarında Atamaya yetkili amirden başka sicil amirleri tarafından verilen Disiplin cezalarına karşı itiraz önce bir üst sicil amirine yoksa atamaya yetkili amire itiraz edilebilir. Üst sicil amirinin kararına karşı atamaya yetkili amire başvurulabilir.

Atamaya yetkili amirin doğrudan doğruya veya onayı ile verilen disiplin cezalarına karşı ilgili Danıştaya itiraz edebilir.

125 nci maddenin E bendinde yazılı Devlet memurluğundan çıkarma cezasına karşı ilgili Danıştaya baş vurabilir. Bu baş vurmada Danıştay Kanununa göre ilgili daire karar verecektir. Böylece Anayasamıza göre İdarî mercilerin kararlarının Yargı denetiminin dışında bırakılmaması sağlanmış olacaktır.

Kanun 125 nci maddesi memurun hakkında uygulanan cezalara itiraz süresini göstermiştir. Buna göre 125 nci maddenin A, B, C, D bentlerinde yazılı ve sicil amirleri tarafından verilen disiplin cezalarına karşı yapılacak itirazların kararın ilgiliye tebliğinden itibaren 10 gün içinde yapılması lazımdır-

Atamaya yetkili amirin veya yüksek disiplin kurulunun verdiği cezalara karşı Danıştaya kanundaki süre içinde itiraz olunabilir. Bu süre 521 sayılı Danıştay Kanununa göre kararın ilgiliye tebliğinden itibaren 90 gün olarak kabul edilmiştir.

Bu süreler içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşmiş olmaktadır.

Kanuna göre kesinleşen disiplin cezaları memurun siciline işlenmektedir. Ancak kanun 133 ncü maddesiyle disiplin cezalarının bir süre sonra memurun sicilinden silinmesine dair hüküm koymuştur. Buna göre Devlet memurluğundan çıkarma cezasından başka bir disiplin cezasına çaptırılmış olan memur 1 Uyarma ve Kınama cezalarının uygulanmasından üç sene, 2 — Kısa süreli durdurma, Uzun süreli durdurma, Geçici olarak görevden çıkarma cezalarının uygulanmasından beş sene sonra Atamaya yetkili amire baş vurarak kendisine verilmiş disiplin cezalarının sicil dosyasından silinmesini isteyebilir.

Memurun bu süreler içerisindeki davranışları isteğini haklı kılacak nitelikte görülürse disiplin kurulunun mütalâası alınacaktır. Mütalâa alındıktan sonra isteğinin yerine getirilmesine karar verilecektir. O zaman sicil dosyasındaki memurun disiplin bölümü yeniden düzenlenecektir. Memurun bu cezalarının sicilinden silinmesi imkânının tanınmış olması kanaatimce çok yerindedir. Ancak Memurun görevinden memurluğa atanmamak üzere çıkarılması cezası içinde bir süre sonra bu cezanın da diğerleri gibi kaldırılması yetkisinin de idareye tanınması yerinde ve iyi olurdu kanaatındayım.

Kanunun 131 nci maddesine göre bir memur hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması disiplin kovuşturmasını geciktirmez.

Memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması halleri ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olmaz denilmektedir.

Demek ki bir memur T. C. Kanunu veya diğer Ceza Kanunlarına göre suç sayılan bir fiil işlediği zaman hakkında Adli bir kovuşturma açılırsa ayrıca disiplin yönünden İdarî bir kovuşturma da açılacak ve bu İdarî kovuşturmanın neticesi adli kovuşturmanın neticesine bağlı kalmayacaktır. Yeni Kanunun bu hükmünün benzeri bir hüküm yürürlükten kalkan 788 Sayılı Memurin Kanununun 34 ncü maddesinde yer almıştı. Bu madde şöyle idi. Memurin kanunen müstelzimi mücazat bir cürümü tahakkuk etikde hakkında ahkâmı umumiyyeye cari olmakla beraber 28, 29, 30, 31, 32, 33 ncü maddelerdeki inzibati cezalar uyarınca tatbik olunur, denilmektedir-

DISİPLİN KURULLARI

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 134. ncü maddesi disiplin kurullarından bahsetmektedir buna göre disiplin ve soruşturma işlerinde kanunlarla verilen görevleri yapmak üzere her ilde ve kurum merkezinde bir disiplin kurulu bulunur, bu kurulların kuruluş üyelerinin görev süresi ve karar usulü tüzükle düzenlenir., denilmektedir.

Bu tüzük halen çıkmadığına göre illerde ve kurum merkezlerinde kurulacak disiplin kurullarının kimlerden meydana geleceği üyelerinin ne kadar süre ile bu kurullarda çalışacağı nasıl görüşme yapacakları ve karar verecekleri belli değildir. 788 Sayılı Memurun Kanununun 52 nci maddesinde İnzibat Komisyonları nerelerde nasıl kurulacağını ve nasıl karar vereceklerini 52, 53, 55, 56, 57 ve 58 nci maddelerinde açıklamıştır. Buna göre İnzibat Komisyonları Vekâlet, Vilâyet, Kaza İnzibat Komisyonları olmak üzere üçe ayırmakta idi.

Yeni kanun sadece her ilde ve kurum merkezinde disiplin kurullarının kurulacağını belirtmekle 788 Sayılı Kanunun aksine İlçe Disiplin Kurullarını kaldırmış bulunmaktadır.

788 Sayılı Kanuna göre Vekâlet İnzibat Komisyonları Vekâlet memurlarına ait kanunlara göre teşekkül edecek ve Özlük İşleri Müdürleri bu komisyonlara tabii üye olarak bulunacaklardır.

Vilâyet İnzibat Komisyonları, Vali'nin başkanlığında İl Savcısı, Defterdar veya Muhasebecisi, Tahrirat, Maarif, Sıhhiye, Nafia ve Ziraat Müdürlerinden meydana gelmekte idi.

Kaza İnzibat Komisyonları Kaymakamın başkanlığında Savcı, Mal Müdürü, Tahrirat Kâtibi, Jandarma Komutanı ve Hükümet Tabibinden teşekkül ederdi. Bu komisyonların hangi memurlar için hangi cezaları uygulayacakları da ayrıca kanunda belirtilmişti. Yeni kanun bu hususları tamamen çıkacak bir tüzüğe bırakmakta ve İlçe Disiplin Kurullarını kaldırmaktadır.

NETİCE

788 Sayılı Memurun Kanununun 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun izin ve disiplinle ilgili hükümlerini mukayesesinde görülüyor ki yeni Kanun bir çok yenilikler getirmiş bulunmaktadır. An-

cak eski kanunda olan bazı hususları yeni kanun almamış olmasının tatbikatta bir çok mahzurlar doğuracağı kanaatindeyiz. Bu sebeble yeni kanunda da bulunmasını arzu ettiğimiz hususlar aşağıda sıralanmıştır.

1— Memurlara verilen yıllık izin hakkında yolda geçen süreler azami bir müddet konularak izin süresinin dışında tutulmalıydı.

2— Disiplin cezalarından hangi cezanın hangi suçta uygulanacağını memurlar arasında farklı uygulamalarla ayrılıkların meydana gelmemesi için belirtilmesi çok yerinde olurdu.

3— Bu gün bir çok İlçelerimizin büyüdüğü hatta her haliyle bir çok illeri geçtiği malumdur, çalışan personel bakımından İllerden çok personeli olan İlçelerde dahi Disiplin Kurullarının yeni Kanunla ortadan kaldırılması mahzurludur- Bunu telâfi edebilmek için kurulacak İl Disiplin Kurullarında İlçelerdeki memurlar hakkında karar almak icap ettiğinde o İlçenin Kaymakamının İl Disiplin Kurulunda üye olarak bulunmasının gerçekleştirilmesi İlçelerde Disiplin Kurullarının kaldırılmasının mahzurlarını bir nebze azaltabilir kanısındayız.

KALKINMANIN İKTİSADİ VEÇHESİ

Hazırlayan :

Şerif TÜTEN

Antalya Valisi

Bilindiği üzere, kalkınma hamlesi içinde olan memleketimizde ekonomik durumun düzenlenmesi, geliştirilmesi, muhakkak ki ön plânda gelmekte, İktisadî durumu geliştirmeden, millî geliri arttırmak mümkün olmadığı gibi alt yapı hizmetlerinin süratle gerçekleştirilmesi de mümkün görülememektedir.

Kalkınmanın ekonomik cephesinin ,süratli gelişmeyi sağlayacak seviyeye getirilmesi sırasında mevcut yurt potansiyelinden enerji membalarından azamî derecede faydalanmak ve her işte azamî tasarrufa gitmek keza başta gelmektedir.

Memleket kaynaklarından azamî derecede faydalanma konusu, ilgili Devlet kuruluşları veya, özel teşebbüs tarafından ele alınmakta olduğu için «bir idareci olarak» biz bu konuya değinmeyeceğiz.

Yurtta yapılmakta olan bütün çalışmalarda azamî tasarruf konusunda vatandaşın bir şeyler beklemek, demokrasiyi kabul etmiş hür bir ülke olmamız hasabiyle, ancak eğitim yoluyla mümkündür; ve eğitim yolu ile davayı halletme de uzun vadeli ve sabırlı çalışmaları gerektirir.

Devlet çalışmalarında, her türlü tasarruf mümkündür ki esas konumuz budur :

Bu noktada «İktisadî idarecilik» kavramına girmiş oluyorum. Bu gün, klasik manadaki «polis-devlet», «Jandarma-Devlet» anlayışı geniş ölçüde değişmiştir. Filhakika, İktisadî kalkınma hamlelerinin, ancak vatandaşın mal ve can emniyet ve huzurunun sağlanabildiği vasatta daha verimli olacağı açık bir gerçek olmakla beraber, idarenin son asrın süratle gelişen İlmî, teknik ve İktisadî gerçeklerini bilmeden ve ona uymadan çalışması, verimliliği düşürmekte, kalkınmanın İktisadî ve sosyal hızını azaltmaktadır.

Bu konuya aşağıdaki tipik örneklerle daha kolay girebiliriz :

1964 yılında Antalya'nın Side, Homa, Sorgun, Belek ve Gömbe köylerinde İller Bankasının köylere yardım fonundan yapılan 51.000 liralık yardımlarla birer motel inşaatına girmiştir. Bunu takip eden yıllarda zel İdare bütçesinden yapılan yardımlarla bu motellerden 1966 başında :

Side Moteli	200.000
Gömbe Moteli	150.000
Home Moteli	130.000

liraya bitirilmiş, Sorgun Moteli de (25.000) na tamam kalmıştır. Bu moteller köylerle Mahalli Belediyelerin kurduğu bir ortaklığın malı olacak ve geliri de eşit şekilde pay edilecektir.

Kuruluş masrafına köyler yalnız arsa vermek suretiyle katılmışlardır ki 5 - 10.000 lirayı geçmez.

Biten motellerden yalnız Side 30-000 liraya kiraya verilebilmiştir. Diğerlerinde bir takım avantajlı durumlar da yaratılmak suretiyle Homa moteli 10 senelik yıllığı 4.000 liradan güçlükle kiraya verilebilmiştir. Gömbe'ye talip bulunamamış, Belek Motelinin odaları aylığı 300 liraya kiraya verilmekte ve bunu da ilce ileri gelenleri tutmaktadır. Bunun yazın  ayma münhasır kalacağını da düşünmek lâzımdır.

Böylece moteller, hiç bir bakım, onarım masrafı düşünülmediği takdirdedir «ki bu imknsızdır.» kendisini ancak 80-90 senede amorte edecektir ki, normal olarak turistik bir tesis en çok 10 senede kendisini amorte etmelidir.

Bu haliyle moteller Antalya zel İdaresine her sene, sonu gelmez bir yük olmakta devam edip gidecektir. Bunun için bu motelleri uzun vadeli olarak, özel teşebbüse, ne phasına olursa olsun, en uygun şartlarla devretmek lâzımdır.

Konuyu toplayacak olursak, bu tesisler için devlet ve mahalli idarelerce yapılan yatırımlar büyük ölçüde boşa gitmiştir. Halbuki yıllık icraat ve masraf raporlarında bunları kuru bir başarı ölçüsü olarak göstermek mümkündür. Bu yatırımlarda n etüt yaptırılmadığı için bu sonuca dşlmştir.

Ekonomik devlet idaresi olma yolunda misal olarak ele alınması gereken konulardan biri de Köy işleri Bakanlığının gezici köy erkek kurslarıdır. Bu kurslar her yıl bir köyden ilk okulu bitirmiş 8 köy gencine bir sanat öğretmek için 7 ay çalışmakta; kursun her türlü masrafı Devletçe karşılanmaktadır.

Kurslardaki öğrencinin ilk okulu bitirmiş, meslekî hiç bir bilgisi yoktur. Öğretmeler ise, Sanat Enstitüsü mezunu olup, bir iki aylık bir kurstan başka bir formasyondan geçmemiştir.

Bunların ekonomik yönlerine gelince, 1965-66 öğretim yılında Antalya’da mevcut 3 kurstan 45 öğrenci mezun olmuş, bu iş için, devlet kasasından maaş, ders ücreti ve temrinlik malzeme bedeli olarak, net 90-481 lira çıkmıştır. Bir öğrenciye isabet eden para 2010 liradır. Erkek Sanat Enstitülerinde, bir öğrenci için yıllık masrafın 870, köy kadın kurslarında 538 lira olduğu dikkate alınırsa, köy erkek kurslarına başka bir veçhe vermenin zorunluğu daha iyi anlaşılır.

Bu kursların öğretmenleri esaslı bir eğitim fonksiyonundan geçirilmeli, öğretim süresi iki yıla, gerekli alet takviyesi yapılarak öğrenci sayısı da 15’ çıkarılmak ve mümkün olan büyük merkezî köylerde sabitleştirilmelidir.

Koordinasyon işinin gerçekleştirilmemesinden bir kısım hizmetler pahalıya mal olmaktadır. Bunun örneğini de Antalya’da Köyişleri Bakanlığı ile ilgili kuruluşlarda görmek mümkündür. Şöyle ki :

Antalya Topraksu Bölge Müdürlüğü, Tarım Bakanlığına ait bir binaya yerleşerek bu binanın geniş arsası üzerinde tamir atölyelerini kurmuştu. Topraksu teşkilâtının köy işlerine devrinden sonra, Tarım Bakanlığı bu binayı boşalttırmış ve Topraksu, kirası 50.000 liralık bir apartmana taşınmıştır. Halen Topraksu’nun çıktığı bina boş durmaktadır.

Aynı şekilde, D.S.İ. bünyesindeki, içmesuları da, Köyişlerine bağlanınca müstakil kiralık bir binaya çıkmış, boşaltacağı daireler lojman olmuştur.

Y.S.E. Bayındırlık Müdürlüğünden ayrılmış ve Bayındırlık Müdürlüğü müstakil bir kiralık apartmana taşınmış, Y.S.E- Kontrol Amirliği kurulmuş, o da müstakil bir daire tutmuştur.

Böylece Köyişleri Bakanlığı kurulmadan, diğer teşkilâtların binalarında hizmet gören bu kuruluşlar, bu Bakanlığın kurulması ile,

kiralık binalara taşınarak Antalya'da 150.000 liralık bir masrafa sebep olmuştur. Bu masrafı sırf kira olarak değil personel ve büro olarak da düşünersek, oldukça önemli bir yekûn tutar. Buna mukabil Köyîşlerine bağılı kuruluşların çalışmaları, eskisinden daha iyi değildir. Bilâkis Halk Eğitimi gibi kuruluşların çalışmaları çok zayıflamıştır.

Bu gibi dairelerin masraflarının kısılması, bölge kuruluşları olmaları hasabiyle, ilgili Bakanlıkların, her türlü egoist düşünceler dışında, geniş vazife anlayışına sahip elemanlarla mümkün olacaktır.

Bu hususta, Özel Kuruluş Kanunları ile, İl İdaresi Kanunu dışına çıkmış dairelerin Vilâyet mülkî âmirinin mütalâasını muhakkak almalı veya ilgili Bakanlığa sormalıdır. Bu konulara çeşitli zaman ve toplantılarda temas edilmiştir.

Merkezî idarenin, İl İdaresinin, bölge kuruluşlarının ve mahallî idarelerin ve sorumlulukları kesin olarak belirtilmeli, bilhassa büro çalışma şekli ve tali memurların, yeni ihtiyaçlara göre kadro, maaş ve çalışma durumları tespit edilmelidir.

Bu gün için aynı hizmeti gören, aynı seviyedeki daireler arasında çok anlayış farkı vardır. Ve bu anlayıştaki ekonomik görüş, şahsa göre değişmekte, imkânlara göre gerçekleşmektedir. Bunun neticesidir ki, bir daire görevlisinin halka hizmet için lüzumlu aleti yok iken, diğer bir dairede halısına kadar her türlü eşya bulunmaktadır-

Bunun için ilçedeki dairelerden, Bakanlık seviyesine kadar, bölgelere göre, bütün dairelerde, bulunması gerekli asgarî ve azamî demirbaş ve mefruşat, vasıfları ile tayin edilmeli ve yapılacak yıllara câri bir programla, bunlar temin edilmeli ve bu mefruşatın dışına çıkılmasına müsaade edilmeyerek tasarruf sağlanmalıdır.

SONUÇ:

Bu günün idaresi, İktisadî veçhe ve gerçekleri birinci plânda göz önünde tutan ve bunu, etüt uygulama ve değerlendirme safhalarında devamlı olarak tatbik eden bir mahiyet almıştır. Yurdumuzda buna göre bir kadro, buna göre bir teşkilât, buna göre bir sistem kurulmasında zaruret vardır.

T. C. Devlet Teşkilâtı Rehberi başlıklı 1963 tarihinde basılmış kitabın 119-133 ncü sayfalarında yazılı İçişleri Bakanlığına ait bilgiler.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

(İÇB)

Kod : 5. 19

Tarihi : 19 Mayıs 1939

Kuruluş Kanunu No : 1624

KURULUŞ AMACI

Memleketin genel kolluk ve güvenliğini sağlamak ve bu arada sınır, kıyı ve kara sularımızın güvenliği ile gümrük bölgelerindeki kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, halkın kamu hizmetlerinden kolaylıkla, süratle ve eşit şartlara faydalanmasını sağlamak üzere Türkiye'yi merkezî idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve hizmetlerin icaplarına göre İdarî teşkilât kademelerine ayırmak; vatandaşın hak ve ödevlerine mesnet ve kanunî kerine teşkil eden nüfus kayıtlarını düzenlemek, muhafaza ve idamesini sağlamak için yurt içinde ve dışındaki bütün vatandaşların şahsî hal değişikliklerini takip ve tespit etmek; yurdun sivil savunmasını sağlamak; mahallî idarelerin merkezle karşılıklı bağ ve ödevlerini düzenleyerek İl Özel İdaresi, belediyeler ve köylerin demokratik esaslara uygun şekilde teşkilatlanmalarını ve bunların yapacakları görevlerle orantılı gelir kaynaklarına sahip kılınmalarını sağlamaktır.

GÖREVLERİ

Yurdun genel iç kolluk ve güvenliğini, sınır, kıyı ve kara sularımızın muhafaza ve güvenliğini sağlar; yurttaki kanunun Gümrük ve Tekel Bakanlığına bıraktığı yerler hariç, kaçakçılığı men, takip tahkik eder; karayollarında trafiği düzenler ve murakebe ettirir; silah taşıma ve bulundurma ile bunlara ruhsat verme işlerini düzenler; barut ve patlayıcı maddelerle, silâh ve teferruatı ve av malzemesinin alım ve satım kontrolünü yapar; genel idareye ve mahallî idarelere ilişkin konular ve meseleler hakkında incelemeler yapar;

bunlarla ilgili kanun ve tüzüklerin uygulanmasını; izleyerek gerekli değişiklik tekliflerini hazırlar. Gayrimenkullerin tecavüzleri hakkındaki 5917 sayılı kanuna göre verilen kararların kanuna uygun olup olmadığını inceler; kanunları, genel veya kısmî sıkı yönetim kararlarını ilân eder; yurttaki sivil savunmayı teşkilâtlandırır; sivil savunmanın eğitim, idare ve genel kontrolünü yapar; mükellefleri hizmete çağırır; yine sivil savunma ile ilgili olarak Bakanlıklar arası işbirliği ve karşılıklı yardım işleri arasında ahenk sağlar; film ve senaryoları kontrol eder; memleketin iç siyasetine ve illerin genel ve özel hallerine ait bilgiler toplar; mülkî teşkilât ile ilgili incelemeler yaparak gerekli değişiklikleri gerçekleştirir; yetkisi dışındakiler için teklifler hazırlar; Bakanlar Kurulu'na Valileri inha eder; umuma ve yabancılara mahsus pasaport ve pasavanları verir; vatandaşların şahsî halleriyle ilgili sicilleri tesis eder; binaların numaralanması ve sokakların isimlendirilmesi işlerini yürütür; özel idare ve belediyelerin bütçeleri üzerinde kanunun kabul ettiği İdarî vesayet yetkisini kullanır.

Belediyeler ve mahallî idare birliklerinin kurulması ve belediye sınırlarının değiştirilmesi ile ilgili işlemleri yapar; Ankara ve İstanbul belediyelerinin başkan yardımcılarını ve şube müdürlerini tayin eder ve bunların her türlü özlük işlerini yürütür; özel idare ve belediyelerle köylerin ve bunlara bağlı teşekkül ve müesseselerin muamelelerini, âmir, memur ve hizmetlerinin görevlerine ilişkin fiil ve hareketlerini teftiş, tetkik ve tahkik ettirir; mülteci, göçmen ve serbest göçmenlerin yurda kabulleri ve yurt içinde bir yerden diğer yere nakilleri hakkında mütalâa verir; bakanlığın iştiğal sahasına giren kanun ve tüzük tasarılarını hazırlar, yönetmelikler çıkarır.

MERKEZ TEŞKİLATI ⁽¹⁾

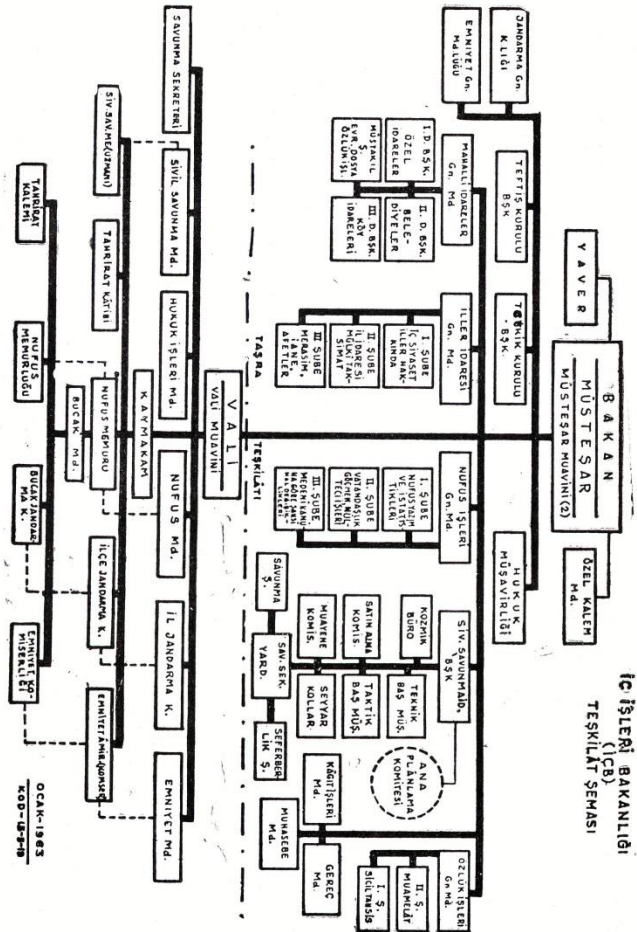
Bakanlık Makamı :

Bakan, Müsteşar, Müsteşar Muavinleri (iki kişi) Özel Kalem Müdürü ve yaverden meydana gelir.

DANIŞMA VE KURMAY BİRİMLERİ

TETKİK KURULU BAŞKANLIĞI — Genel İdareye ve mahallî idarelere ilişkin konu ve meseleler hakkında incelemelerde bulu-

⁽¹⁾ BKZ Teşkilât şeması No. 16/a

nur; özellikle kanun ve tüzüklerin uygulanmasını izler; yabancı memleketlerin İdarî mevzuat ve tatbikatını inceler; iştiğal konularıyla ilgili yayınları takip eden; kanun ve tüzüklerin değiştirilmesi hakkında Bakanlık makamına teklifte bulunur; kanun ve tüzük tasarıları hakkında mütalâa yürütür; Bakanlık makamının isteği üzerine veya resen genel idare ve mahallî idarelerle ilgili konular ve meseleler hakkında mütalâa verir; İlmî ve genel mahiyetteki incelemelerle diğer araştırmaları yayınlar; anketler yapar; Mülki taksimat değişiklikleriyle fek, ⁽²⁾ ve ilhak konularında mütalâa verir; idarenin çeşitli problemleriyle yabancı memleketlerin İdarî mevzuat ve tatbikatını inceleyip sonuçları idare mensuplarının faydalanmasına sunar.

Teşkilât Kanunu gereğince yayın ve kitaplık işlerini idare etmek üzere kurulan Neşriyat Müdürlüğü de Tetkik Kuruluna bağlıdır.

TEFTİŞ KURULU — Teftiş Kurulu merkez ve taşrada İçişleri Bakanlığı'non teşkilâtına, dahil ve mürakebesi altında bulunan bütün dairelerle özel idareler, belediyeler ve köyleri ve bunlara bağlı bütün teşekkül ve müesseselerin işlemlerini, âmir, memur ve hizmetlilerinin görevleriyle ilgili fiil ve hareketlerini teftiş, tetkik ve tahkik eder, teftiş ve tahkik işlerine at yönetmelikleri hazırlar; müfettişlerde daire ve servislerin teftiş edilen il ve ilçelerin İdarî, sosyal ve ekonomik durumları genel durum ve ihtiyaçları hakkında düzenlenen raporlarla, işlemleri teftiş edilen memurlar hakkında yazılan gizli raporları Bakanlığa sunar.

HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ — Hazırlanan kanun, tüzük ve yönetmelikler ve genel emirler ile Bakanlık makamından tevdi edilecek her çeşit işler hakkında hukukî mütalâada bulunur; Bakanlığa ait İdarî davaları izler ve sonuçlandırır-

Hukuk Müşavirliği iki kısımdan meydana gelir :

Müşavirlik kısmı : Bakanlık makamından havale olunacak işler hakkında mütalâa ve kanunî mukteza beyan eder; Bakanlıkça düzenlenen veya diğer Bakanlıklardan gönderilen kanun, tüzük ve yönetmelik tasarılarını, Bakanlığın diğer dairelerince hazırlanan genel emirleri ve Bakanlıkça yapılacak veya tasdik olunacak mukaveleleri tetkik ve takip eder.

⁽²⁾ FEK = Hukukî bir kayıtlamanın kaldırılmasıdır. (Bkz. Türk Hukuk lügati Ankara 1956 Sayfa 92)

Muhakemat kısmı : Memurun Muhakematı ve İnzibat Komisyonlarına ait işlemleri inceler, İdarî davaları izler ve vergi merciler rinde Bakanlığı temsil eder.

SAVUNMA SEKRETERLİĞİ — Bkz. Sivil Savunma İdaresi Başkanlığına.

ESAS BİRİMLER

MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ — İl özel idareleri, belediyeler ve köyler üzerindeki İdarî vesayet denetimiyle ilgili kanunî muameleleri yapar; İl Özel İdareleri, belediyeler ve köylerin demokratik esaslara uygun şekilde teşkilatlanmalarını ve ifa edecekleri hizmetlerle orantılı gelir kaynaklarına sahip kılınmalarını sağlamak amacıyla teşkilât kanunları, tüzük ve yönetmelikler hazırlar istatistiki bilgiler toplar.

Daire ve şubeleri şunlardır :

Birinci daire Başkanlığı ; İl özel idareleriyle ilgili işlere bakar. Dairenin Muamelât ve Hesap Şubeleri vardır.

İkinci daire Başkanlığı : Belediye idareleriyle ilgili işlere bakar. Dairenin Muamelât ve Hesap Şubeleri vardır.

Üçüncü daire Başkanlığı : Köy idareleriyle ilgili şu işlere bakar Dairenin Muamelât ve Hesap Şubeleri vardır.

Müstakil Şube Genel Müdürlüğü : Dosya ve evrak işleriyle, Bakanlık teksir işleri, özel idare muhasebe müdürleriyle Genel Müdürlük personelinin özlük işlerini yürütür.

İLLER İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ — Memleketin iç siyasetine ve illerin genel ve özel durumlarına ait bilgileri toplar; İl İdaresi Kanununun uygulanması merasim, şikâyet ve müracaatlarla Bakanlığın diğer dairelerini ilgilendirmeyen veya İçişleri Bakanlığını diğer Bakanlıklarla birlikte ilgilendiren işleri yönetir.

Şubeleri şunlardır :

Birinci Şube : Memleketin iç siyaseti ve illerin genel ve özel hallerine ait bilgiler toplar.

İkinci Şube : İl İdaresi Kanununun tatbikatı, mülki taksimat, teftiş raporları, harita, istasyon isimleri, hükümet konakları, istiklâl madalyası, çalışma saatleri, spor ve beden eğitimi,, eski ve tarihi eserleri muhafaza, çiftçi mallarını koruma, Askerlik Kanununun tatbikatı, memleket ve devlet büyüklerinin büst ve resimleri ile ilgili işleri yürütür.

Üçüncü Şube : Merasim iane toplama işleri, yangın su baskını yer sarsıntısı gibi tabii afetler ve tabii; olaylar şikâyet ve müracaatların tetkik ve takibi, genel müdürlüğün evrak, dosya ve özlük işlerini yürütür.

NÜFUS İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ — Genel nüfus yazımları ile Türk vatandaşlarının medenî hal sicillerinin tesisi; doğum, evlenme, boşanma, ölüm, taşınma, evlat edinme, gibi şahsi hal değişikliklerini takip ve tesçil; yer değiştirme işlerini kütüklere geçirme, vatandaşlık ve iskân mevzuatına göre göçmenlerle yabancılardan gerekli şartlara haiz olanları Türk vatandaşlığına alma, vatandaşlıktan çıkma ve çıkarılma, çeşitli milletlerarası antlaşma ve sözleşmelere uygun olarak vatandaşlık anlaşmazlıklarını çözme işlerini yürütür; taşra nüfus teşkilâtının kadro işleriyle basılı defter ve evrakını sağlar.

Şubeleri şunlardır :

Birinci Şube : Nüfus yazım ve istatistiklerine bakar.

İkinci Şube : Nüfus kütüklerini düzenler.

Üçüncü Şube : Vatandaşlık, göçme ve mülteci işlerini yürütür.

SİVİL SAVUNMA İDARESİ BAŞKANLIĞI — Sivil savunma düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybını en az hadde indirilmesi, hayatı önemi haiz her türlü resmî ve özel tesis teşekküllerinin korunması ve faaliyetin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası, maksadıyla alınacak her türlü silâhsız, koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri ihtiva eder.

Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı genel olarak bütün yurda şâmil Sivil Savunma teşkilâtının kurulması; eğitim, donatım ve yönetimi tedbirlerin aldırılması; bölgeler arası yardımlaşma ve işbir-

ligi gibi sivil savunma hizmet ve faaliyetlerinin maksada uygun bir şekilde planlanmasını, gerçekleştirilmesini ve yürütülmesini sağlamakla görevlidir.

Sivil Savunma İdaresi Başkanı, aynı zamanda İçişleri Bakanlığı Savunma Sekreteridir.

Başkanlığa bağlı birimler :

1 — Kozmik Büro : Kozmik evrak işleriyle personelin güvenlik tahkikatı işlerine bakar.

2 — Ana Plânlama Komitesi : Sivil savunma ile ilgili plân ve program esaslarını tespit eder.

3 — Muayene Komisyonu : Satın alman malların muayene, kabul ve tessellüm işlerini yapar.

4 — Teşkilât Başmüsavirliği : Başmüsavir aynı zamanda Başkan yardımcısıdır. Aşağıdaki şubelerde bu Başmüsavire bağlıdır.

I — Personel Şubesi : Bakanlık personelinin özlük işlerine bakar.

II — Plân ve Koordinasyon Şubesi : Sivil savunmayla ilgili plân mevzuat esaslarını tespit eder.

III — Eğitim ve Neşriyat Şubesi : Sivil savunma ile ilgili eğitim, yayın ve propaganda işleriyle meşguldür.

IV — Donatım ve İkmal Şubesi : Sivil Savunma için lüzum! j tesis araç, malzeme v.s. nin dağıtım ve ayniyat işlerini yürütür.

V — Fon Şubesi : Sivil savunma fonuna ait işleri görür.

VI — İdarî Şube : Dairenin iç hizmetleriyle, protokol ve evrak işlerini yürütür.

5 — Teknik Baş Müşavirliği : Başkanın teknik konularda yardımcısıdır.

Kütüphane ve tercüme Bürosu Teknik Şubesi ve Yardımcı teşkiller şubesinin âmiridir.

6 — Savunma Sekreter Yardımcısı : Başkanın savunma sekreterliğine ait hizmetleri görür, seferberlik ve savunma şubelerini yönetir.

7 — Sivil Savunma Koleji : Sivil savunma hizmetlerinde görevli personelin İdarî ve teknik eğitimiyle uğraşır.

8 — Seyyar Kollar : Mahalli teşkilâtın gücü dışında kalacak geniş hasar ve zayıfla mücadele, kurtarma ve yardım işlerini görür.

9 — İkaz ve alarm merkezleri : Hava kontrol merkezleri ile işbirliği halinde hava tehlikesi ikaz ve alarm haberlerini alarak ilgili hassas bölgelere ulaştırır.

YARDIMCI BİRİMLER :

ÖZLÜK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ — Bakanlık Merkez Teşkilâtı Memurları ile merkezden tayin edilen İl memurlarının her türlü özlük işlerini yürütür; Ankara ve İstanbul Belediye Başkanı Yardımcılarının, İdarî şube müdürlerinin ve İl Özel Müdürlerinin tayin ve bir kısım sicil işlerini yapar, Kaymakamlık ve Bucak müdürleri meslek kurslarını açar ve yürütür.

Şubeleri şunlardır :

Birinci Şube : Bakanlık personelinin ikinci şubenin görevleri dışında kalan özlük işlerini yürütür.

İkinci Şube : Bakanlık personelinin sicil, tahakkuk ve tahsisle ilgili işlerini yürütür.

KAĞIT İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ — İçişleri Bakanlığına diğer Bakanlık, daire ve müesseselerden İl, elçilik ve konsolosluklarından gelen gizli ve diğer evrakı (Şifre hariç) ilgili genel müdürlüklere, fişlere yazdıktan sonra sevk etmek ve Bakanlıktan çıkan yazıları gideceği yere ulaştırmakla görevlidir.

GEREÇ MÜDÜRLÜĞÜ — İçişleri teşkilâtına dahil dairelerin kırtasiye, döşeme, demirbaş, öteberi, aydınlatma, ısıtma, posta ve telgraf taşıt, işletme ve onarımları, kira bedelleri ve benzeri işler için bütçe ile verilen ödeneklerden merkeze ait olanların sarfını düzenler; taşra teşkilâtına ait olanların dağıtımını sağlar; mutemetlik ve ayniyat muhasebesi ve bunlara ilişkin sair levazım işleriyle daire işlerini yürütür.

TAŞRA TEŞKİLATI

İl, İlçe ve Bucaklardır.

Merkez idare kuruluşu bakımından birer kademe olan İl, ilçe ve bucaklarda diğer Bakanlıkların da teşkilâtı bulunur. İl İdaresi Kanununa göre Vali ve Kaymakamlar (Adli ve Askerî daireler hariç) bütün İdarî teşkilâtın âmiridir. Bu daireler arasında koordinasyon sağlar-

BAKANLIK İL TEŞKİLATI ŞÖYLEDİR :

1 — İlde : 1 — Vali, 2 — Vali Muavinleri, 3 — Jandarma Komutanlığı, 4 — Emniyet Müdürlüğü, 5 — Hukuk İşleri Müdürlüğü, 6 — Savunma Sekreterliği, 7 — Sivil Savunma Müdürlüğü, 8 — Nüfus Müdürlüğü.

2 — İlçede : 1 — Kaymakam, 2 — İlçe Jandarma Komutanlığı, 3 — Emniyet Amirliği, veya Komiserliği, 4 — Tahrirat Kalemi, 5 — Nüfus Memurluğu, 6 — Sivil Savunma Uzmanlığı, veya memurluğu,

3 — Bucakta : 1 — Bucak Müdürü, 2 — Bucak Jandarma Karakol Komutanlığı, 3 — Nüfus Memurluğu, 4 — Tahrirat kalemi.

VALÎ — Her İlde Devletin, Hükümetin ve ayrı ayrı her Bakanın temsilcisi ve bunlara bağlı hizmetleri İdarî ve siyasî yürütme vasıtasıdır. İl Özel İdarelerinin başı belediye ve köy mahallî idarelerinin İdarî vesayet merciidir. İlin genel idare ve gidişinden sorumludur.

Kanun, Tüzük, Yönetmelik ve hükümet kararlarını yayınlar ve ilân eder uygular; Askerî ve Adli teşkilat dışında kalan birim , devlet daire, müessese ve işletmelerini, özel iş yerlerini, özel idare, belediye ve köy idareleri ile bunlara bağlı tekmil müesseseleri denetler; teftiş eder; suç işlenmesini önleyen, kamu düzen ve görevini sağlayan tedbirleri alır.

VALÎ MUAVİNİ — Valinin yardımcısıdır. Vali tarafından verilen işleri yapar. Valinin bulunmadığı hallerde ona vekâlet eder.

İL JANDARMA KOMUTANLIĞI — Bkz. Jandarma Genel Komutanlığı sayfa...

EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ — Bkz. Emniyet Genel Müdürlüğü; sayfa...

HUKUK İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ — İl İdare Kurulunun kanun sözcüsü ve Valinin hukuk müşaviridir.

İL SAVUNMA SEKRETERLİĞİ — İle ait topyekûn savunma ve millî seferberlik hizmetlerinin millî savunma amaçlarına uygun bir şekilde planlanmasında, hazırlanmasında ve yürütülmesinde Valinin yardımcısı ve Müşaviridir- Valiliğe ait seferberlik işleri de bu sekreterlikteki uzmanlar vasıtasıyla yürütülür.

SİVİL SAVUNMA MÜDÜRLÜĞÜ — İlın Sivil Savunma Plânlarını hazırlar ve uygular; sivil savunma tesis, araç, malzeme ve teçhizatın tedariki bakım ve ayniyat işlerini yürütür; şehir ve kasaba sivil savunma teşkileriyle kılavuzlarının kuruluş ve eğitimini yaptırır; sivil savunma fonundan verilen ödeneklerin sarfına ait hesap işlerini yapar.

NÜFUS MÜDÜRLÜĞÜ — İlde vatandaşların medeni hal sicillerini tanzim ve tesis ederek doğum, evlenme, boşanma, ölüm, tanıma, evlât edinme ve yer değiştirme gibi hal değişikliklerini kütüklere işler.

KAYMAKAMLIK — Her ilçede genel idarenin başı ve mercii olan kaymakam ilçenin genel idaresinden ve asayişinden sorumludur; Kaymakam kanun, yönetmelik ve hükümet kararlarının yayınlanma ilân ve uygulanmasını sağlar, bunların verdiği yetkileri kullanır. Valinin talimatı ve emirlerini yürütmekle ödevlidir.

TAHRİRAT KALEMİ — Kaymakamlığın dosya, yazışma ve evrak işlerinden sorumludur. Tahrirat kâtibi İlce İdare Kurulu üyesi ve raportörüdür.

İLCE NÜFUS MEMURLUĞU — İldeki Nüfus Müdürlüğünün yaptığı işleri ilçede aynen yapar.

İLCE SAVUNMA MÜTEHASSISLIĞI VE MEMURLUĞU — İldeki sivil savunma sekreterliği ile sivil savunma müdürünün yaptığı işleri aynen ilçede yapar.

BUCAK MÜDÜRLÜĞÜ — Bucak Müdürü, her bucakta en büyük hükümet memuru ve temsilcisidir. Bucağın genel idaresinden sorumludur. Bucak coğrafi alanındaki emniyet genel ve özel kolluk kuvvetlerinin amiridir.

Bucak Müdürü Bucak sınırları içinde vukuunu haber aldığı suçları Cumhuriyet Savcılığına derhal haber vermekle beraber bunlar-

dan önemli gördükleri hakkında savcılar el koyuncaya kadar kolluk âmirlerinin Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda yazılı yetkilerini kullanır ve bu konuda düzenlenen evrakı Cumhuriyet Savcılığına gönderir.

BUCAK JANDARMA KARAKOL KOMUTANLIĞI — Bkz. Jandarma karakol komutanlığı; sayfa....

BUCAK NÜFUS MEMURLUĞU — İlde ve İlçedeki Nüfus Müdürü ve memurunun yaptığı işleri aynen yapar-

BUCAK TAHRÎRAT KALEMİ — Yazışma işlerini yürütür-

BAĞLI TEŞKİLAT

Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı, Bakanlığa bağlı fakat kendi özel kanunları dahilinde görev yapan birimlerdir.

(Bkz. Emniyet Genel Müdürlüğü ; Sayfa 126 Jandarma Genel Komutanlığı; Sayfa 130)

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (EGM)

Kod : 5.20

Tarihi : 1923

Kuruluş Kanunu No : 3201

STATÜSÜ

Emniyet Genel Müdürlüğü İçişleri Bakanlığı emrinde, fakat kendi özel kanunlarına göre idare edilen yan bağımsız bir teşkilâttır.

Genel Müdürlüğün genel bütçe içinde ayrı bir bütçesi vardır. Birinci derece ita âmiri içişleri Bakanı, İkinci derece ita âmiri Genel Müdürdür. Muhasebe işleri İçişleri Bakanlığı Muhasebe Müdürlüğünce yürütülür.

KURULUŞ AMACI

Polis bölgesinde genel emniyet ve asayiş sağlamayı; zabıtaya görev veren mevzuatı uygulamayı; karayollarında trafik düzen ve güvenliğini sağlamak ve adli zabıta hizmetlerini yürütmektir.

GÖREVLERİ

Memleketin (Polis Bölgesinde) genel güvenliği ve ammenin istirahatını sağlar ; amme ve şahıs tasarruf emniyetini ve konut dokunulmazlığı ile halkın, can, ırz ve malını koruyucu tedbirler alır; trafik zabıtası teşkilâtı vasıtasıyla karayolları üzerinde trafiği düzenler ve kontrol eder; kayıt ve tescile tabi taşıtların fennî muayenesini yaptırır; şoför ve sürücülere ehliyet verir; zabıtaya doğrudan doğruya veya genel zabıta sıfatıyla görev veren mevzuatı uygular; Devletin siyasi emniyetine ilişkin işleri görür, adli zabıta hizmetinin taşra teşkilâtı vasıtasıyla yürütür.

MERKEZ TEŞKİLATI ⁽¹⁾

GENEL MÜDÜRLÜK MAKAMI — Genel Müdür, Genel Müdür Muavini
(1) Özel Kalem Müdürlüğünden meydana gelir.

DANIŞMA VE KURMAY BİRİMLERİ — Genel Müdürlük aleyhine açılan dâvaları takip eder; hizmetin görülmesi ile ilgili olarak hukukî mütalâa verir; hazırlanan konun, tüzük tasarılarını inceleyerek fikrini bildirir; disiplin komisyonu işlerini tedvir eder; siyasi parti, dernek ve sendika tüzüklerini inceler.

TEFTİŞ HEYETİ REİSLİĞİ — Polis teşkilâtında disiplin, hizmet, vazife, bilgi ve genel işlemler yönünden tetkik teftiş ve soruşturma yapar.

SİVİL SAVUNMA UZMANLIĞI — 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu ile 20 Eylül 1960 tarih ve 85 sayılı, 21 Ekim 1960 tarih ve 107 sayılı, ve 24 Kasım 1960 tarih ve 130 sayılı kanunlarla kendisine verilen tahliye, seyrekleştirme işlerini hava hücumlarına, ABC silahlarına, yangın ve tabii afetlere, casuslara, sabotajcılara karşı korunma tedbirlerini ve mülteci hareketlerini plânlar ve bunları uygular.

⁽¹⁾ Bkz. Teşkilât şeması No. 17

ESAS BİRİMLER :

BİRİNCİ DAİRE REİSLİĞİ — Milliyet ve azınlık işleriyle, casusluk, siyasi iç olay ve hareketler, rejim aleyhtarı fikir ve ideoloji hareketleriyle, dinî ve irticâî faaliyetlerle meşgul olur; mülteciler ve vatansızlara ait her türlü işleri yürütür; çıkmalarında sakınca görünenlerin isim ve hüviyetlerini liman, tren ve hava yolları istasyonları ile bütün hudut zabıtasına yayınlar ve bunların yurt dışına çıkmalarına mâni olur.

Sınır kapıları, pasaport ve vize işleri, NATO personeline ait işler, milletlerarası veya yabancı devletlerle yapılan hava ulaştırma anlaşmalarının içişleri Bakanlığı ile ilgili hükümlerini uygular; yeni konsolosluk kurulması ve elçilik ve konsolosluklarda çalışan personelin mütekabiliyet esasına göre tespit ve uygun seviyede tutulmasını izler; film ve senaryoları kontrol eder, iskân işlerini yürütür.

İKİNCİ DAİRE REİSLİĞİ — Asayişle ilgili olayları takip ve bunlara karşı alınacak tedbirleri tespit eder, yerli ve gezginci aşiretlerin iskânlarında güvenlik mülâhazasıyla mütalâa verir; silâh ve mermilerle ilgili işlemlerin kaçakçılık, kara ve deniz avcılığı işlerini yürütür; açılması izne bağlı olan umuma mahsus dinlenme ve eğlence yerleri ve defin işlerine bakar; dilenciler, serseriler, sabıkâlılar ve kimsesiz çocuklarla, çarşı ve mahalle bekçileri, askerî firar, bakaya ve yoklama kaçakları ile ilgili işleri yönetir; uyuşturucu madde kaçakçılığını önleyici faaliyetleri yürütür; sabotajlara karşı korunma işleri yapar; sınır olayları ile ihtilâflara, hudut komisyon toplantılarına, sınır anlaşma protokollarına, pasavan işlerine, suçluların iadesine ve mülteci işlerine ait işlem ve çalışmaları yürütür.

TRAFİK ŞUBESİ MÜDÜRLÜĞÜ — Karayolları üzerinde trafiği düzenleme ve kontrol tedbirleri alır; il trafik komisyonu kararlarını onaylar, trafikle ilgili genelgeler hazırlar; il trafik şube ve bürolarını kontrol eder; şoför ve taşıt sicillerini tutar; yoldan faydalananlara trafik eğitimi yaptırır.

ÖNEMLİ İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ — Yurt içindeki siyasî cereyanlarla ilgili konularda istihbarat yapar; illerden diğer emniyet teşkilâtından gelen haberleri düzenler; bu konularda gerekli işlemleri yapar-

YARDIMCI BİRİMLER :

ÜÇÜNCÜ DAİRE REİSLİĞİ — Genel Müdürlük kadrosundaki personelin her türlü özlük işlerine bakar; genel müdürlük bütçesinin hazırlanma ve uygulanmasının tahakkuk, ayniyat ve levazım işlerini yönetir.

DÖRDÜNCÜ DAİRE REİSLİĞİ — Genel Müdürlüğe bağlı Polis Enstitüsü ve okullarının her türlü eğitim işlerini yapar; teknik polis hizmetlerini yürütür; 2559 ve 6085 sayılı kanunlarda gösterilen kimselerden alınan parmak izi ve fotoğrafları arşivler; İnterpol statüsüne göre cinaî polis hizmetlerine giren işler hakkında kanal vazifesi görür.

TELSİZ ŞUBESİ MÜDÜRLÜĞÜ — Memleket için polis telsizleri ile irtibat sağlar; Milletlerarası cinaî polis teşkilâtı ve telekomünikasyon serisi dahilinde merkez ve devletlerle telsiz muhaberesi yapar; malbemenin bakım ve onarımı ile meşgul olur; Polis Radyosu yayınlarını düzenler ve yönetir.

ARŞİV ŞUBESİ MÜDÜRLÜĞÜ — Genel Müdürlüğün gelen giden evrak dosya ve arşiv işlerini yürütür.

TERCÜME BÜROSU : Genel Müdürlük makamınca lüzumlu görülen tercümeleri yapar.

BAŞHEKİBLİK — Emniyet personelinin sağlık dosyalarını düzenler ve gerekli sağlık politikasını yönetir; tedvir eder; merkez personelinin muayene ve tedavilerini yapar.

Genel Müdürlüğün bölge teşkilâtı yoktur. Bölge trafik zabıtası teşkilâtı trafik kanunu ile kabul edilmiş ise de henüz kurulmamıştır.

BAĞLI TEŞKİLAT

ANKARA POLİS ENSTİTÜSÜ VE KOLEJİ MÜDÜRLÜĞÜ — Polis mesleğine âmir yetiştirir.

POLİS OKULLARI — İzmir ve Kayseri’de bulunan bu okullar polis memuru yetiştirir.

İSTANBUL POLİS PREVANTORYUMU — Hasta emniyet mensuplarını tedavi eder.

EMNİYET MÜDÜRLÜKLERİ — 67 ilde kurulmuştur. Emniyet Müdürü İldeki en yüksek polis âmiridir. Valinin emrinde ve güvenlik konusunda İl Jandarma Komutanı ile birlikte — onun müşaviridir. Adli zabıta hizmeti bakımından Mahallî Cumhuriyet Savcısına bağlıdır. Emniyet Müdürlüğü siyasi, İdarî ve adli şubeleri ihtiva eder. Adli şube aynı zamanda mahallî savcının emrindedir. Emniyet Müdürlüklerinin görevleri İdarî, siyasi ve aili olmak üzere üç gurupta toplanabilir.

A — İdarî görevler :

İl polis bölgesinde güvenliği, amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve konut dokunulmazlığını korur; halkın ırz, can, ve malını muhafaza ve ammenin emniyetini temin, yardım isteyenlere yardıma muhtaç olan çocuk, sakat ve acizlere yardım eder; kanun ve tüzüklerle hükümet emirlerini uygular- amme nizamına uygun olmayan hareketleri ve kaçakçılık sayılan fiillerin yapılmasını önler; yükümlü ve sanıkların, serseri ve kötü zanlı kişilerin, yabancı memleketlerden Türkiye'ye kaçanların, memleket içinde bir yerden başka bir yere nakil olunanların, memleket dışına çıkarılanların, hüviyetlerini ispat edemeyenlerin, genelev sahipleri ve genel kadınların ve adli ve askerî mahkemelerce lüzum görülenlerin parmak izlerini ve fotoğraflarını alır. Dışarıdan gelen filmlerin gösterilmesine ve içeride yapılacakların çekilmesine izin verir; polis filmlerinin ve senaryolarını inceleme ve muayene işini ilgili makamlarla birlikte ve tüzüğe göre yapar, izinsiz açılan otel, gazino, kahve ve içki yerleriyle, bar tiyatro gibi umuma mahsus istirahat ve eğlence yerlerini gerektiğinde kapatır; çalman hayvanları ve faillerini bulur; yasak edilen silah ve bıçakların memlekete sokulmasını, kullanılmasını, satılmasını ve taşınmasını ve bulundurulmasını men eder; bunlardan bir sanat ve mesleğin icrası için kullanılması zarurî bulunanların imaline müsaade eder ve bunları damgalar; uyuşturucu maddelerin, afyon ve esrar yapmaya yarayan Hint kenevirinin müsaadesiz olarak ihzar, ithal, ihraç ve satışını önler; trafik zabıtası teşkilâtı vasıtasıyla karayolları üzerindeki trafiği düzenler ve denetler; trafik zabıtası, genel zabitanın bütün yetkilerine sahip ve vazifeleriyle de mükelleftir. Askerî firar, bakaya ve yoklama kaçaklarını yakalayarak askerlik şubesine teslim ve celp davetiyelerini ilgililere tebliğ eder.

Muayene ve imtihan komisyonu kurarak kayıt ve tescile tabi taşıtların fennî muayenelerini, şoför sürücülerin ehliyet imtihanlarını yapar.

Lüzum görülen yerlerde ödeneği belediyelerden alınmak üzere belediye zabıtası işlerini görür; mahalle ve çarşı bekçilerinin görevlerini yapıp yapmadığını kontrol eder; barut ve patlayıcı maddelerle silah ve teferruatı ile av malzemesinin imal, ithal, muhafaza ve satışı, istimallerinin müsaadesiz cereyan etmesini önler; daimî veya belli zamanlarda avlanması yasak edilen kara ve deniz hayvanlarının avlanmasını önler; vizesiz olarak Türkiye sınırlarına gelenlerin memlekete kabulüne müsaade eder; yabancıların Türkiye’de ikamet ve seyahatleriyle ilgili olarak ikamet tezkeresi verir ve icabında bu tezkereyi yeniler; bunların memleket içindeki durumlarını inceler ve izler; esas itibarıyla başka bir teşkilâtın ana görevlerini teşkil eden fakat genel zabıta olarak polise de tâli mahiyette görevler yükleyen İdarî kanunların hükümlerini yerine getirir.

B — Siyasî görevler :

Milliyet ve azınlık işleri, casusluk, siyasi iş olay ve hareketler gibi devletin güvenliğini ilgilendiren işleri görür.

C — Adlî görevler :

Suçlara dair ihbar ve şikâyetleri alır; suçluları arar ve işin aydınlanması için gereken acele tedbirleri alır; hazırlık tahkikatı yapar; ihzar, tevkif ve yakalama müzekkerelerini infaz eder.

Askerî adlî âmir ve sorgu hâkimleri tarafından çıkarılan ihzar, tevkif ve yakalama müzekkerelerini infaz eder.

EMNİYET AMİRLİĞİ VE KOMİSERLİĞİ — Büyük ilçelerde kurulmuştur (Halen 230 kadar) İdarî görevleri bakımından mahallî Savcının emrindedir. Görevleri genel olarak yukarıda Emniyet Müdürlüğü için sayılanlardır .

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI

(J. GN. K.)

Kod : 5,21

Kuruluş Tarihi : 1923

Tarihi : 22 Haziran 1930

Kuruluş Kanunu No : 1706

STATÜSÜ

Jandarma Genel Komutanlığı, hizmet ve görev itibarıyla İçişleri Bakanlığı emrinde olup kendi kanunlarına göre yönetilen yan bağımsız bir kumandanlıktır. Kumandanlık, askerî talim ve terbiye konusunda Genel Kurmay Başkanlığına, silâh ve mühimmat ile seferberlik ve seferde ordu emrine intikal edeceklerin maaş, yiyecek ve giyecek, teçhizat ve bütün masrafları konularında Milli Savunma Bakanlığına bağlıdır. Genel bütçe içinde müstakil bütçesi vardır. Birinci derece ita âmiri İçişleri Bakanı, ikinci derece ita âmiri Genel Kumandandır. Muhasebe işleri İçişleri Muhasebe Müdürlüğüne yürütülür-

KURULUŞ AMACI

Mükellefiyet yolu ile alman ve askerî emir ve komuta altında bulunan personelin bedeni güçlerinden de faydalanılmak suretiyle, polis teşkilâtının kurulmadığı yerlerde genel güvenliği ve asayişini sağlamak; zabıtaya vazife ve mükellefiyet veren mevzuatı uygulamak; sınır, kıyı ve karasularının muhafaza ve güvenliğini sağlamak seferde bir kısım kuvvetleriyle orduya katılarak yurdu savunmaktır.

GÖREVLERİ

Genel güvenliği koruyacak tedbirler alır; Kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerinin uygulanmasını sağlar ve bunlara dayanan hükümet emirlerini yerine getirir; sınır, kıyı ve karasuların muhafaza ve güvenliği ile gümrük bölgesinde kaçakçılığı men, takip ve tahkik eder. Ceza Ve tevkif evlerinin dış güvenliğini sağlar; seferde bir kısım kuvvetleriyle yurt savunmasına katılır.

MERKEZ TEŞKİLATI ⁽¹⁾

GENEL KUMANDANLIK MAKAMI :

Genel Kumandan, Genel Kumandan Muavini, Kurmay Başkanı, Kurmay Yarbaşkanı, Emir Subayından (3 kişi) meydana gelir.

ÖZEL KARARGAH BİRİMLERİ :

JANDARMA MERKEZ MÜFETTİŞLİĞİ — Genel Kumandan adına, lüzum görülen jandarma teşkilâtında, tetkik, teftiş ve tahkikat yapar.

ADLİ MÜŞAVİRLİK — Kanun ve nizamların uygulanmasından doğan ihtilâfların hallinde ve her türlü hukukî işlerde mütalâa verir; kumandanlıkla ilgili mevzuat tasarıları hazırlar veya diğer şubelerin hazırlıklarını formalite ve hukuki bakımdan tamamlar; şikâyetleri ve verilen cızalara yapılan itirazları, askerî adalet ve jandarma müfettişleri tarafından düzenlenecek teftiş programlarını inceleyerek sonuçlandırır.

GENEL KARARGAH BİRİMLERİ :

HAREKAT BAŞKANLIĞI — Plân, prensip, harekât, kadro, asker alma, seferberlik, sivil savunma ve güvenlik işlerini yürütür; istihbarat ve karşı istihbarat işleri ile kaçakçılık işlerinin düzenlenmesini ve istatistiklerin tutulmasını sağlar; eğitim, basın, yayın, meslekî teftiş ve spor işlerini yönetir; deniz hizmet ve faaliyetlerinin düzenlenmesi ile işletmeye ait muamelâtı yürütür.

İSTİHBARAT ŞUBESİ — Genel Kumandanlığın haber alma görevlerini yapar.

PERSONEL BAŞKANLIĞI — Personel, plân ve prensip işleriyle, disiplin ve moral işlerini yürütür; Bakanlık veya Genel Kumandanlık aleyhine açılan İdarî davaları izler ve sonuçlandır; subay, askerî memur, astsubay ve sivil memurlarla, uzatmalı eratın nakil, tayin, izin, istifa, emeklilik, kıdem, sicil, terfi ve terfihi gibi personel işlemlerini yürütür.

⁽¹⁾ Bkz. Teşkilât Şeması No. 18

LOJİSTİK BAŞKANLIĞI — Genel Kumandanlığın bütçesini düzenler; tevzi eder; ikmal maddelerinin tespit, tedarik, depolama ve ikmal plânlarına göre dağıtılmasını sağlar; muhabere, ordonat, levazım, sıhhiye veteriner, istihkâm ve onanma ait işlerde ordu malî teftiş işlerini yönetir; lojistik sevk ve idareyi sağlar.

DİĞER TEŞKİLÂT BİRİMLERİ :

KARARGÂH BİRLİK KUMANDANLIĞI — J. Gn. K. lığı karargâhına ait İdarî işler ile emniyet işlerini yürütür.

TAŞRA TEŞKİLÂTI

J. Gn. K. lığının merkezleri, Erzurum, Bitlis, Diyarbakır, Trabzon, Malatya, Tokat, Adana, Ankara, Konya, İstanbul, Bursa ve Aydın'da bulunan 12 Jandarma Bölge Kumandanlığı vardır. Bunlar İl Jandarma Komutanlıklarının her türlü hizmetlerinde âmiri ve muhatap üst makamdır- Her bölgeye 3-7 jandarma kumandanlığı bağlıdır.

JANDARMA MÜESSESELERİ — (Jandarma satın alma ve muayene komisyonları, dikimevi, levazım, eşya ve sıhhiye ambarları, ordonat depoları, konaklar, tamir, atölyesi, basımevi, hastahaneler) jandarma teşkilâtının lojistik desteğini sağlar.

JANDARMA SUBAY TATBİKAT OKULU — Harp Okulunu bitiren jandarma subaylarına meslekî eğitim yapar. Tahsil süresi bir yıldır.

JANDARMA ASSUBAY OKULU — Ortaokul mezunlarını iki yıllık askerî ve meslekî eğitime tabi tutarak astsubay yetiştirir.

JANDARMA UZATMALI OKULU — Özel bir statüye tabi tutulan ihtisas elemanlarını (Uzatmalı erat) askerî ve meslekî bakımdan yetiştirir.

JANDARMA ER OKULU — Mükellefiyet yol ile Jandarmaya gelen erat askerî ve meslekî eğitime tabi tutularak hizmet ve görev icaplarına göre yetiştirir.

BAĞLI BİRLİKLER :

EGE JANDARMA DENİZ BÖLGE KUMANDANLIĞI — Başbakanlık Bakanlıklarla bazı resmî dairelerin muhafaza ve emniyetini sağlar.

SEYYAR JANDARMA BİRLİKLERİ — Sınır, kıyı ve Karasularımızın emniyet ve muhafazasını sağlar. Gümrük bölgesinde kaçakçılığı men, takip ve tahkik eder.

İL TEŞKİLATI

J. Gn. K. lığının İl Teşkilâtı mülki taksimata göre kurulmuştur.

VİLAYET JANDARMA KUMANDANLIĞI — Her ilde bulunur. İl Jandarma Kumandanı Valinin emrinde ve İl'in güvenlik işlerinde onun müşaviridir. İl'in Jandarma bölgesinde güvenliğin sağlanması için gerekli tedbirleri alır. İlce Jandarma Komutanlıklarının askerî ve meslekî âmiridir- Bu sıfatla onları sevk ve idare eder. Askerî disiplin bakımından garnizon komutanına bağlıdır.

KAZA JANDARMA KUMANDANLIĞI — Her İlçede kurulur. İlce Jandarma Komutanı, Mülkî hizmetler bakımından Kaymakamın emrinde ve güvenlik konusunda onun müşaviridir.

Kumandanlık, Adli görevleri yönünden mahallî Cumhuriyet Savcılığının, askerî disiplin bakımından Garnizon Komutanının ve askerî ve meslekî yönden ayrıca Jandarma Komutanlığının emrindedir.

İlce, Jandarma Komutanlığı İdarî adli ve askerî olmak üzere aşağıda yazılı görevleri yapar.

A. Mülkî (İdari) görevler :

Genel güvenliğin sağlanması için gerekli tedbirleri alır. Karlarda, köylerde ve yollarda güvenliği, mal ve can emniyetini korur; çarşı ve mahalle bekçilerini kontrol eder; kanun tüzük ve yönetmelikler hükümlerini ve bunlara dayanan hükümet emirlerini yerine getirir; ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki kanuna göre yasak edilen silâh ve bıçakların memlekete sokulmasını, imalini, satın alınmasını, taşınmasını, bulundurulmasını men eder; bunlardan bir sanat ve mesleğin icrası için kullanılması zarurî bulunanların imaline izin verir; ve bunları damgalar; kanununa göre kaçakçılık sayılan fiillerin önlenmesi, kaçak eşyanın müsaadesiz ithal ve ihracatı Devlet tekelinde bulunan maddelerin ithal ve ihracı ile memleket içinde nar kil, alış, satış istimlâk ve imal edilmesinin önlenmesini sağlar.

Uyuşturucu maddelerin, afyon ve esrar yapmaya yarayan Hint kenevirinin müsaadesiz olarak ihzar, ithal, ihraç ve satışı, tekelden çıkarılan av maddelerinin imal, ithal, nakil, muhafaza, satış ve istimallerinin müsaadesiz cereyan etmesini önler, kara ve deniz avcılığı kanunlarına göre avlanması daimî veya belli zamanlarda yasak edilen kara ve deniz hayvanlarının avlanmasını önler.

Orman Kanununa göre yasak edilen fiilleri önler: Orman yangınına söndürmekle görevli olanları (yangın civarındaki yerlerde yaşayan 18 - 50 yaşındaki erkekler) yangın yerine şevkedir. Gerekirse yangını söndürmek maksadıyla jandarma kuvveti gönderir; orman suçlarının takibiyle ilgili işlerler orman memurlarına aittir. Ancak talep vukuunda jandarma bunlara yardım eder; Polis teşkilâtı olmayan yerlerde :

a) İzinsiz açılan han, otel, gazino, kahvehane, içki yerleri, bar, tiyatro, sinema, plaj gibi umuma mahsus eğlence ve dinlenme yerlerini, kumar oynanan umumî ve umuma açık yerleri, uyuşturucu madde kullanan yerleri kapatır.

b) Trafik polisine ait görevleri yapar.

c)

Esas itibariyle başka teşkilâta görev veren İdarî kanunların genel zabıta olarak jandarmaya yüklediği görevleri yerine getirir.

B. Adlî Görevler :

Ceza ve tevkif evlerini dıştan muhafaza eder. Bir ceza veya tevkif evinden diğerine şevkine Adalet Bakanlığınca karar verilen hükümlü ve tutukluların bu yerlere nakillerini sağlar; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre ve adlî zabıta sıfatıyla, suçlara dair ihbar ve şikâyetleri alır; suçları arar ve işin aydınlanması için gereken acele tedbirleri alır; hazırlık soruşturması yapar! ihzar, tevkif ve yakalama müzakerelerini infaz eder; tutuklu ve hükümlüleri, soruşturma ve duruşma için sorgu hâkimi nezdine veya mahkemelere götürür; duruşmalarda sükûnet, intizam ve güvenliği sağlar, icra ve İflâs Kanununa göre icra memurlarının yazılı müracaatları üzerine kendilerine yardım ve emirlerini yerine getirmek üzere jandarma verir.

C — Askerî görevler :

Sıkı Yönetim Bölgelerinde askerî makamlara intikal eden güvenlikle ilgili karar ve emirleri yerine getirir. Yeni askerlerin silâh altına çağırılma ve toplanmalarına ait cetvellerin ihtiyar meclisine gönderilmesini ve tebliğini sağlar ; bunlardan askerlik şubelerince talep edilecekleri kıtalarına sevk eder; yoklama kaçağı, bakaya, firar, izinsiz ve saklıları arar; yakalar ve askerlik şubesinin aracılığı ile kıtalarına mahfuzen sevk eder; askerî yasak bölgeler hakkındaki kanuna göre konulan yasakları uygular; seferberliğin ilânında silâh altına çağrılan erat ve ihtiyat subaylara yapılacak tebligatı ifa ve her askerlik şubesi mıntıkasında tespit edilen nakil vasıtalarının celbi ve bunlardan geri kalanların takip ve elde edilmesini sağlar; askerî, adlî âmirleri ve askerî sorgu hâkimleri tarafından Askerî Muhakeme Usulü Kanununa göre verilen ihzar, tevkif ve yakalama müzekkerelerini infaz eder.

MAHALLİ İDARELER

TETKİKLER:

MAHALLİ İDARELERİN YENİDEN DÜZENLENMESİ

Ziya ÇÖKER

Mülkiye Müfettişi

GİRİŞ :

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1986 yılı programının, mahallî idarelerin yeniden düzenlenmesiyle ilgili bölümünden öğrendiğimize göre, mahallî idarelerin temel yapısı, görev ve yetki alanları, yatay ve dikey bağlantılar denetleme usulleri ve merkezî hükümetle olan ilişkileri konularında, Sayın Hocam Prof. Fehmi Yavuz'un proje Müdürlüğünü yaptığı bir kural tarafından geniş bir araştırma yapılmış ve hazırlanacak mevzuata temel olacak tavsiyeleri içine alan rapor tamamlanmıştır.

Yapılan araştırmaların ortaya çıkardığı bulgulardan yararlanarak ve hükümetçe kabul edilen ana ilkeler çerçevesinde hazırlanacak olan, mahallî idarelerin yeniden düzenlenmesiyle ilgili tasan üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Bu çalışmalardan amaç, mahallî idarelerin yüklendikleri çağımızın çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tanımlamak, mahallî idarelerin gerekli kaynaklarla donatmak güçsüz mahallî idarelere güçlerini yükseltici yönde devletin teknik ve malî yardımını gerçekleştirmek olarak tespit edilmiş bulunmaktadır.

Anayasamızın mahallî idareleri; il, Belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileri olarak tarif etmiştir. Şu genel tarifler de anlaşılmaktadır ki mahallin idarelerle ilgisi bulunmayan veya kendisini mahallî idare hizmetlerinden müstani sayabilecek bir tek fert bulmak mümkün değildir. Şu halde mahallî idarelerin yeniden düzenlenmesi, köyde, şehirde veya bir İl'in herhan-

gi bir noktasında oturan herkesi en yakından ilgilendirmesi icap eden bir konu olmasına rağmen, ne plânlama teşkilâtının mahallî idareleri düzenleme çaba ve çalışmaları halk efkârına mal edilebilmiş, ne de konu ile ilgili olanların yayınlarına tesadüf edilebilmiştir. Gazetelerimizin okuyucu fıkra ve şehir haberleri sütunları mahallî idare hizmetlerinin yapılamamasından veya aksamasından doğan şikâyetlerle doludur. Bu bakımdan mahallî idarelerin yeniden düzenlemek çabalarının amme efkârına mal edilmesinde ve konunun şimdiden basında tartışılmasında büyük faydalar görmekteyiz. Vatandaşın günlük hayatını her yönden yakinen ilgilendiren bu konuyu gazetelerimizin ve ilgililerim gereken önemi vereceğini ümit ediyoruz.

KAMU HİZMETLERİNİN MAHALLÎ İDARELER ARASINDA PAYLAŞTIRILMASI :

Biz, mahalli hizmetlerin Devletle mahalli idare birimleri arasında paylaştırılmasını, mahallî idarelerin yeniden düzenlenmesinde en önemli konulardan birisi olarak görmekteyiz. Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından yayınlanmış bulunan ve idareyi ve İdarî metotları yeniden düzenleme çalışmalarını özetleyen küçük broşürde; mahallî idareler ve Devlet arasında kamu görevlerinin paylaşılmasıyla ilgili mevzuat bakımından daha kesin ve açık kriterler kullanılacağı ve gelir kaynaklarının paylaşılmasının da aynı kriterleri izleyeceği belirtildikten sonra, temel niteliği itibariyle il, belde ve köyü ilgilendiren hizmetlerin Devletçe yüklenilmesinden kaçınılacağı fakat mahalli idarelerin sorumluluğuna giren bu çeşit görev için yukardan aşağıya doğru kademeli bir malî ve teknik yardım ve koordinasyon sağlanacağı ilâve edilmekte ve hizmetlerin paylaştırılmasında toplum yararının düşünüleceği kaydedilmektedir.

Bu ilkelerin modern mahalli idarelerin esaslarını teşkil ettiğine şüphe yoktur, uzun yıllardan beri bütün batı demokrasilerinde başarı ile uygulandığında bir hakikattir. Ancak mesele bu ilkeleri uygulama alanına geçirmek, işlemlerini sağlamak ve bu düzeni memleketimiz gerçeklerine uygun bir şekilde kurmaktır.

Mahalli idarelerin yeniden düzenlenmesi yolunda tesbit edilen ilkelerin tatbikatla aydınlığa kavuşması için bir küçük problemi misal olarak ele almak istiyoruz :

Malûm olduğu üzere korunmaya muhtaç çocukların bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri İl özel idareleriyle bele-

diyelerin müstereken kuracakları birlikler tarafından temin edilir. Bu birlikler, Millî Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının da yardımı ile, çocuk bakım ve yetiştirme yurtları ve korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmeleriyle ilgili her türlü tesisleri kurmakla görevlidirler.

Korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili kanunun uygulanmasında başarılı sonuç alınmadığını tespit eden Sağlık Bakanlığı yetkilileri korunmaya muhtaç çocuklarla Devletin meşgul olması gerektiği kanaatine varmış ve İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü de bu kanaate uymuş bulunmaktadır. Yukarda açıklanan ilklerle mukayese etmeği kolaylaştırmak bakımından 6972 sayılı kanunun başarıya ulaşamamasının Sağlık Bakanlığınca tespit edilen nedenlerini de açıklamak faydalı olacaktır. Sağlık Bakanlığı yetkililerine göre, bu hizmetle görevli personele ödenen paranın birlik gelirlerini aşması başarısızlığın baş sebebi olmakta, bunu önlemenin çaresi olarak ta bu müesseselerin Devletçe idare edilmesi fikri öne sürülmektedir. İçişleri Bakanlığı mahalli idareler Genel Müdürlüğü ise, mahalli idarelerden bu maksatla ayrılan paylar kaldırıldığı takdirde bu fikre taraftar olduğunu belirtmektedir.

Bizim kanaatimizce mesele evvelâ şu açıdan ele alınmalıydı :

Korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmeleri bir mahalli idare hizmeti midir Yoksa bu müesseselerin Devlet tek bir elden mi idare etmelidir? Bunların hangisi toplum yararınadır ? Bir bölgede bulunan kimsesiz ve bakıma muhtaç çocuklarla bu çocukların bulunduğu muhitten seçilen mahalli idare meclis ve yetkilileri mi daha yalandan alâkadar olabilir, yoksa Ankara'da oturan yetkililer bu çeşit müesseseleri daha iyi mi idare ederler?

Şunu hemen itiraf etmek gerekir ki bu gün memleketimizde umumi kanaat bu ve buna benzer mahalli hizmetlerin pek çoğunu Devlet tarafından idare edilmesinin daha iyi olacağı yönündedir. Fakat bu kanaatin asıl sebebi gelir kaynaklarının, mahallî idarelere verilen ve verilmesi gereken hizmetlerle orantılı olarak paylaşılmamasıdır. Para Devletin elinde olduğuna göre hizmetlerin Devletçe yapılmasında fayda umulması normaldir. Ancak devletin ve mahallî idarelerin göreceği hizmetler eşit şartlar altında mukayese edilmelidir. Muayyen bir mahalli hizmetin görülmesinde aynı miktar paraya sahip olan Devlet ve mahalli idareler hangisi bu hizmeti daha ekonomik, daha verimli, toplumun daha çok yararına idare edebilir?

Eğer bu sorunun İlmî cevabı mahalli idareler ise Devlet bu hizmet gördürebilmek için mahalli idarelere gerekli imkânları da vermekle yükümlüdür. Burada «hizmeti gördürmek» tabirini bilhassa kullanmış bulunuyoruz. Şüphesiz ki mahalli idareler mutlak manada bağımsız, devletten tamamen ayrı organlar değillerdir. Bilâkis hizmetlerin görülmesinde devlete yardımcı teşkilâtlardır. Kamu hizmetlerini kendisi ile mahalli idareler arasında devlet paylaştıracaktır. Mahalli idarelere verdiği hizmetlerle orantılı olarak gelir temin etmesi de Devletin görevidir. Ancak bu görevin yanında devletin hemen bunu takip eden diğer önemli bir görevi de kamu hizmetinin iyi yapılıp yapılmadığını, kamu parasının yerinde, faydalı ve ekonomik bir şekilde kullanılıp kullanılmadığını kontrol etmektir. Bu da devletle mahalli idareler arasındaki malî, İdarî ve teknik münasebetlerin açık ve kesin bir şekilde belirtilmesi, bu münasebetlerin hizmetlerin görülmesine objektif bir şekilde temin edecek nitelikte olması mümkündür. Bu münasebetlerin şekline ilerde temas edilecektir.

MAHALLİ İDARE BİRİMLERİ :

Kamu hizmetlerinin Devletle mahalli idareler ve mahalli idare birimleri arasında paylaşılması ile ilgili düşüncelerimizi genel olarak açıkladıktan sonra, bu paylaşılmanın teknik tafsilatına girişmeden, kamu hizmetlerinin aralarında paylaşılacağı mahalli idare birimleri üzerinde biraz durmak yerinde olacaktır.

Halen memleketimizde, anayasamız gereğince, mahalli idare olarak 3 ayrı kuruluş vardır: İl Özel idareleri, Belediyeler ve köyler bunlardan İl özel idareleriyle Belediyelerin görev ve yetkilerinin yeni bilgiler ve memleketimizde ve Batıda bunca yıllardır yapılan tecrübelerin ışığı altında esaslı bir şekilde tespit edilmesi görevleriyle orantılı olarak malî güce kavuşturulması ve Devletle olan ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesi lüzumuna inanmakla beraber, bu kuruluşların bünyelerinde, genel prensipler itibarıyla, değişiklik yapılmasının gerekmediği kanaatindeyiz.

Köye gelince iş değişmektedir.

KÖY İDARELERİ VE GÖREVLERİ :

Bugünkü mahalli idareler sistemimizde köy kuvvetini anayasadan alan ve 442 sayılı kanunla kuruluşu, organları, görevleri ve yet-

kileri kanuni esaslara bağlanmış olan tüzel kişiliği haiz bir mahalli idare birimidir. Bir mahalli idare birimi olarak köyün önemi şuradadır : Bir kere adet itibariyle diğer mahalli idare birimlerinden çok daha fazladır. Bu gün memleketimizde 67 İl özel idaresi ve 1082 Belediye bulunmasına mukabil, 35441 adet köy muhtarlığı mevcuttur. Ayrıca nüfusumuzun büyük çoğunluğu, 18.895.089 kişi köylerde yaşamaktadır. Şu halde nüfusumuzun çoğunluğunun kalkınmasından sorumlu olan teşkilâtı, köy muhtarlığım iyi tanımak mecburiyetindeyiz.

442 sayılı köy kanunu ile köye verilen görevler hem adet itibariyle çok, hem de mütenevvidir. Köyün mecburi görevleri ki genellikle köyün sağlığını korumak, sosyal münasebetleri geliştirmek ve kuvvetlendirmek, güvenliği sağlamak gibi amaçlara yönelmektedir. Kanunun 13. maddesinde 37 fıkra halinde sayılmıştır. Köyün genel seviyesini arttırıcı mahiyette olan isteğe bağlı görevlerde 14. maddede 32 fıkra tutmaktadır. Köy idaresinin başı olan muhtar ayrıca bir takım Devlet işlerinden de sorumlu tutulmuştur. Aynı kanunim 36. maddesinde 16 fıkra halinde toplanmış bulunan Devlet işlerinden başka muhtara ve köy idaresine görev yükleyen, tarım, su işleri, arazi ve iskân işleri, hayvancılık, orman işleri, sağlık, eğitim, emniyet ve asayiş, nüfus işleri, bayındırlık işleri, askerlik işleri, sosyal hizmetler, mali işler, P.T.T. işleri, turizm ve tanıtma, dini işler, ticaret işleri, sanayi, ve madencilik, savun işleri gibi alanlarda yüzü aşkın kanun vardır. Ayrıca muhtar köy idaresine ait 18 defter tutmakla yükümlü tutulmuştur.

Görülüyor ki, kısaca bahsettiğimiz şu durum muvacehesinde, köy kalkınmasında ve nüfusumuzun büyük çoğunluğunun köylerde yaşaması dolayısıyla de, diyebilir ki, memleketimizin kalkınmasına köy muhtarları vazifeli ve sorumlu tutulmuşlardır.

442 sayılı köy kanunu ile, her köyün mahalli mahiyetteki bütün komün hizmetlerini ifa etmekten, hem de çok çeşitli devlet hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu tutulmuş olan köy muhtarı kimdir? Savın Prof. Fehmi Yavuz'un mahalli idarelerle ilgili inceleme raporundan aldığımız şu rakamlar bize muhtarı şöyle tanıtmaktadır :

Muhtarlarımızın % 68 i okuyup yazma bilmemektedir, % 88 i bütün ömürlerince aynı köyde yaşamıştır, ancak % 50 si her gün radyo dinleyebilmektedir, % 16 sı hayatlarında sinema görmemiştir, % 48 i hayatlarında telgraf göndermemiştir, % 26 sı telefonla konuşmamıştır.

Aslında mükemmel bir kanun olan 442 sayılı köy kanununun, 40 yıllık tatbikat sonunda köye hiçbir medeni hizmeti getirememiş olması da, görevleri sıralayıp bir sorumlu bulmakla hizmetin hakikaten ifası arasında hiç bir münasebet bulunmadığını göstermektedir. Öyle anlaşıyor ki köye verilen görevler ne teşkilât itibariyle, ne köylerin malî gücüyle ve hatta ne de köyün genel kültür seviyesiyle altından kalkılacak çapta işler değildir. Mahalli idarelerin yeniden düzenlenmesinde bu mevzuda gerçekli bulunmalı, köye, bütün faktörleri nazarı itibara alarak, yapabileceğinin üstünde iş yüklenmemelidir. Köy idaresine verilecek görevler çok mahalli bir kaç ana konuya inhisar ettirilirse hiç olmazsa bu hizmetlerin yapılması sağlanmış olur. Köyün gerçeklerine uymayan yüzlerce maddelik idealist bir köy kanunu yapmaktan vazgeçip, köy idaresine gerçekçi bir açıdan bakarak, köyün kültürüyle, teşkilatıyla ve parasıyla yapabileceği kadar görev yüklenmelidir.

HİZMETLER KÖYE NASIL GÖTÜRÜLMELİDİR ?

Köy idaresine altından kalkamayacağı hizmetlerin tevdi edilmemesi, köy meclisine ve muhtara köyün bu günkü teşkilâtı, parası ve kültürleriyle yapabileceği kadar görev verilmesi, bu görevlerin çok mahalli birkaç hizmete inhisar etmesi müdafaa edilince akla şöyle bir seni gelecektir: Peki, çeşitli kanunlarla köy idaresine vazife olarak verilerek köye sokulmak istenen hizmetlerden vaz mı geçilsin? Buna cevabımız şudur :

Bu gün hizmetler zaten yapılmamaktadır. Çünkü bu hizmetlerin yapılamaması için ne gibi sebepler lazımsa, hepsi bu günkü sistem içinde mevcuttur. Bir kere köy idaresi hizmetleri ıra edecek yeteni bir teşkilâtın mahrumdur. Her köye birer öğretmeni bulamazken, köy idaresinde yeterli teşkilât kurmaktan söz açılmayacağı açık bir hakikattir. Köyün malî gücünde köye verilen hizmetlerin ifasına kifayet etmemektedir. Köy idaresine devlet yardımı yapılmasının faydalı bir sonuç vermeyeceği açıktır. Her köye vasatı 50.000 lira yardım yapılabilsse Devlete 2 milyar liraya mal olur. İller Bankasından asgari 100.000 lira civarında Devlet yardımı gönderilen kasaba belediyelerinin maaş ödemekten gayri hiçbir hizmet yapamadıkları hakikatini bilenler, Devlete 2 milyar liraya mal olsa bile bu yardımların köye hizmet sokamayacağına kanidirler. Her köy müstakil bir mahalli idare birimi olduğu için bu günkü sistemden para mevcut olsa bile, köy hizmetlerinin maliyeti çok yüksek olacaktır. Kaldi.ki

Devletin 2 milyarlık bir yardım yapmasına imkân yoktur. Hele bir hiç uğruna...

Şu halde köye hizmetin başka bir yoldan sokulması gerekmektedir. Bu gün Belediye hudutları dışında kalan bölgeler için hizmet yapmakla görevli bulunan İl özel idarelerinin bu hizmeti yapabilmekten çok uzak oldukları bir vakıdır. İdarenin yeniden düzenlenmesinde İl Özel İdareleri yeni görevler alsın ve bu görevleri yapabilecek malî güce sahip kılınca bile, bazı hizmetlerin köye sokulması için İl özel idareleri İl bölgesinin genişliği bakımından kifayetsiz kalacak ve ayrıca mesafenin uzaklığı ve ekseriya olduğu gibi İl merkezinde temasın zorluğu sebebiyle hem hizmetlerin maliyeti yükselecek hem de birçok meselelerde köylüyü fuzuli yorgunluk yükleneyecektir.

YENİ BİR MAHALLİ İDARE BİRİMİ — İLÇE ÖZEL İDARESİ

Bütün bu mütalaalardan varmak istediğimiz netice şudur :

Medeni hizmetleri şehir hudutları dışına, köylere götürebilmek için, İl'e nazaran, köylere nispeten yakın bir mahalli idare kademesinin kurulması, şehir dışı kamu hizmetlerinin İl özel idaresiyle bu yeni mahalli idare (buna ilçe özek idaresi diyebiliriz) arasında paylaşılması ve görev ve yetkileri bu iki idare arasında görüşülmesi gerekmektedir. Hükmi şahsiyeti haiz bir mahalli idare olması lâzım gelen İlçe özel idaresinin kendisine mahsus bütçesi, halk tarafından seçilen bir meclisi ve kendisine verilecek görevleri ifaya yeterli gelir kaynakları bulunmalıdır, ilçe özel idare meclisinin halen bir kısım çevre hizmetlerinden sorumlu bulunan genel idareye bağlı İlçe Devlet teşkilâtı ile işbirliği içinde çalışması ve bu günkü İl özel idarelerine mütenazır bir teşkilât halinde kurulması memleketimiz şartlarına daha uygun olacaktır.

Bu idareye verilebilecek görevler şunlar olabilir :

I—Çevre sağlığı — Hükümet tabibinin nezareti altında çalışacak olan sağlık teşkilâtı şunlardan sorumlu olabilir :

a —Koruyucu sağlık tedbirleri almak ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmek.

b — Köylerin ve küçük kasabaların çöp ve temizlik işlerinin düzene bağlanması,

c — Umumi helâlar, hamam ve çamaşırlık inşaaı,

ç — İnşaat ve konutların sağlık kontrolü,

d — Umumi mahallerin, gıdaların ve he reçşit dükkânların sağlık kontrolü,

e — Kanalizasyon çukurları, mezbaha ve diğer benzer hizmetler,

II — İmar, plânlama ve konut işleri — Köylerin bu günkü başıboşluktan kurtarılması için köylerdeki inşaatın, basitte olsa bir nizamın tatbiki, artık bir ihtiyaç halini almıştır. Her köyün basit bir plânının çizilmesi, inşaatların izne tabi olması ve kontrolü şarttır. Ancak İmar ve İskân Bakanlığının her ilçede kurulması gereken taşra kuruluğu ile iş birliğı, halinde çalışması icap eden bu teşkilâtın yalnızca nizam tatbik etmekten öteye, imar ve konut inşaaı işlerinde köylüye yardım edici bir fonksiyonu da olmalıdır. İmar ve İskân Bakanlığınca her bölgeye göre köylünün ihtiyaçlarına uygun nitelikte hazırlanacak tip konutları inşa edecek olanlara devlet bu İlçe meclisi ehle yardım yapmalıdır. Bu yardım nakit olmaktan ziyade bilhassa köylünün temin etmekte güçlük çektiğı malzemelerin parasız veya ucuz verilmesi suretiyle olmalı ve ilçe meclisleri tarafından bu evlerin ne surette inşa edileceğine dair kurslar açılmalıdır. Devletin bu güne kadar ihmal ettiğı köy konutları mevzuunda en olumlu adım kanaatimizce bu yolla atılabilir. Köy konutları inşa asında azda olsa devletçe yapılacak bir yardım, köylünün nizamlara uymasını, dolayısıyla köy imar işlerinin nizama girmesini ve Önemlisi, içinde madeni manada oturabilir konutlara köylünün de sahip olmasını intaç edecektir.

III — Tarım ve sulama — İlçe meclisinin bu şubesi Tarım Bakanlığının ilçedeki elemanlarıyla iş birliğı halinde çalışmalı. Dolayısıyla devlet ve mahalli idareler gayeye müştereken varmak için güçlerini birleştirilmelidir. Devletin tarıma her türlü yardımı bu kanaldan yapılmalıdır. Burada bilhassa küçük sulama işlerine özel bir önem verilmelidir.

IV — Köyler arası otobüs işletmesi — Bu gün kısmen kasaba belediyeleri veya özel şahıslar tarafından temin edilmekte olan bu hizmet topluca ele alınabildiğı taktirde, Millî Eğitim Bakanlığı-

nın da yardımı ile, bilhassa yolu müsait olan bölgelerde okulsuz köylerden, ilk, orta ve lisesi olan bölge merkezlerine talebeleri tanımak suretiyle okuma ve kültür seferberliğine en büyük yardım teinin edilmiş olur.

V — Köy yolları — İl özel idaresinin yapacağı genel plânlama dahilinde köy yollarının yapım ve bakımından ilçe meclisi sorumlu olmalıdır.

VI — Köy içme suları — Devletin ele aldığı şebekeler dışında kalan köylerde içme suni tesisleri inşa ve işletilmesi ilçe meclisi tarafından yapılmalıdır.

Burada şu noktaya da temas etmekte fayda görüyoruz :

Yukarda sayılan hizmetler, teşkilât ve personel noksanlığı ve dolayısıyla de maliyet yüksekliği sebepleriyle belediye teşkilâtı kurulmuş bulunmasına rağmen, küçük kasabalarda sokulamamıştır. Genel olarak, kaba bir tasnifle diyebiliriz ki, nüfusu 5000 den aşağı olan kasabalar hemen tamimiyle köy karakterindedir. Bu sebeple ilçe özel idaresi küçük kasabalarda da yukarda sayılan hizmetlerden sorumlu olmalıdır.

TOPLUM KALKINMASI VE İLÇE ÖZEL İDARESİ :

İlçe özel idaresinin, sayılan hizmetleri köylere ve küçük kasabalara götürmesi yanında, önemli bir fonksiyonu da şu noktada olacaktır :

Son zamanlarda toplum kalkınmasında, halkın, gönüllü liderlerin önderliği altında, kendi güçlerini devlet gücüne katarak bölgelerini kalkındırmasından çok söz edilmekte, Devlet Plânlama teşkilâtı yetkilileri bu mevzuda büyük çabalar sarf etmekte, idarecilerde bu konuda gayretle çalışmaktadırlar. Ancak neticenin beklenildiği ve zannedildiği kadar parlak olmadığı da ortadadır.

Kanaatimizce yetkisiz ve parasız gönüllülerin, bilhassa bizim memleketimizde, halk gücünü, yalnız kamu yararına değil, hatta kendi yararına bile harekete geçilmesine imkân yoktur. Halbuki küçük bir bölge içinde, azalan bölge balla tarafından seçilecek ve bir takım maddi ve idari imkân ve yetkilerle teçhiz edilecek bir ilçe meclisi, hakiki halk liderlerinin ortaya çıkaracak ve devlet gücü ile

halk gücünü, toplum kalkınması emrinde, beraberce ve en iyi bir şekilde çalıştıracaktır.

Bu arada, çalışma azim ve hevesiyle dolu genç kaymakamlarımızın bu teşkilât içinde oynayabileceği önemli rölde kısaca işaret etmekte fayda vardır. İlçe meclisinin yürütme organı görevini ifa edecek olan kaymakamlarımız müsellemler enerjilerini, mali imkân ve teknik teşkilâta kavuşmanın basıl edeceği verimle, toplum kalkınması emrinde çok daha yararlı kullanacaklardır.

Konuyu daha fasla dağıtıp uzatmamak için, diğer mahalli idare hizmetlerinin tamamıyla yeni baştan, küçük belediyeler, büyük belediyeler ve İl özel idareleri arasında, kamu yararı ve verimlilik esas alınarak, paylaştırılması gerektiğine işaret etmekle yetineceğiz.

MAHALLİ İDARELERİN FİNANSMANI :

Mahalli hizmetlerin mahalli idare birimleri arasında paylaştırılmasından sonra en önemli konu, bu idarelerin belirtilen hizmetleri. yapabilmesine yeterli malî güce kavuşturulmasıdır.

Bu konuda en acil problem bina ve arazi vergilerinin ıslahıdır. Belediye Gelirleri Kanununda yazılı gelir kaynaklarının yeni baştan düzenlenmesi ve bu günün gerçeklerine ve para değerine uygun hale getirilmesi de lüzumlu ise ele biz şimdilik bunu bir kenara bırakarak bina ve arazi vergilerinin ıslahı konusu üzerinde biraz durmak istiyoruz.

Halen bina vergisi; asılları, inşa tarihlerine göre tatbik edilen değişik misal zamları, bu vergiye bağlı buhran, milli müdafaa ve temizleme ve aydınlatma vergi ve resimleri ile içinden çıkılmayacak derecede karışık bir hüviyet arz etmektedir, Bu vergi ve eklerinden muayyen mabetlerde Devlet, B özel idareleri ve belediyeler pay almaktadırlar. Bu vergilerin ıslah edilerek tamamıyla mahalli bir vergi haline sokulması bizce mahalli idarelerin yeniden düzenlenmesinde ilk adımı teşkil etmelidir.

Bu vergilerin ıslahında şöyle bir yol takip edilebilir :

a — Evvela Devlet tarafından bütün yurda şamil bina ve arazi sayımı yapılması, vergi değerlerinin yeni baştan ve bu günkü kıymetler üzerinden tespit edilmesi ve ondan sonra en çok her on sene bir

vergi değerlerinin teshilinin tekrarı şarttır. Hali hazırda bütün Türkiye'deki binaların % 50 den fazlasının yıllık 25 lira gayrı safi iratlı olarak muamele gördüğü ve bunlardan hiçbir vergi alınmadığı düşünülecek olursa halkın büyük bir kısmının vergi vermemek suretiyle mahalli hizmetlere iştirak etmemekte olduğu anlaşılır. Ayrıca yılda 5 liranın altından bina ve arazi vergisi ödeyen milyonlarca mükellefin mevcudiyetinde hesaba katmak lâzımdır. Böylece bina ve arazi sayımı yapılmamak suretiyle statükonun muhafaza edilmek istenmesi, vatandaşlar arasında pek büyük bir vergi adaletsizliği yaratmaktadır. Zira bu gün inşa edilen bir binanın sahibi, binasını bu günkü değeri üzerinden vergi öderken, vergi değeri 20 - 25 yıl evvel teshil edilmiş bir bina sahibi ya hiç vergi vermemekte, ya da mukayesesi kabil olmayacak derecede az vergi vermektedir. Son çıkan misil zamları aradaki boşluğu kapatacak nitelikte değildir. Bundan yalnız adalet hisleri rencide olmamakta, bizce daha önemlisi, hizmetlerin yapılamaması veya aksaması dolayısıyla vatandaşın bizzat kendisi zarar görmektedir.

b — Devlet yapacağı bina ve arazi sayımı ile tespit edeceği vergi değerlerini gösterir cetvelleri ilçe özel idarelerine teslim etmelidir. Her ilçe bölgesi bir vergi ünitesi olmalı ve ilçe meclisleri vergi değeri üzerinde meselâ % 15 ila % 25 arasında tespit edeceği nispette vergiyi toplamaya yetkili kılınmalıdır. İl genel meclisleri de bu nispette meselâ % 5 e kadar ilâve yapabilmelidir. Bir ilçe bölgesinde mevcut küçük ve büyük belediyelerde, kendi hudutları dahilindeki binalardan alman verginin belirli kısmına sahip olmalıdır.

c — Bina ve arazi vergisinden Devlete hisse ayırmamalı, bu vergiler tamamıyla bir mahalli idare vergisi haline getirilmelidir.

ç — Şüphesiz ki mahalli kamu hizmetlerinden istifade edenler yalnızca bina sahipleri değildir. O bölgede bina vergisi mükellefi olarak kayıtlı bulunmayanlar, kirada oturdukları evlerin vergi değeri üzerinde belirli bir nispette vergi ödemelidirler.

Kanaatimizce ancak bu yolla bina ve arazi vergileri mahalli kamu hizmetlerinin ifasında önemli derecede faydalı olabilirler.

DEVLET YARDIMLARI VE MAHALLİ İDARELER — DEVLET İLİŞKİLERİ :

Vatan bir bütündür. Devlet esas itibariyle bütün kamu hizmetlerinden sorumludur. Ancak devletin bütün kamu hizmetlerinden

sorumlu olması bu hizmetlerin tamamını kendisinin yapması lâzım geldiği manası taşıyamaz. Devlet kamu hizmetlerini, bu hizmetleri en ekonomik, en verimli ve toplum yararına en başarılı bir şekilde ifa edecek olan idareye tevdi etmektedir. Diğer bir deyimle, kamu hizmetlerini, kamu yararı düşüncesiyle, devlet teşkilatıyla mahalli idareler (ve mahalli idarelerin çeşitli üniteleri) arasında paylaştırılmaktadır. Hizmetlerin ifasından esas sorumlu devlet olduğuna göre, devletin hizmetlerin iyi ifa edilip edilmediğini kontrol etmesi kadar tabii bir şey olamaz. Bu sebeple Devlet mahalli idareleri teftiş ettirecek, hizmetin iyi bir şekilde ifası için çeşitli yollarla bu idarelerin faaliyetlerini kontrol altında bulunduracaktır. Ana demokratik prensiplere bağlı kalmak şartıyla bu kontrol (ki bir kısmı teknik yardım yapmanın tabii bir neticesidir.) Bütün Batı memleketlerinde de icra edilmektedir.

Devlet yardımları mahalli idarelerle devlet arasındaki en önemli ilişkilerden bir tanesidir. Hemen her memlekette mahalli idarelere Devlet mali yardım yapmaktadır. Zira vergiler, kamu hizmetlerinin Devletle mahalli idareler arasında paylaşılmasıyla orantılı olarak görülmektedir. Pek çok vergilerin mahiyetleri icabı Devletçe toplanmasından zaruret bulunmaktadır. Her mahalli idare, kendi alanı içinde bütün vergileri kendi toplasa ve topladığı parayı kendi bölgesine sarf etseydi, mahalli idare üniteleri arasında pek büyük eşitsizlikler doğar, zengin muhitlerin gittikçe çoğalan, fakir muhitlerin ise gittikçe azalan gelir elde etmesi kaçınılmaz bir netice olurdu. Bu sebeple vergilerin pek çoğunun Devletçe toplanması, fakat mahalli idarelere tevdi edilen hizmetlerle orantılı olarak bu idarelerle pay verilmesi zaruridir.

Halen Devlet yardımları belediyelere bedellerin nüfusları nispetinde il özel idarelerine de objektif bir sisteme bağlı kalınmaksızın gelişi güzel dağıtılmaktadır. Her iki dağıtış şeklinde, asgari bir deyişle, verimsiz ve adaletsizdir.

Devlet mahalli idarelerden bir takım hizmetler beklemekte ve bu hizmetlerin yapılabilmesi için de, onları, birtakım gelir kaynaklarıyla teçhiz etme dışında, mali yardım yapmaktadır. Yalnızca şu sebep ve netice bile Devlet yardımlarının nasıl bir yol takip etmesi gerektiğini göstermektedir. Bizce Devlet yardımları, bölgelerin ihtiyaçlarına göre, belirli hizmetlerin yapılması konusunda mahalli idareleri teşvik ve hatta icbar edici olmalıdır.

Devlet yardımlarının nüfus esasına göre dağıtılması adaletsizlik doğurmakta, fakir bölgelere yardımları azaltmaktadır. Devletin her bölgede kamu hizmetlerini asgari bir seviye ve standartta ifa edilmesini istemesi lâzımdır. Bunu temin etmek için de belirli kıstaslar ele alınarak, fakir bölgelere, hizmetleri memleket standardı seviyesine çıkaracak şekilde, fazla yardım yapılmalıdır.

Baştan beri söylediklerimizi şöylece özetleyebiliriz :

Mahalli idarelerin yeniden düzenlenmesi, kamu hizmetlerinin Devlet ve mahalli idareler arasında paylaştırılması, mahalli idarelerin kendilerine verilen görevlerle orantılı gelir kaynaklarına kavuşturulması, Devletle mahalli idareler ilişkilerinin ve Devlet yardımlarının yeni baştan gözden geçirilmesi, memleketin kalkınmasıyla çok yakından ilgili, üzerlerinde gereği kadar durulması ve tartışılması gereken önemli konulardır. Bu konuların olumlu bir sonuca ulaştırılarak uygulama alanına sokulması vatanımızı ileri memleketler seviyesine çıkaracak ilk adımların atılmasını sağlayacaktır.

**DEVLET İLE MAHALLÎ İDARELER ARASINDAKİ MALİ
MÜNASEBETLERİN DÜZENLENMESİ**

YAZAN :

A. Naci EKŞİOĞLU
Anayasa Mahkemesi Raportörü

PLAN

BİRİNCİ BÖLÜM

1 — Anayasamıza göre mahallî idareler

İKİNCİ BÖLÜM

1 — Mahallî idarelerin Kuruluşu;
2 — Türkiye’de Mahallî İdareler

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mahallî idarelerin Görevleri

1 — Özellik Prensibi
2 — Genellik Prensibi
3 — Türkiye’de Karma Sistem

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

a — İdarî Vesayet
b — Malî Denetleme

BEŞİNCİ BÖLÜM

Devlet ile Mahallî idareler Arasındaki Malî
Münasebetlerin düzenlenmesi

1 — Malî Münasebetleri doğuran sebepler
2 — Tanzimi Gerektiren Sebepler

BİRİNCİ BOLÜM

1 — Anayasamıza Göre Mahallî İdareler :

334 sayılı Anayasamızın 116. ncı maddesiyle mahallî İdarelerin kurulmasına izin verilmiş bulunmaktadır. Bu madde şudur :

«Mahallî idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir-

Mahallî idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55 inci maddede yazılı esaslara göre yapılır.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak kanun yoluyla olur.

Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.»

Anayasamızın bu maddesinin genel gerekçesi şudur : «Bu madde, mahallî idarelerin bünye ve mahiyetlerini genel olarak ifade etmektedir. 1876 Anayasasından beri yerleşmiş olan ve sosyolojik bir varlık kazanmış bulunan mahallî ünitelerimizde her hangi bir değışildik yapıma sebep görölmemiştir. Ancak; demokratik bir düzende mahallî idarelerin geniş yetkilerle teçhiz edilmesi genel olarak kabul edilen bir esas olduğundan, mahallî idare organlarının seçimleri, Anayasada sağlam demokratik esaslara bağlanmış ve bunların merkezi idare ile olan bağlarının kanunla düzenlenmesi lüzumu belirtilmiştir.» (Temsilciler Meclisi S. Sayısı 35)

1876 Tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzdan beri yerleşmiş ve içtimai bir varlık olan il özel idareleri, belediyeler ve köyler yeni Anayasamızın 116 ncı maddesi ile varlıklarını aynen muhafaza etmişlerdir. Bu ünitelerin demokratik düzene uygun bir şekilde yetkilerle teçhiz edilmesi, seçimleri, organları, bunların merkezi idare

ile olan münasebetleri ve aynı zamanda görevleriyle orantılı gelir kaynaklarının sağlanması hususu Anayasa'ca emredilmektedir.

Bu suretle konumuz mahallî idarelerin kuruluşu görevleri ve uyguladığı mali usullerin ilim açısından tetkikini zaruri kılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

1 — Mahallî İdarelerin Kuruluşu :

Mahallî mahiyetteki müşterek ihtiyaçların tatminini, yani mahallî menfaatlerin idaresini de merkezi idareye tevdi etmenin mahzurlarına binaen tarihi gelişmeleri ne olursa olsun bütün memleketlerde bu menfaatlerin idaresi, geçen yüz. yıldan beri idarede Ademi merkeziyet prensibinin tatbiki neticesinde merkezi idarenin murakabesi altında köy, kasaba ve şehirler ile Vilâyetlerin halkına veya onların seçeceği temsilcilerden kurulan mahallî meclislere bırakılmıştır. Bunlar belediye ve vilâyet meclisleridir. Bu mahallî meclisler memleketin muayyen bölgeleri üzerinde kanımla kendilerine tefviz edilmiş olan yetki sahası için mahallî menfaatlerin idaresine müteallik icrai kararları alarak icra uzuvları ve onların emirlerini yerine getirmekle görevli memurlar vasıtasıyla tatbik ederler .Mahallî meclisler ile icra uzuvları ve memurlardan terekküp eden bu mahallî teşekküller, merkezi idarenin hiyerarşisinden ayrı bir hiyerarşi teşkil ederler. Bunlara umumi bir tabirle mahallî idareler denilir.

Mahallî idareler, merkezi idareden ayrı tüzel kişiliği haiz ve ayrı bir patrimuvana sahiptir. Devlet bütçesinden ayrı bütçeleri, ayrı gelir kaynakları vardır. Kendi çevreleri içinde ikamet eden fertler tarafından seçilmiş mahallî meclisler, o çevrenin sahası içinde hüküm ifade eden icrai kararlar almak ve bunları icra uzuvları vasıtasıyla tatbik etmek kudert ve salahiyetini haizdirler. Mahallî menfaatlerin gerektirdiği amme hizmetlerine tahsis edilecek giderleri tayin, bu giderlerin karşılanmasına lüzumlu gelirleri temin ve bu maksatla çevreleri içinde ikamet eden fertler üzerine malî veya bedeni mükellefiyetler tahmil etmek hususlarında karar ve hareket serbestliğinden faydalanırlar. Bütçelerinin tanzim ve tatbiki, merkezi idarenin murakabesi altında kendi teşebbüslerine bırakılmıştır.

Mahallî idareler hususi hukuk sahasında da müstakil bir varlığa sahiptirler. Kendilerine mahsus bir patrimuvan temellük ettikleri tüzel kişilere has medeni haklardan faydalanmak ve bunları kullanmak ehliyetini de haizdirler.

Mahallî idarelerin ayrı tüzel kişilikle idari ve malî sahalarda haiz oldukları karar ve hareket serbestliğine mahallî idare muhtariyeti denir.

II — Türkiye’de Mahallî İdareler :

Türkiye’de mahallî idarelerin ilk kademesini il özel idareleri teşkil eder. Bunlar vilâyetin mahallî menfaatlerini temsil ve idare eden tüzel kişiliği haiz bir mahallî idare kuruluşudur.

İkinci kademe mahallî idare kuruluşu belediye ve köylerdir. Bunlar tüzel kişiliği haiz birer komün idareleridir. Türkiye’de komünler batı Avrupa memleketleri komünlerine tevdi edilmiş olan bütün görevleri yüklenmiş olmadıkları gibi iktidar ve ihtiyaç bakımından iki dereceye ayırmış ve her birinin görev ve yetkileri ayrı kanunlarla tayin edilmiştir. İl özel idareleriyle belediye ve köy idareleri birbirinden tamamıyla mütakil olup aralarında ne hiyerarşi bağı, ne de bazı Devletlerde olduğu gibi üst kademedeki mahallî idarelerin alt kademeler üzerinde bir kontrol yetkisi vardır.

ÜÇÜNCÜ BOLÜM

Mahallî İdarelerin Görevleri :

Mahallî idareler, kamu kudreti, Devlet elinde toplanmış olduğundan mahallî hizmetlerin ifasına ancak Devletçe kendilerine tefviz edilmiş olan yetki hududu içinde hareket edebilirler. Muhtelif devletlerde mahallî idarelere tefviz edilen yetkilerin hudutları aynı olmadığı gibi bunun tefvizinde kullanılan usuller de birbirinden farklı iki usul tatbik edilmektedir :

- 1 — Özellik Prensibi ;
- 2 — Genellik Prensibi ;

1 — Özellik Prensibi : Bu kaide mahallî idarelerin icrai kararlar alabilecekleri sahanın, yani görev ve yetkiler hududunu kanun-

larla kesin olarak tayin edilmesini, mahallî idarelerin yeniden bir kanuna yetki almadan bu hudut dışına çıkmalarını ifade eder.

Bu kaide Anglo-sakson memleketlerinde tatbik edilir. İngiltere- de mahallî idare makamlarının icraî kararlar alabilecekleri işler ve görevler kendi kuruluş kanunları, diğer umumi ve hususi kanunlar, veya kanunî yetkiye dayanarak merkezî idare makamlarının emirnameleriyle tayin ve tahdit olunmuştur. Mahallî idare makamları faaliyetlerini bu saha içinde icra etmek mecburiyetindedirler. Mahallî menfaatlerin gerektirdiği yeni bir faaliyete girişmeleri yeni bir hizmet tesis etmeleri bu hususta yeniden yetki almalarına bağlıdır.

Bu usul ilk bakışta elastikiyetten mahrum gibi görünüyorsa da mahallî idarelerin munzam yetki almaları tahdit edilmemiş olduğundan tatbikatta İngiliz mahallî idarelerinin faaliyet ve hareket serbestlikleri süratle yeniden kanun çıkarmak suretiyle temin edilmektedir.

Amerika Birleşik Devletlerinde mahallî idarelerin yetkileri ve görevlere federe Devletlerin parlamentoları tarafından kanunlarla tayin ve tahdit olunmuştur. Bu memlekette mahallî idareler, vasat ve önemlerine göre bir kaç guruba ayrılmış ve her gurup mahallî idarelerin yetki ve görevleri o guruba tatbik edilecek olan kanunlarla tayin edilmiştir. Bir çok federe Devletlerde mahallî idarelere yeni görev ve yetkiler doğrudan doğruya parlâmentonun teşebbüsü ile tefviz edilir. Mahallî idarelerin bu hususta parlâmentoya teklif yapmak yetkileri yoktur.

2 — Genellik Prensibi :

Kıta Avrupası memleketlerinde tatbik edilen bu prensibe göre, mahallî idarelere, mahallî menfaatlerin idaresi hususunda genel bir yetki verilmiştir. Mahallî idare meclisleri menfaatlerin iyi idaresi ve halkın refahı için münasip gördükleri bütün işleri, bir karnımla kendilerine men veya başka bir mahallî idareye tevdi edilmiş olmadıkça yapmak yetkisini haizdirler. Bu prensip mahallî hizmetleri zamanın icaplarına ve mahallî özelliklerine intibak ettirmek bakımından çok elastikidir. Hemşehrilerin menfaati icabından addettiği bir hizmeti tesis için mahallî idarenin parlâmentoya müracaatla hususi bir kanun istihsaline mecbur olmaması mahallî hizmetlerin inkişafı için büyük bir kolaylıktır. Ancak bu geniş yetkinin umumî menfaatleri halesdar etmesi imkânının mevcut olması mahallî ida-

relerin merkezi idare tarafından sıkı bir kontrol altına alınmasını intaç etmiştir. Merkezî idare doğrudan doğruya veya mahallî ajanları (Valiler, Kaymakamlar vasıtasıyla mahallî idarelerin mühim kararlarını icradan önce tetkik ve tasvibe tabi tutmuştur. Bu tasvip verilmedikçe mahallî idare meclislerinin kararları infaz kudreti kazanmamakta ve bu suretle esasında geniş olan yetki merkezi idarenin görüş ve takdiri ile tahdit edilmiş bulunmaktadır. Bundan başka hizmetler mecburî ve ihtiyarî olmak üzere iki kısma ayrılmış ve mahallî meclisler mecburi hizmetleri behemal tesis etmekle mükellef kılınmışlardır. Bu hizmetlerin tesisinde mahallî meclisler için bir takdir hakkı bahis konusu değildir. Bu hak ancak ihtiyarî sayılan hizmetler için meclislere verilmiştir. Mecburi hizmetler yapılmadan ihtiyarî hizmetlerin tesisi kabul edilmemiştir.

3 — Türkiye’de Karma Sistem :

Türkiye’de mahallî idarelerle görev ve yetki tefvizinde iki prensipten mülhem karma bir esas kabul edilmiştir. Gerek 1329 tarihli İdareî Umumiyyeyi Vilayet Kanununun vilâyetlere ait mahallî hizmetleri gösteren 78 inci maddesi gerek 30 Nisan 1930 tarihli ve 1580 Sayılı Belediye Kanununun belediye görevlerini gösteren 15 inci maddesi, gerekse 1.8 Mart 1340 (1924) tarihli ve 442 Sayılı Köy Kanununun köy işlerine ait 12-14 üncü maddeleri, bu idarelerin görevlerini birer birer saymış ve her üç kanunda da idarelerin kanunla muayyen görevleri yapacakları açıklamıştır. Bu itibarla her üç mahallî idare kuruluşu da kanunda gösterilenler dışında yeni bir hizmet tesis etmek için bir kanunla yetki almak mecburiyetindedirler.

Bununla beraber Belediye ve Köy Kanunları bu idarelerin görevlerini saydıktan sonra bunları umumilik prensibinden mülhem olarak mecburi ve ihtiyari hizmetler şeklinde iki kısma ayırmışlardır. Ayrıca belediyelere komün menfaatlerinin idaresi hususunda yine umumilik prensibinden mülhem geniş bir takdir ve karar hakkı da verilmiştir : «Belediyeler Kanununun kendilerine tahmil ettiği vazife ve hizmetleri ifa ettikten sonra belde sakinlerinin müşterek ve medenî ihtiyaçlarını tesviye edecek her türlü teşebbüsleri icra ederler. Belediye Kanunu Md. : 19/1)

Köylerde kanunî ihtiyari sayılan görevleri vesayet makamlarının muvaffakiyetle mecburi hizmetler arasına alabilmek yetkisi verilmiştir :

Köyün isteğine bağlı işlerde köy derneğinin yansından çoğu karar verirse ve Vilâyete bağlı olan yerlerde Vali, kazaya bağlı olan yerlerde Kaymakamın tasvibi alınırsa o iş bütün köylü için mecburi olur. Köy Kanunu madde 12

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mahallî İdarelerin Denetlenmesi :

a) İdarî vesayet :

Ademi merkeziyetin zaruri bir neticesi olarak mahallî idarelerin karar ve muameleleri Devletin murakabesine tabi tutulmuştur. Mahallî menfaatlerin idaresi merkezi otoritenin hiyerarşisi dışında bir makama tevdi olunca mahallî meclislere verilen bu yetkilerin milli menfaatleri haleldar etmeyecek surette kullanılmasını da teminat altına almak icap eder. Bu itibarla yetkilerinin sınırlarını aşan veya kanunî görevlerini ihmal eden mahallî idare makamlarını kanun hudutları için icra etmek hususunda merkezi idareye mahallî idarelerin karar ve muameleleri üzerinde bir gözetme ve denetleme yetkisi verilmesi ve bu suretle bu idarelerin gerek devletin birliği ile ve genel menfaatlerle telifi kabil olmayan gerekse mahallî menfaatlere uygun bulunmayan karar ve muamelelerinin önlenmesi zaruridir. Merkezi idareye, mahallî idare makamlarının karar ve muameleleri üzerinde verilen bu murakabe yetkisine İdarî vesayet denilir.

İdarî vesayet, mahallî idare makamlarının İdarî ve malî karar ve muamelelerine şamil çeşitli veçheleri bulunan bir murakabe yetkisidir. Merkezi idare ve yetkiye dayanarak mahallî idarelerin icarî kararlarını ve bunların tatbik ve icrasını devamlı surette murakabe altında bulundurur. Bu murakabe, mahallî idarelerin yalnız müsbet sahadaki kararlarına değil, kanunî görevlerinin ihmalini tazammun eden menfî hareketlerine de şamildir.

İdarî vesayet, hiyerarşi murakabesinden farklı bir murakabedir. Hiyerarşi murakabesinde üst makam alt makamın kararını her zaman değiştirmek, kaldırmak düzeltmek kanun tatbikinde kendi görüşünü hâkim kılmak hususunda mutlak bir yetkiyi haizdir, idari vesayet ise bir tasvîp, talik veya iptal yetkisinden ibarettir. İdarî vesayet makamları, kanunla tayin edilen nadir haller dışında mahallî meclisler yerine kaim olarak karar alamazlar. İdarî vesayet yet-

kişi kanunla tespit olunur. Kanunlar mahallî meclislerin hangi kararlarının icradan önce tasvibe tabi olduğunu, hangi hallerde kararların icrası talik veya iptal olunabileceğini tayin ederler.

Merkezi idarece bu kanuni hudut dışında murakabe yapılmaz. Mahallî idare makamları merkezin esas, maksat veya şekil çihetlerinden kanuna aykırı murakabesine karşı İdarî kaza mercilerine başvurarak merkezî idarenin kararını iptal ettirebilir halbuki hiyerarşi mukabesinde alt makam üst makamın kararı hakkında böyle bir yetkiye sahip değildir.

b) Malî Denetleme :

Ademî merkezîyeti geniş tatbik eden memleketler dahil olmak üzere mahallî idarelerin malî muameleleri istisnasız her memlekette merkezî idarenin murakabesi altındadır. Kısmen teşrii, kısmen İdarî ve kazaî olan bu murakabe başlıca üç hedefe yönelmiştir :

1 — Malî Ödevler Koyma Yetkisinin Sınırlandırılması :

Mahallî meclisler giderlerini hangi kaynaklarla karşılayacaklarını tayin hususunda serbest değildirler. Onların tahsil edebilecekleri vergi ve resimler, bunların azamî nispetleri, bazen tarih ve tahsil şekilleri kanunla tayin olunur. Bazen merkezî idareye bu hususta takdir hakkı da verilir. Mahallî meclislerin kanunla kendilerine tahsil edilmiş olan gelir kaynakları dışında ayrıca kanunî yetki almadan veya merkezî idarece tasvip edilmeden başka vergi veya resim tahsil edemezler. Vergi ve resimlerin nisbetleri bazen doğrudan doğruya kanunla tayin olunur, bazen de kanunlar azamî hadler tespit ederek bu hadler içinde mahallî meclislerin serbestçe karar almalarına müsaade edilir.

2 — Bütçe ve İstikrazların tasvibi :

Mahallî idare meclisleri bütçelerin tertip ve tanziminde ve her hizmete harcanacak para miktarının tespit edilmesinde, geniş yetkilere ve takdir hakkına sahip olmakla beraber, bu hususta bazı umumi kaideler riayet etmek mecburiyetindedirler. Bütçelerin denk olarak tanzimi, bütçelere mecburi hizmetlerin ifasını sağlayacak miktarda ödenek konulması bütçelerde umumilik prensibine riayet

edilmesi, bütçelerin merkezi idarece tespit edilen formüller dairesinde tertiplenmesi mecburi tutulur.

Mahallî meclislerin bütçe hakkındaki kararları idari vesayet makamlarının tasvibiyle tatbik olunur. Bu makamlar bütçenin tanziminde yukarıdaki esaslara riayet edilip edilmediğini araştırırlar. Bu kaidelere uygun olarak tanzim edilmemiş olan bütçeler tasvip olunmaz. Mecburi hizmetlerin ifasını temin edecek ödeneklerin bütçelere konulması halinde, idari vesayet makamları, bu ödenekleri resen bütçelere koymak ve bunları karşılamak için icabına göre vergi ve resim tarifelerini kanundaki azamî hadlere kadar yükseltmek veya ihtiyari hizmetler için konulan ödenekleri bütçeden çıkarmak yetkisini haizdirler.

İngiltere Birleşik Amerika ve Balı Almanya da bütçeler, malı yardım yapılan hizmetler hariç, önceden tasvibe tabi değildir.

Mahallî idarelerin istikraz akdi hususundaki yetkileri tahdit edilmiştir. Bu tahdit Amerika Birleşik Devletlerinde kanunla yapılır. Bu memlekette mahallî idarelerin kuruluş kanunları, onların yapabilecekleri istikrazın miktarı ile konusunu, itfa şeklini ve şartlarını tayin eder. Mahallî idareler bu hükümlere riayet etmek ve kanuni azami haddi aşmamak şartıyla istikraz akdinde serbesttir. Diğer memleketlerde miktar bakımından kanuni bir tahdit yapılmayarak istikraz,, miktar, konu, vade, itfa şekli ve şartları bakımından merkezi idarenin tasvibine tabi tutulur.

3 — Hesapların denetlenmesi :

Mahallî idarelerin hesaplarını, merkezce tayin olunan muhasebe sistemine göre tutmaları mecburi kılınır. Bütçe hesapları muayyen usullere göre merkezî murakabesine tabidir. Bu murakabe bazı devletlerde merkezi idarenin hesap müfettişleri vasıtasıyla veya mahallî idarelerin muayyen zamanlarda merkezi idarelere gönderdikleri raporlar ve cetveller vasıtasıyla (İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri) ve bazı memleketlerde de bütçe kesin hesaplarının Divan Muhasebatça tetkik ve tasdiki suretiyle ve bütçenin tatbiki sırasında yapılan idari teftişler ile icra edilir. Fransa ve Belçika'da komün ve vilâyetlerin bütçe ve muhasebe işleri, merkezi idarenin bu mahallerde bulunan muhasipleri tarafından yapılır. Bunlar âmirlerinin idari ve Divanı Muhasebatın kazai murakabesine tabiidirler.

Türkiye’de vilâyet, hususi idareleriyle, yıllık gelirleri otuz bin lirayı aşan belediyelerin bütçe kesin hesaplan Divanı Muhasebatın murakabesine tabidir. Murakabe neticesinde kanunlara aykırı yapıldığı tespit edilen giderler, müsebbiplerine tanzim ettirilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Devlet ile Mahallî İdareler Arasındaki Malî Münasebetlerin düzenlenmesi

I — Malî Münasebetleri Doğuran Sebepler :

Amme hizmetlerinin Devlet ile mahallî idareler arasında taksim edilmesi bu kamu idareleri arasında sıkı malî münasebetler vücuda getirir. Toplumsal yaşayışın zarurî kıldığı müşterek ihtiyaçlardan bir kısmının tatmini görevi mahallî idarelere terk ve tevdi olunurken bunlardan doğacak olan amme yüklerini karşılayacak vasıtaların da onlara temin olunması icap eder. Diğer bir deyimle kamu hizmetlerinin taksime muvazi olarak kamu kaynaklarının da devlet ile mahallî idareler arasında taksimi lâzım gelir. Amme hizmetlerinden bir kısmının mahallî idarelere terk ve tevdi edilmesi, bu hizmetlerin ifasına gerekli olan malî vasıtaları onların hangi kaynaklardan tedarik edeceklerini, amme gelirlerinin Devlet ile mahallî idareler arasında nasıl bir taksim ve tevzie tâbî tutulacağının belli esas ve kaidelere bağlanması zarureti ortaya çıkarır. Esasen amme hizmetlerinin taksim ve tevzii ile gelir kaynaklarının taksim ve tevzii aynı meselenin İdarî ve malî iki veçhesini teşkil eder, birincisi üzerine tesir eden her âmil zarurî olarak İkincisi üzerine de tesirini gösterir bu bakımdan meselenin her iki veçhesini birden tezim etmenin zarureti kendiliğinden ortaya çıkar.

Devlet ile mahallî idareler arasındaki malî münasebetlerin düzenlenmesi. mahallî idareler mâliyesinin halli en zor meselelerinden biridir. Amme idarelerinin görevlerini iyi yapabilmeleri, bu meselelerini tatmin edici bir surette halledilmiş olmasına bağlıdır. Devlet ile mahallî idareler arasındaki malî münasebetler rasyonel bir şekilde tanzim olunabildiği nispette toplumun iktisadi gelişmesi kolaylaştırılmış olur.

2 — Tanzimi Gerektiren Sebepler :

Devletle mahallî idareler arasındaki malî münasebetlerin muayyen esaslara göre bir tanzime tabi tutulmasına zaruri kılan sebepler başlıca şu üç noktada toplanabilir.

a) — Devletle Mahallî İdarelerin Aynı Kaynaktan Gelir Sağlama Zarureti :

Bu sebeplerden birincisi ve en önemlisi devletle mahallî idarelerin amme hizmetlerine harcayacakları paraları aynı kaynaktan tedarik etmek, aynı iktisat sahasına başvurmak zorunda bulunmalarıdır. Bu kaynak memleketin millî gelir ve servetidir. Devlet, amme hizmetlerini ifa etmek üzere ferdin ve İktisadî teşebbüslerin gelir ve servetini çeşitli şekillerde vergilendirmek suretiyle millî gelirden bir kısmını amme sektörüne naklettiği gibi mahallî idareler de kendi çevrelerinde yapacakları amme hizmetlerine gerekli gelirleri, aynı fertleri ve İktisadî teşebbüsleri vergilendirmek suretiyle gelir ve servetten sağlamak mecburiyetindedirler. Bu itibarla fertler ve iktisadî teşebbüsler merkezi devlet için olduğu kadar, federe Devletler ve mahallî idareler içinde birer vergi mükellefidirler. Şu halde aynı fertler ve İktisadî teşebbüsler müteaddit vergi alacaklısı karşısında bulunuyorlar demektir. Bu durumda onların aşırı ve mükerrer vergiler altında kalmamaları ve millî istihsal faaliyetlerinin bu yüzden teşevvüşe uğramaması için bu müteaddit vergi alacaklarının vergi tarh ve tahsili hususundaki yetkilerini muayyen kaidelere bağlamak yani umumi ve mahallî vergileri gerek konuları, gerekirse tarh, tahakkuk ve tahsil bakımından bir tanzime tabi tutmak icap eder.

b) Mahallî münasebetlerin tanzimini zaruri kılan ikinci sebep, mahallî idareler arasında malî bakımdan bir teadül sağlanmasına zaruret bulunmasıdır. Mahallî idareler gerek saha ve nüfus, gerek se İktisadî kudret bakımlarından çok çeşitli ve farklı durumdadırlar Yurdun dört tarafına dağılmış olan bu idarelerin yetkileri kanunla kendilerine ayrılan saha içinde cereyan edeceği cihetle bunların kendilerine tahsil olunan kaynaklardan elde edecekleri gelirler sahaları içinde sakin olan vatandaşların miktarı ve vergi ödeme güçleriyle mahdud olacağı şüphesizdir. Nüfus kesafeti fazla olan yerlerde, sanayi bölgelerinde, sahillerde bulunan mahallî idareler, zirai bölgelerde nüfus kesafeti az olan yerdekilerden daha

imtiyazlı durumdadırlar. Aynı kaynaklardan aynı yetkilerle birincilerin toplayacağı gelirler İkincilere nazaran daima daha yüksek olmakta ve iktisaden zayıf bölgelerdeki mahallî idareler en iptidai hizmetleri başarmağa yetecek gelir temin edemedikleri halde, nüfus kesefeti fazla ve iktisadi kudreti yüksek olan bölgelerdeki mahallî idareler malî ihtiyaçlarını nispeten kolaylıkla sağlayabilmektedirler.

c) Mahallî İdarelerin Devlet Karşısında Korunması :

Malî tanzimi gerektiren üçüncü sebep devletin hudutsuz kudreti karşısında ikinci derecedeki camiaların korunmaları lüzumudur. Amme hukuku bakımından devlet ile diğer camialar eşit durumda değildir. Tek devletlerde devletin hâkimiyeti Vilâyet ve komünler üzerinde cari ve şamildir. Devletin gerekli vasıtaları temin etmeden mahallî idarelere yeni görevler vermemesi onları ani ve karşılıksız yükler altında bırakmaması gerekir.

d) Sistemli Bir Malî Tanzimin Esasları :

Malî tanzimin İktisadî gelişmeyi engellemeyecek ve sosyal mahzurlar doğurmayacak sistemli bir tarzda icrası için bu tanzimi geniş anlamıyla nazarı itibara alarak iki kısımda mütalâa etmek lâzımdır :

A — Amme Hizmetlerinin Taksimi Bakımından :

Sistemli bir malî tanzim hizmet taksimi bakımından şu esaslara dayandırılmak icap eder :

- 1 — İfası lüzumlu görülen amme hizmetleri belli edilmiş olmalıdır.
- 2 — Hizmet taksiminde mükerrerliklere meydan bırakılmamalıdır.
- 3 — Her amme hizmetinin bu iş için en müsait durumda bulunan amme idaresine verilmesi temin edilmelidir.

B — Gelir Kaynaklarının Taksimi Bakımından :

Sistemli bir malî tanzim, gelir kaynaklarının taksiminde aşağıdaki esaslara dayandırılmalıdır.

1 — Her amme idaresine, yüklenmiş olduğu hizmetlerin giderlerini karşılayacak miktarda, gelir sağlanmış olmalıdır.

2 — Mükelleflere aşırı derecede veya mükerrer olarak vergi yükletilmemelidir.

3 — Devlet ve mahallî idarelerin vergi sistemleri arasında boşluklar kalmamalıdır.

4 — Mahallî vergi ödeme gücü dolayısıyla mahallî idareler arasında husule gelen eşitsizlikleri telâfi edecek derecede sisteme bir ELASTİKİYET ve SEYYALİYET verilmiş bulunmalıdır.

E — Gelir Kaynaklarının Taksimi :

Gelir Taksiminde Sistemler :

Gelir kaynaklarının taksiminde iki sistem tatbik olunabilir. Bunlarda BAĞIMSIZ ve BAĞIMLILIK sistemleridir. Birincisi, Devletle, mahallî idarelerin malî bakımdan birbirinden ayrı ve bağımsız bir gelir sistemine sahip elmalarını, İkincisi de Devlet ve mahallî idare gelir sistemleri arasında bir bağılılık kurulmasını ifade eder.

Muhtelif devletlerde tatbik olunan usuller teferruat bakımından arz ettikleri çeşitliliğe rağmen bu iki sistem içinde toplamak mümkündür.

1 — Bağımsızlık Sistemi :

Bu sistemde Devlet (Merkezi ve federe Devletler) ile mahallî idarelerin malî kaynakları yek diğerinden ayrılır. Her amme idaresine yek diğerleriyle irtibatı bulunmayan gelir kaynakları tahsis edilmiştir. Her amme idaresi muayyen gelir kaynaklarına müstakillen tasarruf ederler. Gelirlerin tahakkuk ettirilmesinde ve toplanmasında Devletin mahallî idarelere müdahalesi yoktur.

Bağımsızlık sistemi Ango - Sakson memleketlerinde tatbik edilmektedir.

2 — Bağımlılık Sistemi :

Bu sistemde Devlet ile mahallî idarelerin gelir kaynakları, arasında bir bağılılık vardır. Devlet ve mahallî idarelerin kendilerine mah-

sus özel vergileri bulunmakla beraber bazı vergilerde müştereken kullanılır. Bu hususta çeşitli usuller uygulanır. Bazen Devlete ait vergilerin matrahları üzerinden mahallî idarelere kendi hesaplarına vergi tarh etmek, bazen Devlet vergileri üzerine kendi hesaplarına munzam kesir eklemek yetkisi verilir. Bazen bir veya bir kaç verginin hasılatından muayyen bir kısmı Devletçe mahallî idareye devredilir. Ayrıca Devlet Bütçesinin umumi gelirlerinden mahallî idarelere malî yardımlar verilir. Bu sistemi tatbik eden memleketlerde Devlet Bütçesiyle mahallî idareler bütçeleri arasında zarurî olarak sıkı bir bağıllık doğar. Devlet gelirlerinin azalıp çoğalmasını intaç eden amiller mahallî idarelerin bütçeleri üzerinde de tesirini gösterir. Anglo - Sakson memleketlerden maada bütün memleketlerde bu sistem kabul edilmiştir. Bağımlılık sistemi tatbik eden memleketler Fransa, Batı Almanya, İtalya, İsviçre'dir.

E — Türkiye :

Türkiye'de Devlet ile mahallî idareler arasında gelir taksimi sistemli bir malî uyuma prensiplerine dayanmamakta, ampirik usullere göre düzenlenmiş bulunmaktadır. Memleketimizde bağımsızlık ve bağımlılık sistemleri yan yana yaşamaktadır. Halen belediyelere bağımlılık esasına dayanan bir gelir sistemi verilmiştir. Vilâyet Hususi idareleri bağımsız bir sistemle malî ihtiyaçlarını sağlamakta iken 1952 yılında yol vergisinin kaldırılmasından beri bu sistem bağımlılığa doğru kaymıştır. Köylere, bir amme idaresi haline getirdikleri 1924 yılından beri Devlet vergileriyle hiçbir bağıllığı bulunmayan özel vergi, resim ve harçlar tahsis edilmiştir.

İkinci meşrutiyet devrinden beri mahallî idarelerin gelir sistemlerinde munzam kesir ve hisse usullerini birbirini takiben denendikten sonra 1936 yılında il özel idarelerine, bina buhran, arazi ve yol vergilerinden mürekkep bağımsız bir vergi sistemi verilmiştir. 15 yıl kadar devam eden bu sistem 1952 yılından itibaren yol vergisinin ve 1954 yılından itibaren nakil vasıtaları resminin kaldırılarak bunların yerine vilâyet hususi idarelerine, Devlete ait akaryakıt yol vergisiyle, trafik resminden paylar verilmesi dolayısıyla bağımlılık usulüne doğru kaymıştır.

Belediyelerin gelir sistemi İkinci Meşrutiyetten beri pek az değişikliğe uğramıştır.

Bugün Yürürlükteki Hükümlere göre :

Vilâyet özel idareleri : Bina, bina buhran ve arazi vergileriyle, taş ocakları resim ve harçlarından müteşekkil bir aynî vergi sistemi ve Devlet akaryakıt istihsal vergisiyle trafik resminden verilen paylar ile malî ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Belediyeler : 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile ihtiyaçlarını sağlamaya çalışmaktadır. Devlete ait gelir, kurumlar ve esnaf vergileriyle tekel hasılatından, akaryakıt istihsal vergisinden ve trafik resminden, vilâyet hususi idarelerine ait bina vergisinden aldıkları paylar ile gümrük resmine eklenen belediye paylar ve kendilerine mahsus özel resim ve harçlardan gelir sağlamaktadırlar.

Köyler : malî ihtiyaçlarını imece denilen bedeni mükellefiyetle tevzi mahiyette bir vergi olan salma ve ehemmiyetsiz bazı resim ve harçlarla temin etmektedirler.

KÖYLERİMİZDE MESKEN VE YERLEŞME MESELESİ

Yazan :

Necati ÖZEN
Babaeski Kaymakamı

V. BİRLEŞTİRİLECEK YERLEŞİM YERLERİ :

Türkiye’de köylerin ve diğer yerleşim birimlerinin birleştirilmelerini zaruri kılan birçok sebep olduğunu yukarıda görmüş bulunuyoruz. Bu şebeklere, yapılacak şumüllü araştırmalar, birleşmeyi zarurî kılacak birçok sebep ve dağılışın birçok mahzurlar ekleyebilecektir.

Mademki birleştirme faydalı ve lüzumludur. Buna nereden başlayalım ve öncelik nereleri ele alalım ?

1. Kom, mahalle ve mezralar:

İstatistiklerle tespit edilmemekle beraber, köylerde yaşayan nüfusun en az 2/5 inin köylere bağlı Kom, mahalle ve mezra gibi bağlantılarda yaşadığı yer eldeki rakamlardan kolaylıkla çıkartılabilir.

Biz devlet olarak, muhtarlık merkezlerine bütün medeni tesisleri yapsak dahi köylülerimizin büyük bir kısmı bu tesislerden ya çok az faydalanacak veya hiç fayda sağlayamayacaktır. Meselâ Dicle ilçesinin Kaygısız köyü 16 yerleşme ünitesinden meydana gelmiştir. Köyün muhtarlık merkezine yapılacak bir içme suyu tesisi, bir okul, bir telefon tesisinden, diğer mezralar uzakta olduklarından hemen, hemen hiç istifade edemeyeceklerdir. O halde ilk önce kom, mahalle, mezra gibi yerleşme ünitelerinin ele alınması icap etmektedir. Bu tahakkuk ettiği takdirde bugün mevcut yerleşme ünitesi sayısı 35 bine inebilecektir. Ancak birleştirilebilecek yerler yalnız bağlantılar değildir.

2. Birbirine çok yakın köyler:

Bazı köylerimiz birbirlerine çok yakındır. Hatta birbirlerinin içine girmiş oldukları halde, ayrı muhtarlıkla idare edilen birçok köyümüz bulunmaktadır.

Gerede ilçesinin Kargıbayramlar - Adakmık, Dicle ilçesinin Çavlı -Koru, Babaeski ilçesinin Kuzuçardağı - Karacaoğlan köyleri bu şekilde birbirlerine çok yakın bulunmakta, fakat önemsiz sosyal veya ekonomik sebeplerle ayrı muhtarlıklarla idare edilmektedirler. Ufak gayretlerle anlaşmazlıkları izale etmek hükümetin bu işi ele alması ile kolaylıkla mümkün olabilir.

3. Yerleşim yerleri kötü olanlar:

A. Sarp yerlerde ve dağ eteklerindeki köylere birçok hizmetleri götürmek zor ve çok külfetlidir. Bu gibi yakın köyleri, aynı muntıkada kolaylıkla yol yapılabilir, içme suyu getirilebilecek müsait bir yerde birleştirmek birçok faydalar sağlayabilir.

Yerleşim yerleri iskâna elverişli olmayan yerleşim ünitelerinin genellikle nüfusları çok azdır. Bu bakımdan yer değiştirme ameliyesi yapılırken birkaç, kötü iskân şartlarına sahip yerleşme ünitesini birden mütalâa etmek çok nüfuzlu köylerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

B. Zelzele, su baskım, kaya sükutu ve toprak kaymalarına maruz bulunan köyleri İmar ve İskân Bakanlığı yeniden inşa etmektedir. Bu inşaatlar yapılırken civardaki yerleşme birimlerinin de ele alınması yerleşme birimlerinin sayılarının azalmasını temin edecek bir faaliyet olacaktır.

4. Orman içi köyler:

Orman içi ve civarındaki köyler yerleşme birimleri bakımından çok parçalanmış bulunmaktadır. Yukarıda zikrettiğimiz mahzurların izalesi ve ormanlarımızın muhafazası bakımından orman içi ve civarındaki küçük yerleşme birimlerinin ilk birleştirilmesi gerekmektedir.

5. Kötü konut şartları olan yerler:

Özellikle Doğu ve Güney-doğu Anadolu'da köylerde yaşayan köylü nüfus mağara, in ve izbe gibi yerlerde yaşamaktadır. Bunla-

rı bu durumdan kurtarmak için yapılacak çalışmalar toplu olarak mütalâa edilmeli ve bu arada birleşmesi mümkün yerleşme birimleri ve köyler birleştirilmelidir.

6. Hizmetlerin hiç yapılmadığı veya az yapıldığı yerler:

Köylerimizin hemen hemen yansının henüz içme suyu, muntazam yolu, okulu gibi ilk medeni tesisleri yapılmamış durumdadır. Bu gibi köyler aynı zamanda kötü iskân şartları bulunan köylerdir. Buralara, tesisler çok güçlükle ve masrafla yapılabileceğinden bu gibi birçok yerleşme birimini birleştirmek ve daha sonra lüzumlu tesislerini yapmak daha ekonomik olacaktır. Tabii bu birleştirme müsait; iskân yerlerinde yapılacaktır.

VI. BİRLEŞTİRMENİN ZORLUKLARI VE MAHZURLARI :

- Birleştirme çok masraflı olacaktır,
- Çok iyi tetkik ve etüt ister,
- Çok iyi bir organizasyon sağlanması lüzumludur,
- Köyler arasında en küçük hudut ihtilâfları dahi, yıllarca devam eren davalar haline gelmektedir. Köylüleri bilhassa meralar için anlaştırmak çok zordur. Köylü toprağına bağlı ve muhafazakârdır.
- Mezhep, tarikat, parti ayrılıklarını ortadan kaldırmak ve birkaç köyü bir arada yaşatmak çok güçtür.
- Bir birine yakın köyler ekseriyetle bir birleriyle ihtilâflıdır. Bunları aynı yerleşme ünitesinde birleştirmek ve bir arada yaşatmak çok zordur.
- Birleştirmeler yapıldığı takdirde, birçok köylü iş yerinden uzakta oturmak mecburiyetinde kalacaktır. Bu durumun ekonomik zararları olabilir.

VII. BİRLEŞTİRMENİN SAĞLAYACAĞI FAYDALAR :

- Birleştirmeyi lüzumlu kılan bütün menfî haller ortadan kalkacaktır.
- Devletin gerçekleştirmeye mecbur olduğu ilk öğretim ve genel eğitim davamız daha iyi ve daha ekonomik halledilebilecektir. Şimdi köy ilk okullarının çoğunluğunda tek öğretmen beş sınıfa ders vermek mecburiyetinde bulunmakta ve köyde ilk öğretim çok az fayda sağlamaktadır. Birleştirme halinde öğretmenler birçok psikolojik ve sosyal zorluklardan kurtularak daha etkili çalışabileceklerdir.
- Emniyet ve asayiş daha kolay sağlanacak ve daha iyi olacaktır.
- İdarî organlar, sesini daha tesirli ve daha çabuk duyurabilecekler.
- Dil vahdeti daha kolay sağlanabilecektir,
- Amme hizmetleri daha çabuk, daha kolay ve daha ucuz yapılacaktır.
- Milli savunmamızın lüzumlu kıldığı hallerde seferberlik çok daha çabuk yapılabilecektir.
- Köylü kapalı ekonomiden açık ekonomik faaliyetlerine geçecektir.
- Küçük yerleşim ünitelerinde oturan köylülerimiz bütün medeni ihtiyaçlarını kolaylıkla temin edebilecektir.
- Birleştirilecek yerleşim üniteleri daha ziyade Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da olacağından bölgeler arası dengenin sağlanması kolaylaşacaktır.
- Birleştirme büyük bir iş talebi yaratacağından, işsizlikler iş bulacak ve gizli işsizlerin büyük bir kısmı dahi çalışmak inini bulacaktır.
- Köylü, memur ilişkileri geniş ölçüde artacak, doktor ve ziraatçılar daha çok ve daha kolay köylere gitme imkân bulacaktır.

- Küçük yerleşme ünitelerinin halen birçok halledilmemiş meselesi bulunmaktadır. ⁽⁹⁾Bunlar, bu ünitelerde oturanların muhabere ve muvasalat imkânlarından mahrum bulunmalarıdır. İdarî bir teşkilâtları da olmadığından bu yerlerdeki içme suyu temini, yol yapım ve bakımı, sellerin önlenmesi, mızur ve vahşi hayvanlardan korunma, hırsızlardan ve haydutlardan sakınma için gerekli tedbirleri alamazlar. Birleştirme bu gibi birçok sorunları mesele olmaktan çıkaracaktır.
- Bugün köylerimizde genel nüfusumuzun % 66 sını teşkil eden 18.807.295 kişi yaşamaktadır. Tahminlerimize göre yedi milyona yakın köylümüz bağlantılarda oturmaktadır. ⁽¹⁰⁾
- Birleştirme tahakkuk ettiği takdirde bu insanların medeni, sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçları daha ucuz ve daha kolay sağlanabilecektir.

VIII. DİĞER MEMLEKETLERDE BİRLEŞTİRME ÇABALARI :

1. Fransa'daki çalışmalar:

Fransa'da da yerleşme birimleri çok dağınık bir şekilde bulunmaktadır. Yerleşme ünitelerinin sayısı 37-962 dir. Yüz ölçümü 551 bin Km², olması dağınıklığı göstermektedir. Yerleşme ünitelerinin bu şekilde dağınık ve sayıların çok olması neticesi Fransız hükümeti, karşılaştığı birçok İdarî, sosyal ve ekonomik zorlukları önlemek bakımından bu yerleşme yerlerinin bir kısmını birleştirmeyi düşünmüş ve 5 Ocak 1959 da bir emirname çıkarmıştır. Emirname bu İdarî reformun tahakkuku için çok taraflı bir politika getirmektedir. Fransa'da ayrıca bir köy kuruluşu olmadığından bütün yerleşme üniteleri birer komündür ve hepsi bir belediye şeklinde bir kanunla idare edilmektedir. Bu komünlerin 24 bininin nüfusu 500 den az bulunmaktadır.

Emirnamenin yerleşme ünitelerin birleşmesi için getirdiği hal çareleri şu şekilde özetlenebilir.

⁽⁹⁾ Prof. İbrahim Yasa : «Problems on Outlying Rural Administration in Turkey» adlı etüdünde bu hususta geniş bilgi vardır.

⁽¹⁰⁾ Prof. İbrahim Yasa : Aynı eserde nispet 1/4 olarak tahmin edilmiştir.

- Komünler müşterek hizmetlerini ifa etmek için birlikler kurabileceklerdir.
- Birbirlerine yakın komünlerin okulları aynı okul olacaktır.
- Komünlerin hizmet birimleri merkezi komünlerde toplanacaktır.
- Komünler, halk oyuna müracaat edilmeden, komün meclisleri kararı ile birleşebileceklerdir.
- Komünler bazı hizmet dallarında müşterek teşkilât kurabileceklerdir.

Kararnamenin Fransız komünleri üzerinde etkileri geniş olmuş ve tatbikatta birçok meseleler komünlerin müşterek gayretleri ile birlikte yapılmaya ve ele alınmaya başlanmıştır. Müşterek meseleleri halledebilme komünler arsamda 8.000 e yakın birlik kurulmuş durumdadır. Ancak beklenildiği kadar birleşme sağlanamamıştır. Elli kadar komün meclisi birleşme kararı almış ve tatbik edebilmiştir.

2. İtalya Japonya'daki çalışmalar:

Gerek İtalya gerekse Japonya yerleşme birimlerini birleştirme meselesini, konut meselesi ile birlikte ele almışlar ve oldukça iyi neticeler elde etmişlerdir.

Bu memleketlerde konut durumunun düzeltilmesini ele almak için devlet tarafından kurulan kurumlar küçük yerleşme birimlerinin birleştirilmesini de tahakkuk ettirmişlerdir. Tabidir ki bu memleketler bütün memlekete şamil olarak değil, muayyen ve iskân durumları çok kötü olan bölgelerine öncelik vererek işe başlamışlar ve halen faaliyetleri devam etmektedir.

IX. BİRLEŞTİRME NASIL OLABİLİR ?

Türkiye’de yerleşim ünitelerinin lüzumuna inanan çevreler birleştirmenin tatbikatında henüz bir görüş birliğine varmamış durumdadırlar. Esasen mesele Türk kamu efkârında yeteri kadar önem kazanmamış durumdadır.

Görüş ve düşüncüler genellikle iki hal tarzı üzerinde toplanmaktadır. Birincisi «Merkez köyler» fıkri, İkincisi «Yerleşim ünitelerinin fiilen birleştirilmesi» dir.

1. Merkez köyler:

Fiili birleştirmenin çok masraflı ve zor olduğunu iddia eden görüşlere göre hizmetleri belli yerleşme ünitelerinde toplamak suretiyle birleşme kendi kendine sağlanabilecektir.

Merkez kabul edilecek yerleşme yerlerine kamu hizmet ve tesisler yapılacak, çevredeki topluluklar, bu tesis ve hizmetlerden faydalanacaklar ve zamanla bu merkezlere yerleşecekler küçük yerleşme üniteleri kendi kendilerine tasfiye edilmiş olacaktır.

Bu görüşü savunanlar, Merkez köyün seçimine büyük ehemmiyet vermekte ve bazı kriterler tespit etmiş bulunmaktadır ⁽¹¹⁾.

— Merkez köy seçiminde önce nüfus ele alınmalıdır. Seçilecek köylerin bölgelere göre asgarî bir nüfus topluluğu olmalıdır. Buna «Asgarî nüfus kriteri» diyebiliriz.

— Nüfus artışı kriteri : Merkez seçilecek köyün nüfusu devamlı artış göstermelidir.

— Ulaştırma şebekesi yoğunluğu K : Köy gelişmiş bir yol şebekesi üzerinde bulunmalıdır.

— Ekonomik canlılık kriteri : Köy, pazar olabilecek niteliklere haiz olmalıdır.

— Uzaklık kriteri : Seçilecek köy diğer merkezlere asgarî 7-10 Km. mesafede olmalıdır.

— Sosyal faktör kriteri : Değişik adet, inanç, mezhep ve etnik grupların aynı merkezden yararlanması zorlanmamalıdır.

— Coğrafi durum kriteri : Merkez seçilecek köylerin coğrafi şartları uygun olmalıdır.

Merkez köy birleştirmeyi mümkün olduğu kadar az masrafla sağlayacak bir usul olarak düşünülmekte ise de, kanaatımızca yerleşme ünitelerinin azalmasına hemen hemen hiç etki yapamayacaktır. Esasen köylerimizin yarısından fazlasına hizmetler götürülmüş bulunmakta ve tesislerin çoğu yapılmış durumdadır. Buna rağmen meskun yer üniteleri yıldan yıla süratle artmaktadır. Merkez köyle-

(11). Sencer Kodalbaş : «Merkez köy kuruluşları hakkında ön etüd» adlı incelemesi merkez köyler hakkında geniş bilgi vermektedir.

re hizmet götürmekle köyler kendi kendine birleşemezler. Hizmet götürmekle ve tesis yapmakla köyler birleşebilselerdi İlçe civarlarında hiç köy kalmaması icab ederdi.

2. Yerleşim ünitelerinin fiilen birleştirilmesi :

Türkiye'nin şartlarına ve durumuna göre yerleşme ünitelerinin sayılarının azaltılması icap etmektedir. Azaltma ancak fiili hareketlerle yapılabilecektir. Esasen yerleşme ünitelerinin yanında köydeki mesken şartlarının düzeltilmesi mevzu bahistir.

Birleştirme yurdun her yerinde aynı derecede zarurî bulunmamaktadır. Orta Anadolu, Ege, Marmara ve Trakya bölgesinde köyler toplu olduğu gibi fazla dağınıklıkta bulunmamaktadır. Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu da dağılma çok yaygın bulunmamaktadır. Bu bölgelerdeki köylerin birleştirilmesi hakikaten lüzumlu bulunmamaktadır. Çalışmalardan iyi netice alındığı taktirde diğer bölgelerdeki az nüfuslu yerleşme birimlerinde birleştirme ameliyesi yapılabilir.

Türkiye'de yerleşme birimlerinin sayısını 20.000 e indirebilirsek yerleşim durumunu normal getirmiş oluruz. Daha aşağıya indirmek fayda sağlayamayacağı gibi kanaatımızca lüzumsuz bir çaba olacaktır.

Bu arada yerleşim birimi, yerleşim ünitesi ve yerleşim yeri tabirlerinin aynı anlamı ifade ettiğini ve bu tabirlerden maksadın «ikiden fazla ailenin mahallî geleneklere göre adlandırılmış, coğrafi bakımdan diğer meskûn yerlerden ayrı yerlerde devamlı olarak ikamet ettikleri yerler, olduğunu belirtmek faydalı olacaktır.

3. Fiili birleştirmede kullanılacak metot :

Anayasamıza göre devletimiz «demokratik bir hukuk devletidir» Bu açıdan mütalâa ettiğimiz taktirde zorlama tedbirleri almamız gerekmektedir. Kanaatımıza göre, zorlama tedbirleri almadan da fiili birleştirmeyi tahakkuk ettirebiliriz. Ancak birleştirilecek birimlerin iyi tetkikler sonunda tespiti ve birleştirmenin faydalarının köylümûze iyi anlatılması, fikrin onlar tarafından da desteklenmesinin temini icap etmektedir. Bu hususun sağlanması için plânlı ve akıllıca tertiplenmiş bir «**toplum kalkınması**» çalışmasının yapılması gerekmektedir.

Toplum kalkınması çalışmaları ile toplu yaşamının sağlayacağı faydalar anlatılmalı ve köylüde birleşmeyi içtimai şuurun uyanması sağlanmalıdır.

Birleşmenin manevî havası sağlandıktan sonra köylü maddî bakımdan desteksiz bırakılmamalıdır. İtalya ve Japonya'da tatbik edildiği gibi birleştirme konut problemi ile birlikte ele alınmalı «kendi evini yapana yardım» metodu geniş şekilde ve bütün ayrıntıları ile tatbik edilmelidir.

Bu arada Anayasamızın verdiği **«kamu düzenini korumak yetkisinden istifade edilerek yerleşme birimlerinin çoğalmasının önüne derhal geçmelidir.** İlçeler birer birim olarak ele alınmalı, üçe dar halinde yerleşme yerleri yapılacak ciddi etütlerle tespit edilmeli, bu yerleşme üniteleri dışında konut yapımına hiç bir suretle müsaade edilmemelidir. Gelişi güzel ve dağınık yerlerde konut yapımı bugünkü anarşi halinden kurtarılmalı, yerleşim birimleri haricinde konut inşaa edenlerden yapım masrafı kadar ceza alınmalıdır. Her nerede olursa olsun konut yapımı izne bağlanmalıdır.

Diğer bir tedbirde, iskân şartları olmayan yerleşme birimlerine hiç bir şekilde okul, yol gibi hizmet yatırımlarının yapılması süratle önlenmelidir.

4. Organizasyon ve malî kaynak:

Birleştirmenin gerçekleştirilmesi hele köy konut problemi ile birlikte ele alınması, gerekli maddî ve manevî şartlarının hazırlanması çok iyi tertiplenmiş bir organizasyona bağlıdır.

Birleştirmeyi gerçekleştirmek için bir «Köyleri birleştirme ve konut ıslahı organizasyon bürosu» teşkil edilmelidir.

Asgarî 750 milyon sermayeli «Köy İmar Bankası» kurulmalıdır. Bu bankanın fonu, ağırlık Ziraat Bankasına verilmek şartıyla bütün bankalardan temin edilebilir. Ziraat Bankası yılda köylüye üç- buçuk milyar lira kredi vermektedir. Bunun 500 milyonunu köylünün konut yapılmasını kolaylaştırma konusuna ayırması bankayı gayelerinden uzaklaştırmayacak, bilâkis köylünün iskân ve sağlık şartlarının düzelmesi neticesi, ziraî istihsalın artmasında büyük fayda sağlanacaktır. Esasen bugün bankanın verdiği kredilerin büyük bir kısmı ziraî saha haricinde kullanılmaktadır. Bu bakımdan banka kredilerinin beş yüz milyon lirasının köy konutlarına ayrılması

ziraî bünyemize hemen hemen hiç bir kötü etki yapmayacaktır. Bu fon'un temini için, diğer muhtelif kaynakların kullanılması da mümkündür.

Fon'dan tespit edilecek yerleşme birimlerinde konut yapacak köylülere az faizle uzun vadeli kredi verilmelidir. Tespit edilecek yerleşme birimlerinin yol, okul, içme suyu ve elektrik tesislerinin yapımını Devlet üzerine almalıdır. Devlet, konut yapacak köylüye teknik yardımı sağlamalıdır.

Köylerin birleştirilmesi meselesi, bizi köy konut problemlerinin üzerine eğilmeğe sevk etmektedir.

X. KÖY YERLEŞME ÜNİTELERİNİN KONUT DURUMU :

1. Genel bakış:

Köylerimizin konut bölgeleri, yeni kurulan bazı örnek köyler istisna edilirse bir plâna göre tanzim edilmiş değildir. Esasen köy konut bölgesinin tanzimi ve güzelleştirilmesi meselesi henüz köylümüz tarafından duyulmuş bir ihtiyaç olmaktan uzak bulunmaktadır.

Bugüne kadar, köylerin imar planlarını yapma vazifesi verilen Toprak ve İskân Genel Müdürlüğüne ancak yirmi köy imar plânı yaptırmak için müracaat etmiş bulunmaktadır. (Mart 1966)

Bugün köylerimizde 20.582.338 nüfus takribi olarak 3,5 milyon konutta oturmaktadır. ⁽¹²⁾

Köylümüz genellikle yakınında bulunan malzemelerden mesken yapmakla yetinmektedir. Bilhassa Doğu, Güney - doğu ve Orta Anadolu'daki köylerin çoğunluğu kerpiç ve yığma taştan yapılmış, köstebek yuvalarına benzeyen meskenlerden ibarettir.

Bu yerlerde evler adeta birbirlerinin içerisine girmiş bir durumdadır. Sokaklar geniş ve düz değildir. Köy evlerinin büyük kısmında ahır dahi ayrı binada değildir. Bazen hayvanlarla insanlar basit bir bölme ile ayrılmış olan aynı yerlerde yatarlar.

Ege, Trakya, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerindeki köy konutlarının durumu biraz daha iyidir. Farklı nitelikler, kereste imkânla-

(12) Beş Yıllık Plân, Köylerdeki konut sayısını 2 milyon olarak tespit etmiştir. On kişiye bir konut düşmesi gerçeklere uymamaktadır. Beş Yıllık Kalkınma Plânı S. 430

rının bolluğundan ve ekonomik durumun bu bölgelerde biraz daha iyi olmasından ileri gelmektedir. Bu arada orman mıntıkalarındaki köylerde büyük kereste israfının henüz önlenemediğine işaret etmek isterim.

Bölgeler arasında farklar olmakla beraber, köy konutlarının genellikle % 70 inin medeni şartlara uygun olmadıkları, sağlık kaidelerine uygun inşa edilmedikleri % 50 sinin çürük yapılar olduğu kabul edilebilir.

2. Köylerde konut ihtiyacı:

Milletimizi çağdaş uygarlık seviyesine erdştirmek hususundaki azim ve arzumuzun gerçekteşebilmesi için, insanların medeni şartlara uygun konutlara sahip topluluklardan müteşekkil bir toplam yaratabilmemiz gereklidir. Batı memleketleri konut meselelerini bir asra yakın zamandan beri ele almış oldukları halde daha sıhhi ve daha medeni şartlara uygun konutlara sahip topluluklardan müteşekkil bir toplam yapabilmemiz gereklidir. Batı memleketleri konut meselelerini bir asra yakın zamandan beri ele almış oldukları halde daha sıhhi ve daha medeni şartlara haiz konutlar yapma çarelerini aramaktadırlar.

Köylümüzün büyük kısmının oturdukları toprak evlerin hemen hepsi, her yıl tamir edilmekte ve her yıl bu evlerin en az % 5 i oturulmayacak hale geldiğinden yenileştirilmektedir. Bu yüzde beş ortalama olarak 175 bin konutu ifade etmektedir. ⁽¹³⁾

Ekonomik bünyemizde muhtelif rahatsızlıklar tevhit eden boş iş güçleri ve işsizlik, bu davanın geniş bir şekilde ele alınması ile ekonomik sahada ferahlık ve rahatlık yaratacak bir vasata kavuşmuş olacaktır. Hatta iddia edilebilir ki köylerden, büyük şehirlere olan süratli akın bu suretle normalleşecek ve büyük kütleler kendi bölgelerinde iş bulmak imkânına sahip olacaklardır.

Bugün gecekonduların, köy evlerine tercih edilmesinin bir sebebi de köy konut şartlarının gecekonduların şartlarından çok daha kötü olmasıdır.

Diğer önemli bir hususta, insan gücünün verimli olabilmesinin ancak rahat bir meskene sahip olunması ile mümkün olduğudur.

Şu halde konut davası, sosyala huzurun temini, içtimai bünyemizin sağlığı, çalışma gücü ve enerjisinin sağlanması ve genel kalkınma ile ilgisi olan bir problemidir.

(13) Beş Yıllık Plân köylerimizdeki yenileşecek konutları 20, 650 olarak tespit etmiştir. S. 431. Bir köy konutunun ortalama ömrü yirmi yılı geçemeyeceğinden rakam hakikatlara uymamaktadır

Bu bakımdan köy konut davasının planlı ve programlı bir şekilde Devlet tarafından ele alınması zamanı gelmiş ve geçmektedir. Bu arada köylerin birleştirilmesi ile konut davasının birlikte mütalâa edilmesinin lüzumuna tekrar işaret etmek yerinde olacaktır.

XI. PLANA GÖRE KÖY KONUT DAVASI :

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi plan köy konut davasını ciddiye ve gereken önemle ele almış değildir.

Plan konut yatırımları için, genel yatırım hacminin % 20 sini geçmeme ilkesini vazetmiş bulunmaktadır. Ancak bu % 20 den köy konutlarına ayrılan pay şehir konutlarına ayrılan paya nazaran çok cüz'îdir.

Yapılan basit bir hesaplama tespit ettiğimiz gibi köylerimizde yılda en az 200 bin konut yapılması lâzım gelirken plân bu ihtiyaç tahminini aşağıdaki tabloya göre tespit etmiş bulunmaktadır⁽¹⁵⁾

Köylerimizde konut ihtiyacının tahmini

Yıllar	Nüfus artışından	Yenilemede n	Afetlerden	Kalabalığın giderilmesinden	Toplam
1962	71.600	20.650	2.000	10.734	104.984
1963	73.100	20.650	2.000	10.734	106.484
1967	79.800	20.650	2.000	10.734	113-184
1965	95.800	20-650	2.000	10.734	129.184

Kanaatimizce rakamların yetersiz olarak tespitinin başlıca sebebini köylerdeki konut sayısının yanlış olarak iki milyon birim tahmindir.

Sağlam istatistiklerimiz henüz köy konut sayısını belirtmemekte ise de 1960 genel nüfus sayımı neticelerine göre Türkiye'de 4.885.325 hane bulunmakta bunun 1.413.422 si nüfusu 10 binden fazla olan yerleşme birimlerinde, 3,471.903 hane nüfusu 10 binden az yerleşme birimlerinde oturmaktadır. ⁽¹⁶⁾Nüfusu 10 binden azı bir kaç yüz ilçe merkezini istisna edersek köylerde 1960 yılındaki köylerdeki konut sayısı yine üç milyonu geçmektedir.

⁽¹⁵⁾ Beş Yıllık Kalkınma Plânı S. 431 tablo : 344

⁽¹⁶⁾ 1960 Genel Nüfus sayımı, S. 509

Kalkınma plânı, köy evlerinin durumlarını kesinlikle tespit için gerekli araştırmaların yapılmasını öngörmüş ise de, bu tür çalışmalar yoğunluk kazanmamıştır.

Plan, köy konutlarının iyileştirilmesi için uygulanacak sistem olarak «Kendi evini yapana yardım» prensibini kabul etmiştir. Bu sistemin ana ilkesi, içinde yaşadığı konutun şartları kötü olan ve evlerini kendileri yapmak isteyen köy topluluklarına, sağlık bakımından sakıncasız, tekniğe uygun ve ucuz olarak topluca konut yapmağa dayanmaktadır.

1965 yılı kendi evini yapana yardım metodunun tatbiki için,

6 milyon araştırma,
1 milyon öğretim,
2 milyon uygulama,

16 milyon malzeme ve kredi yatırımının devlet tarafından yapılmasını öngörmüş bulunmaktadır.

Yine 1965 yılı için konuta ayrılan pay 2.390.000 lira olduğu halde köy konutları için hesaplanan miktar yalnızca 238 milyon liradır.⁽¹⁷⁾

Görülüyor ki köy konutları henüz layık olduğu önemle ele alınmamış bulunmaktadır.

Konut konusundaki yetersizlikleri plânda kabul etmektedir- 1965 yılı kalkınma plânı «1963-64 uygulamasında konut konusunda planın ana ilkelerinin beklenen gerçekleşmediği, yapılan konut birimi artacak yerde azalmıştır. Köy konutları yapımında kendi evini yapana yardım metodu başarı ile uygulanamamış, çok sayıda köyde örnek, çekirdek evler yerine büyük yatırımlarla az sayıda örnek köy inşasına gidilmiştir.» denilmek suretiyle aksaklıkları belirtilmiştir.⁽¹⁸⁾

XII, DEVLET DAİRELERİNİN KÖY KONUTLARI İLE İLGİSİ :

1. İmar ve İskan Bakanlığının tutumu :

Bu Bakanlığın kuruluş gayesi «Bölge, şehir, kasaba ve köy plânlaması ile ... Tekmil imar işlerini plânlamak, düzenlemek, denetle-

⁽¹⁷⁾ 1965 Kalkınma plânı. S. 287

⁽¹⁸⁾ 1965 Kalkınma plânı. S. 288

mek ve ıslah etmek olduğu»⁽¹⁹⁾ halde Afetler dairesinden başka köy konutları ile ilgili bir kuruluşa sahip bulunmamaktadır.

Afetler dairesi de yalnız umumi hayata tesir eden şekilde bir afete uğramış veya uğrayabilecek köyler haricinde, köy konutları ile ilgili bir çalışma yapmamaktadır. Bu dairenin kendi mevzuundaki çalışmalar dahi çok yetersiz bir durumdadır- 1963 yılına kadar afet bölgelerindeki ele aldığı yapı işlerini müteahhitler vasıtasıyla yapmış, büyük israf sayılabilecek masraflarla konutlar yapmış ise de, bu konutların çoğunluğu bugün muhtelif sebeplerle boş ve harap bir durumda bulunmaktadır. Bu durumdaki konutlara Kırklareli'nin Kuleli köyünde ve Diyarbakır'ın Lice ilçesindeki yapılar misal gösterilebilir.

1903 yılından sonra afet bölgelerinde yapılacak yapılar için, daire «kendi evini yapana yardım metodunu» sistem olarak kabul etmiş, aksaklık ve israfın önüne geçilmeğe çalışılmıştır. Bugün afet bölgelerinde yapılacak konutlara, daire 7.500 liralık malzeme veya kredi yardımı yapmaktadır. Bu daire 1964 yılında muhtelif afet bölgelerindeki köyler de 4.985 adet konut yapımını plânlamış, 1.114 konutun inşaatı tamamlanmış, 3.287 adetinin inşaatı 1965 yılına intikal etmiştir.

Görülüyor ki dairenin çalışma durumu, yetersiz olan plân hedeflerini dahi karşılayacak durumda bulunmamaktadır.

İmar ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanan «Mesken kanun tasarısı» da köy konutları ve yerleşme birimleri hakkında hiç bir hüküm ihtiva etmemektedir. Mesken kanun tasarısında özellikle şehir meskenleri üzerinde durulmuş, köy meskenlerinden bir madde ile bahsedilmemiştir. Kır yerleşim ünitelerinin süratle artışı karşısında mesken kanun tasarısı, çok yetersiz ve Türkiye'nin şartları incelenmeden hazırlanmış bir tasarıdır.

İmar ve İskan Bakanlığının Taşra teşkilâtının kurulmamış olması da, bu bakanlığın fonksiyonlarını ifa edemez halde bırakmaktadır.

2. Bayındırlık Bakanlığı :

Bu Bakanlığında köy yerleşmeleri ve konutları ile ilgili bir kuruluşa ve çalışması bulunmamaktadır. Ancak bazı Bayındırlık müdürlükleri, köylere konut ve yerleşme projesi yardımı yapmaktadırlar.

⁽¹⁹⁾ T. C. Devlet teşkilâtı rehberi S. 247

3. Köy İşleri Bakanlığı çalışmaları :

Köy konusundaki dağınık çalışmaları toplamak, köy kalkınması gayretlerine yeterli kazandırmak amacı ile teşkil edilen bu Bakanlığın henüz kuruluş kanunu çıkmamışsa da, bakanlık köye hizmet götüren birçok kuruluşu bünyesinde toplamış bulunmaktadır.

Köy İşleri Bakanlığının bugünkü durumuna göre, köy yerleşme birimleri ve konutları ile fiilen meşgul olan kuruluş, Toprak ve İskan genel müdürlüğüdür. Bu genel müdürlük daha ziyade göçmenlerin muhtelif durumları ile meşgul olmakta, bu arada göçmenler ve yurt içindeki muhtelif göçleri tanzim etmek için toplu köyler inşa etmektedir. 1965 yılında Sivrihisar ve Van - Özalp ilçelerinde iki örnek köy inşa edilmiştir. Çalışmalar yetersiz olduğu gibi, inşaatlar emaneten yapıldığı halde m² si 200 liraya mal olmuştur. Daha geniş ve daha iyi bir organizasyon kurulmalıdır.

Köy İşleri bakanlığı Koordinasyon ve Plânlama dairesi, köy konularının açıklığa kavuşturulması için bütün Türkiye köylerini kapsamı içine alan «Köy envanter etütleri» yapmaya 1963 yılında başlamıştır. Yılda 7.500 köy ekipler tarafından taranmakta ve köye ait bütün bilgiler toplanmaktadır. Etütlerin 2/3 ü bitmiş ve Van, Hatay, Tunceli, Muş illerine ait etütler basılmış bulunmaktadır.

Köy envanter etütleri hem köye yönelmiş hizmetler ve meseleler hem de köy konutları hakkında yapılacak çalışmalara ışık tutabilecektir, ümidindeyiz.

XIII. DİĞER MEMLEKETLERDE KONUT PROBLEMİNİN HALLİ İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR :

Dünya nüfusunun süratli olarak artması en medeni ve zengin milletleri dahi konut dâvası üzerine şevketmiş bulunmaktadır.-Kötü iskan şartları bulunan milletler meselenin üzerinde büyük gayretler sarf etmektedirler. Özellikle Japonya 1960 yılında 10 milyon yeni konut yapımını plânlanmış, 1962 yılında 586 bin yeni konut yapmayı başarmıştır. Bu faaliyete yıldan, yıla artan bir hızla devam etmektedir.

İtalya'da hiyenik sebeplerle harp sonrası konut ihtiyacını karşılamak için konut konusunu önemle ele almış ülkelerden biridir. Bu konuda çalışmalara 1949 yılında başlamış, şehirler için İNA - CASA,

kır yerleşme üniteleri için UNRRA - CASAS adlı iki teşkilât kurarak konut ihtiyacını tespit etmiştir. Bu teşkilâtların yaptığı tetkikler 8.895.407 gözlük konut ihtiyacı olduğunu ortaya koymuş, yine bu teşkilâtlar inşaat faaliyetlerini üzerlerine alarak 1962 yılına kadar 319.446 konut ünitesi inşaatım tahakkuk ettirmişlerdir.

XIV. MEMLEKETİMİZDE ALINMASI GEREKEN TETKİKLER :

Memleketimizde köy yerleşim ve konut konusu, kamu oyunda dahi yeteri kadar ilgi çekmemektedir. Bu ilginin uyandırılması aydınlarımıza düşen büyük görevlerden biridir.

Köy yerleşim ünitelerinin birleştirilmesi ve yıllık 300 bin köy konutunun medeni şartlara uygun olarak inşa edilmesinin sağlanması kolay başarıya ulaşacak hizmetler değildir. Meselenin plânlı bir şekilde ele alınması, çeşitli tedbirlerin uygulanması gereklidir. Bu tedbirleri kısa ve uzun vadeli olarak ikiye ayırmak mümkündür.

1. Kısa vadeli tedbirler :

- a) Bir kanunla yerleşme üniteleri tahdit edilmeli, yeni yerleşme ünitelerinin meydana gelmesi önlenmelidir.
- b) İmar ve Iskan Bakanlığında «Köy konut; ve yerleşim» genel müdürlüğü kurulmalıdır. Bu meselelerle ilgili bütün çalışmalar bu genel müdürlükte organize edilmelidir-
- c) İmar ve İskan bakanlığının Taşra teşkilâtı derhal kurulmalıdır.
- d) Iskan şartları kötü olan köylere ve yerleşim ünitelerine okul, yol gibi tesislerin yapılmaması sağlanmalıdır.
- e) ilçeler, kalkınma birimleri olarak ele alınmalı ve teknik elemanlarla takviye edilmelidir.
- f) Kendi evini yapana yardım ilkesi, geniş şekilde köylüye duyurulmalıdır.
- g) Plânlama teşkilâtının bu konulan ciddiyetle ele alması sağlanmalıdır.
- h) Köylerin imar planı yapması ve tatbik etmesi kanunla sağlanmalıdır.

2. Uzun vadeli tedbirler :

- a) Yerleşim üniteleri çok dağılmış bölgelerde inşaat sanayisinin kurulması için gerekli ekonomik tedbirler alınmalıdır.
- b) Kalkınma birimi olarak teşhiz edilecek ilçelerde, müsait iskan yerleri tespit edilmeli, bu sahalardan haricinde konut yapımı önlenmelidir.
- c) Birleştirme ve köy konutlarının ıslahı için gerekli kredi müesseselerinin mali imkanlarının temini yolları aranmalıdır.
- d) Köy konut projelerinin ihtiyaçları karşılayacak şekilde yapılması için gerekli etütler, bölgeler arası farklarda dikkate alınarak dikkatle yapılmalıdır.
- e) Standart yapı malzemesi yapacak sanayi teşvik edilmelidir.

SONUÇ:

Şehirler haricindeki seksen bine yaklaşan yerleşme ünitesi idari, ekonomik ve sosyal varlığımıza bir çok kötü etkiler yapmakta, kalkınmamızı adeta imkansız hale koymaktadır. Yerleşme ünitesi sayısı yıldan yıla büyük artışlar kaydetmiştir. 1945 yılında. 64.756 olan yerleşme birimi sayısı 1965 yılında seksen bini aşmış bulunmaktadır. Yirmi yılda tespit edilen on beş binlik fark, bu sahadaki düzensiz gelişmeyi bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır- Yerleşme ünitelerinin azaltılması konut meselesi ile çok yakından ilgili bulunmaktadır.

Köy konutlarımızın çok kötü şartlar içinde bulunmasının yanı sıra yılda 275 bin konuta olan ihtiyacımız meselenin önemini ortaya koymaktadır.

Bu durumların tevlit ettiği muhtelif mahzurların önlenmesi ve kalkınmamızın sağlanması için, köy konutları konusunun ciddiyet ve samimiyetle ele alınarak, şartları hazırlamak ve bu arada meskun yerlerin sayılarının azaltılmasının sağlanması Türk toplum hayatına birçok müspet etkiler yapacaktır.

Geleceğin mesut ve mürehef Türkiye'sini gerçekleştirmek için konunun kamu oyuna duyurulması ve plânlama teşkilâtının ikinci beş yıllık plânda bu konuları samimiyetle ele alması ve bu devrede organizasyon ve mali kaynak hazırlıklarının yapılarak, üçüncü beş yıllık plâna tatbikata geçilmesinin temini, Devlet organlarına düşen büyük ödevlerden biridir.

— BELEDİYE İLE İLGİLİ MEVZUU ATTA İDARİ VESAYET —

Yazan :

Nihat TAHİROĞLU

Bolu Vali Muavini

İdarî vesayet, ademi merkezîyet idarelerinin icraî kararlarını merkezin murakabe etmesi ve bu kararları lüzumunda bozma yetkisine sahip olmasıdır. İdarî vesayet yoluyla sağlanan bu murakabenin haiz olduğu hususiyetleri gözden geçirmek faydalı olacaktır.

a — İdarî vesayet mahallî idareler üzerinde bir mürakabe olması bakımından bu yetki ancak İdarî makamlarla idare mahkemeleri tarafından kullanılır. Adlî makamlar mahallî idarelerin ve kamu kuruluşlarının İdarî karar ve faaliyetleriyle hiçbir surette karışamazlar.

b — Bu mürakabe mahallî idarelerin kanunsuz muamele ve kararlarından halkın korunması için kabul edilmiştir. Kanunen ademi merkezîyet idarelerinin vazifeleri cümlesinden olan hizmetlerin istikrarlı ve düzenli bir şekilde görülmesini sağlar.

c — İdarî vesayetin hangi hallerde kullanılacağı kanunda açıkça belirtilmiştir. Merkez bu yetkisini ancak kanunun çizdiği hit- dutlar içinde kullanır.

d — Bu yetki kanunda yazılı olduğu şekilde bunu istimal yetkili makam tarafından kullanılır.

e — İdarî vesayet mahallî idarelerin kararı ve işlemleri üzerinde kullanılmakla beraber bu idarelerin memurları üzerinde de istimal olunur. (Mülkiye müfettişlerinin Belediye memurlarını teftiş etmeleri)

İdarî vesayet, mahallî idarelerin aldıkları kararların tetkik ve tasdiki suretiyle tecelli eder. Çeşitli mevzuat incelendiğinde mahallî idarelerin kararlarının tasdike bağlı olup, olmaması bakımından, iki kısımda incelenmesi gerekmektedir.

Bazı mahallî idare müesseselerinin bir kısım kararları tasdike tâbi olduğu halde bir kısmının bütün kararları tasdikten geçer. Vilâyet Genel meclislerinin bütün kararları Vali'nin tasdikine sunulur. Halbuki belediye meclislerince alınan kararlardan ancak kanunda yazılı bir kısmı tasdike tâbidir.

Bu kısa girişten sonda 1580 sayılı belediye kanununda vesayetle ilgili maddeleri gözden geçirelim :

I—MAHALLELER KURULMASI, KALDIRILMASI, İSİMLERİYLE SINIRLARININ TESBİTİ :

Belediye sınırı içinde mahalleler kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, isimleriyle hudutlarının değiştirilmesi belediye meclisinin ve mahallî idare kurulunun kararıyla yapılır. Bu karar Vali'nin tasdikine tâbidir.

II — BELEDİYE ŞUBELERİ KURULMASI :

Nüfusun arazi üzerine tekasüfû itibariyle çeşitli kümelerden kurulmuş olan beldelerle nüfusu 80 bini geçen beldelerde belediye şubeleri kurulması caizdir. Belediye şubelerinin kurulması veya kaldırılması, sınırlarının tespit ve değiştirilmesi şu suretle olur : Belde içinde şube haline geçmesi istenilen belde kısmında oturan seçmenlerin en az yarısından fazlasını imzalı bir isteği veya belediye meclisinin müracaatı ve teklifi üzerine mahallin en büyük mülkiye memuru o dairede seçim hakkı olan halkın oyuna müracaatı ilçe idare kurumlarına yaptırır. İdare kurulu 15 gün evvelinden tayin ve ilân edeceği günde şube haline geçecek belde kısmı seçmenleriyle geri kalan seçmenleri beldenin belli bir yerinde oy vermeğe çağırır. (Oylar belediye seçimlerindeki usul ve şarta göre alınır.)

İdare kurulu oyların neticesini mazbata ile tespit eder ve doğruca Valiye gönderir idare kurulunun mazbatasını üzerine il idare kurulunun vereceği karar, Danıştay'ın mütalaası ve Bakanlar kurulunun tasvibi üzerine Cumhurbaşkanının onayı ile yürürlüğe girer. (Madde 10)

III— ZARURİ MADDELER :

Belediye Encümenlerince ete, ekmeğe, yaş sebze ile odun veya mangal kömürüne doğrudan doğruya azamî satış fiyatları tespit edi-

lir. Ancak kat'î lüzum halinde diğer gıda ve zarurî ihtiyaç maddelerine toptan ve perakende azamî satış fiyatları ve yaş meyve ve sebze münhasır olmak üzere kâr hadleri tespit edilir. Bu gibi hallerde alınan kararların mahallî idare kurullarınca tasdiki şarttır. (Belediye Kanun 15 nci maddesinin 43 ncü fıkrasının 2/12/1960 tarih ve 150 sayılı kanunla değişik şekli.)

IV—BELEDİYE MECLİS KARARLARI NIN TASVİP VE TASDİKİ :

Belediye meclis kararlarından bir kısmı en büyük mülkiye âmirinin onayı ile yürürlüğe girer Bu âmirler, bu gibi kararlar bir hafta içinde onaylamadıkları takdirde belediye meclisinin inceleme isteği üzerine Danıştay tarafından bir ay içinde karar verilir. Bu kararlar kafidir.

Belediye meclislerinin tasdike tâbi kararlar üzerinde en büyük mülkiye âmiri ile Belediye arasında ihtilâf, ancak: en büyük mülkiye âmirlerinin bu gibi kararlar bir hafta içinde onaylamamaları ve değişik olarak tasdik etmeleri halinde meydana gelir. Bu takdirde buna karşı bu meclislerce tetkik talebinde bulunma hakkı doğar, (madde 71)

Belediye meclisince verilen kararlardan mahallî en büyük mülkiye âmirince onaylanmayı gerektiren konular şunlardır :

1 — Bütçe :

Bütçe, geliş tarihinden itibaren bir hafta içinde incelenip onaylanır.

MÜLKÎ AMİR,

- a) Bütçede kanun ve tüzüklerle uyuşmayan madde ve ibareleri düzeltilir.
- b) Belediyenin tahsile yetkili olmadığı gelirleri çıkartır, veya tarife ve kanun yetki üstünde konulan tahminleri kanunî hadde indirir-
- c) Yapılması belediyenin görevleri içinde olmayan hizmetleri ve bunlara ait giderleri çıkarır.
- d) Bütçeye konulmayan mecburî giderlere ait ödenekleri ilâve eder.

e) Bütçeye konulan gelirler mecburî masrafları sağlamaya yeterli değilse kanunen yukarı hadden aşağı olan belediye hisse, vergi ve resimlerini kanunî en yüksek hadde çıkarır veya kâfi gelmezse ihtiyari masraflardan mecburî masraflara ödenek eder. Bu suretle aynen veya değişik olarak tasvip edilen bütçe kesinleşir. Mahallî mülkiye âmiri tarafından yapılan değişikliğe karşı belediye meclisleri Danıştay'a müracaat edebilirler. Bir hafta içinde onaylanmayan bütçeler doğrudan doğruya kesinleşmiş olur.

Mahallî en büyük mülkiye âmiri tarafından tasdik edilerek katileşen bütçenin bir örneği bilgi için Valiler tarafından İçişleri bakanlığına gönderilir.

2 — Kat'î Hesap :

3 — Mesai Programları :

4 — Munzam tahsisat veya bütçede değişiklik veya fasıldan fazla münakale.

5 — İfraz ve İstikrazlar :

25 seneden fazla bir müddet için yapılacak ikrâz ve istikrâz kararları il idare kurulunun mütâlâası üzerinde Valinin tasvibi ve Danıştay'ın kararıyla yürürlüğe girer.

6 — Belediye vergi ve resimlerine ilişkin hususlar dışında Belediye dairesi tarafından yapılacak hizmetlere karşı alınacak ücretlere ait tarifeler,

7 — Beldenin gelecekteki şekli, imar programları, mecraalar, havagazı, su, elektrik, ışıklandırma tesis işleri,

8 — Alacak miktarı 1.000 liradan fazla olan dâvaların uzlaşma yoluyla tesviyesi,

9 — Belediye Zabıtası yönetmeliklerinin tetkik ve tasdiki.

V — MECLİSİN ADI VE OLAĞANÜSTÜ TOPLANTISI :

Belediye meclisi; ekim, şubat ve haziran ayları başlarında olmak üzere yılda üç defa toplanır. Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı müddeti 30, diğer toplantıların müddeti ençok 15 gündür. Bu sürelerden önce iş bitmezse Vali 15 günü geçmemek üzere görüşme sürelerim uzatarak sebeplerini İçişleri Bakanlığına bildirir. Lüzu-

munda Valinin doğrudan doğruya çağırması üzerine meclisler olağanüstü toplanırlar.

Âdi ve olağanüstü toplantılar dışında veya vazife ve kanunî yetki hilâfına veya kanun ve tüzüklere aykırı olarak verilen mülhakat meclis kararları Vali'nin talebi üzerine İl İdare Kurulu tarafından, il merkezi olan mahallerde İçişleri Bakanlığının talebi üzerine Danıştay'ca incelenerek tasdik veya iptal olunur.

VI— MECLİSİN FESHİ:

Kanunda yazılı fesih sebeplerinin mevcudiyeti halinde İçişleri Bakanlığının bildirisi üzerine Danıştaydı kararıyla Belediye meclisi fesh olunur- İçişleri Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde meclisin feshine dair bildiri ile birlikte karar verinceye kadar meclis toplantılarının tehirini de ister. Danıştay en geç 2 ay içinde kararım verir. Feshi icap ettiren fiil ve işlemlere katılan belediye başkanlarının da Danıştay kararıyla görevine son verilir.

VII— AÇIK VE GİZLİ TOPLANMALAR :

Belediye meclisinin açık veya gizli oturumlardaki karar özetlerinin mahallî ten büyük mülkiye memuruna verilmesi ve kararların verildiği tarihten itibaren 48 saat içinde özetlerinin Belediye kapısına asılmak suretiyle yayını ve ilânı şarttır.

Yapılacak gizli oturumdan ve gündemden en büyük mülkiye âmirine bilgi verilir. Bunlar, gizli oturumlara girebilecekleri gibi bir memur da gönderebilirler.

VIII— MECLİŞÇE KESİN OLARAK VERİLEN İTİRAZ :

Belediye meclisleri tarafından alınan kararlardan 71 ve 72 nci maddelerde yazılı olan hususlardan gayrı maddelere ait meclis kararları kesindir.

Ancak bu gibi kararlara usulen ilân tarihinden itibaren 10 gün içinde il merkezi olmayan beldelerde belediye başkanı veya ilgililer tarafından vilâyete, il merkezi olan beldelerde belediye başkanı veya ilgililer tarafından İçişler Bakanlığına müracaatla itiraz olunabilir. Vilâyete bildirilen itirazlar kaymakamın mütalaası alındıktan sonra İl İdare kurulunca en geç 15 gün içinde, vilâyet merkezi olan belde-

lerde Bakanlığa yapılan itirazlar Valinin mütalaası alındıktan sonra en geç bir ay içinde Danıştay’ca incelenerek bir karara bağlanır.

Yapılan itiraz ve müracaatların yukarıda yazılı ilgili makamlarca incelenmesi neticesine kadar Vali meclis kararlarının uygulanmasını ve icraasını geriye bırakabilir.

IX— BAŞKANIN SENELİK RAPORU :

Belediye Başkanı Belediye meclisine her toplantı dönemi başında meclis kararlarının uygulanmasına, belediyenin malî durumuna akdedilmiş ve mevcut taahhütlerin ifa şekline dair senelik bir çalışma raporu verir.

Meclis, rapordaki izahatı meclis üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla yeter görmezse, yetersizlik kararıyla müzakereleri kapsayan tutanak aynen meclis birinci başkan vekili, onun bulunmaması halinde ikinci başkan vekili tarafından en büyük mülkiye âmirine gönderilir

Vali, bu dosyayı il merkezi olmayan yerlerde Kaymakamın, il merkezi olan yerlerde kendisinin gerekçeli ve kanaatini bildirir mütalaasıyla bir ay içinde karar verilmek üzere Danıştay’a sunar.

Danıştay’ca yetersizlik kararı verildiği takdirde belediye başkam düşer.

X — BELEDİYE BAŞKANININ ENCÜMEN KARARLARINA İTİRAZI :

Belediye Başkanı encümen kararlarını kanuna ve Amme yararına aykırı gördüğü takdirde kararın icraasını tehir eder ve evrakı idare kurulunca tetkik olunmak üzere mahallî en büyük mülkiye âmirine tevdi eder.

İdare Kurulu Kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde belediye başkam veya encümen tarafından yapılan itirazlar il merkezi olmayan belgeler için il idare kurulunca, il merkezi olan beldeler için de evrakın geldiği günden itibaren 1 ay içinde Danıştay’da incelenerek karara bağlanır.

Belediye Encümenlerince verilen kararlar dolayısıyla hakları muhtel olan şahıslar bu kararlara karşı doğruca Danıştay’da dâva, açarlar.

XI— BELEDİYE BAŞKANININ BOŞALMASI :

Belediye başkanlığının herhangi bir sebeple boşalması veya izin, hastalık ve işten el çekirme gibi hallerde yeni başkan seçimi yapılmasına veya başkanın görevine başlamasına kadar meclis her toplantı yılı başında içinden bir üyeyi başkan vekili seçer. Buna rağmen ileride yeniden bir başkan vekili seçilmesine lüzum hasıl olduğu takdirde başkan vekilinin seçimi için Vali meclisi toplantıya çağırır.

Belediye başkanlığı ile belediye meclisinin aynı zamanda boşalması veya meclis tarafından çağırılmadan itibaren üç gün içinde başkan vekili seçilmemesi hallerinde yeni seçime veya belediye başkanının görevine başlamasına kadar il merkezi belediyelerinde İçişleri Bakanı ve diğer yerlerde Valiler tarafından münasip bir başkan vekili atanır.

XII— MANSUP BAŞKANLAR :

a — Bakanlar kurulunca görülecek lüzum üzerine tespit edilecek bazı beldelelerden vilâyet merkezi olan belediye başkanları İçişleri Bakanlığında,

b — Vilâyet merkezi olmayan belediye başkanları mensup oldukları vilâyet Valileri tarafından nasp - olunur, ve başkanlıktan çıkarılabilirler.

c — Bu gibi belediyelerde ve Ankara'da başkanlık İçişleri Bakanlığının inhası ve Cumhurbaşkanının onayı ile vali veya Kaymakamların ihdesine tevdi olunabilir.

XIII— BAŞKAN, ENCÜMEN VE MECLİS ARASINDAKİ UYUŞMAZLIKLARIN KATİ KARARA BAĞLANMASI :

Belediye başkanı ile belediye encümeni arasında uyuşmazlık meydana geldiğinde belediye meclisi uyuşmazlığı inceler ve karara bağlar. Verilen karar hakkında encümen ve belediye başkanının Valiye başvurması üzerine ilçe belediyeleri için vilâyet idare kurulunca ve vilâyet merkezi belediyeleri için Vilâyet idare Kurulunun mütalaası alındıktan sonra Danıştay tarafından verilen karar kat'îdir.

Belediye Başkanı veya Belediye Encümeni Belediye Meclisi arasında uyuşmazlık meydana geldiğinde belediye başkanının valie

başvurması üzerine ilçe belediyeleri için vilâyet idare kurulunca ve vilâyet merkezi belediyeleri için vilâyet idare kurulu mütalâası alındıktan sonra Danıştay tarafından verilecek karar kafidir.

XIV — BAŞKANLIKTAN DÜŞME :

Belediye başkanlığına seçildikten sonra, seçilme yeterliğini kaybeden veya görevini kötüye kullanma veya herhangi bir suçtan dolayı en az 6 ay hapse mahkûm olan belediye başkanları İçişleri Bakanlığının bildirisi üzerine Danıştay tarafından bir ay içinde verilecek kararlar Başkanlıktan düşerler.

XV — KANUN VE TÜZÜKLERİN YAYIMI VE İLANI :

Belediye Başkanı mahallî en büyük mülkiye âmiri tarafından bildirilecek bütün kanun tüzük ve yönetmelikleri yayıp ilân eder, bu kanun ve tüzüklerle kendisine havale edilen işleri yapmaya mecburdur.

XVI — BELEDİYE ZABITASI VAZİFELERİNİN DEVLET ZABITASINA VERİLMESİ :

Devletçe lüzum görülen beldelerde belediye zabıtası ve vazifeleri bakanlar kurulu karan ve Cumhurbaşkanının tasdiki ile devlet zabıtasına tevdi olunabilir.

XVII — BELEDİYENİN İHTİYARİ MASRAFLARI :

Bu masraflar belediyelerin ihtiyarî olarak deruhte ettikleri hizmetler ve tesislerin yapılma ve idamesi giderleridir.

Mecburî vazifeler yapıp tamamlanmadan ihtiyarî vazifeler için bütçeye ödenek konamaz, belediyelerin ihtiyarî vazifelerine ait olup, bir yıl bütçesine konulan ödeneğin onu takip eden senelerde indirilmesi veya tamamen bütçeden çıkarılması İçişleri Bakanlığının tasdiki ile olur.

XVIII — İMAR İŞLERİ :

İnşaat ruhsatı almak için yapılan müracaatlara belediyelerce müstakil imar müdürlükleri olan yerlerde imar müdürlüklerince 30

gün içinde müsbet veya menfi cevap verilmesi mecburidir. Bu müddet içinde cevap alamayanlar mahallin en büyük mülkiye amirliğine yazı ile durumu bildirirler. Mülkiye âmirleri bu müracaat üzerine 10 gün içinde belediyelerin müsbet veya menfi cevap vermelerini temin üe mükelleftirler. (İmar Kan. madde 5)

Yıkma kararları verildikleri tarihten itibaren 5 gün içinde belediye reislerince yazı ile mal sahiplerine bildirilir. Yıkma kararlarına karşı 7 gün içinde idare kurulları nezdinde itiraz olunabilir. İdare Kurulları, bu kararları ancak bu kanun ve talimatnameler dahilinde 15 gün içinde inceler, karara bağlayarak ilgililere bildirir.

XIX — MÜCAVİR SAHA :

Belediye hudutlarına mücavir bulunan ve beldenin gelecekteki inkişafı bakımından lüzumlu görülen ve belediyenin teklifi üzerine vilâyet idare kurulunun karar ve Bayındırlık Bakanlığının tasdiki ile kabul edilen sahalarda bu kanun hükümleri tatbik olunur

XX — PLÂNA UYGUN İNŞAAT YAPILMAYAN YERLERİN İSTİMLAKİ :

İmar ve yol istikamet plânlan içinde olan yol vesair belediye tesisleri tamamlanmış ve belediye hizmetleri götürülmüş bulunan yerlerde 10 yıldan beri boş duran arazi ve arsalarla içerisinde bir kısmı yanmış yıkılmış veya iskâna elverişsiz hale gelmiş bina bulunan yerlerden belediye meclislerince tespit edilenlerin sahiplerine bu yerlerde imar plânında tespit edilmiş olan esaslara uygun inşaat yapılması tebliğ olunur ve keyfiyet siciline işlenmek üzere tapu sicil muhafızlığına bildirilir.

Bu yerlerin satışı halinde yeni malik aynı şartları kabul etmiş sayılır. Tebliğ tarihinden itibaren 5 yıl içinde plana uygun inşaat yapılmadığı takdirde istimlak olunur. Bu yerlerde yahut belediyeye iki yıl içinde plana uygun inşaata başlanır. Veya bu şekilde inşaat yapmak suretiyle satılır.

Belediye meclislerinin bu yolda kararları Bayındırlık Bakanlığınca tasdik edildikten sonra tatbik olunur.

XXI — ŞİKAYET HAKKI :

Belediyede vazifeli her memur, hakkında tatbik edilen muameleden dolayı âmirinden şikâyetçi olabilir- Belediye Başkanlığı hakkındaki şikâyeti vali, kaymakam ve bucak müdürüne yapılır.

XXII — İNZİBAT KOMİSYONU :

Belediyelerde inzibat komisyonu vazifesi belediye encümenlerince yapılır.

Tayinleri bakanlıklara ait memurlar hakkında bağlı oldukları bakanlık disiplin kurulları ve tayinleri belediye başkanları vali ve kaymakamlara ait memurlar hakkında Belediye İnzibat Komisyonu karar vermeğe yetkilidir.

Belediye Başkanları tayinleri kendilerine ait memurlara ihtar ve tevbih cezası verebilir. Bakanlıklardan mensup memurlara bu cezaları vermek Bakana veya bakanlıklar ile il veya ilçe disiplin kurullarına aittir.

XXIII — BELEDİYE İNZİBAT KOMİSYONU KARARLARINA İTİRAZ :

İl merkezi olmayan mahallerde Belediye inzibat komisyonları kararları il disiplin kurullarında ve il merkezindekilerin kararları da İçişleri disiplin kurulunda itirazen incelenir.

İl merkezi olmayan mahalledeki belediye inzibat komisyonu kararları üzerine il komisyonlarınca verilecek kararlara karşı yapılan itirazlar sonucu olarak bakanlık disiplin kurulunda il merkezindekilerin kararları üzerine Bakanlık disiplin kurulunda verilecek kararlara karşı yapılacak itirazlarda Danıştay'da incelenir ve karara bağlanır.

Memuriyetten çıkarma ve sınıf indirilmesi hakkında Belediye inzibat komisyonlarınca verilen kararlar itiraz olunmasa dahi bir üst derece merciin tetkikine tabidir. Bu gibi kararlar üst mercie tasdik edilmeden infaz olunmaz.

XXIV — İSTİMLÂK İŞLERİ :

Amme hükmî şahısları ile müesseseleri tarafından umumî menfaatler için lüzumlu işlere tahsis edilmek üzere hususî şahıslara ait gayrimenkuller ve kaynaklar istimlâk edilebilir.

Bu bakımdan belediye lehine istimlâklerde belediye encümeni yetkilidir.

Belediye encümenlerinin istimlâke müteallik kararları kazalarda kaymakamın, vilayet merkezlerinde valinin tasdiki ile tekemmül eder.

GÜVENLİK

TETKİKLER :

ÖNEMLİ BİR KURULUŞ : YARDIMCI POLİS

Yazan :

A. Turhan ŞENEL

İ. İd. Gnl. Md. 3. Ş. Md.

Öz : Konuyu İşleyiş Plânı.

GİRİŞ

- 1) Kuruluş ve Teşkilât,
- 2) Kuruluşun gayesi,
- 3) Yardımcı Polisin görev alanları ve yetkileri,
- 4) Yardımcı Poliste görev alabilecek olanlar,
- 5) Müracaat usulü,
- 6) Eğitim,
- 7) Yardımcı Polis görevlerinin yürütülmesi,
- 8) Konuya ilişkin bazı görüşler ve sonuç.

GİRİŞ:

Normal iş hacmi bütün iş saatlerini fazlasıyla dolduran polis teşkilâtları için bazı günler, toplantılar, gösterirler, benzeri sosyal faaliyetler personel azlığı yüzünden gerçekten fazladan bir yük olmakta ve zaten normal hizmetin yükü altında yorulan, ezilen personel bu gibi faaliyetlerin zuhurunda fazladan bir yorgunluğa katlanmak zorunluğa karşısında kalmaktadır.

Millî bayramlar, sportif faaliyetler, toplantılar, eğlence toplantıları, fuar, panayır, festival ve sergiler, yabancı devlet büyükle-

rinin ziyaretleri ve benzerleri faaliyet ve olaylar normal hizmetler üzerinde asayişin muhafazası yönünden polis teşkilâtlarına tahmil olunmuş fazladan hizmetlerdir. Bu gibi hallerde kamu düzen ve intizamının ve asayişin korunması için gerekli tedbirlerin alınması yanı sıra toplanma ve dağılma saatlerinde trafik düzenlemesi, yayaların ve motorlu vasıtaların emniyetle dağılmalarına yardımcı olunması gereği polis teşkilâtlarınca yerine getirilmesi elzem olan bir husustur. Müsabaka ve gösterilerin yapıldığı yerler stadyum, hipodrom, arena ve benzeri sair kapalı salonlar veya açık hava alanları, geçit resimlerinin yapılacağı meydan ve yollar yoğun polis tedbir ve faaliyetlerine sahne olacak yerlerdir. Bu gösteri ve faaliyetlerin devamı sırasında polisten beklenen şey normal asayiş vazifelerini aksatmaksızın bu gibi yerlerde de gerekli tedbirleri almasıdır.

Normal vazife eldeki personelle ancak mehma imkân yürütülürken bir de fazladan böyle bir vazifenin ifa edilmesi zorunluluğu polis teşkilâtlarını ciddi sorunlarla karşı karşıya getirmektedir.

Bu normal olgular ötesinde toplu hareket ve gösteriler, ayaklanmalar gibi olaylarla, su baskınları, yer sarsıntıları, büyük yangınlar, muhtelif menşeli panik veya talanlar, yağmalar gibi afet ve afetimsi olayların vukuunda polise düşen yük yine normal ölçülerin çok üstünde artmakta ve mevcut personel sayısı artırılmadan boyuna sorumluluk alanı genişleyen teşkilât cidden zaman zaman çok zor ve sıkışık durumlar içine düşmektedir.

Ayrıca ister teknolojideki gelişim ister buna paralel olarak toplum hayatında meydana gelen seri gelişmeler olsun devamlı olarak polis vazife alanlarını genişletmekte ve polis bu değişimlere uygun olarak yeni yeni konularla karşı karşıya gelme durumuna girmektedir.

Kadro mevcudunu günün gereklerine uygun şekilde artırmak ve bu kadroyu hizmetin icaplarına uygun olarak tam manasıyla teçhiz etmek memleketlerin bütçe imkânlarıyla kayıtlı bulunduğu cihetle hiçbir memleketin bu işte tam başarıya ulaşmadığı bir gerçek ise de bazı memleketlerin bu problemi başka şekillerde çözüm yollarına bağladığı da bir gerçektir.

Ayrıca kadro mevcudunun artırılması da her zaman davaya hal şekli bulmuş olmak anlamına gelmemektedir. Hatta ve hatta polis teşkilâtı yanında yine devlet bütçesinden maaş alacak ve vergi mükelleflerine yeni mali külfetler yükleyecek teşkilâtlar kurmak da-

hi davayı halletmeyecektir. Bu gün Amerika Birleşik Devletlerinde yetkili çevrelerdeki kanaate göre günün icaplarına uygun olarak techiz edilmiş olmak kaydıyla her 900-1000 kişiye bir polisin gerekli olduğudur. Ancak bu ölçü mutlak olmayıp 82000 nüfuslu Green Bay şehri polis teşkilâtında kadro mevcudu 118 olduğuna göre ihtiyaç halinde kadro artımına gidildiği görülmüyor demektir. Bu şehirde her 700 kişiye bir polis düşmektedir. Bunun yanı sıra yaklaşık olarak 14.000.000 nüfuslu New York şehrinde kaba bir hesapla 14.000 polis bulunması düşünülebilirse de gerçek rakamın bunun üstünde olduğu tahmin olunmaktadır. Çünkü 1946-1954 yılları arasında bu dev şehrin polis akademisinden 11.000 polis memuru eğitim görerek mezun olmuş olup yalnız detektif bürosunun mevcudu kadın ve erkek dedektifler olmak üzere 1954 yılında 2500 dür. Trafik bürosu mevcudu 2300 dür. Bu rakama karakol (precinct) mevcutları dahil değildir. 1600 taşıt aracına sahip bu teşkilât polis hizmetleri için şehir cadde ve sokaklarında 27.750.000 mil kat etmişlerdir ki bu mesafe ay ile dünya arasındaki mesafenin 120 katma eşittir.

Bütün bu çabalara ve her gün biraz daha artan polis görevlerini layıkı şekilde ifa için araç, gereç ve personel ayarlaması yapılmasına rağmen arzulanan hedefe ulaşabilmek için yeni bir şeyler yapılması çabaları yanında yukarıda zikrettiğimiz geçici olayların zuhurunda polisi asli vazifesinden ayırmamak için bazı çareler düşünülüp bulunmuştur- Bunun tipik bir örneğini Amerika Birleşik Devletlerindeki tetkiklerimiz sırasında ziyaret ettiğimiz Green Bay şehrinde gördük. Bu şehir polis teşkilâtında yaptığımız çalışmalar sırasında yakından gördüğümüz bu çalışma şeklinin yurdumuzda da tatbik kabiliyeti olduğuna inandığımız için bu inançla bu tetkik yazımızda polisi aslî vazifesinde tutarak sportif faaliyetler, festival, fuar, panayır, sergi ve benzeri faaliyetlerde nizam ve intizamı muhafaza ve asayiş temine müteallik hizmetleri başarı ile yürüten yardımcı polisten söz edeceğiz.

1) TEŞKİLÂT VE KURULUŞ :

A) AÇIKLAMALAR : Bu konuyu işlerken tetkikler yaptığımız Green Bay şehrindeki örneği üzerinde izahlarda bulunmaya gayret edeceğiz.

Yardımcı polis sivil savunma hizmetleri icabı kurulup teşkilâtlandırılmış olan bir hizmet dalıdır. Esas faaliyet alanı Green Bay şehrinin merkezi olduğu Brown County olan bu teşkilâtın İdarî en üst

merciî yardımcı polis komitesidir. Sivil savunma örgütü içinde olan bu komite şu üyelerden meydana gelmektedir : County'nin en büyük zabıta amiri olan Şheriff, County içinde belli başlı polis teşkilâtına sahip olan De Pere, Pulaski ve Green Bay şehirleri polis şefleri. İşlerin gereğince yürütülmesi için bu görevlilerin her birinin ayrıca birer irtibat memurları vardır.

Komite herş eyden önce yardımcı polis teşkilâtına alınacak, olanların hakkında gerekli tahkikatı yapar ve bu teşkilâtın genel idaresini düzenler. Ayrıca ihracı mucip disipline ilişkin hususlarda karar merciidir. Bunun yanı sıra yardımcı polisin istihdamı için yapılan talepler bu komitece incelenir.

Bu kuruluş personeli tamamen hizmete gönüllü olarak katılan kişilerdir. Bunlara herhangi bir ödeme yapılmaz. Gereç ve teçhizat için sarfı gerekli para önce iki kaynaktan temin olunmaktadır. Asli ihtiyaçlar için sarf olunacak paranın % 50 sini Brown County karşılamakta diğer % 50 de federal devlet sivil savunma fonundan gelmektedir. Personel gerekli eğitimden geçirildikten sonra kendilerine bir miğfer, arma, kimlik kart ve arması, el feneri, yağmurluk, polis düdüğü verilmektedir. Bu teçhizatı yeterli bulmayan ilgililer yeni gelir kaynakları bularak yardımcı polis mensuplarını normal polis üniformasına pek benzeyen özel üniforma ile donatmışlardır. Yine temin olunan para ile sair araç ve gereçler ve malzeme de temin olunmuştur. Bu nokta gerçekten çok ilginç olduğu için bir iki noktaya temasta fayda vardır :

Son birkaç yıldan beri Green Bay football stadyumunda oyunlar sırasında gerekli tedbirler yardımcı polisçe alınmakta ve stadyum idaresi her oyun için yapılan polis hizmeti karşılığı yardımcı polise 200 dolar, taşıt araçları masrafı olarak da 35 dolar olmak üzere 235 dolar ödemektedir.

Yine aynı şekilde senede üç gün süreli olarak kurulan Brown County fuarında muhafaza hizmetlerini gören yardımcı polise bu maksatla 500 dolar ödenmektedir.

İşte bu şekilde bu ve benzeri kaynaklardan alınan paralar bankada özel bir hesaba yatırılmakta ve polis istişare komitesinin murakabesi altında gerekli araç ve gerecin alımı için sarf olunmaktadır. Son olarak bu biriken paralarla yardımcı polis mensupları için 66 kişilik bir otobüs ve yeni üniformalar ve yağmurluklar alınmıştır.

B) KURULUŞ VE TEŞKİLÂT : Yukarıda açıklamalarda bulunurken yardımcı polis teşkilâtının sivil savunma hizmetlerinin bir cüz'ü olduğunu söylemiştir. Bu noktadan hareketle izahlarımıza devam gereklidir. Bu kuruluşta Wisconsin eyaleti valisine bağlı olarak eyalet sivil savunma direktörü ve Wisconsin güvenlik hizmetleri yardımcısına bağlı olarak Green Bay hedef sahası direktörü ilk kar demedir. Bu vazifeliye bağlı olarak Green Bay hedef sahası polis direktörü yardımcısı, polis komitesi yer almaktadır. Green Bay hedef sahası polis direktörü personelin icraî görevleri ile eğitim çalışmalarını yürütmektedir. Green Bay hedef saha direktörüne doğrudan doğruya Brown County Sivil Savunma direktörü bağlı olup onun emri altında Brown County Shleriff'i yer almaktadır. Personelin ic- rai görevleri bakımından sheriff'le hedef saha yardımcı direktörü irtibatlıdır. Sheriff'in emri altında Green Bay şehri polisi, Brown County Trafik şube şefi, De Pere ve Pulaski polisi yer almaktadır. Bunların emrinde de yardımcı polis ve küçük İdarî bölümlerin polis amir ve şefleri yer almaktadır. Bu genel kuruluş içinde Green Bay hedef saha polis hizmetleri direktörü sheriff olup Sheriff'in idaresinde ise polis hizmetleri direktörü baş yardımcısı ve Green Bay hedef saha komitesi bulunmaktadır. Bunun dışında Sheriff'in eğittim, idare ve icaradan sorumlu üç yardımcısı vardır, idareden sorumlu yardımcıya Green Bay, De Pere ve Pulaski polis teşkilâtı bağlanmıştır.

Bu genel kuruluş ve teşkilatlanma içinde Brown County County sivil savunma yardımcı polis teşkilâtına yakından bakıldığında kuruluşun şu şekilde planlandığı görülür :

Teşkilâtın başında yardımcı polis amiri ve yardımcısı bulunmakta bunun altında kıdemli bölüm şefi yer almaktadır. Teşkilâtta bir karargâh bölümü ve dört ayrı bölüm bulunmakta her bölüme bağlı dörder takım bulunmaktadır. Karargâh bölümünde personel durumu şöyledir : 1 takım amiri, 4 yardımcısı, 1 muhabere memuru, 1 levazım memuru, 1 sekreter, 2 kayıt memuru, 25 kişilik kuvvet. Bölümlere bağlı takımlarda ise, 1 takım amiri, 1 amir yardımcısı ve 28 kişilik kuvvet (her takım bu kuruluşadır.)

2) KURULUŞUN GAYESİ :

Kuruluşun gayesi toplumda düzen ve intizamı sağlayan normal zabıta gücünü artırmak ve takviye etmektir. Bu sebepten dolayıdır ki normal polis teşkilâtına mensup olanlarla yangın söndürme teş-

kilâtları mensupları ve benzeri hizmet dallarında görev almış olanlar bu hizmette istihdam olunamazlar. Yardımcı polis teşkilâtında görev alanlar olağanüstü, hallerde özel görev almış olan normal polis mensuplarından boşalan yerlerde istihdam edileceklerdir. Bu hizmetlerin ifası sırasında yardımcı polis normal polisin direkt murakabesi altında olacaktır.

4) YARDIMCI POLİSİN GÖREV ALANLARI VE YETKİLERİ :

Polis yetkileri yardımcı polisin kullanılmasını icap ettiren hallerin zuhurunda emrine yardımcı polis verilen zabıta teşkilâtınca yardımcı polise verilir. Diğer bir deyimle, yardımcı polisi kullanacak polis teşkilâtı kendi kanun ve talimatları uyarınca yardımcı polisi yetkili kılacaktır. Bu selâhiyetler, adlî otoritelerin yardımcı polise kullanmaları gerektiğinde verilecek görevin mahiyetine göre adlî mercilerce tayin olunacaktır.

Genellikle yardımcı polisten ifası beklenen görevler şunlardır :

- a) Emrolunduğu şekilde trafik kontrolleri yapmak.
- b) Emrolunduğu şekilde devriye hizmetlerini ifa etmek.
- c) Sükûnun muhafaza ve iadesini sağlamak.
- d) Can ve mal emniyetini korumak ve sağlamak.
- e) Görevde bulundukları sürece kanunları ihlâl edenleri yakalamak.
- f) Emrolunduğu şekilde özel görevleri ifa etmek.
- g) Suç işlenmesini önlemek.
- h) Olağanüstü hallerde özel hizmetler ifa etmek.

Bu hizmetleri ifa için yardımcı polise yetki verilirken göz önünde bulundurulması gereken hususlar ise :

1) Yardımcı polise verilecek yetkilerle ifası istenecek görevler mevcut kanun, nizam ve talimatlara uygun olmalıdır.

2) Yardımcı polis memurlarının yapacakları işler ve verilecek yetkiler polis nizamname ve talimatlarında açıkça zikredilmiş olmalıdır.

3) Hukuken yardımcı polis memurları normal polisin sahip olacağı yetkilere sahip olması gerektiği cihetle yardımcı polis mensuplarına verilen eğitimin hudutlu ve kısa süreli oluşu göz önünde bulundurularak bu mahdut eğitimle bağdaşır şekilde yetkiler de mahdut olmalıdır.

4) Bu bakımdan bu personel için yardımcı polis teşkilâtlarınca ister düşmanın sebep olduğu ister tabii afetler zuhurunda meydana gelen olağanüstü hallerde vazife görürken yetki ve sorumluluklarını gösterir el kitapları bastırılarak dağıtılmalıdır.

Bunun dışında yardımcı polis teşkilâtlarının görevleri iki şekilde tayin olunur.

- a) Normal polisin direk murakabesi altında hizmet ifası.
- b) Murakabesiz hizmet ifası.

Yardımcı polis normal polisin ifa ettiği koruma hizmetleri gibi bir vazifeye verildiğinde normal polisin murakabesi altında olacaktır. Fakat trafik kontrolleri, muhafaza, yazı işleri, polis muhabere merkezleri ile irtibat tesisi gibi görevlerde normal polisin emri altında olmakla beraber direk murakabeye tabi olmaksızın görev yapacaktır. Bunlar dışında durumun icabına göre murakabeli veya murakabesiz olarak ifa edilebilecek hizmetler şunlardır :

- 1) Herhangi bir şekilde panik çıktığında gerekli tedbirlerin alınması ve kontrol,
- 2) Hedef sahalardan tahliye olunanlara yön ve yol göstermede. (tahliye yolları üzerinde, kabul sahalarında)
- 3) Aynı şekilde çapulculuk ve yağmacılığın önlenmesinde ve felâket sahalarının kontrol altına alınmasında (ancak bu hizmetler için özel şekilde ateşli silahları kullanma eğitiminden geçirilmeleri şarttır.)

Hiçbir yardımcı polis mensubu hiç bir şekilde yetkili sivil savunma mercilerinden veya polis amirlerinden emir almadıkça polise ait yetkileri kullanamaz.

4) KİMLER YARDIMCI POLİS OLARAK GÖREVLENDİRİLEBİLİR ?

Bu husus her yer için az çok farklılıklar gösterebilir. Örnek olarak aldığımız County de aşağıdaki niteliklere sahip olan herkes yardımcı polis teşkilâtında görev alabilir.

- 1) İyi huy ve karakter sahibi olmak.
- 2) Hizmetin gerektirdiği şekilde bedenen sağlam olmak.
- 3) 21-55 yaşında olmak.
- 4) Hizmetin gerektirdiği şekilde dayanıldı ve hizmet icaplarına uyabilecek durumda olmak.
- 5) Olağanüstü durumlar zuhuruunda her an ulaşılabilir durum da olmak.
- 6) Diğer bir sivil savunma teşkilâtının veya benzeri önemli ve aslı herhangi bir gönüllüler topluluğunun üyesi olmamak.
- 7) işverenin her an hizmetten geriye dönmesini isteyebileceği bir vazife ile yükümlü olmamak.

Bu niteliklerin yanı sıra bir sivil savunma teşkilâtından diğerine nakil arzu ve taleplerine iltifat edilmemektedir?

5) MÜRACAAT USULÜ :

Yardımcı polis teşkilâtına üye olmak yani görev almak için yardımcı polis hizmetleri önem belgesi, sadakat yemini belgesini imzalamak ve özel tip bir form doldurmak gereklidir.

Yardımcı polis hizmetleri önem belgesi şöyledir :

«Kanun yürütme uzvu olarak bu teşkilâtta talep ettiğim hikmette bana emir verme ve beni murakabe ile yükümlü olanların kanunî emirlerine itiraz etmeksizin itaat etmem ve hizmetin ifası için elimden gelen her şeyi yapmam gerektiğini, gönderileceğim bütün eğitim kurslarına devam ederek başarı ile bitirmem gerektiğin, bağı bulunduğum teşkilâtın kanun, nizam ve talimatlarına itaatsizliğin veya her ne suretle olursa olsun bunların ihlalinin hakkımdı disiplin takibatım gerektirdiğini veya ihracımı mucip olacağım alladığımı beyan ve imzamlı tasdik ederim- Yine aynı şekilde, kasıtlı olarak müracaat dilekçemde yapacağım hatalı veya yalan beyanlarını teşkilâta üye olmama mani teşkil edeceğini anladığımı beyan ederim.

Bundan başka, aileme ikaz ve ihbar işaretlerini öğreteceğini, tahliye gerektiğinde önceden yerleşmeleri için yer temin ederek olağanüstü hal zuhuruunda ben yanlarında olmadan hayat ve mematlı-

ranı teminat ve güven altına alarak hiç birşey ve kimseyi düşünmeden davet edildiğim hizmetin ifasına koşmam gerektiğini anladığımı burada beyan ve imzamlarla tasdik ederim.»

Bundan sonra edilecek sadakat yeminine gelince : 1950 tarihli Federal sivil savunma kanunu ister eyalet ister mahallî sivil savunma hizmetlerinde görev alacakların sadakat yemini etmelerini ön görmektedir. Yemin önce sesli olarak edilecek sonra yazılı yemin metninin altı imzalanacaktır.

Sadakat yemini : «Ben,» Amerika Birleşik Devletleri Anayasasını ister içerden ister dışardan olsun bütün düşmanlara karşı koruyacağım, ve bana verilen ve verilecek görevleri sadakatle ifa edeceğime yemin ederim.

Aynı şekilde, Amerika Birleşik Devletleri hükümetini zora baş vurarak uzaklaştırmayı gaye edinen bir cemiyetin, topluluğun ve bu maksatla bir araya gelen fertlerin meydana getirdiği bir gurubun üyesi olmadığım gibi böyle bir şeyi de yapmayacağına..... teşkilâtının bir üyesi olduğum sürece ne böyle bir şeye tevessül etmek ne de bu tip kuruluş topluluk veya cemiyetlerin üyesi olmak gibi bir harekete tevessül etmeyeceğime yemin ederim.

Yine aynı şekilde, Amerika Birleşik Devletlerine karşı müfsidane hareketlere müteallik sakladığım bir bilgim olmadığı gibi böyle bir suçla itham da edilmediğime ve asla aldatılmadığımı yemin ederim.»

Yalan yere yemin etmek Federal ceza kanununa göre suçtur. Bütün bu işlerin ikmalinden sonra müracaat eden gönüllü hakkında gerekli tahkikat icra olunur. Gönüllülerin hizmete alıntından önce sözlü imtihanları birlik üye komitesi (unit membership committee) tarafından yapılır. Bu komitede birlik başkanı, yardımcısı, teşkilât kısımları amirleri ile hedef saha polis komitesi irtibat memuru bulunur.

6) EĞİTİM:

Yardımcı polis mensuplarının eğitimi çok önemli bir konudur. Bu eğitimle gönüllülere sivil savunma hizmetlerinin mânâ ve önemi ile yardımcı polis hizmetlerinin bu önemli alandaki yeri hakkında gerekli bilgiler verilir. Gönüllülerin seçiminde pek titiz davranmak gerekir. Çünkü yardımcı polis mensuplarına polise ve hizmetlerine ait bir hayli bilgi verilecek ve silâh kullanma öğretilcektir. Bu bakımdan seçimde titizlik esastır.

Eğitim hizmetini polis komitesince görevlendirilecek kimseler yürütecektir. Eğitim iki mühim noktayı esas tutar. Bunlar Polise ait temel bilgi ler ve tıbbî ilk yardım konulandır. Bir fikir verebilmek için Green Bay şehrinde tatbik edilen eğitim programım belirtmekte fayda vardır sanırım- Her haftanın çarşamba günlerinde olmak üzere düzenlenen 10 haftalık birinci temel eğitim kursunda şu konular İncelenmektedir :

1. Hafta :

- 1) Not tutma ve rapor yazma.
- 2) Mülakat usûlleri
- 3) İmzalı itiraflar
- 4) Ölüm halinde olanların ifadelerinin alınması.

2. Hafta :

- 1) Müşahade ve tasvir, tarif.
 - a) Kişilerin,
 - b) Eşyanın,
 - c)Taşıt vasıtalarının.

3. Hafta :

- 1) Tevkif mekanizması
- 2) Tam ve hukuki tevkifin yolları
- 3) Savunma taktiği (judo)
- 4) Silahdan tecrit.

4. Hafta :

- 1) Mahkemelerde davranış.
- 2) Yargı usulleri.
- 3) İsbatı vücut.

5. Hafta :

- 1) Suç yerinde yapılacak araştırmalar.
- 2) Suç yerinin muhafazası.
- 3) Delil toplama (muhafaza ve etiketleme).
- 4) Parmak izleri.
- 5) Ayak izi ve tekerlek izlerinin tespiti.

6. Hafta :

- 1) Kabahat nevinden suçların soruşturma ve tahkikat usulleri.
- 2) Aile geçimsizlikleri.
- 3) Komşuluk geçimsizlikleri.
- 4) İçkili yerlerde çıkacak olan olaylar.
- 5) Şüpheli şahıslara ait ihbarlar.
- 6) Rahatsızlık veren köpeklerle ilgili ihbarlar.

7. Hafta :

- 1) Silah bilgisi ve zor kullanma.
- 2) Tatbiki gösteri
 - a) Tabanca,
 - b) Makinalı tüfek ve tabanca,
 - c) Çifte,
 - d) Piyade tüfeği,
 - e) Gaz silahları.

8. Hafta :

- 1) Savunma taktikleri (judo),
- 2) Şahısların aranması.

9. Hafta :

- 1) Bozguncu faaliyetler ve sabotaj.

10. Hafta :

- 1) Trafik kazaları soruşturması ve tahkikat.
- 2) Eyalet trafik kanunu.
- 3) Şehir trafik nizamnamesi.

Bu birinci devre temel eğitim kursu bittikten sonra yardımcı polis teşkilâtı mensupları 10 hafta süreli Kızılhaç ilk yardım eğitimine tabi tutulacaklardır-Bu kurstan sonra ikinci devre ileri polis kursu başlamaktadır. Bu ikinci devre ileri polis kursunda ise şu konular ele alınmaktadır :

- 1) Yardımcı polis teşkillerinin normal polisle münasebetleri.
- 2) Temel sivil savunma bilgileri.
- 3) Poliste halkla münasebetler konusu.
- 4) Panik çıktığında paniğe kapılanların kontrol ve idaresi ile paniği önleme metotları.
- 5) Poliste haberleşme konusu.
- 6) Yaya ve motorlu devriye hizmet ve görevleri.
- 7) Tahliyede trafik kontrol ve idaresi.

7) YARDIMCI POLİS GÖREVLERİNİN NASIL YÜRÜTÜLECEĞİ :

Bu kuruluştaki görev alan her gönüllü asayişin korunmasında, can ve mal emniyetinin sağlanıp korunmasında, kanunları ihlâl edenlerin tevkifinde ve kanunların icra ve yürütülmesinde bütün gayreti ile yeterli bir şekilde çalışmak zorundadır. Bunun yanı sıra her zaman vazifeye icabet için hazır durumda bulunacaktır. Tayin olunduğu takımın her zaman düzen ve intizam içinde olması için kendine düşeni noksanzı ifa edecektir. Çalışma saatleri görevlendirildiği hizmetin gereklerine göre tayin olunacaktır.

Eğitimin tatbikat devresinde yardımcı polisler yaya veya motorlu devriyelerle göreve çıkacaklar ve bu sırada yanlarına verildikleri normal polis amir durumunda olacaktır. Bu eğitimin süresi hedef saha polis komitesince tayin olunacaktır.

Yardımcı polisler her an vazifeye icabete hazırlıklı bulunacaklar ve üstleri olan normal polis memurlarının emirlerine itaat edeceklerdir. Amirleriyle saygılı münasebetler kuracak, arkadaşlarına karşı saygılı, nazik, anlayışlı davranacak, arkadaşlık münasebetlerinde kıskançlık, haset gibi arkadaşça olmayan hislere yer vermeyecektir. Amirlerinin hizmete ilişkin tenkit ve tavsiyelerine kulak verecektir. Hizmet gördüğü kuruluşa görev yükleten mevzuata hürmetkar olmakla beraber, azim, sebat, sadakat ve cesaretle vazifesini yapacaktır.

Muayyen kesimlerde devriye hizmeti verilen yardımcı polis derhal görev sahasına giderek her tarafı gözden geçirecektir- Yangın, suçluların tevkif ve sair lüzumlu haller dışında görev sahasını asla terletmeyecektir. Bu görev sahasına yakın olan yerlerde can veya mal korunması için vaki talepleri reddetmeyecektir. Fakat işi biter bitmez görev sahasına dönecektir.

Görevleri ile ilgili taleplere mutlak surette cevap vereceklerdir. Yaka numaraları göze çarpmamak şeklinde üniformalarına iştirilmiş olacak ve talep vukuunda hürmetkar bir şekilde isim ve soyadları ile yaka numaralarını isteyenlere tereddüt etmeden vereceklerdir.

Yardımcı polisler görevleri sırasında her an karayollarının trafiğe açık olup olmadığına bilhassa dikkat edeceklerdir. Yollar herhangi bir sebeple trafiği sıkıştıracak şekilde tıkananlar varsa nezaketle yol üzerindeki maniaların kaldırılmasını isteyecekler ve aksine harekette makul bir sebebe dayanmaksızın direnenleri nezaret altına alacaklardır.

Karayolları üzerinde trafiği aksatacak veya kazalara sebep olacak mania veya tahribat olduğunu görür ve izalesine imkân bulamazsa derhal trafiği emin istikametlere yönlendirmekle birlikte en yakın yetkili mercilere durumu bildirecektir. Karayolları üzerinde arıza ve sair sebeplerle meydana gelen tıkanıklığı gidermek için gerekli yardım ve imkânları kullanacaktır.

Yardımcı polis mensupları görevlerini soğukkanlılıkla ve azimle ifa edeceklerdir. Ciddî tehlikelerle karşı karşıya kalındığında bir-

likte hareketle birbirlerine yardım edecekler ve birbirlerini koruyacaklardır, böylece de sükûnu temin edeceklerdir. Mesuliyet ve tehlikeden korkanlar vazifeyi ihmal ve korkaklıktan suçlu olarak takibata uğrayacakları gibi teşkilât içinde de pek önemsiz kişiler haline geleceklerdir.

Yardımcı polis mensuplarının halka medenice ve nezaketle muamele etmeleri esastır. Bunun aksine herhangi bir davranışa asla müsamaha edilmeyecektir. Hizmetin ifasında sakin, medenice ve düzenli hareket asıldır. Hizmette dikkat ve itinalı, gayretli olmak, kendisini kontrol edebilmeyi bilmek gereklidir. Hiçbir zaman küfür etmek ve küçük düşürücü hitaplarda bulunmak vazifelilerden beklenemez. Fakat hizmetlerini azim, yeterlik ve büyük bir enerji ile ifa etmeleri şarttır. Personel birbirine karşı hürmetkar, nazik ve saygılı olacaktır.

Yardımcı polis mensupları mer'î mevzuatı bilecektir. Bu yürürlükte olan mevzuatın ihlâli babında dikkatlerini çeken veya muttali oldukları ahval için gerekli işleme tevessül etmedikleri takdirde vazifeyi ihmal suçundan takibata uğrayacaklardır.

Bütün personel görevde temiz ve itinalı giyinmiş, muntazam görünüşlü, tıraşlı, ve düzgün teçhizatlı olacaktır. Gayri müsait şartlar altında görev görürken meydana gelecek olan intizamsızlık şartlar elverir elvermez hemen giderilecektir. Silah ve teçhizat uygun zamanlarda temizlenerek hizmette kullanılmaya hazır vaziyette muhafaza olunacaktır.

Görevli bulundukları sürece hiç kimseye müdafî tavsiye etmek veya isim ve hadise zikretmek suretiyle kanaat beyan etmeye mezun delillerdir.

Yardımcı polisler görev esnasında alkollü içki içemeyecekleri gibi görev hali hariç üniforma ile içki satılan yerlerde oturmazlar. Görev anında ve görev dışında sarhoşluğu sabit olanlar ihraç olunur.

Hizmetle ilgili olan hususların mahrem tutulmaları asıldır. Aynı şekilde alman emirler kimseye açıklanamaz. Ancak gayri kanunî emir veya tutum için üst mercilere itiraz hakkı vardır.

Görevliler, haklarında takibat yapılanlar, nezaret altında bulundurulananlar, tevkif olunanlar, tahliye olunanlarla bunların arkadaşlarından ve başkalarından hiçbir şey alamazlar. Bazı ahvalde hedef saha polis komitesi bazı hediyeelerin alınmasına izin verebilir.

Görevli bulunduğu sırada bir kaza veya suça muttali olan yardımcı polis her şeyden önce yetkililere haber verilip verilmediğini araştırarak hadisenin vuku bulduğu sahaya yetkisiz kimselerin girmesine mani olacaktır. Aynı şekilde delillerin kaybolmasına, dış etkenlerin tesiri ile vücuttaki yara izlerinin kaybolmasını önleyici tedbirleri alacaktır. Şahsın üzerinde bulunan ve etrafa saçılan şeylerin kaybı ile dikkatsizce davranışlar yüzünden parmak izlerinin kaybolmasına mani olucu tedbirleri alacaktır.

Mahkemelerce dinlenmesine lüzum hasıl olan yardımcı polis mensupları duruşmalarda zamanında hazır olmaya azamî itina göstermelidirler. Duruşmalara üniformaları ile çıkacaklardır. Duruşma konusu olan hadisenin kendilerine taallük eden kısımlarına önceden hazırlanıp mahkemeye ibrazı gereken delilleri de önceden el altında bulundurmaları lâzımdır. Duruşma sırasında hakimlere azamî hürmeti göstereceklerdir. İfade verirken sakin, telaşsız, tane tane konuşacaklar ve ses tonlarını jürinin kolaylıkla duyabileceği şekilde ayarlayacaklardır. Tamamen tarafsız bir şekilde sadece mutlaka hakikati söyleyeceklerdir. Müdafilerin karşılıklı sual sormaları halinde aynı teyakkuzla hareket edeceklerdir.

Yardımcı polisler istifade ve bakımlarına terk edilen malzemenin iyi durumda bulundurulması ve bakımından sorumludurlar. Hasar ve kayıpları rapor etmekle yükümlüdürler. Dikkatsizlik ve hor kullanmadan doğan zararları tazmin etmeleri gerekir. Amirler zaman zaman teçhizatın durumunu kontrol ederler.

Yardımcı polis mensupları hizmete ilişkin hususlardaki talep ve tavsiyelerini amirleri yoluyla üst kademelere duyururlar. Bu talepleri merciine iletmede ihmali görülen amirler ciddi şekilde vazife ihmalinden takibata uğrarlar.

Vazife ile ilgili hususlarda bilgi edinilmesi için sadece amirlere baş vurulur. Teşkilât dışından amirler izin vermedikçe bilgi alınamaz. Fakat olağanüstü hallerde yardımcı polis kendi amirinden başka yetkililere de baş vurabilir.

Kuruluş içinde otorite, istikrar, nezaket ve adaletle temin olunacaktır. Amirler madunlarına herhangi bir kusurdan dolayı kötü lisan kullanamayacakları gibi onları başkalarının huzurunda muaheze edemezler. Amirler, maduna hakaret etmeye, küçük düşürücü hitaplarda bulunmaya mezuun değİllerdİr. Diktatörce ve kaptıslı İcraat İle hakaretamız lısan kullanmak yasaklanmıştır.

Teşkilâtın karargâhı ve resmî hizmete mahsus araç ve gereçleri hiç bir şekilde özel maksatlar için kullanılamaz.

Vazife sırasında yardımcı polisler cidden öldürücü silahla ya kendileri ya da başkaları tecavüze uğramadıkça veya ağır suç işleyen birinin firarı gibi bir durumla karşılaşılmadıkça ve mütecaviz veya firarinin yakalanması için her türlü tedbir ve tertip ihtiyar olunmadıkça silâh kullanamazlar.

Kaybolmuş, çalınmış, düşürülmüş olan para ve benzeri menkul kıymetler yardımcı polis mensupları tarafından bulunduğu takdirde County hapishanesi emanet memuruna makbuz mukabili teslim olunacaktır. Bulan memur iki suret ve bulunmuş eşyaya ait bütün malûmatı muhtevi bir rapor düzenleyerek raporun aslını Sheriff'e verecek ve rapor ikinci sureti de şahsî dosyasına konacaktır.

İdarî görev almış yardımcı polis mensupları County'den ayrılırken amirlerine bilgi vermek zorundadırlar.

Brown County sivil savunma yardımcı polis teşkilâtın da üst ve alt kademeler politik bir hususla ilgilenemezler. Fert olarak fikir, kanaat ve hareketlerinde serbestileri mahfuzdur. Politik vasıflı hizmetler için aday olmak isteyenler mezuniyet alarak görevden ayrılırlar.

8) KONUYA İLİŞKİN BAZI GÖRÜŞLER :

İzahlara girişmezden önce bir iki noktaya daha temas etmede fayda görüyoruz.

Yardımcı polisten azamî istifadeyi sağlayan Green Bay şehrinin ilgilileri bu yoldaki çalışmalarını daha verimli hale getirebilmek için devamlı olarak yenilikler yapma yolundadırlar. Şehir çok gelişmiş bir endüstri şehridir. Bu bakımdan ilgililer şehirde bulunan büyük fabrikalar içinde sabotajlara karşı korunma, yaralananlara yardım ve benzeri faaliyetler için personel seçimi yapmakta ve bunları eğitime tabi tutarak bu gibi iş yerlerinin korunmasını bu gönüllü teşkilâta terk etmektedirler.

Yukarıdan beri özet halinde yardımcı polis hakkında izahlarda bulunmaya gayret sarf ettik. Biraz da konuyu yurdumuz yönünden ele almak istiyoruz.

Tatbikatta football maçları, at yarışları gibi sportif faaliyetler, fuar panayır, festival gibi ticari, turistik ve sanat faaliyetleri, Milli bayram, tören ve geçit resimleri gibi çok yönlü faaliyetlerin vukuunda normal zabıta teşkilâtlarının yükü birdenbire artmaktadır. Bu gibi faaliyetlerin yer alacağı alan veya sahalarda gerekli emniyet tedbirlerinin alınması gereği polis teşkilâtı üst kademelerin hayli düşündürmektedir. Böyle günler gelip çatığında genellikle izinler kaldırılmakta, mahallî karakollardan alınan muavenetle birlikler teşkil edilmekte, böylece asıl görev alanlarından alınan ekipler faaliyetlerini belirli kesimlerde toplamaktadır. Personel yetersizliği içinde bulunan karakolların ellerindeki personelin bir kısmını da muavenet olarak bu gibi yerlere sevk edince normal polis çalışmaları iyice zayıflamakta ve bazen devriye hizmetleri dahi yapılamaz hale gelmektedir. Bu hal büyük şehirlerimizde daha belirli olarak görülebilir. Bu bakımdan bizde izahını yaptığımız yardımcı polis teşkilâtlarının büyük faydalar sağlayacağına inanıyoruz. Hatta bizde bu bakımdan temel çalışmaların mevcudiyetinden de bahsetmek kabildir- 7126 sayılı kanun gereğince Sivil Savunma faaliyetleri planlanırken yardımcı polis kuvveside ayrılmaktadır. Bu konu yeni baştan ele alınarak düzenli ve planlı bir şekilde ve uygun eğitimle arzulanan kuruluşa gitmek kabil olabilir.

Amerika Birleşik Devletlerinde bu tip faaliyetler gönüllü olarak katılanlarla yürütüldüğü cihetle zaman zaman personel temininde zorluklar çekilmektedir. Bizde ise gönüllülerle işe başlayıp noksanların mükellefiyet tatbiki ile giderilmesi de kabildir. Fakat hizmetin gönüllü olarak ifasında ayrı bir espri vardır. Bu tarz hizmet, vatandaşın demokratik düzen içinde idareye fiilen iştirakinin bir başka şekli demek olan yardımcı polis teşkilâtı vasıtası ile yine toplulukları pek hassas olduğu sükûn ve güvenliğinin sağlanmasında devletin yanında fiilen yer alması anlamını taşımaktadır.

Bunun yanı sıra bu tip bir teşkilâtla olağanüstü hallerde (toplu hareketler ve ayaklanmalar gibi) veya fazladan güvenlik tedbiri. alınması gerekli hallerde (sportif faaliyetler, panayırlar, festivaller gibi), normal polis teşkilâtının yardımcı polis kuvvetleri ile takviyesinin faydalan ortadadır.

Toplu hareketler ve ayaklanmalar gibi hallerde normal polis hizmetleri (karakol, trafik (devriye hizmetleri gibi) yardımcı polislerle yürütüldüğünde bu hizmetlerde kullanılan polis kuvvetlerini bu gibi hadiselerle uğraşmak için göreve rahatlıkla sevk kabul ola-

çaktır. Böylece hem yeteri kadar kuvvetle hadiselerle müdahale imkânları bulunmuş hem de normal polis hizmetleri aksatılmamış olur.

Aynı şekilde bu kuruluş sayesinde, sel, yer sarsıntısı, büyük yangınlar gibi seri ve geniş çapta tedbir alınmasını gerektiren hallerde elde eğitilmiş, hizmete her an hazır fazla miktarda kuvvet bulundurma şansına sahip olunur.

Normal zamanlarda sportif faaliyetler, panayır ve festivallerle benzeri faaliyetlerde yardımcı polisten istifade etmekle asli asayiş hizmetlerini zaafa uğratma pahasına bir yerden diğer yere kuvvet kaydırılması önlenmiş olacağı gibi asayiş hizmetlerinin ifasında rahatlığa kavuşulur.

Bu bakımdan yurdumuzun bu sistemi tatbik eden yerlerden daha fazla şansa sahip olduğuna inanmaktayız.

Teşkilâtın finansmanına gelince : Teferruata girmeden kısaca diyebiliriz ki: Her türlü sportif faaliyetlerde alınması gerekli tedbirler için spor-toto gayri safi hasılatından muayyen bir yüzde, Belediyeler ve il özel idarelerince düzenlenecek panayır, festival ve benzeri faaliyetler gelirinden muayyen yüzde, özel kurum ve kuruluşlarla kişilerin benzeri faaliyetlerinde aynı şekilde alınacak yüzdelilerle özel bir fon hesabı tesis ve sivil savunma masraflarından da devletçe verilecek paraların bu fona yatırılması ile zarurî masrafların karşılanması kabil olur.

Bu kuruluşun polis vazife ve hizmetleri bakımından bir çok sorunlara cevap vereceğine ve iyi bir teşkilatlanma ve eğitimle başarıya ulaşacaklarına inanmaktayım.

Şimdilik bu iyi teşkilâtın kurulmasını temenni etmekteyiz, ikinci bir yazımızda yurdumuz için uygun düşecek kuruluş şekillerinden bahsetmeye gayret edeceğiz.

TERCÜMELER

FRANSA'DA TOPLUM ZABITASI

Tercüme Eden :

Erdoğan ALİVEREN

Ankara Toplum Zabıtası
Müdürü

«Fransız Toplum Zabıtası (Lo Compagnie Republicaine de Securite) hakkında Fransa İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü kısa bir not neşretmiş bulunuyor. Memleketimiz için çok yeni bir kuruluş olan Toplum Zabıtası'nın, bizden önce bu teşkilâtı kurmuş olan memleketlerin tecrübelerinden istifade etmesi gerekeceği düşüncesi ile bu notu tercüme ettik.»

E* A.

1944 yılında kurulmuş olan ve kısaca C.R.S. (Seeres) diye anılan (Compagnie Republicaine de Securite) (Cumhuriyet Güvenlik Kıtası) yani Türkiye'deki adıyla Toplum Zabıtası, amme güvenliğini muhafaza ve idame ettirmek için İçişleri Bakanı'nın emri altında ihtiyatta bekleyen, hareketli polis birliklerinden kurulmuştur.

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan C.R.S. bütün Fransız topraklarında çalıştırılır.

Bu teşkilât 60 kıt'aya bölünmüş olarak 15.000 memurdan ibarettir. Bu 60 kıt'a da, memleketin asayiş bölgelerine mütenazır olarak 10 bölgeye dağıtılmıştır.

125 er memurluk 2 kıt'a da, pek tabii olarak deniz aşırı vilâyetlerde, biri Reunion'da, diğeri de Guadeloupe'da bulunmaktadır.

Toplum Zabıtası İşleri Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğünün emri altında bu teşkilâtın idare ve kumanda merkezidir. Bu müdürlük 3 Şube şeklinde çalışır.

ORGANISATION — TEŞKİLAT :

Toplum Zabıtası mensuplarının vazifeye intibaklarıyla ilgili incelemeler, kıtaların kuruluş, yerleşme, taazzuv etme, çalışma kaideleri, ulaştırma ve haberleşme araçları ile özel teknik malzemelerin tarifleri, en iyi tiplerin etütleri, ulaştırma plânları, birliklerin devamlı yerleşme yerleri ile konaklama yerleri ve şekilleri. Malzeme ve teçhizatın temini için gelir kaynakları bulunması, Personel sayısı meselesi. Çalışmaların kontrolü.

INSTRUCTION — YETİŞTİRME :

Çalıştırma doktrin ve tüzüklerinin hazırlanması. Hukukî ve teknik problemlerin etüdü- Meslekî yetiştirme : işe yönetme, organize etme, yetiştirme programları hazırlama, Stajlar. Özel görevler için mütehasşis olacak elemanların seçilmesi ve yetiştirilmesi. Personelin beden eğitimi ve spor müsabakaları.

UTILISATION — ÇALIŞTIRMA :

Toplum Zabıtasının işi. Hizmetin bölümleri ve imkânlardan istifade etme. Tatbikatlarda ve harekâta organizasyon ve yığınak meseleleri. Kıt'aların nöbet değiştirme plânları. Mütehasşis elemanların çalıştırılmaları : Yol gösteren – Yardım eden polis, plajlara nezaret polisi, küçükleri himaye polisi, halk eğitimi kampanyalarına birliklerin de iştiraki : Yol gösterici mahiyette önleyici zabıta, eğitim ve gösteriler. Halkla münasebetler. Çalışmaların kontrolü. Çeşitli incelemeler ve istatistikler.

Her asayiş bölgesinde bulunan Toplum Zabıtası'nın yetiştirilmesinden, O bölgenin merkezinde bulunan kumandan rütbesindeki amir sorumludur. Bu sebeple Toplum Zabıtası O'nun emir altındadır.

Bölge Kumandanı, bir taraftan kıt'alar arasında diğer taraftan birliklere kumanda eden otoritelerle, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Toplum Zabıtası Müdürlüğü ve diğer servisleri arasında İdarî ve teknik kademeyi teşkil eder. Bir Kurmay Heyeti ve karargâh bu işte kumandana yardımcıdır.

Bölge Kumandanı, bölgesinde devamlı olarak bulunan veya geçici bir süre için gönderilmiş olan bütün Toplum Zabıtasının yetiştirilmesinde her türlü yetkiyi haizdir. Bu maksatla, ünitelerin (Birliklerin) çeşitli servislere bölünmelerinin şekillerini tespit eder. İçişleri Bakanlığı tarafından geçici olarak valiler emrine verilen kuvvetin işe şevkini temin eder.

Bölge Kumandanı, bazı hallerde, amme nizamını temin etmek vazifesi bakımından, daha önceden harekât için yığmak yapılmış kıtaların hareketlerini doğrudan doğruya ayarlar- Bu gibi ahvalde, Genel Müdürlük tarafından özel olarak tayin edilmiş olan bir veya daha çok kumandan veya kurmay heyetini de emri altında çalıştırır.

Valilerin amme nizamını temin etmek ve Toplum Zabıtası'nı çalıştırmak bakımından daimî teknik müşaviri durumunda bulunan bölge kumandanı, kanunen Toplum Zabıtası'nın iştiraki gereken bütün hizmetlerin her safhasında hazır bulunmak üzere haberdar edilir ve çağırılır.

Nazarî olarak her kıt'anın mevcudu, amir, rütbeli ve memur olarak 250 kişidir. Her kıt'a, 4 müdahale birliğinden, bir motosiklet birliğinden ve bir de yardımcı birlikten müteşekkildir. Bazı kınalarda ise, fazladan bir veya iki dağcılık birliği de vardır.

1 Numaralı Toplum Zabıtası Kıt'asının özelliği, Cumhurbaşkanının ve yüksek şahsiyetlerin Seine Vilâyeti (Paris Şehri) dışındaki seyahatlerinde maiyetinde yer alan, özel surette yetiştirilmiş bir motorsiklet birliğini ihtiva etmesidir.

Toplum Zabıtası'nın çalışmaları, sivil otoritelere (Bölge Valilerine, Valilere) her hâlükârda amme emniyetini temin etmek için lüzumlu miktarda memuru elde bulundurmağa imkân verecek tarzda önceden hazırlanmış kaidelere göre ayarlanmıştır.

Toplum Zabıtası kıtaları ancak ve yalnız İçişleri Bakanının emri ile kullanılır veya yer değiştirir. Fakat bu kaide, sivil otoritelere, ani veya ciddi olayların doğması ihtimali halinde, sadece kendi mıntıkalarındaki Toplum Zabıtası kuvvetine münhasır olmak şartı ile bu kuvveti kullanma salahiyeti verilmekle biraz hafifletilmiştir.

Kaide olarak Toplum Zabıtası, amme nizamını tesis ve idame ettirmek, bozulmuşsa temin etmekte mütehassıs bir teşkilâttır. Fakat- bu personele tatbik edilen yetiştirme tarzı onları polislin ilgileneceği bütün diğer görevleri ifaya da muktedir yapar.

TRAFİK POLİSİ İŞLERİ :

Otorutlarda ana karayollarının büyük bir kısmında trafik polisi işleri, Toplum Zabıtası'nın motosikletli kısmının memurları tarafından ifa edilir. Gene trafik eğitimi görmüş yaya memurlar ise ancak kesif otomobil trafiği olan sayılı günlerde trafik kazalarını önleyici tedbirler alırlar.

Motosikletli birlikler, bütün yollar baştan aşağı dolaşarak müşkül durumda kalanlara yardım eden (Karayolları yardım polisi) nin ulaşamadığı yerlere kadar giderek onun işini de tamamlarlar.

Bundan başka motosikletli birlik, her gün karayolları üzerinde tekerrür eden sportif faaliyetlerde, büyük ve istisnai nakliyyatta, para sevkiyatlarında da çeşitli görevler ifa eder.

TRAFİKLE İLGİLİ EĞİTİM :

Gene Toplum Zabıtası, karayolları ile, trafikle ilgili olanların eğitimi gayesiyle tertiplenen her türlü gösteri ve faaliyetlere iştirak etmek için devamlı gayret gösterir. Bu arada, eğitim müesseselerinde, okullarda, işyerlerinde yapılan karayolları trafik kanunu ile ilgili konferansları da zikredebiliriz.

HUDUT KAPILARINDA NÖBET :

Bu iş de Toplum Zabıtası'nın devamlı meşgaleleri arasında yer alır. İtalya, İsviçre, Almanya hudut kapıları, Orly ve Bourget gibi hava alanları, Bordo, Marsilya gibi önemli Umanlar bu arada sayılabilir- Bu yerlerin dağınıklığı kadronun zaman zaman yer değiştirmesini icap ettirir.

DAĞLARDA GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI :

Alp dağları ile Pirene Dağları bölgesinde yerleştirilmiş olan Toplum Zabıtası'nın mütehassıs dağcılık birlikleri, bu mıntikalarda güvenliği temin ederler.

Bu birlikler, başlarında rehberlik, sunî teneffüs, 3 ncü, 2 nci, 1 nci sınıf veya şef dağcılık, kafiye ve kervan şefliği, kayak kurtarıcılığı, kurtarma ekipleri şefliği gibi konularda resmî diplomalı şahısların nezaretinde, yüksek rakımlı tepelerde, hudut kontrolleri yapar-

lar, tehlikede olan veya kaza geçirenlere yardım ederler. Ayrıca kış- sporları ve kayak merkezlerindeki polislerle de işbirliği halinde çalışırlar.

SOSYAL YARDIMLAR :

Ciddi ve meş'um felâketler veya amme nizamını bozucu afetlerde (Demiryolu, Uçak kazaları, bu baskınları, orman yangınları,) halka sosyal veya diğer her türlü yardımlar için Toplum Zabıtası'na müracaat edilir O.R.S.E.C. plânı diye adlandırılan sivil otoritelerin tatbik edeceği yardım teşkilatlanmasına derhal Toplum Zabıtası'nın yardımı da katılır.

Sivil savunma teşkilâtına bağlı helikopterin personeli de ekseri, ya, Toplum Zabıtasından seçilmiştir.

GÜVENLİK İŞLERİ :

Kaplıca ve plâj bölgelerinde, yaz aylarında küçüklerin korunması, suçlu çocukların eğitmenliği, Toplum Zabıtası Kıt'alarının yüzlerce yüzücü ve kurtarma uzmanına ve eğitimcisine bırakılmıştır.

Toplum Zabıtası Kıt'aları, kendilerine tevdi edilen işleri en iyi bir şekilde ifa edebilmek için önemli malzemelerle teçhiz edilmiştir.

Esas itibarıyla Toplum Zabıtası Kıt'aları seferidir. Memleketin her noktasında ani müdahalelere ve normal ikamet bölgeleri dışında uzun süreli konaklamalara imkân vermek üzere vazifelerin icaplarına göre tadil edilmiş çeşitli ulaştırma araçları vardır. Sinpar tipinde irtibat ve keşif arabaları, Kumandanlar için arabalar, Personelin nakli için otobüsler, Erzak ve eşya kamyonları, Tamir kamyonları, Telsiz merkezinin bulunduğu kamyonlar, Elektrojen gurubunun kamyonları, Seyyar mutfak teşkilâtı kamyonları, Yemek dağıtan kamyonetler, İrtibat motosikletleri, v.s- bu arada sayılabilir.

Karayolları trafiği konusundaki Toplum Zabıtası Personelinin çalışmaları, ister önleyici tedbirler, ister işlenen suçları takip şeklinde olsun, araçların ışık derecelerini kontrol etmeğe yarayan Reglaskop, motorunun çalışmasından hasıl olan gürültüyü ölçmeye yarayan Sonometre; işaret lâmbalarıyla ışık ayarlarını ölçmeye yarayan Tablo ve Koniler; çeşitli idari servisler veya adli polis veya maliye teş-

kilâtlarının işlerine yardım için yollarda barikatlar kurulduğunda kullanılan Projektörler; Demir parmaklıklar; sürat tahdidi kaidelerinin tatbikini kontrolde kullanılan radar tipinde Teletakimetre'ler v.s. gibi çok ve çeşitli malzemelerden de istifade edilir.

Bundan başka her motosiklet birliğindeki motosiklet ve arabalar, karayolları trafik kanununun yasakladığı çeşitli halleri tespite yarayan Taşigraf, Taraffipax sistemiyle geliştirilmiş fotoğraf makinası gibi aletlerle de teçhiz edilmiştir.

Bulundukları bölgenin icabı, özel sivil savunma görevlerine de çağrılan kıtalarda dağcılık ve kayak elbiseleri; hafif kızaklar, küçük sandallar, yaralı nakletmeye yarayan sandalye biçiminde özel sedyeler, özel surette yetiştirilmiş köpekler gibi dağda kurtarma ekiplerine yarayan vasıtalar; jipler, Motopomplar, su sarnıcı kamyonları, kanca v.s. gibi yangın malzemesi de bulunur.

Ve nihayet her kıt'a herkeste şahsî teçhizat olarak bulunan silâhlar (Göz yaşartıcı el bombaları, onları atmak için özel silâhlar, Tabancalar, Karabinalar, Makinalı tabancalar.) ile orta ve uzun dalgalı telsiz telgraf (Elektrojen gurupları ile çalışan SCR 399) SCR 193, ANGRG 9, araçlarla monte edilen telsiz (ER 58 veya SCR 610) veya portatif telsiz (TH 709 P) cihazları ile donatılmıştır.

Yığmak Bölgeleri Kumandanlarının, Merkezden verilen emirleri almağa ve ilgili kıtalara ulaştırmağa yarayan ikişer SCR 399 telsizi, birer portatif yedek telsizi ,santral, kablolar ve alıcı verici cihazlardan ibaret sahra telefon telsizleri vardır.

Dağcılık ve motosiklet birlikleri ile uzmanların özel yetiştirilmesi de çeşitli özel telsiz araçlarının kullanılmasını icap ettirir. TRPP 1 portatif cihazlar ; Dağda haberleşmeyi sağlayan MF 723 veya 913; içişleri Haberleşme Servisinin memleketin bütün yüksek noktalarında tesis ettiği merkezler veya karayolları trafik polisinin devriyeleri ile irtibat kurmak için otomobiller veya motosikletler üzerine monte edilmiş TH 709 veya ERMX cihazları gibi.

Bütün bu vazifelerin ifası, bütün bu aletlerin işletilmesi ve idare edilmesi, personelin çok iyi yetiştirilmiş olmasını icap ettirir.

Memurlar önce (Ecole de Polise de Sens) 'da 6 ay süreli bir stajdan geçirilirler. Sonra namzet memur olarak bir yıl süre ile bir

kıt'ada çalıştırılırlar. Bu memurların arasında bazıları, kıdem şart- arı müsait our veya teknik bakımından ehliyetli oldukları gösteren belgeler ibraz ederlerse amir sınıfına da aktarılırlar.

Amirler ise, imtihanla mesleğe alınırlar. (Saint Cyr) veya (Mont d'Or) Yüksek Milli Polis Okulu'nda hukukî bir eğitimden, (Ecole Poliçe de sens)'da da teknik bir eğitimden geçirilirler.

SENS Polis Okulu, Toplum Zabıtası kadrosundan bir kumandan ile daimi^ kadrodan yardımcı bir amirler grubu tarafından idare edilir. Kadrolardaki amirler daima, aynı zamanda eğitmen olarak tayin olunurlar.

Toplum Zabıtası personeli, kıtalarında da devamlı olarak çeşitli faaliyetleri infaz polisi ve bilhassa trafik polisi eğitimlerine tabi tutulur. Bu noktada bilhassa işaret etmelidir ki, Toplum Zabıtası personeli yeminlidir. Ve bu sebeple bazen, trafik kanunlarının koyduğu kaidelerin aksine hareket etmeğe kadar varan ve daha fazla itimada dayanan özel bir kanunî salâhiyeti kullanır. Zaten yüksek manevî ve fizikî vasıflar isteyen bu vazifenin ifası, devamlı olarak Hebertisme sistemine uygun bir antrenmanı ve eğitimi de zarurî kılar.

Ayrıca uzmanlar millî mahiyette organize edilen stajlarda yetiştirilir veya geliştirilirler. O stajlar şunlardır.

— **Emniyet Genel Müdürlüğü Yetiştirme merkezlerinde :**

SENS'da motosikletliler.

CANNE ECLUSE'de beden eğitimi ve harp sporları hocaları.

VAL d'ÎSÈRE veya GRENOBLE'da Toplum Zabıtası dağcılık ve kayakçılık antrenman Milli Merkezinde (C.N.E.A.S.) dağcılık eğitimi.

— **Sivil Eğitim Müesseselerinde :**

CHAMONÎX'deki Milli Kayakçılık ve Dağcılık Okulu'nda (E. N. S. A.) dağcılık eğitimi.

HAVRE'daki yüzücülük merkezinde : Yüzücü - Kurtarıcı uzmanların eğitimi.

ISSY ve MOULINEAUX üslerinde pilotlar ve helikopter makinistleri eğitimi.

— **Askeri Okullarda :**

TORS, AUVOURS ve LÎMOGES'deki üslerde makinist eğitimleri.

MONTARGIS'de muhabere amirlerinin eğitimleri.

AGEN'de telsizcilerin eğitimi.

NÎMES ve ROCHEFORT'da telsiz teknisyenlerinin eğitimi.

Bunlardan ayrı olarak, her mınıtkada da mahallî mahiyette yüzücü - kurtarıcı, hastabakıcı, sandalcı, yardımcı itfaiye, orman itfaiyecisi gibi konularda kurslar organize edilmektedir.

Toplum Zabıtasının genç ve dinamik yetiştirilmesi, idare makamlarına, amme emniyetini temin etmekte lüzumlu, manevra kabiliyeti yüksek, kadrosunun çokluğuyla tesiri arttırılmış hareketli bir ihtiyat kuvvetini her zaman emre amade tutmağı sağlamaktadır. Disiplin, devamlılık, müdahalede çabukluk ve irtibat, anlaşma, işte bunların esaslı vasıfları.

Nihayet tekrar hatırlatalım ki, bu birlikler, daha sonra şehirlerde vazife görmeğe gönderilecek olan memurlardan müteşekkildir. Ve üniformalı bütün polislerin yetiştirilmesinin ön safhasını ve tecrübesini teşkil etmektedir.

TERCÜME EDENİN NOTU :

Fransız Polis Teşkilâtında hiyerarşi bizdekine benzemez. Ve şu sırayı takip eder.

1 — Memurlar : Bunlara, Gardien de la Paix derler. Bizdeki resmî polislere tekabül eder- Ayrıca bekçi teşkilâtı yoktur. Hem O'nun hem polisin işini yaparlar.

Bu teşkilâta girişte herkes önce bir müddet şehir dışındaki kışlalarda, Toplum Zabıtası hizmetinde çalıştırılırlar. Başarılı olanlar, Toplum Zabıtası yaşını aşınca normal kadroya geçirilirler. Böylece hem Toplum Zabıtasının genç kalması hem de kadronun başarılı elemanlarla takviyesi temin edilmiş olur.

2 — Rütbeliler : Bunlar bizdeki amir sınıfının bir kısmına tekabül eder. Hepsi resmî üniformalıdır. Ve ordudakine benzer şekilde çavuş, onbaşı gibi rütbe taşırlar.

3 — Subaylar : Bunlar da resmî üniformalıdır- Ordudaki gibi rütbe taşırlar. (Yüzbaşı, Binbaşı, v.s. gibi) Bunlar bütün resmî polis teşkilâtına kumanda ederler.

4 — Bunlardan ayrı olarak bir de sivil teşkilât vardır. Bu teşkilâttakilere polis ajanı denir. Rütbeler bizdeki gibi komiser muavini, komiser, baş komiser, şube komiseri, şube müdür muavini, şube müdürü, müdür şeklindedir. Bu teşkilât daha ziyade adlî, veya siyasî görev ifa eder- Buraya girmek için hukuk fakültesi mevzunu olmak gerekir.

İDARİ COĞRAFYA

YOMRA İDARİ COĞRAFYASI

T. Fikret SAYGILI

Yomra Kaymakamı

- 1 — Tabii ve Coğrafya Durumu
- 2 — İdarî Durum
 - A) Nüfus ve İskân
 - B) İlçe Örgütü ve Memurları
- 3 — Kültür Durumu
- 4 — Bayındırlık Durumu
- 5 — İktisadî Durum
- 6 — Tarım Durumu
- 7 — Sağlık Durumu
- 8 — Sosyal Durum

TABİİ VE COĞRAFİ DURUM

Trabzon İline bağlı olan Yomra, Anadolu'nun kuzeyinde, Karadeniz kıyısında, doğu Karadeniz bölgesine dahil güzel ve sevimli bir ilçedir. Yomra, doğusundan Arsin, güneyinden Gümüşhane, batısından Trabzon, kuzeyinden Karadeniz'le çevrilmiş 207 kilometre karelik bir ilçedir.

Yomra tabii ve coğrafi durum itibarıyla Karadeniz bölgesinin, özellikle doğu Karadeniz bölgesinin ana niteliklerini taşımaktadır. Arazi tamamen dağlıktır. Zigana dağları ilçeye doğudan batıya katetmektedir.

Bu arızalı araziyi bazı dereler güneyden kuzeye parçalamakta ve derin vadiler meydana getirmektedir Bunlardan en önemlileri Yomra deresi ve Şana deresidir. Yomra deresi ilçe merkezinin için-

de denize ulaşmakta olup uzunluğu 50 kilometreyi bulmaktadır. Bu derenin teşkil ettiği vadiden açılan yolla pek çok köylere irtibat sağlanabilmiştir.

İlçenin iklimi mutedildir. İlkbahar soğuk, sisli ve yağmurlu geçer. İlkbahar yok gibidir. Havaaların açılmasıyla yazın gelmesi bir olur. Yazları sıcaktır. Ağustosta artı 30 dereceyi geçmektedir Güzel havalar sonbaharda başlar. Sonbahar uzun, açık ve güzel olur. Kışın nadiren kar yağar- Fakat sahilde devamlı kalmaz. Sahilden uzak kısımlarda ise kar uzun müddet kalmaktadır. En soğuk günlerde -7 dereceye kadar düşer. Senelik yağmur ortalaması 700 -750 milimetre arasındadır.

İDARİ DURUM

Yomra l/Nisan/1959 tarihine kadar Trabzon'a bağlı bir bucak merkezi idi. Uzun müddet bucak merkezliği yapan Yomra 1959 da İlçe olmuştur. Bu gün üçüncü sınıf bir İlçedir. Kendisine bağlı 20 köyü vardır. Köylerin hiçbirisi toplu bir durumda değildir.

A) Nüfus ve İskân :

İlçenin nüfusu 1960 sayımına göre 22.700 dür. Bunun 11.725 i kadın, 10.975 i erkektir.

Dört mahalleden ibaret olan İlçe merkezinin nüfusu ise 3.189 dur. Bunun 1.608 i kadın, 1.58i i erkektir. Nüfus yoğunluğu 110 dur.

B) İlçe Örgütü ve Memurları :

İçişleri : Kaymakam, bir tahrirat kâtibi, bir nüfus memuru, bir nüfus kâtibi.

Özel İdare : Özel idare memuru,, bir özel idare kâtibi, iki özel idare tahsildarı.

Jandarma : Jandarma birlik komutam, iki karakol komutam, üç uzatmalı çvş.

Belediye :Başkan, bir muhasip, bir kâtip, bir tahsildar, bir zabıta memuru.

Adliye : Bir C. Savcısı, iki hâkim, bir başkâtip, iki zabıt kâtibi, bir mübaşir, bir gardiyan.

Maliye : Mal müdürü, bir vergi tahsil memuru, bir vergi tahakkuk memuru, bir muhasebe memuru, bir veznedar, iki tahsildar.

Millî Eğitim : Ortaokul müdürü, iki ortaokul öğretmeni, bir ortaokul kâtibi, ilköğretim müfettişi, ilköğretim müdürü, kırk üç öğretmen.

Sağlık : Bir hükümet tabibi, bir sağlık memuru, iki köy ebesi.

Gümrük ve Tekel : Tekel memuru, takip memuru.

Tarım : Tarım teknisyeni, bir veteriner sağlık memuru.

Ulaştırma : Bir PTT. müdürü, iki dağıtıcı.

Tapu : Tapu sicil memuru, tapu kâtibi-

Diyanet : Müftü, imam, vaiz, müezzin.

Ziraat Bankası : Müdür, müdür muavini, veznedar, iki takip memuru.

KÜLTÜR DURUMU

İlçede bir ortaokul vardır. Halen ihtiyacı karşılayacak kapasitededir. Ortaokulda 133 öğrenci olup bunun dokuzu kız 124 tanesi erkektir.

İlçe merkezinde iki ilkokul vardır. Ayrıca ilçeye bağlı 20 köyün 15 inde ilkokul vardır. Halen okulsuz 5 köy vardır. İlkokulların öğrenci sayısı 2.328 olup, bunun 426 tanesi kız, 1.902 tanesi erkektir.

Köylerdeki ilkokullardan üç tanesi geçici binalardandır. Diğerleri yenidir. Halkın okullara olan ilgisi iyidir. İlkokullarda % 90 üzerindedir. İlkokulu olan köylerde okuma odaları vardır. İlçede umumi bir kütüphane yoktur. Sinema ve tiyatro halen mevcut değildir. İlçe dahilinde eski eserler yoktur.

BAYINDIRLIK DURUMU

Trabzon - Rize şosesi ilçe merkezinin içinden geçer. Yomra ilçesi Trabzon'a 14 kilometrelik bir asfaltla bağlıdır. Her dakika Trabzon'a

vasıta bulmak mümkündür. Aynı durum Rize istikameti içinde varittir.

Daha evvel bahsedildiği gibi ilçeye kuzeyden güneye iki dere ve bunun vadisi katetmektedir. İlçedeki köylerle irtibat, bu vadilerde dereyi takiben açılmış yollarla yapılmaktadır. Şana deresi boyunca kurulmuş bulunan dört büyük köyle ilçe merkezinin yol irtibatı vardır. İlçe merkezinden bu köylere her mevsimde vasıtalar gidebilir.

Halen yapılmakta olan Yomra - Oymalı yolunda Yomra deresini takip etmektedir. Bu yoldan on altı köy faydalanacaktır. 27 kilometrelik bu Yomra - Oymalı yolunun yarısı yapılmıştır. Çalışma devam etmektedir. Köylüler büyük bir gayret ve enerji ile çalışmaktadırlar. Yolun önemini anlamışlardır. Yapılan kısımlara her mevsimde vasıta ile gitmek mümkündür.

Köylerde dere üzerinde köylüler tarafından yaptırılmış köprülerden başka ilçe merkezi dahilinde iki büyük beton köprü vardır. Bu köprüler Yomra deresi ve Şana deresi üzerinde olup Karayollarınca yaptırılmıştır.

Pek çok köyün içme suyu getirilmiştir. İlçenin içme suyu var ise de ihtiyacı karşılayamamaktadır.

İlçenin sahilde bir parkı vardır. Bu parkın batı tarafına bir plaj yapılması için çalışmalara başlanmıştır.

İlçede belediyece yaptırılmış bir mezbaha ve bir mezarlık vardır.

İlçenin imar plânı yapılmaktadır. Evler muntazamdır.

İKTİSADİ DURUM

İlçe, tarımsal özelliğe sahiptir. İlçe dahilinde bir tuğla fabrikası olup bölgenin ihtiyacını karşılamaktadır. Başkaca bir imalâthane yoktur. İlçede istihsal konusu özellikle fındık ve mısırdır. Mısır istihsalı 2.000 tona yaklaşmakta ise de ihtiyacı karşılayamamaktadır. Fındık istihsalı 6.000 tona varmaktadır. Böylece ilçeye sadece fındıktan milyonlarca lira girmektedir.

Kaba bir hesaplama fındığın satış fiyatını kilogram olarak 4 lira kabul edersek $6.000.000 \times 4 = 24.000.000$ lira eder-

Ancak bu paranın pek azı ilçeye girmekte ve ilçe için faydalı olmaktadır. Fındık ihraç edilmek için Trabzon'a sevk edilir. Fındık alım satım ve sevkiyat işlerini fındık tarım satış kooperatifi yürütmektedir. Halkın biricik geçim ve çalışma kaynağı fındıktır. Bunlardan başka az miktarda çay istihsal edilir. Diğer sebze ve meyveler ihtiyacı karşılayacak kadardır.

Cumartesi günleri ilçenin pazarıdır.

TARIM DURUMU

Yomra'nın tarımsal özelliği vardır. İlçe toprakları hemen her çeşit tarımsal faaliyete müsaittir. Dağlık ve arızalı olan güney kısımlarda hayvancılık fazladır. Arazinin özelliği dolayısıyla bir çok imkânlardan istifade edilememektedir. Orman yoktur. İlçenin özelliği fındık bölgesi oluşudur. 6.000 tona yakın fındık istihsal edilmektedir- Diğer ürünler; mısır, fasulye , patates, soğan v.s. birazda çay üretilmektedir.

Bölgede 16.690 sığır, 7.680 koyun, 2.915 keçi, 227 at, 6 katır, 149 merkep vardır.

Hayvancılık basit bir şekilde devam etmektedir. Hayvan cinslerinin geliştirilmesi yolunda bu yıl çalışmalara başlanmıştır. İlçede en çok görülen hayvan hastalıkları çiçek, yanıkara, şarbon, şap, uyuz, kelebek hastalıklarıdır. Hayvanların ekserisi önleyici olarak aşıya tabi tutulmaktadır. Bu aşılama faaliyetleri büyük faydalar sağlamıştır. Hayvanlar yazın yaylalarda otlatılır.

İlçede çiftlik yoktur. Numune fidanlıkları yoktur.

SAĞLIK DURUMU

İlçe yakın zamana kadar sıtma bölgesi olarak biliniyordu. Sivrisinek, küçük derecikler ve su birikintilerinde ürer, sıtmanın yayılmasına sebep olurdu- Alman tedbirlerle sivrisinek yuvaları yok edilmiş sıtmada önlenmiştir. İlçede artık hiç sıtma vakasına rastlanmamaktadır.

İlçede kanalizasyon teşkilâtı kifayetsizdir. Bu bakımdan ilçede ve tedbirsizlik sebebiyle köylerde tifo vakasına Taşlanmaktadır. Zamanında yapılan müdahalelerle tesirsiz hale sokulmaktadır.

İlçede görülen diğer belli başlı hastalıklar ise kızamık, difteri, boğmaca zatürre, verem, su çiçeğidir.

İlçede hastahane, sağlık merkezi, dispanser olmadığı için haftalar Trabzon'a gönderilmektedir. İlçede sağlıkla ilgili diğer herhangi bir kurum yoktur. Önümüzdeki yıllarda Trabzon Sosyalizasyon bölgesine dahil olduğundan Yomra ilçesinde de sağlık ocakları ve sağlık evleri yapılacaktır. Halen ilçe dahilinde 3 sağlık ocağı ve 10 sağlık evi yaptırılması programa alınmıştır.

İklim rutubetlidir. Beslenme noksanıdır. Koruyucu tedbirler azdır.

İlçede otel, lokanta ve fırın vardır.

SOSYAL DURUM

İlçe halkı, tarım ve hayvancılıkla uğraşır. Hiç arazisi olmayan köylüler, arazisi çok olan ve bizzat işletemeyecek kimselerin arazilerinde yarıcı olarak çalışırlar. İş bulamayan pek çok kimse ise çalışmak üzere başka memleketlere giderler. Bunlar bazen yıllarca köyüne ve yuvalarına dönmezler. Arazinin darlığı sebebiyle başka şehirlere göç edenlerde çoktur. Bu arada Yomra'dan Almanya'ya ve Belçika'ya çalışmak üzere pek çok kimse gitmiştir.

İlçede erkekler kasket, ceket, yelek, pantolon; kadınlar başörtüsü ve manto giyerler. Köylerde ise kadınlar başlarına beyaz bir örtü, bellerine çizgili peştamal bağlar. Bu bölgede kadın evin bütün işini görür ve yükünü taşır. Bölge dağlık olduğundan tekerlekli araçlar işleyemez. Bazı yerlerde dahi hayvanlar yük taşıyamaz. Bütün yük sepetlerle sırtta taşınır.

Bölgede kemençe ve davul çalınır. Horon oynanır. Kanı kaynatan insanı büyüleyen horon bölgenin biricik oyunudur. Bölge halkı asabi ve hırçındır. Çabuk kızarlar, fakat çabuk geçer. Yaralama vakaları sık sık olur. Yol kesmek ve soygunculuk olayları olmaz.

Bölgede ağalık şeyhlik yoktur. Silâh taşımaya meraklıdırlar.

Hükümet emirlerine itaatkârdırlar. Yardımı severler.

KANUNLAR

(Bu güne kadar yapılan ek ve değişikliklere göre)

DAHİLİYE VEKÂLETİ MERKEZ TEŞKİLÂT VE VAZİFELERİ HAKKINDA KANUN

Neşir Tarihi : 24/Mayıs/1930

Kanun No- : 1624

Madde 1 — İçişleri Bakanlığı Merkez Kuruluşu, iki müsteşar ve iki müsteşar yardımcısı ile aşağıda yazılı dairelerden tereküküp eder.

- 1 — Özel Kalem Müdürlüğü,
- 2 — Tetkik Hey'eti,
- 3 — Teftiş Hey'eti,
- 4 — Hukuk Müşavirliği,
- 5 — Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü,
- 6 — Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü
- 7 — İller idaresi Genel Müdürlüğü,
- 8 — Özlük İşleri Genel Müdürlüğü,
- 9 — Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı,
- 10 — Kâğıt işleri Müdürlüğü,
- 11 — Gereç Müdürlüğü,

Bakanlığa bağlı olan Emniyet Genel Müdürlüğü ile Jandarma Genel Komutanlığı kuruluşu ve idaresi özel kanunlarına bağlıdır. (5066 ile muaddel)

Madde 2 — Müsteşar vekâlete ait işleri vekilin direktifleri dairesinde vekil namına idare eder. Bu işlerin mesul âmir ve murakıbidir.

Müsteşar yardımcılarının, hangi işleri göreceği ve müsteşarların hangi işlerine yardımda bulunacakları bakan tarafından belirtilir. (5066 ile Muaddel)

Madde 3 — Hususi Kalem, bir müdürün idaresinde iki bürodan mürekkep olup vekil ve müsteşarın resmî ve siyâsî işleriyle muhabere ve şifre işlerini görür. Matbuatı tetkik ile Vekâlet dairelerini alâkadar eden neşriyatı ait olduğu dairelere tevdi ve neticelerini takip ile vekile bildirir.

Madde 4 — Vekâlet umum müdürleri; şube müdürlüklerine ve şubeler bürolara taksim edilmiştir.

Umum Müdürler; Dairelerin bütün muamelâtının mesul âmir ve mürakibi oldukları gibi Dairelerinin gerek merkeze ve gerek Vilâyetlere ait işlerini takip, tanzim ve ıslah ile mükelleftirler. Büyük Millet Meclisi ile Encümenlerinde müzakere edilmekte olan ve Dairelerini alâkadar eden kanun teklif ve tefsirlerini takip ve muktazi muamelâtı ihzar ederler.

Vekâlet Umumi Evrak ve Dosyalarıyla meşgul olmak üzere Evrak Müdürlüğü teşkil olunmuştur. (3046 ile eklenen hüküm)

Levazım Müdürlüğü Vekâlete bağlı olup Merkez ve Vilâyetlerin Dahiliye Teşkilâtına ait mefruşat, demirbaş, tenvir, teshin, kırtasiye, müteferrika, kira bedelleri, mutemetlik işleri ve ayniyat muhasebeleri ve bunlara müteferri sair levazım işleri bu Müdürlük tarafından yapılır. (3571 ile muaddel)

Madde 5 — (3201 sayılı Emniyet Teşkilât kanunu ile mülğadır.)

Madde 6 — Hukuk Müşavirliği; müşavirlik ve muhakemat kısımlarından mürekkeptir. Hukuk Müşavir Muavini aynı zamanda muhâkemat kısmının müdürüdür.

A— Müşavirlik kısmı; Vekâletten tevdi olunan her nev’i işler hakkında mütalâa dermeyen ve kanun muktazasını beyan etmek, Vekâletçe tanzim edilen veya diğer Vekâletlerden irsal olunan kanun ve nizamname ve talimatname lâyhaharım ve Vekâlet dairelerinde hazırlanacak umumî emirleri ve Vekâletçe yapılacak veya tastik olunacak mukaveleleri tetkik ve takip eylemekle mükelleftir. (2205 ile muaddel)

B — Muhakemat kısmı; memurin muhakematına ve inzibat komisyonlarına ait muameleleri tetkik ve Vekâlete teallük eden dâvaları ikame ve takip ile muvazaftır.

Madde 7 —

A — Mahallî idareler umum müdürlüğü bir umum müdürün idaresi altında, umum müdür muavini ile üç daire reisliğinden ve bir de müstakil şube müdürlüğünden teşekkül eder.

B — Daire Reislikleri ikişer şubeye ayrılır- Her şubede birer müdür ve müdür muavini ve lüzumu kadar mümeyyiz ve memur bulunur.

C — Umum müdür muavini, bütün işlerde umum müdürün yardımcısıdır.

Birinci Daire Reisliği; vilâyet hususi idarelerinin, ikinci daire reisliği; belediye idarelerinin, üçüncü daire reisliği; köy idarelerinin muamelâtına bakar.

Müstakil şube müdürlüğü dosya ve evrak muamelâtının tanzimi, mahallî idarelerin alâkadar eden neşriyatın takibi ve bu idarelere taallük eden muamelâtın cem, tefrik ve neşri vazifesiyle mükelleftir. (3571 ile muaddel)

Madde 8 — Nüfus işleri umum müdürlüğü üç şubeden mürekkeptir.

Birinci Şube; nüfus yazım hazırlıkları ve nüfus istatistikleri ve umum müdürlüğün dosya ve evrak işlerine bakar. Birinci şube müdürlüğü umum müdür muavini tarafından idare olunur.

İkinci Şube; nüfus muamele ve muhaberelelerini ve tescil işlerini görür.

Üçüncü Şube; vatandaşlık kanununun tatbikatı, vatandaşlığa alınma, vatandaşlıktan çıkarılma, muhacir ve mültecilerin tescil işleri ve mevzuat, muahede ve protokollere tevfiikan tabiiyet tetkik ve tasdiki ve tabiiyete müteallik diğer muamelât ile ilgili işler. (4445 ile muaddel)

Madde 9 — Teftiş Hey'eti Reisliği; Müfettişlere ait şahsî ve mahrem sicilleri tanzim, teftiş ve tahkik işlerine ait talimatnameleri ihzar, Müfettişleri mesai tarzlarını tayin, teftiş ve tahkik işlerinde müfettişlerin Vekil ile olan münasebetlerine tavassut, Vekil ta-

rafından müfettişlere verilecek İcra vazifelerinin ifasını murakabe, teftiş raporlarını tetkik ve tahlil, bunlar üzerine idarelerle temas ve icabının icrasını takip, Vekile bildirilecek mesaili tayin, müfettişler tarafından gönderilen tahkikat fezlekelerini tetkik ve bunların İdarî cihetleri hakkında ittihazı muktazi tedbirleri tayin ve takip, müfettişlerin ve teftiş heyetinin umum masraflarını tetkik ve tanzim, sene nihayetlerinde müfettişlerin mesailerı neticelerine ve idarenin umumî vaziyetine ve kanun ve nizamamelerin tatbik tarzına dair senelik raporu tanzim, Teftiş Hey'eti Nizamnamesinin Reisliğe tevdi ettiği diğer vazifeleri ifa ile mükelleftir.

Teftiş ey'eti, Müfettişlik sıfat ve selâhiyetini haiz bir reis ile lüzumu kadar Müfettişden ve yazı ve hesap işleriyle meşgul bir bürodan mürekkeptir.

Madde 10 — Zat İşleri Umum Müdürlüğü; Bir Umum Müdür ile bir Umum Müdür Muavini ve İki Şubeden mürekkeptir.

Birinci Şube ; Merkez ve Merkezden tayin edilen Vilâyet memurları ile Nahiye Müdürlerinin ve tayinlerini Vekâlete ait ve tekâüt hakkını haiz hususî İdare ve Belediye memurlarının müsabaka, imtihan, namzetlik, staj, kurs, izin, tayin, terfi, tahvil, becayiş, işten el çekirtme, vekâlet emrine alma, mükâfatlandırma, tekâüde sevk işleriyle Umum Müdürlük evrak ve dosya işlerine bakar.

İkinci Şube ; Yukarı ki fıkrada yazılı memurların kıdem ve sicillerini tanzim, tayinleri mahallerine ait memurların sicillerini merkeze celp ve tetkik, bunların vukuat muamelelerini takip, tekâüt ve yetim maaşları tahsisi ve memurların maaş, harcırah, tahakkuku ve askerlik işlerini görmekle mükelleftir. (44;45 ile muaddel)

Madde 11 — Bu kanunda yazılı vazifeler, Vekâlet, Daire ve memurlarının asil vazifelerinden olup Vekil veya âmir tarafından ilâveten verilecek diğer vazifelerin ifası mecburidir.

Madde 12 — Jandarma Teşkilât ve Vazifeleri kendi kanun ve Nizamnamelerine tabidir.

Madde 13 — (Kadroya aittir)

Madde 14 — Kadroda yazılı dereceler azamî olup icap ettiği takdirde yüksek dereceler yerine maaşı daha az dereceden memur istihdamı caizdir.

12 ve daha yukarı derecelere yeniden alınacak memurların yüksek mektep mezunu olması şarttır.

Madde 15 — İskân Umum Müdürlüğü ilga edilmiştir.

Bu Müdürlüğün Vilâyet memurlarından merbut (B) işaretli cetvelde gösterilenler Dahiliye Vekâleti memurları kadrosuna ilave olunmuştur.

Madde 16 — Bu Kanun l/Haziran/1930 tarihinden muteberdir.

Madde 17 — Bu kanun hükümlerini icraya Dahiliye Vekili memurdur.
(3046 ile eklenen hüküm)

Madde 5 — 1561 No. lu kanunun birinci maddesi mucibince teşekkül eden Bütçe Tetkik Komisyonuna Mâliyeden de bir mümessil iştirak eder.

(4445 sayılı kanuna eklenen hüküm)

Madde 5 — 1624 No.lu kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir.

Ek Madde — Vilâyetler İdaresi Umum Müdürlüğü; Bir Umum Müdürün idaresi altında bir Umum Müdür Muavini ve Üç Şubeden teşekkül eder.

Birinci Şube ; Memleketin Dahili siyasetine ve Vilâyetlerin umumî ve hususî hallerine ait malûmatı toplamak ve umumî müfettişler ile mükiye müfettişlerinden ve Valilerden gelecek raporları tetkik ile bunlar üzerinde Vekillîğe arz edilecek kısımları hazırlamak ve (2510) sayılı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair olan 2848 No.lu kanun ile Dahiliye Vekâletine bırakılan işleri tanzim eylemek vazifeleriyle mükelleftir.

İkinci Şube ; Vilâyet İdaresi Kanununun tatbikatı, Mülkî teşkilât ve Taksimat, Mülkiye müfettişlerinin teftiş lâyhaları icaplarını takip ve ifa ve Vekâletin diğer daireleriyle alâkası olmayan ve müteferrik muamelelerle diğer Vekâletlerle beraber Vekâleti de ilgilendiren işlerle iştigal eder.

Üçüncü Şube; Meb'us seçimi, merasim, iane cem'i işleriyle yangın, su baskını, yer sarsıntısı gibi afetler ve tabii hadiseler, şikâyet ve müracaatların tetkik ve takip ile neticelerinin alâkadarlara tebliğ, Umum Müdürlüğün evrak ve dosya işlerine bakar.

(4618 sayılı kanunla eklenen hükümler)

Madde 1 — Dahiliye Vekâleti Merkez Teşkilâtına kir Reis ve dört tetkik müşavirinden mürekkep bir Tetkik Heyeti ilâve edilmiştir.

Neşriyat ve Kütüphane işlerini idare etmek için kurulan Neşriyat Müdürlüğü bu heyete bağlıdır.

Madde 2 — Tetkik Heyeti Reis ve Müşavirliğine tayin edilebilmek için Hukuk veya İktisat Fakültelerinden veya Siyasal Bilgiler Okulundan veya bunlara muadil yabancı memleketler Fakülte ve Okullarından mezun olmak, yabancı kültür dillerinden en az birine vakıf bulunmak ve heyete mevdu vazifeleri başarmağa muktedir olmak şarttır.

Madde 3 — Tetkik heyetinin vazifeleri şunlardır :

1 — Umumî ve Mahallî İdarelere müteallik mevzu ve meseleler hakkında incelemelerde bulunmak hususıyla kanun ve nizamnamelerin tatbikatını tetkik ve takip etmek

2 — Yabancı memleketlerin İdarî mevzuat ve tatbikatını incelemek,

3 — İstigal mevzularına müteallik neşriyatı takip eylemek,

4 — Kanun ve nizamnamelerin tadile muhtaç cihetleri hakkında Vekâlet Makamına teklifte bulunmak,

5 — Kanun ve Nizamname projeleri hakkında mütalâa yürütmek,

6 — Vekâlet Makamının isteği üzerine veya resen umumî ve Mahallî idarelere müteallik mevzular ve meseleler hakkında mütalâa vermek. (Tetkik heyeti birinci ve ikinci bentlerindeki tetkikatının neticelerini en az 6 ayda bir Vekâlet Makamı ile Vekillğin ilgili. dairelerine bildirir)

7 — İlmî ve Umumî maliyetteki incelemeleri ile diğer araştırmalarından Vekâletçe mahzurlu görülmeyenleri neşretmek.

Tetkik Heyeti, vazifelerinde Vekâletin ilgili daireleriyle işbirliği yapar. Vekâlete verilen umumî raporlarla teftiş raporlarından ve Vekâlete ait her türlü vesika ve tetkiklerden faydalanır. İcabında anketler tertip eyler, ilmî heyetlerle temasta bulunur.

Madde 4 — Tetkik Heyeti Reis Ve Müşavirlerine tayin edilecekler hakkında 3656 sayılı kanunun 6. maddesi hükümleri tatbik olunur.

Madde 5 — 3656 sayılı kanuna bağı (1) sayılı cetvelin 4446 sayılı kanununun birinci maddesine bağı (2) sayılı cetvelle değıştirilmiş olan Dahiliye Vekâletine ait cetvele bu kanuna bağı cetvelde derece, ünvan, adet ve maaşları gösterilen memuriyetler eklenmiştir.

Madde 6 — Bu kanun neşri tarihinden mer’idir.

Madde 7 — Bu kanun hükümlerini icraya icra Vekilleri heyeti memurdur.

SİVİL MÜDAFAA KANUNU

Neşri : 9/6/1958

Kanun No : 7126

Madde 3 — Memleket içindeki hassas bölgelerin tayin ve tespitinde, buralarda sivil müdafaayı teşkilâtlandırmaktan ve Sivil Müdafaanın eğitim, umumî idare ve kontrolünden ve mükelleflerin hizmete çağrılmasından Dahiliye Vekili mesuldür.

Bu işlerin maksada uygun şekilde plânlanması, tatbikini ve hassas bölgeler arası işbirliği ve yardımlaşmayı temin için Dahiliye Vekâletine bağı ve Vekile karşı mesul bir (Sivil Müdafa İdaresi) kurulur.

Tabii afet sahaları haricinde kalan hassas bölgeler; Dahiliye ve Milli Müdafa Vekâletlerince müştereken tespit olunur.

Madde 4 — Bu kanunun şümulüne giren hizmet ve faaliyetlerin Dahiliye Vekâletinde plânlanması ve icrası sırasında alınacak karar ve tedbirlerde diğere Vekâletlerle işbirliği ve karşılıklı yardım hususları bir nizamname ile tespit olunur.

Ek Madde — (2/7/1943 - 4445 sayılı kanunla kurulmuş olan Seferberlik Müdürlüğü 28/2/958 tarih ve 7126 sayılı kanunla kaldırılmıştır.)

YÖNETMELİKLER

İçişleri Bakanlığından :

772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 13 üncü maddesinin uygulanması ile ilgili Yönetmelik

Madde 1 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 13 üncü maddesi bu Yönetmelik hükümlerine göre uygulanır.

Madde 2 — Her yıl, Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtının her türlü masrafları ile bu Teşkilâtta çalışanların aylık ücretlerinin gerektirdiğı kadrolar ve adetleri, yeni ihtiyaç duyulan kadrolar ile birlikte, kaymakamlıklarca, ilçeye bağı her belde ayrı ayrı gösterilmek suretiyle bir cetvel halinde ve gerekçeli olarak valiliklere gönderilir ve valiliklerce emniyet müdürlüğüne havale olunur.

İl merkez ilçesindeki beldelerin bekçi teşkilâtlarının birinci fıkrada yazılı masraf ve kadro cetveli ise aynı usul ve şekilde emniyet müdürlüğüne gerekçeli olarak hazırlanır.

Madde 3 — 2 nci madde gereğince emniyet müdürlüğünde toplanan masraf ve kadro cetvellerine göre, her beldenin bekçi teşkilâtına ait kadrolar ile kadro adetleri ve bunların tekabül ettiği bir yıllık ücret tutarları ve diğer masrafların gerektirdiğı bir yıllık ödenekler, her belde kendi ilçesi içinde gösterilmek suretiyle düzenlenecek bir cetvelde gösterir ve bu cetvel, dayanağı olan cetvelleri ve gerekçeleri ile birlikte il genel meclisinde karara bağlanmak üzere valilik kanalıyla özel idareye intikal ettirilir.

Madde 4 — Bekçi teşkilâtı mensuplarına verilecek aylık ücretlerin miktarı, beldelerin özellikleri de göz önüne alınmak suretiyle il genel meclisince tespit edilir. Bu aylık ve ücretler 300 liradan az 800 liradan fazla olamaz.

Madde 5 — Bekçi kadroları aşağıdaki ücret derecelerine göre tespit olunur.

Kadro Derecesi		Hizmet Müddeti	Aylık Ücreti
Bekçi Adayı		0- 2	300
9 uncu	Derece Bekçi	2- 5	325
8 inci	»	5- 8	375
7 inci	»	8-11	425
6 ncı	»	11-14	475
5 inci	»	14-17	525
4 üncü	»	17-20	575
3 üncü	»	20-23	625
2 inci	»	23-26	700
1 inci	»	26 - 29	800

Madde 6 — Tayin ve terfiler 5 inci maddede gösterilen derecelere göre il genel meclisince düzenlenmiş kadrolara yapılır.

Madde 7 — Bekçi teşkilâtı mensuplarından her birinin bir sicili bulunur ve ilçeler esas alınarak sıra ile bir sicil numarası ve mevcut kadroya göre bir yaka numarası verilir.

Madde 8 — Bekçi teşkilâtı mensuplarının sicilleri bağlı oldukları meslekî amirliklerde tutulur.

Madde 9 — Bir sicil müddeti bir takvim yılıdır.

Teşkilât mensuplarından her biri için, bu yönetmeliğe bağlı örneğine uygun gizli sicil belgeleri, takvim yılının sonundan itibaren bir ay içinde yetkili âmirlerce doldurulur.

Madde 10 — Bucaklarda görevli teşkilât mensuplarının bucak müdürü birinci, kaymakam da ikinci derecede sicil âmiridir.

İlçe merkez sınırları içinde görevli teşkilât mensuplarının en büyük meslekî âmiri birinci, kaymakamı da ikinci derecede: sicil âmiridir.

Birinci ve ikinci fıkrada gösterilen yetkili âmirlerce sicillerin doldurulmasında, teşkilât mensubunun bağlı olduğu karakol âmiri tarafından verilecek kanaat notları göz önünde bulundurulur.

Birinci ve ikinci sicil âmirleri tarafından belirtilen kanaatlerde aykırılık bulunduğu takdirde vali son sicil âmiridir.

Madde 11 — Sicil doldurmaya yetkili âmire geçici olarak vekâlet edenler sicil dolduramazlar. Ancak geçici vekiller bulundukları zamana ait not ve kanaatlerini asil âmire bildirirler.

Vekâletleri yetkili makamlarca tasdik olunan vekiller sicil doldurmak yetkisini haizdirler.

Madde 12 — Hakkında gizli sicil belgesi doldurulacak olan bekçi teşkilâtı mensuplarının, bu belgeleri doldurmaya yetkili âmirin niyetinde en az altı ay çalışmış olmaları şarttır.

Sicil devresi sonu gelmeden görevi değişmek suretiyle işinden ayrılan sicil âmirleri, maiyetlerindeki bekçi teşkilâtı mensuplarından altı aylık müddeti tamamlamış olanların gizli sicil belgelerini derhal doldurup halef veya vekillerine teslim ederler.

Sicil âmirlerinden herhangi birinin, istifa, emekliye ayrılma ve ölüm gibi sebeplerle gizli sicil belgelerini doldurmadan görevinden ayrılması halinde, diğer âmirin doldurduğu sicil ile yetinilir.

Her iki sicil âmirinin de, yukarıdaki fıkrada yazılı sebeplerle gizli sicil belgelerini dolduramaması halinde, sicil belgeleri bu âmirlerin halef veya vekilleri tarafından iki aylık bir müddet sonunda derhal düzenlenir.

Madde 13 — Gizli sicil belgelerinin doldurulmasında belge sahibinin o yıl içinde aldığı takdimname ve ikramiyeler ile cezalar göz önünde bulundurulur.

Madde 14 — Olumsuz sicil almış olanların bu vaziyeti kendilerine sebepleri ile gizli surette bildirir ve durumunu düzeltmesi için uyarılır.

Madde 15 — Sicil belgesinde yazılı izahata göre bütün hanelerin doldurulması mecburidir. İfadelerde açıklık ve kesinlik şarttır. Belgede kazıntı ve silinti yapılamaz. Bir yanlışlık yapıldığı takdirde okunacak şekilde üstü çizilerek doğrusu yazıldıktan sonra imza ile tasdik edilir.

Madde 16 — Sicil muhteviyatı yetkili âmirlerden başkasına ifşa edilemez. Aksi hareket edenler hakkında disiplin kovuşturması yapılır.

Madde 17 — Bekçi teşkilâtı mensuplarının terfi edebilmeleri için bulundukları derecede fiilen üç yıl çalışmış olmaları, sicil âmirlerinden olumlu sicil almış bulunmaları ve üst derecede açık kadro olması şarttır.

Madde 18 — Bekçi teşkilâtı meslekî âmirlerince sicilleri üzerinde yapılan inceleme sonunda terfi hak kazananlara sayısının, beş kadro sayısından az veya eşit sayıda olduğu anlaşıldığı takdirde, ilgilinin son üç yıllık sicil belgeleri bir tehlik yazışma bağlanarak illerde valinin, ilçelerde kaymakamın onayına sunulur.

Vali veya kaymakam tarafından siciller üzerinde gerekli inceleme yapıldıktan sonra durumu uygun olanların terfileri onaylanır.

Madde 19 — Terfi hak kazanmış boş kadro sayısından fallı olması halinde, bunlar arasında yarışma sınavı yapılır. Sınava katılanların aldıkları derece sırasına göre ve 18 inci maddedeki usul uyarınca terfileri onaylanır.

Madde 20 — Terfi hak kazanmış olanlardan katıldıkları yarışma sınavı sonunda aldıkları derece sırasına göre boş kadroya terfileri yapılamayanlar, terfi şartlarını haiz bulundukları takdirde sonradan yapılacak yarışma sınavlarına katılabilirler.

Madde 21 — Yarışma sınavı vali veya kaymakamın tayin edeceği üç kişilik bir komisyon tarafından yazılı olarak yapılır.

Madde 22 — Terfi eden bekçiler onayı takip eden ay başından itibaren yeni kadrolarının tekabül ettiği aylık ücretlerine hak kazanırlar.

Madde 23 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunumu 13 üncü maddesine göre düzenlenen bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 24 — Bu Yönetmeliği İçişleri Bakanı yürütür.

Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin Çalışma Şekil ve Zamanı ile Fevkalâde Hallerde Ödenecek Fazla Mesai Ücreti Hakkında Yönetmelik

Madde 1 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunumu 4 üncü maddesi bu Yönetmelik hükümlerine göre uygulanır.

Madde 2 — Çarşı ve Mahalle Bekçileri genel olarak güneşin batışı saatinden doğuşu saatine kadar vazife görürler.

Bu saatlerin tesbiti; Bekçi teşkilâtının meslek âmirlerinin mütalâası alınarak, mülkiye âmirlerince ikişer aylık olarak yapılır.

Bekçi teşkilâtı mensupları her iki ayda bir değişecek olan bu çalışmada saatleri dahilinde akşamları göreve başlar ve sabahları ayrılırlar.

Bekçi teşkilâtı mesleki âmirleri, çalışma saatlerinde yapılan değişikliği, çalışma saatlerinin değişeceği günden evvel teşkilât mensuplarına imza karşılığında duyururlar.

Madde 3 — Vali veya kaymakamlar,

a) Güvenlik veya kamu düzenini sarsacak olaylar sırasında ve eldeki genel Rabitanın yeterli olmadığı hallerde,

b) Zelzele, yangın, su baskın gibi genel hayata müessir olaylar vukuunda,

Bekçi teşkilâtı mensuplarını gündüz de çalıştırabilirler.

Madde 4 — Güvenlik veya kamu düzeni bakımından gecikmede sakınca bulunan fevkalâde halin tespiti vali veya kaymakamın takdirine bağlıdır.

Madde 5 — Gündüz çalıştırılanlara fazla mesai ücreti verilir.

Madde 6 — Fazla mesai için beher saat üzerinden verilecek ücretin miktarı İl Genel Meclisleri tarafından tespit olunur.

Fazla mesai için verilecek ücretler İl Genel Meclislerince her yıl Bekçi Teşkilâtı Bütçesine konur.

Madde 7 — Fazla mesai ücretleri, ay sonlarında aylık ücretlerle birlikte aynı bordro içinde gösterilmek suretiyle ödenir.

Madde 8 — Gündüz çalıştırılmasına lüzum görülen (bekçilerin, olağanüstü halin bitişi ile birlikte bu çalışmalarına son verilir.

Madde 9 — Gündüz fazla mesai yapan bekçilerin o gece için ne şekilde vazife görecekleri, hangi saatte göreve başlayacakları mesleki amirliklerce ayrıca tespit edilir.

Madde 10 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 22 inci maddesi gereğince düzenlenmiş olan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 11 — Bu Yönetmeliği İçişleri Bakanı yürütür.

11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı

Kanunun uygulanmasına ilişkin Yönetmelik

BİRİNCİ BÖLÜM

Vatandaşlığın kazanılması

Kazanma yolları :

Madde 1 — Anayasa'nın 54 üncü maddesi gereğince «Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.». Vatandaşlık bağı aşağıda gösterilen üç yolla kurulduğundan Türk vatandaşlığı da bu yollarla kazanabilir.

I — Kanun yolu ile

II — Yetkili makam kararı ile

III — Seçme hakkı ile

Kanun yolu ile kazanma, bir kimseye evlenme ve evlât edinim hariç - doğum ile birlikte (Aslı Türk vatandaşlığını; yetkili makamı kararı veya seçme hakkı ile kazanmada, başka bir devlet uyrukluğunu haiz iken veya vatansız olarak değiştirme suretiyle (Müktesep) Türk vatandaşlığını bahşeder. Birincisi hiçbir makamın takdir ve işlemine lüzum kalmadan kendiliğinden; İkincisi Türk Vatandaşlığı Kanununun yetkili kıldığı İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulunun kararı; üçüncüsü de adı geçen kanunda belirtilen hallerde ilgilinin seçme hakkı (Hakkı hıyar) kullanılması ile kazanılır.

I

- KANUN YOLU İLE KAZANMA -

Sebepleri :

Madde 2 — Kanun yolu ile kazanma nesep, doğum yeri ve evlenme sebepleri ile mümkün olur.

Nesep :

Madde 3 — Bir kişiyi babaya ve anaya bağlayan kan bağı olarak yeni doğan çocuğun vatandaşlığını kazanmasında nesep birinci

derecede rol oynar. Bu bakımdan kanun, neseple kazanılan vatandaşlığı :

- A — Doğum
- B — Hal değişikliği
- C — Evlât edinme

Başkaları ile ayrı ayrı üç maddede gösterilmiştir.

Doğum :

Madde 4 — Türkiye içinde veya dışında,

a) Evlilik içinde Türk babadan olan çocuk Türk'tür. Ananın Türk veya yabancı uyruklu olması duruma etki yapmaz.

b) Evlilik içinde Türk anadan doğupta babanın vatansızlığı, doğum yapılan ülkenin veya babanın uyrukluğunu taşıdığı devletin kanunları sebebi ile babasının vatandaşlığını doğumla kazanamayan çocuk anasına bağlı olarak Türk'tür.

c) Türk anadan evlilik dışında doğan çocuklar, doğumlarından başlayarak Türk vatandaşdırlar.

Hal değişikliği :

Madde 5 — Yabancı uyruklu bir kadınla Türk vatandaşı bir erkeğin evlilik dışı münasebetinden doğan çocuk, Medeni Kanun hükümlerine uygun olarak :

- a) Nesebinin tashihi,
- b) Babalığın hükümle tahakkuk etmesi,
- c) Tanıma,

Yollarından biri ile bir Türk uyruklu erkeğe nesep bağı ile bağlanırsa, doğumundan başlayarak Türk vatandaşı olur.

Evlât edinme :

Madde 6 — Prensip olarak bir kişinin evlât edinilmesi onun vatandaşlığına tesir etmez. Yani evlât edinme ile evlâtlığın vatandaşlığı değişmez. Ancak evlâtlık, reşit olmamak şartı ile,

- a) Vatansız ise,
- b) Anası babası bulunmamışsa,
- c) Ana veya babanın nerede olduğu bilinmezse,

Bir Türk tarafından evlâtlığa alınmakla kendisi ile sun'î bir nesep bağı sağladığı evlât edinenin vatandaşlığını kazanır.

Doğum yeri :

Madde 7 — Türkiye’de doğan ve ana babalarının belli olmaması veya vatansız bulunmaları gibi sebeplerle veyahut millî kanunları gereğince onların vatandaşlığını doğumla kazanamayan çocuklar, doğumlarından başlayarak Türk vatandaşdırlar. Türkiye’de bulunmuş çocuklar Türkiye dışında doğduğu sabit olmadıkça Türk topraklarında doğmuş sayılırlar.

Evlenme :

Madde 8 — Bir Türk’le evlenen yabancı kadın aşağıdaki şartlarla Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanır ve kocanın nüfus siciline kaydedilerek nüfus hüviyet cüzdanı verilir. Kadın :

- a) Kocanın vatandaşlığına geçmek istediğini 55 inci maddemde belirtilen şekilde Türk makamlarına evlenme akdi sırasında veya yabancı makamlar önünde akdedilen evlenmelerde akdi takip eden bir ay içinde yazılı olarak bildirirse veya,
- b) Vatansız bulunuyorsa veyahut,
- c) Evlenmekle eski vatandaşlığını kaybediyorsa,

Bu şekilde Türk erkeklerle evlenmek sureti ile kocasının vatandaşlığını kazanan kadın, sonradan evlenmenin butlanına karar verildiği takdirde akidde hüsnüniyetli ise Türk vatandaşlığını muhafaza eder.

Butlanına karar verilmiş bu evlenmeden olan çocuklar, ana veya babalarının hüsnüniyet sahibi olup olmadıklarına bakılmaksızın Türk vatandaşlığını muhafazada devam ederler.

III

YETKİLİ MAKAM KARARI İLE KAZANMA

(TELSİK)

Çeşitleri :

Madde 9 — Yetkili makam kararı ile vatandaşlığa alınma : İkamet şartlı olarak genel, ikamet ve yerleşme niyetini teyit şartları aranmadan istisnai ve yeniden olarak üç yolla mümkündür.

GENEL OLARAK VATANDAŞLIĞA ALINMA

(ADİ TELSİK)

Madde 10 — Vatandaşlığa alınmasını isteyen yabancılar (uyruklu veya uyruksuz) aşağıdaki yedi bentte yazılı niteliklerin hepsini haiz iseler Bakanlar Kurulu kararı ile Türk vatandaşlığına alınabilirler. Bu şartları tamamen taşımış olmak vatandaşlığa alınmak için başvuran kişiye kesin bir hak behşetmez. Devletin egemenlik hakkım ilgilendirdiğinden alınıp alınmaması Bakanlar Kurulunun takdirine bağlıdır.

Vatandaşlığa alınmada aranan nitelikler şunlardır :

a) Vatandaşlığa alınma isteğinde bulunan kişi yabancı uyruklu ise kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanununa göre reşit olmalıdır.

b) Müracaat tarihinden geriye doğru Türkiye’de (5) yıl ikamet etmiş olmalıdır. (İkametin anlam ve kesilme şekli 13 üncü maddede açıklanmıştır).

c) Türkiye’de yerleşmeğe karar verdiğini, taşınmaz mal edinmek, evlenmek, ticaret ve iş merkezini başka memleketten Türkiye’ye nakletmek, sermaye yatırımı yapmak gibi davranışlarla teyit etmiş olmak lâzımdır.

ç) İyi ahlâk sahibi olmalıdır. Yani bulunduğu toplum ve muhite zararlı bir kişi olmaması, hırsızlık, kaçakçılık, sahtekârlık ve dolandırıcılık gibi kamu oyu tarafından hoş karşılanmayan suçları ve hareketleri itiyat ve meslek haline getirmiş bulunmaması, sanat ve mesleği ile kendisine, ailesine ve bulunduğu topluma faydalı bir

unsur olarak çalışan kişi olduğunu, gerek oturduğu memlekette, gerekse Türkiye’de etrafına muhitine telkin etmiş bulunmalıdır.

- c) Genel sağlık bakımından kendisi, temas ettiği kişiler ve muhiti için tehlike teşkil edecek hastalığı bulunmamasıdır. Bunun resmi bir sağlık kurulu raporu ile belgelendirilmesi gerekir.

e) Türkçeyi en az meramım anlatacak kadar konuşabilmeli ve söyleneni anlayabilmelidir. Bu husus Milli Eğitim Müdürlüklerince belgelendirilir.

f) Türkiye’de kendisinin ve varsa geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin başkasına muhtaç olmadan geçimini sağlayacak gelire veya böyle bir gelir getirecek mesleğe sahip olmalıdır.

İSTİSNAİ OLARAK VATANDAŞLIĞA ALINMA

(FEVKALADE TELSİK)

Madde 11 — Aşağıdaki hallerde yabancılar 10 uncu maddenin (b) ve (c) bentlerindeki şartlar aranmaksızın İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ve istisnai olarak Türk vatandaşlığına alınabilirler. Bu takdirde yabancılar için en zor şart olan beş yıllık ikamet süresi ile Türkiye’de yerleşme niyetlerini teyit eden davranışları aranmaz. Bu istisnadan yararlanacak kişiler şunlardır :

- a) Türk vatandaşlığını herhangi bir şekilde kaybetmiş olanların Türk vatandaşlığından ayrıldıktan sonra doğmuş ve rüşet yaşına girmiş çocukları,
- b) Bir Türk vatandaşı, ile resmen evli olanlarla bunların rüşet yaşına girmiş çocukları,
- c) Genel olarak Türk soyundan olanlarla bunların eşleri ve reşit çocukları,
- ç) Muntazam pasaportla, iltica sureti ile veya herhangi bir şekilde Türkiye’ye gelmiş ve bir Türk vatandaşı ile kan koca hayatı yaşamağa başlamış, çocukları olmuş veya evlenmeleri kararlaştırılmış ve bu maksatla da Türkiye’de yerleşmiş olanlar,
- d) Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren, sosyal, ekonomik veya bilim, teknik veya sanat alanlarında Türkiye’ye olağanüstü

hizmeti geçmiş veya hizmeti geçeceği Hükümetçe düşünülen kimseler.

e) Vatandaşlığa alınmalarında siyasi, idari, veya herhangi bir sebeple Bakanlar Kurulunca zaruret görülenler.

Bu gibi hallerde ilgililer veya ilgili kurumlar, İçişleri Bakanlığına başvururlar ve bu Bakanlıkça yapılacak inceleme sonunda istisnai işlem uygun görülürse durum gerekçesi ile Bakanlar Kuruluna sunulur ve alınacak karara göre gereği yapılır.

YENİDEN VATANDAŞLIĞA ALINMA

(TEKRAR İKTİSAP)

Madde 12 — Türk Vatandaşlığı Kanununa göre, Türk vatandaşlığını, kaybetmiş olanları, Bakanlar Kurulu ikamet şartı aranmaksızın yeniden vatandaşlığa alabilir.

Vatandaşlıktan çıkarılanlar yeniden vatandaşlığa alınamazlar.

Yeniden vatandaşlığa alınma hakkından yararlanacaklar şunlardır :

- a) Türk Vatandaşlığı Kanununun 19 uncu maddesi uyarınca yabancı erkeklerle evlenmek ve kocasının uyrukluğunu seçmek suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kadınlardan bu Yönetmeliğin 20 nci maddesindeki seçme hakkı süresini geçirenler,
- b) Resmi izinle Türk vatandaşlığından çıkanlar,
- c) Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesi gereğince Bakanlar Kurulunca Türk vatandaşlığını kaybettiklerine karar verilenler,

Yabancıнын ikameti :

Madde 13 — Türk Vatandaşlığı Kanununun ve bu Yönetmeliğin çeşitli maddelerinde geçen bir yabancı için ikamet deyimi, Türk kanunlarına uygun olarak Türkiye’de oturmaktır. Aşağıda belirtilen iki şekildeki ikamette de aralıksız ve kesintisiz oturmak şartı aranmaz.

- a) Türkiye’de, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre ikametgâh sahibi olmadan sadece kanunlara uygun olarak oturan yabancı-

nın, ister ayrı ayrı zamanlarda ister toplu olarak bir defada yurt dışına çıkması ve kalması beş yıl içinde toplam olarak altı ayı geçmemek şartı ile ikamet süresini kesmez. Ancak Türkiye dışında geçirdiği altı ayı geçmeyecek zaman belirli ikamet süresinden düşülür.

b) Türkiye’de, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre ikametgâh sahibi olan yabancının tedavi, öğrenim veya herhangi bir mücbir sebeple yurt dışına çıkması veya böyle bir sebeple Türkiye dışında kalması hallerinde dışarıda geçen zamanın toplamı altı ayı geçse dahi ikamet süresi kesilmiş olmaz ve daimi ikametgâhı Türkiye’de bulunduğu için dışarıda geçen süre ikamet süresinden indirilmez. Bu gibilerin ikametgâhlarını yurt dışına nakletmeleri halinde (a) bendi uyarınca işlem yapılır.

Müracaat makamları :

Madde 14 — Vatandaşlığa alınmak için başvurulacak makamlar genel olarak Türkiye içinde en büyük mülkiye âmiri, yurt dışında Türk konsoloslarıdır. Vatandaşlığa girme isteği, bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesine göre ikamet şartlı ise, ilgili yabancının oturduğu yer, 11 ve 12 nci maddelere göre ikamet şartı aranmaksızın istisnai olarak veya yeniden alınma şeklinde ise, yabancının bulunduğu mahallin en büyük mülkiye âmiri bu dilekleri kabule yetkilidir.

İkamet şartsız vatandaşlığa alınmaları mümkün olan kimseler, yurt dışında bulundukları takdirde dilekçelerini o yer Türk konsolosluklarına verebilirler. Gerek en büyük mülkiye âmirleri, gerekse konsoloslar, dilekçelerde verilen bilgilerin belgelerini ve 15 inci maddedeki esaslara uygun olarak yapılacak soruşturma evrakını ve düşüncelerini eklemek suretiyle tamamlayacakları dosyayı gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderirler. Bakanlık Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü Vatandaşlık Şubesi işi sonuçlandırır.

Soruşturma :

Madde 15 — Türk uyrukluğuna girmek isteyen yabancılar 14 üncü maddede yazılı makamlara açık kimlik ve imzalan ile verecekleri dilekçelere :

- a) Hangi devlet uyrukluğunu taşıdıklarını,
- b) Vatansız ise ne sebepten ve hangi tarihten beri vatansız kaldıklarını ve varsa bu tarihten önceki uyrukluklarını,

- c) Doğum tarihlerini,
- ç) Doğum yeri ve kayıtlı bulundukları nüfus idarelerini (memleket, il, ilçe, kanton, komün, köy)
- d) Medenî halini evli ise eşinin ve varsa reşit çocuklarının vatandaşlığını,
- e) Mesleklerini,
- f) Hangi tarihten beri Türkiye’de bulunduğunu ve Türkiye’nin nerelerinde ikamet ettiğini ve ne gibi işlerle meşgul olduklarını,
- g) Türkiye’ye ilk geldiği tarihten sonra yurt dışına kaç defa ve ne maksatla çıktığını ve bu gidişlerle dışarıda kaldığı sürenin toplamı,
- h) Türkçe konuşma derecesini, (Millî Eğitim Müdürlüklerince yoklanmak ve belgelendirilmek şartıyla)
- ı) Türkiye’de kendisinin ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini ne ile sağlayacaklarını,

Belirtecekler ve bu hususlara ait resmî belgeler yabancı dilde ise ayrıca noterden onaylı Türkçe ’ye çevrilmiş suretleriyle birlikte genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmadığına dair Türk resmî sağlık kurullarından alacakları raporla üç adet vesikalık fotoğraflarını ilâştireceklerdir.

Yapılacak işlem :

Madde 16 — Bu dilekçeleri alan en büyük mülkiye âmirleri, incelenmek üzere illerde hukuk işleri müdürlüğüne, ilçelerde zabıtaya havale ederler. Hukuk işlerince de zabıtaya tevdi olunan dosya üzerinde dikkatli ve esaslı soruşturma yaparak yabancıların 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı kanunun 6, 7, 8 ve Yönetmeliğin 10, 11, 12 ve 15 inci maddelerindeki nitelikleri haiz olup olmadıklarını araştırırlar. Bu yabancılar Türkiye’nin başka yerlerinde de oturmuşlar ise oralardan da sorularak özel ve genel durumları ve bilhassa vatandaşlığa alınmalarında sakınca olup olmadığı, varsa neler olduğu ve verdikleri belgelerin doğruluğu hakkında hazırlayacakları raporla birlikte bu Yönetmeliğe bağlı örnekteki aile listesini doldurarak, en büyük mülkiye âmirine sunarlar. Valiler de tamamlanan dosyayı düşünceleri ile birlikte İçişleri Bakanlığına gönderirler.

Karar ve tescil :

Madde 17 — İçişleri Bakanlığına gelen, vatandaşlığa alınma isteklerine ait dosyalar üzerinde, Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü Vatandaşlık Şubesinde teknik incelemeler yapılır ve eksikler tamamlatıldıktan sonra Hükümetçe ve İçişleri Bakanlığınca vatandaşlığa, alınma bakımından, verilmiş prensip kararları ışığı altında her türlü soruşturmayı yapmak ve yabancının Türk vatandaşlığına alınmasında sakınca bulunup bulunmadığını tespit etmek ve düşüncesini belirtmek üzere dosya Emniyet Genel Müdürlüğüne verilir.

Gelecek karşılık üzerine İçişleri Bakanlığı ilgili yabancının Türk vatandaşlığına alınması veya isteğinin reddi teklifini Bakanlar Kumlu kararına bağlamak üzere usulü dairesinde Başbakanlığa sunar. Bakanlar Kumlundan alınacak karar ilgiliye ve müracaat makamlarına tebliğ olunur. Vatandaşlığa alınanların nüfus kütüklerinde açılacak yeni hanelere kayıtları yapıp nüfus hüviyet cüzdanları kendilerine verilir ve pasaportları alınır.

III

SEÇME HAKKI İLE KAZANMA

Çeşitleri :

Madde 18 — Bu kısımdaki vatandaşlık kazanmaları; önceden Türk vatandaşı iken baba veya annelerinin kanun yolu veya yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kaybetmeleri halinde, kendilerinin de küçük bulunmaları sebebi ile bunlara bağlı olarak aynı şekilde kaybetmeleri veya Türk anadan doğmasına rağmen anaya izafetle Türk vatandaşlığını her hangi bir sebeple kazanamamaları veya Türk Vatandaşlığı Kanununun 19 uncu maddesi gereğince yabancı ile evlenmek ve kocanın uyruklüğünü almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kadının durumu gibi sebeplerle ve aşağıda gösterilen belirli şartların varlığı halinde, seçme hakkını kullanmakla elde edilir. Bu hakkın kullanılması için bu Yönetmeliğin 14 üncü maddesindeki müracaat makamlarına bir dilekçe vermek kâfidir. Dilekçede Türk vatandaşlığını kaybetme tarihi ve sebebi, kayıptan sonra kazandığı uyrukluk, doğum tarihi ve yeri ile ayrıca yabancı ile evlenenler de evliliğin başlama ve sona erme tarihleri gösterilir ve varsa belgeleri eklenir. Bu makamlarca dileğinin doğ-

ruhu tespit edildiği takdirde derhal tescilleri yapılır ve İçişleri Bakanlığına verilir.

Türk vatandaşlığını kaybeden küçükler :

Madde 19 — Aşağıdaki kişiler, Türk Medenî Kanununa göre reşit olmalarından başlayarak bir yıl içinde Türk Vatandaşlığını seçebilirler:

Türk anadan doğup ta Türk vatandaşlığını kazanamayanlar,

b) Yabancı ile evlenmek sureti ile Türk vatandaşlığını kaybeden Türk kadınının bu evlenmeden önceki küçük çocukları, (Babanın ölmüş olması, belli olmaması veya vatansız bulunması sebepleri ile anasına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybetmeleri halinde)

c) Türk erkekle evlenmek suretiyle Türk vatandaşlığına geçen analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan ve kanunun 28 inci maddesi uyarınca seçme hakkını kullanarak ayrılan analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden küçükler,

ç) Kadına Türk vatandaşlığını kazandıran Türk erkekle evlenmesinden olan ve kanunun 32 nci maddesinin 2 nci fıkrasında belirtilen şartlarla seçme hakkını kullanan anaların bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden küçükler,

d) Türk vatandaşlığından çıkan babalarına ve kanunun 32 nci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden küçükler,

e) Seçme hakkı ile Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin küçük çocukları,

Rüşet yaşına girmeden müracaat veya reşit olmalarından başlayarak bir yılın geçmesi hallerinde bu madde uygulanamaz.

Bu gibiler seçme hakkı süresi olan bir yılı geçirdikleri takdirde kanunun 8 ve Yönetmeliğın 12 nci maddeleri uyarınca yeniden vatandaşlığa alınma isteğinde bulunabilirler.

Evlenme :

Madde 20 — Türk Vatandaşlığı Kanununun 19 ncu maddesi gereğince bir yabancı ile evlenmek ve kocasının uyrukluğunu almak

sureti ile Türk vatandaşlığını kaybeden kadın bu evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yıl içinde Türk vatandaşlığına dönebilir. Bu gibiler hakkında 18 inci madde hükümleri uygulanır. Bu şekilde vatandaşlığa dönmeler için hiç bir makamın kararına lüzum yoktur, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yıl geçmiş bulunursa seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığına dönmesi mümkün olamaz. Bu takdirde kanunun 8 inci, Yönetmeliğin 12 nci maddelerinin uygulanması gerekir.

IV

VATANDAŞLIĞI KAZANMANIN SONUÇLARI

Etki:

Madde 21 — Türk vatandaşlığının hangi yolla olursa olsun kazanılması bazı kayıtlarla, kazanan kişinin eş ve çocukları üzerinde etki yapar. Bunlar vatandaşlığın kazanma çeşitlerine göre aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir.

Kadına vatandaşlık kazandıran evlenmeden önceki küçük çocuktan :

Madde 22 — Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan kadının bu evlenmeden önceki küçük çocukları aşağıdaki şartlardan birinin mevcudiyeti halinde analarına bağlı olarak Türk vatandaşı olurlar.

- a) Babanın ölmüş olması,
- b) Babanın belli olmaması,
- c) Babanın vatansız bulunması,
- ç) Çocuğun vatansız olması,
- d) Velâyetin anada bulunması,

Ancak babanın ölmüş veya velâyetin anada bulunmuş olmaları halinde anaya bağlı olarak Türk vatandaşı olabilmesi için çocuğun millî kanunun müsaade etmesi ve vatandaşlığının değişmesine engel olmaması şarttır.

Eş ve reşit çocuklar :

Madde 23 — Genel olarak ikamet şartlı veya istisnai olarak veya hüt yeniden, ikamet şartsız vatandaşlığa alınmalar, eşlerin ve re-

şit çocukların vatandaşlıklarına tesir etmez, onlar da ayrı ayrı müracaat ederek istekte bulunmak zorundadırlar. Ancak vatansız kadın, kocasına bağlı olarak Türk vatandaşı olur. Böyle bir durumda kocasının müracaatına dâhil edilerek ayrı bir işlem yürütülmez.

Küçükler :

Madde 24 — Prensip olarak küçük çocuklar, Türk vatandaşlığına kabul edilen babalarına bağlı olarak Türk vatandaşı olurlar ve babalarının müracaatına girerek birlikte işlem görürler.

Yetkili makam karar ile Türk vatandaşlığına alınan kadının küçük çocukları :

Madde 25 — Türk vatandaşlığına alınan kadının küçük çocuktan aşağıdaki hallerde Millî kanunları engel olmadığı takdirde analarına bağlı olarak Türk vatandaşı olurlar.

- a) Babanın ölmüş bulunması,
- b) Babanın belli olmaması,
- c) Babanın vatansız olması,
- ç) Çocuğun vatansız olması,
- d) Velâyetin anada bulunması,

Yukarıdaki şartlardan biri mevcutsa ve çocuğun millî kanunu da Türk vatandaşlığına girmesine mani hüküm taşımıyorsa anaları ile birlikte ve onlara bağlı olarak Türk vatandaşı olurlar. Bunlarda analarının müracaatında yer alır ve ayrı bir işleme tâbi tutulmazlar.

Seçme hakkı ile dönenlerin eş ve çocukları :

Madde 26 — Seçme hakkı kullanarak Türk vatandaşlığına dönen kişilerin eşleri ve küçük çocukları hakkında da bu yönetmeliğin 23, 24 ve 25 inci maddeleri hükümleri uygulanır.

Evlenme ile Türk vatandaşlığından ayrılan kadının bu evlenmeden önceki küçük çocukları :

Madde 27 — Evlenme ile Türk vatandaşlığından ayrılmış analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden küçük çocuklar, kaybı doğuran evlenmenin sona ermesi üzerine yönetmeliğin 20 in-

ci maddesi uyarınca seçme hakkı ile tekrar Türk vatandaşlığına dönen analarına bağlı olarak Türk vatandaşı olurlar. Kadına Türk vatandaşlığını kaybettiren, yabancı ile evlenmeden olan küçük çocuklar, ancak 25 inci maddedeki şartların bulunması halinde birinci fıkradan faydalanan Türk vatandaşlığını analarına bağlı olarak alabilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

Türk vatandaşlığının kaybı

Kayıp yolları :

Madde 28 — Türk vatandaşlığının kaybı da kazanma gibi kanun yolu, yetkili makam karan ve seçme hakkının kullanılması sureti ile olur. Birinci ve üçüncü yollarla kendiliğinden, ikinci yolla yetkili bir makam karan sonunda Türk vatandaşlığı kaybedilmiş sayılır.

I

KANUN YOLU İLE KAYIP

Evlenme :

Madde 29 — Kanun yolu ile kayıp sadece yabancı ile evlenen Türk kadını için söz konusu olur ve aşağıdaki şartlarla tahakkuk eder :

a) Yabancı ile evlenen Türk kadınına, kocanın millî kanunu evlenme sebebi ile kendi vatandaşlığını bahşediyorsa,

b) Kadın evlenme akdi sırasında kocanın vatandaşlığına geçeceğini 55 inci madde gereğince yazılı olarak beyan etmişse,

Kadın kocanın vatandaşlığını belirli şartların gerçekleşmesi ile kazanıyorsa Türk vatandaşlığı o tarihte kaybedilir. Bu şekilde vatandaşlığı kaybedenlerin nüfus sicillerindeki hanelerine «Türk Vatandaşlığı Kanununun 19 uncu maddesi uyarınca ... uyruklu ... le ... tarihinde evlendirme memurluğunda evlenmekle» kadınıla birlikte kayba giren küçük çocuklar varsa onların da hanesine «Kanunun 30 uncu maddesi gereğince analarına bağlı olarak» Türk vatandaşlığını kaybetmiştir şerhi verilir. Mümkün olduğu takdirde nüfus

hüviyet cüzdanları alınır ve bu gibi kayıtlar İçişleri Bakanlığına bildirilir. Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü Vatandaşlık Şubesinde kaydedilir.

II

YETKİLİ MAKAM KARARI İLE KAYIP

Çeşitleri :

Madde 30 — Yetkili makam kararı ile kayıp şekilde vuku bulur.

- a) Vatandaşlıktan çıkma,
- b) Vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylemler,

(b) bendi de Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 ve 28 ncı maddeleri ile (Kaybettirme) ve (Çıkarma) olarak iki kısımda mütalâa edilmiştir. Türk Vatandaşlığı Kanunun kayıp bölümünde yer alan vatandaşlığa alınmanın iptali, vatandaşlık bakımından geriye (Yani alınma tarihine) işleyen netice doğurduğundan diğer kayıplarla karıştırılmamak lâzımdır.

Çıkma şartları :

Madde 31 — Vatandaşlıktan çıkma : Bir Türk vatandaşına Bakanlar Kurulu kararı ile başka bir devlet uyrukluğuna geçmek için verilen özel izin mahiyetindedir. Aşağıdaki şartların üçünün mevcudiyeti hâlinde bu izin verilebilir :

- a) Mümeyyiz ve reşit olmak,
- b) Muvazzaf askerlik hizmetini yapmış olmak veya yapmış sayılmak.

Bu bent gereği askerlik şubelerince veya Millî Savunma Bakanlığına verilecek belge ile yerine getirilir. Dosyasında bulunması kesin olarak aranır. Çıkma isteğinde bulunan bazı kimselerin, zaruri hallerde muvazzaf askerlik hizmetini yapmış olmak kaydından istisnası mümkündür. Bu istisnanın yapılmasına Millî Savunma Bakanlığı izin verir. Ancak bu şekilde Türk vatandaşlığından çıkan kişi, yeniden vatandaşlığa alındığı takdirde askerlik hizmetini yapmakla ödevlidir.

c) Çıkma izni isteyen kişinin vatansız kalmaması için ya iradesi dışında herhangi bir sebeple başka bir devlet vatandaşlığını kazanmış olması, yani Türk vatandaşlığından ayrı diğer bir vatandaşlığa sahip olması, (Çifte uyruklu) veya Türk vatandaşlığını kaybettiğinde diğer bir devlet vatandaşlığını kazanacağına dair inandırıcı belirtiler bulunmasının aranması şarttır. Türk vatandaşı olarak yabancı bir ülkede uzun zamandan beri oturması, orada meslekî, ticarî ve sınaî bir bağlantı kurması veya o ülke vatandaşlarından biri ile evli bulunması o memleketin kanununa göre vatandaşlık kazanmada kolaylık sağladığı anlaşılırsa veyahut Türk vatandaşlığından çıkma dileğinde bulunmadan önce veya sonra herhangi bir devletin vatandaşlığına girmek isteğinde bulunmuş ve yazılı bir cevap gelmişse inandırıcı belirtiler sayılabilir ve bunlara benzer deliller de kabul edilebilir.

Müracaat :

Madde 32 — Türk vatandaşlığından çıkması için izin isteyen kişi yurt içinde oturduğu yerin en büyük mülkiye âmirine, yurt dışında bölgesinde bulunduğu Türk Konsoloslukuna bir dilekçe ile başvurur.

Bu dilekçede kayıtlı olduğu nüfus ve askerlik dairelerini, başka bir devlet vatandaşlığını kendi arzu ve iradesi dışında kazanmışsa sebeplerini, mesleğini, Türkiye’de taşınmaz mallarının yerlerini, vatandaşlıktan çıkması halinde hangi devlet vatandaşlığına geçeceğini ve sebebini, medeni halini, çocukları varsa sayısı ve yaşlarını ve aynı şekilde meslek ve kimliklerini, nerelerde bulunduklarını bildirecek; ayrıca nüfus hüviyet cüzdanı, askerlik terhis belgesi ile varsa vatandaşlığına geçmek istediği devletten alınmış inandırıcı belirtileri gösteren belgelerin onaylı örneklerini ekleyeceklerdir.

Dilekçeyi alan makamlar bu dilekçelerde sözü edilen konuları incelemek ve soruşturmak sureti ile doğruluğunu meydana çıkardıktan, nüfus ve askerlik dairelerinden kayıt örneklerini isteyip ilâştırdikten sonra tamamlanmış evrakını düşünceleri ile birlikte İçişleri Bakanlığına gönderirler. Konsoloslar kendilerinde mevcut veya topladıkları bilgiler dilekçe ile birlikte soruşturmanın tamamlanması ve gereğinin yapılması için, olduğu gibi İçişleri Bakanlığına sevkederler.

İçişleri Bakanlığı Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü dosyaları inceler eksiksiz, kanun ve yönetmeliğe uygun bulursa ilgilinin çıkmasına izin veren Bakanlar Kurulu kararını alarak işleri tamamlar.

Çıkma belgesi :

Madde 33 — Bakanlar Kurulu karar ile çıkmasına izin verilen kişi, aynı zamanda başka bir devlet vatandaşı ise Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü hazırlayacağı çıkma belgesini derhal kendisine verir. İlgili yalnız Türk vatandaşı olup, başka bir uyrukluk taşımıyorsa çıkma belgesi yabancı bir devlet vatandaşlığına girdiğini bildirir belgeyi gösterdiği zaman kendisine verilir. Her iki halde de nüfus dairelerince ilgilinin nüfus siciline çıkma dolayısı ile kayıp şerhi verilerek kayıtları kapatılır.

Çıkmanın hükmü :

Madde 34 — 33 üncü madde uyarınca çıkma belgesinin verilmesi ile Türk vatandaşlığını kaybedilmiş olur.

31 ve 32 nci maddeler gereğince çıkma izni verildiği tarihten başlayarak üç yıl içinde bu belge alınmamışsa, Türk vatandaşlığının kaybı kesinleşir. Bu bekleme süresi Türk vatandaşlığından çıkan kişinin vatansız kalmaması için yeni bir vatandaşlık kazanmasına fırsat vermek maksadı ile kabul edilmiştir.

İPTAL

Sebepler ve yapılacak işlemler :

Madde 35 — Vatandaşlığa alınma ilgili kişilerin, yönetmeliğin 10, 11» 15 inci maddelerinde belirtilen şartlar ve soruşturma konularında, yalan beyanları veya önemli hususları gizlemeleri sonucu vuku bulduğuna bilgi edinildiği ve belgelendirildiği takdirde İçişleri Bakanlığı durumu Bakanlar Kuruluna sunar ve vatandaşlığa alınma kararları iptal edilir. Vatandaşlığa alınma tarihinden başlayarak beş yıl geçtikten sonra iptal karar verilemez.

İptal işlemleri, vatandaşlığa alındığı zaman kaydedildiği yer nüfus siciline şerh verilmek sureti ile tescil olunur.

VATANA BAĞLILIKLA BAĞDAŞMAYAN EYLEMLER

Kaybettirme :

Madde 36 — Aşağıda gösterilen eylemleri sabit olan kişilerin Türk vatandaşlığını kaybettiklerine Bakanlar Kurulunca karar verilebilir :

a) Türk Vatandaşlığı Kanununun 20 inci ve yönetmeliğin 31 inci maddeleri gereğince Bakanlar Kurulunun izni olmaksızın kendi istekleri ile yabancı bir devlet vatandaşlığını kazananlar,

b) Yurt içinde ve dışında herhangi yabancı bir devletin resmî veya özel, askerî veya sivil bir hizmetinde bulunanlara, bu hizmetlerin Türkiye'nin menfaatlarına aykırı olduğu, Hükümetçe (Bakanlar Kurulunca) kararlaştırılıp bu görevi bırakmaları kendilerine yurt içinde mülkiye âmirleri, yurt dışında elçilik veya konsolosluklarımız tarafından yazı ile bildirildiği halde üç aydan az olmamak şartı ile hükümet kararında belirtilecek münasip bir süre içerisinde kendi istekleri ile bu hizmetten ayrılmayanlar,

c) Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devletin her türlü hizmetinde hükümetin izni olmaksızın ve (b) bendindeki karar ve tebliğe lüzum kalmadan kendi istekleri ile çalışmaya devam edenler,

ç) Türk vatandaşı olarak yurt dışında bulunup da muvazzaf askerlik görevini yapmak veya Türkiye'nin savaş haline girmesi üzerine yurt savunmasına katılmak için elçilikler, konsolosluklar veya hükümetçe yetkili kılınmış diğer makamlar tarafından usulen yapılacak çağrıya mazeretsiz olarak üç ay içinde icabet etmeyenler (Usulen yapılacak çağrın Türk kanunları ile ilgilinin oturduğu yabancı memleket mevzuatının tespit ettiği şekillerde, mazeret de askerlik kanunları çerçevesi içinde düşünülecektir.)

d) Yurt içindi askere alınmış olup kıtasına sevk edilirken veya kıtalarına katıldıktan sonra yurt dışına kaçıp ta ilgili kanunların kabul ettiği süre içinde dönmeyenler,

e) Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları ile askerlik görevini yapmakta olanlardan görev, izin, hava değişimi veya tedavi için yurt dışında bulunup ta süresi bittiği halde mazeretsiz olarak üç ay içinde geri gelmeyenler,

f) Türk Vatandaşlığı Kanununun 6, 7 ve 8 inci, Yönetmeliğin 10, 11, 12 nci maddeleri gereğince yetkili makam kararı ile Türk; vatandaşlığını sonradan kazanmış kişilerden, kesintisiz olarak yedi yıl ve daha fazla Türkiye dışında oturan ve Türkiye ile maddi ve manevi ilgisini ve bağlılığını kesmediğine ve Türk vatandaşlığını muhafaza ettiğine delâlet edecek resmî temas ve işlemleri bulunmayanlar, (Bu bent sadece müktesep olarak Türk vatandaşlığını kazanmış olanlara) diğer bentler, doğumla (Aslî) ve yetkili makam kararı veya seçme hakkının kullanılması ile Türk vatandaşlığını kazanan (Müktesep) bütün vatandaşlara uygulanır.

(f) bendinde belirtilen haller dışında, yabancı memleketlerdeki Türk vatandaşlarının kaldırılmış 1312 sayılı kanunun 10 uncu maddesinin son bendinde görülen her yıl Türk Konsoloslukuna tescil edilme yükümlülüğü nazara alınmamıştır. Bu maddenin «ç», «d» ve «e» bencilerine göre karar verilebilmesi için Millî Savunma Bakanlığının İçişleri Bakanlığına diğer bentler içinde doğrudan doğruya İçişleri Bakanlığının Bakanlar Kuruluna teklifi şarttır.

Çıkarma :

Madde 37 — Türk Vatandaşlığı Kanunu vatandaşlıktan çıkarma (Iskat) yı sadece 26 ncı maddesindeki eylemlere hasretmiştir.

Bu maddeye göre aşağıdaki unsurların varlığı halinde sonradan Türk vatandaşlığını kazanmış (Müktesep) olanlar Bakanlar Kurulu kararı ile vatandaşlıktan çıkarılabilirler- Bu hüküm Türkiye savaş halinde bulunduğu zaman aynı şartlarla doğumla Türk vatandaşı olanlar hakkında da uygulanabilir. Çıkarılması gerekenlerde şu unsurların mevcudiyeti şarttır :

İlgili,

- a) Yurt dışında olacak,
- b) Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliği aleyhinde faaliyette bulunduğu tespit edilecek,
- c) Aleyhteki bu hareketinden dolayı, Türkiye’de hakkında ceza kovuşturması yapılması mümkün bulunmayacak,
- ç) Yurda dönmesi için yapılan davete mazeretsiz üç ay içinde icabet etmeyecek,
- d) Türk vatandaşlığını sonradan kazanmış kişi olacak veya,
- e) Boğumla Türk vatandaşı olan kişilere uygulanacaksa Türkiye savaş halinde bulunacak

III

SEÇME HAKKI İLE KAYIP

Uygulama alanı :

Madde 38 — Seçme hakkı ile kayıp Türk vatandaşlığım çeşitli sebeplerle kazanmış çocuklarla evlenme ile Türk vatandaşı olmuş kadınlara uygulanır ve hiçbir makamın tasarrufuna ihtiyaç göstermeden, iradesini açıklamakla hüküm ifade eder.

Bir kimseye bağlı olarak kazanılan vatandaşlığın kaydı :

Madde 39 — Aşağıdaki Türk vatandaşları Türk Medeni Kanununa göre reşit olmalarından başlayarak iki yıl içinde Türk vatandaşlığından seçme hakkını kullanmak sureti ile ayrılabilirler :

a) Analarına bağlı olarak doğumla, kanunun (1) inci ve Yönetmeliğin (4) üncü maddelerinin (b) ve (c) bentleri gereğince Türk vatandaşı oldukları halde sonradan yabancı babalarının vatandaşlığını kazananlar,

b) Kanunun (3) üncü, Yönetmeliğin (6) ncı maddeleri gereğince evlâtlığa alınmakla Türk vatandaşı olanlar,

c) Kanunun (4) üncü, Yönetmeliğinin (7) nci maddeleri uyarınca doğum yeri esasına göre Türk vatandaşı oldukları halde sonradan ana ve babasının vatandaşlığını kazananlar,

ç) Kanunun 12, 14, 16, 17, 18, Yönetmeliğin 12, 19, 22, 25, 26, 27 nci maddelerine göre herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığım kazanmış olan ana ve babalarına bağlı olarak Türk vatandaşı olanlar

Bu madde hükümlerine göre vatandaşlıktan ayrılma, ilgiliyi vatansız bırakacaksa bu hak kullanılmaz.

Evlenme ile Türk vatandaşlığım kazanan kadının seçme hakkı ile ayrılması :

Madde 40 — Kanunun 5 inci Yönetmeliğin 8 inci maddeleri gereğince evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan kadınlar, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yıl içinde Türk vatandaşlığından ayrılabilirler. Ancak bu suretle Türk vatandaşlığının kaybı, kadının evlenmeden önceki vatandaşlığını muhafaza etmesine veya Türk vatan-

daşlığını evlenme ile kazanmasından dolayı eski vatandaşlığını kaybetmişse bu madde uyarınca ayrılması ile eski vatandaşlığına dönebilmesi imkânına bağlıdır. Evliliğin sona ermesi sebebi ile Türk vatandaşlığından ayrılışın kendisini vatansız hale getirmemesi lâzımdır.

Yapılacak işlem :

Madde 41 — Yukarıdaki 39 ve 40 ncı maddelere uygun olarak seçme hakkı ile kayıp için hiçbir yetkili makam tasarrufu istenmemekle beraber müracaatı alan idare makamları ve konsolosluklar, adı geçen maddelerin aradığı şartları tespit ve vatansız kalmayacaklarını ispat eden belgeleri eklemek sureti ile ilgiliye ait düzenlenecek dosyayı İçişleri Bakanlığına gönderirler. Bakanlık Nüfus işleri Genel Müdürlüğü nüfus kayıtlarına kayıp şerhlerini vermek üzere ilgili valiliğe sevk ederler. Yukarıda sözü, edilen maddelere uymayan veya vatansız kalacakları anlaşılan hallerde müracaat makamları İçişleri Bakanlığına intikal ettirmeden bu hakkın kullanılmayacağını ilgiliye tebliğ ederler.

IV

KAYBIN SONUÇLARI

Kaybedenlerin hukuki durumu :

Madde 42 — Kanun ve bu yönetmelik hükümlerine göre genel olarak Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden başlayarak yabancı işlemine tabi tutulurlar. Türkiye’de ikamet, taşınmaz mal edinmeğe, ferağ, miras ve çalışma gibi konularda ancak Türk kanunlarının yabancılara tanıdığı haklardan faydalanabilirler. Vatandaşlığın iptali ile çıkarmanın sonuçlarını belirten 1/2/1964 tarihli ve 403 sayılı kanunun 33 ve 35 inci, yönetmeliğin 46 ve 48 inci maddeleri hükümleri saklıdır.

Evlenme ile Türk vatandaşlığını kaybeden kadının evlenmeden önceki küçük çocukları :

Madde 43 — Kanunun 19 ve Yönetmeliğin 29 uncu maddeleri gereğince yabancı ile evlenmek sureti ile Türk vatandaşlığını kanun yolu ile kaybeden kadının bu evlenmeden önceki küçük çocukları, aşağıdaki hallerden birisinin bulunması ile analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybederler :

- a) Babanın ölmüş bulunması,
- b) Babanın belli olmaması,
- c) Babanın vatansız olması,

Bu madde gereğince Türk vatandaşlığının kaybı, çocuk on beş yaşından büyükse kendisinin yazılı muvafakatine bağlıdır.

Bu kayıp çocukları vatansız kılacaksa Türk kalırlar.

Çıkmanın eş ve çocuklara etkisi :

Madde 44 — Vatandaşlıktan çıkma eşin vatandaşlığına tesir etmez. Küçük çocuklar, Türk vatandaşlığından izinle çıkan babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybederler.

Vatandaşlıktan çıkan ananın küçük çocukları :

Madde 45 — Ananın yalnız olarak Türk vatandaşlığından çıkması, küçük çocukların vatandaşlığına tesir etmez- Ancak vatandaşlıktan çıkan ananın küçük çocukları,

- a) Babanın. ölmüş bulunması,
- b) Babanın belli olmaması,
- c) Babanın yabancı olması,
- ç) Velayetin anada bulunması,

hallerinde, analarına bağlı olan Türk vatandaşlığını kaybederler. Baba veya analarına bağlı olarak vatandaşlığın kaybı, çocuk on beş yaşından büyükse, yazılı muvafakatine bağlıdır.

Yukarıdaki hükümler gereğince vatandaşlığın kaybı çocukları vatansız kalacaksa çocuklar Türk kalırlar, çocuğun muvafakat ekmediği veya kayıpla, ana ile birlikte ananın kazandığı vatandaşlığı kazanması mümkün olmadığı ve vatansız kaldığı takdirde kayıp vuku bulmaz.

İptalin neticesi :

Madde 46 — Türk Vatandaşlığı Kanununun 24 üncü, Yönetmeliğin 35 inci maddeleri gereğince vatandaşlığa alınma karan iptal edilen kişiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan eş ve çocuktan hakkında da bu iptal hüküm ifade eder. Yani iptal karan ilgili ile birlikte ve ona bağlı olarak Türk vatandaşı olmuş eş ve ço-

cuklara da sirayet eder, ancak vatandaşığa kabulleri tarihinden başlayarak yapmış oldukları muameleler bakımından iptal kararının hükümleri geriye yürümez.

Bakanlar Kurulunca vatandaşlığı iptal edilenlerin kararında, ilgililerin mallarının tasfiyesi ile kendilerinin sınır dışı edilmeleri belirtilmişse bu gibiler en geç bir yıl içinde, Türkiye'deki mallarını tasfiye ederek ikametgâh ve iş merkezlerini yurt dışına nakil ve memleketi terk etmek zorundadırlar. Aksi halde malları Hazinece satılarak bedelleri nam ve hesaplarına millî bir bankaya yatırılır ve kendileri de sınır dışı edilir. İptal kararı alınınca Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü, mal tasfiyesi ve sınır dışı işlemleri olacaksa bu kararın birer örneklerini gereği yapılmak üzere Maliye Bakanlığına ve Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderir ve ilgili valiliği de haberdar eder.

Haklarında iptal karar verilenler bu karar aleyhine Danıştay'a başvurdukları takdirde, mallarının tasfiyesi ve sınır dışı işlemleri dâva sonuna bırakılır.

Kaybettirme ve çıkarmanın etkisi :

Madde 47 — Genel olarak vatandaşlığı yetkili makam karar ile kaybettirme ve çıkarma şahsidir. İlgilinin eşi ve çocuklarına etki yapmaz.

Çıkarmanın neticesi :

Madde 48 — Kanunun 26 ncı ve bu Yönetmeliğin 37 nci maddeleri gereğince Türk vatandaşlığından çıkarılan kişilerin Türkiye'de bulunan malları, Hazinece tasfiye edilir ve bedelleri nam ve hesaplarına millî bir bankaya yatırılır (Türk vatandaşlığı Kanunu yurt içinde bulunan hiçbir vatandaşın çıkarılmasını terviç etmediğinden vatandaşlıktan çıkarılan kişiler mutlaka yurt dışındadırlar.) Maltların tasfiyesi için 46 ncı maddede olduğu gibi Maliye Bakanlığı haberdar edilir ve çıkarma karar konsolosluklar aracılığı ile ilgiliye resmen duyurulur.

Vatandaşlıktan çıkarılan kişiler çıkarma karar aleyhine Danıştay'a başvurduktan takdirde mallarının tasfiyesi dâva sonuna kadar yapılamaz. Çıkarma kararının ilgiliye tebliğinden ve Resmî Gazete ile yayımlanmasından önce Türkiye'ye dönenler hakkında vatandaşlıktan çıkarma işlemi durdurulur.

Türk vatandaşlığından çıkarılanlar hiçbir şekilde yeniden Türk vatandaşlığını kazanamazlar ve Türkiye’de yerleşmemek ve genel hükümlere tabi olmak şartı ile Türkiye’ye gelebilirler.

Seçme hakkı ile ayrılanların eş ve çocukları :

Madde 49 — Bu Yönetmeliğin vatandaşlıktan çıkmanın sonuçlarını düzenleyen 44 ve 45 inci maddeleri, 38 ve 39 uncu maddeler uyarınca seçme hakkım kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin eşleri ve küçük çocukları hakkında da uygulanır.

Küçük çocuklar :

Madde 50 — Bir Türk erkekle evlenmek sureti ile bu Yönetmeliğin 8 inci maddesi uyarınca Türk vatandaşlığına geçen analarına bağlı olarak 22 nci madde gereğince Türk vatandaşlığını kazanan küçük çocuklar, kadının 40 ncı maddeye uygun olarak evliliğin son bulmasından sonra seçme hakkını kullanmak sureti ile Türk vatandaşlığından ayrılması halinde keza analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybederler-

Kadına Türk vatandaşlığını kazandıran evlenmeden olan küçük çocukları 45 inci madde de belirtilen şartlarla seçme hakkım kullanan analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybederler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Türk vatandaşlığının ispatı ve yargı yolu

İspat :

Madde 51 — Türk vatandaşlığının ispatı herhangi bir şekle tabi tutulmamıştır. Her türlü belge ve resmi kayıtlarla benzeri, aksi sabit oluncaya kadar ilgilinin Türk vatandaşı olduğuna karine teşkil eder. Aşağıdaki kayıt ve belgeler (Hemen her vatandaşta bulunacağı için) başlıca vatandaşlık ispat kabul edilmiştir.

- a) Türkiye Cumhuriyeti nüfus sicilli kayıtları,
- b) Nüfus cüzdanları,
- c) Pasaport ve pasaport yerine geçen belgeler,
- ç) Türk konsolosluklarınca verilmiş vatandaşlık ilânı haberleri,

İdari makamlar :

Madde 52 — Bir kimsenin Türk vatandaşı olup olmadığı hakkında resmî Türk makam ve dairelerince tereddüde düşüldüğü takdirde anlaşmazlığı, kanun, yönetmelik ve uyrukluk anlaşmaları çer- çevresi içinde halletmek için konu İçişleri Bakanlığından sorulur. Bu Bakanlık Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü, Vatandaşlık Şubesi Tetkik Bürosu, gereken incelemeyi yapar ve kararını genel müdürlüğün onayına sunduktan sonra ilgili yere karşılık verir.

YARGI YOLU

Danıştay :

Madde 53 — Vatandaşlık hakkında yetkili idare makamlarınca verilen her türlü kararlar aleyhine ilgililerce Danıştay dâva açılabilir.

Diğer yargı organları :

Madde 54 — Danıştay dışında her türlü yargı organı önünde herhangi bir dâva münasebeti ile, bir kimsenin Türk vatandaşı olup olmadığı iddia edilir ve ilgili organ tarafından tereddüde düşülürse bu husus İçişleri Bakanlığından sorulur ve 52 nci maddesindeki usule göre varılan netice en geç bir ay içinde ilgili yere bildirir.

İçişleri Bakanlığınca verilen kararın dâvaya bakmakta olan mahkemece taraflara tebliğinden başlayarak bir ay içinde ilgililerce Danıştay'a başvurulmadığı takdirde Bakanlık karar kesinleşir. İçişleri Bakanlığı kararına uyulmayarak taraflardan biri Danıştay'a başvurursa bakılmakta olan dâva, 403 sayılı kanunun 41 inci maddesi esaslarına uyularak Danıştay kararına kadar durdurulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli hükümler

Evlenmede vatandaşlıkla ilgili beyan :

Madde 55 — 8 ve 29 uncu maddelerdeki beyanlar,

a) Evlenme, evlendirmeğe yetkili Türk makamları önünde yapıldığı takdirde evlenme akdinin yapıldığı sırada o makama,

b) Evlenme, evlendirmeye yetkili yabancı makamlar önünde yapıldığı takdirde evlenmeyi tescil ile görevli Türk makamlarına, evlenme akdinden başlayarak bir aylık süre içinde yazılı olarak yapılır. (a) ve (b) bentlerine uygun olarak yapılan beyanı alan mai- kam, evlenmenin tesciline ait işlemli evrak ile birlikte bunu ilgili nüfus memurluğuna gönderir. Nüfus memurluğu da başka bir emir ve karar beklemeden nüfus siciline kaydederek, ayrılan kadına kayıp şerhi, Türk vatandaşı olan kadına da nüfus hüviyet cüzdanı verir ve İçişleri Bakanlığına bildirir.

Seçme hakkını kullanma şekli :

Madde 56 — Türk Vatandaşlığı Kanununun 12, 13, 27, 28 inci, Yönetmeliğin 18, 19, 20, 39 ve 40 ncı maddeleri gereğince seçme hakları İçişleri Bakanlığına gönderilmek üzere mahallin en büyük mülkiye amirliğine ve yabancı memleketlerde de Türkiye Elçilik ve konsolosluklarına yazılı bildiride bulunmak sureti ile yapılır.

Maddî hataların düzeltilmesi :

Madde 57 — Türk Vatandaşlığı Kanununa göre vatandaşlığın kazanılması, kaybettirilmesi, iptal ve çıkarma gibi yetkili makamlarca alınan kararlarda maddî bir hata bulunduğu sonradan anlaşılırsa, bu karar veren makam düzeltme veya değiştirme kararı alabilir.

Resmî Gazete’de yayım :

Madde 58 — Türk vatandaşlığının kazanılması, kaybı, iptali, kaybettirme ve çıkarma kararları, ilgilinin İçişleri Bakanlığının teklifindeki tam hüviyetleri ile Resmî Gazete’de yayımlanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Son hükümler

Kaldırılan kanunlar :

Madde 59 — 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı kanunun, 46 ncı maddesi ile vatandaşlıkla ilgili bazı önemli kanun ve hükümleri saklı tutmuş, diğerlerini yürürlükten kaldırmıştır :

A - Saklı kalanlar,

- 1 — Hilâfetin İlğasının a ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memâliki Haricine çıkarılmasına dair 3 Mart 1340 tarihli ve 431 sayılı kanun,
- 2 — 431 sayılı kanunun 2 nci maddesinin değiştirilmesi ve aynı kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında 16 Haziran 1952 tarihli ve 5958 sayılı kanun,
- 3 — 14/6/1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanununun vatandaşlıkla ilgili ve göçmenlere uygulanan hükümleri,

B - Kaldırılan kanunlar,

- 1 — Şeraiti Muayyeneyi Haiz Olmayan Osmanlı Tebaasının Türk Vatandaşlığından İskatı hakkında 23/5/1927 tarihli ve 1041 sayılı kanun,
- 2 — 23/5/1928 tarihli ve 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu,
- 3 — 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı kanuna aykırı diğer hükümler,

Kayıp kişiler :

Madde 60 — Türk Vatandaşlığı Kanunu geçici iki madde ile kayıp kişiler ve 1312 sayılı kanuna göre iskat edilenler hakkında hükümler koymuştur. Buna göre,

1 — Milli Mücadeleden sonra «Avdeti gayri caizdir.» şerhini havi Büyük Millet Meclisi Hükümeti veya işgal devletlerinin İstanbul temsilcileri tarafından verilen pasaportlarla veya hiç bir belgesi olmaksızın Türkiye'den 1930 yılının (Türk ve Yunan hükümetleri arasında imza edilen Ankara Mukavelenamesi tarihi) sonuna kadar ayrılmış bulunup ta. halen ölü veya sağ oldukları bilinmeyen ve sadece nüfus sicillerinde kayıtlı bulunan kişiler, 403 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 22/5/1964 tarihinde Türk vatandaşlığını kaybetmiş sayılırlar.

Bütün nüfus daireleri bu gibi kişileri siciller üzerinden araştırıp gerekli soruşturmayı yaptıktan sonra durumları bu maddeye uyanların nüfus kayıtları hizasına «403 sayılı kanunun geçici 1 inci maddesine göre vatandaşlığı kaybetmiştir» şerhini verecekler ve listesini valilikler yolu ile İçişleri Bakanlığına göndereceklerdir.

Eskiden iskat edilenler :

2 — 403 sayılı Kanunun yurt içinde bulunan bütün vatandaşlarla doğumla Türk vatandaşı olanları vatandaşlıktan çıkarmamayı ve tabiiyeti Osmaniye Kanunnamesi ile 1312 sayılı kanun hükümlerine göre çıkarma sebebi olan eylemleri yetkili makam kararı ile kaybettirme işlemine tabi tutmayı ve çıkarmayı da 26 ncı maddesi ile bir sebebe bağlamayı öngördüğünden adı geçen iki kanuna göre vatandaşlıktan iskat edilmiş doğuştan Türk vatandaşı (Asli) kişiler için 22 Mayıs 1964 tarihinden başlayarak bir yıl içinde yeniden Türk vatandaşlığına alınma isteğinde bulunmaları hakkını tanımıştır.

Geçici 2 nci madde ile verilen bir yıllık süre içinde İçişleri Bakanlığına başvuran doğuştan Türk vatandaşı olup ta iskat edilmiş bulunanların vatandaşlığa alınmasında sakınca görülmezse haklarında kanunun 8 inci, yönetmeliğin 12 nci maddesi uygulanır. Bu hüküm sonradan Türk vatandaşlığını kazanmış (Müktesep) kişilere ve özel kanunlarla iskat edilmiş bulunanlara uygulanamaz.

Müracaatlar üzerine İçişleri Bakanlığı Yönetmeliğin 12 ila 17 nci maddeleri uyarınca işlem yapar.

Yürürlük :

Madde 61 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinden yürürlüğe girer.

Yürütme :

Madde 62 — Bu Yönetmeliği İçişleri Bakam yürütür.

AİLE LİSTESİ

S o r g u l a r	Vatandaşlığa girmek isteyen kişi	Eşi	Resit çocukları	Küçük çocukları
Adı ve Soyadı				
Babasının adı				
Anasının adı				
Geldiği tarih (Türkiye'de bulunan için)				
Vatandaşlığımıza alınması için mü- racaat tarihi ve makamı				
Vatandaşlığı				
Sanatı, mesleği				
Irkı ve dini				
Kanunun (6) ncı, Yönetmeliğin (10) uncu maddelerine göre alınacaklar için Türkiye'de oturduğu veya ika- metgâhının bulunduğu yer				
Kanunun (7) ve (8) inci, Yönetme- liğin (11) ve (12) inci maddelerine göre alınacaklar için Türkiye'de veya yabancı memlekette bulun- duğu yer				
Medenî nali (Resmî belge ile tevsik edilerek yazılacak)				
Pasaportun hangi yer konsoloslu- ğumuz tarafından vize edilmiş ol- duğu ve vize tarih ve numarası				
Memleketiyle ailevi ilgisi olup ol- madığı				
Vatandaşlığa alınmasında Emniyet- çe mahzur olup olmadığı				

Aile listesinin içindekiler
belgelere uygundur.
Resmî mühür ve imza

KARARNAMELER

İçişleri Bakanlığından :

1 — Bozova Kaymakamı Mithat Çekin'in Keşap Kaymakamlığına İliş Kaymakamı Alim Koçer'in Gördes Kaymakamlığına, Baskil Kaymakamı M. Mansur Özlüer'in Senirkent Kaymakamlığına, Taşlıçay Kaymakamı Rahim Yıldız'ın Hacıbektaş Kaymakamlığına, Arguvan Kaymakamı Metin Yanartaş'm Zara Kaymakamlığına Eruh Kaymakamı Erhan Öztekin'in Bayramiç Kaymakamlığına Gercüş Kaymakamı İbrahim Öğretmen'in Doğanhisar Kaymakam- Çermik Kaymakamı Atillâ Vural'ın Arapkir Kaymakamlığına, Kemaliye Kaymakamı Namık Günel'in Ortaköy (Niğde) Kaymakam- lığına, Halfeti Kaymakamı Doğan Özgökçeler'in Çifteler Kaymakamlığına, Arapkir Kaymakamı A. Fuat Çapan'ın Osmancık Kaymakamlığına, Çemişkezek Kaymakamı Yurdaer Aydoğ'un Sorgun Kaymakamlığına, Beşiri Kaymakamı Mehmet Eşref Siretioğlu'nun Yeşilyurt Kaymakamlığına, Baykan Kaymakamı Metin Demirtaşın Bozkurt Kaymakamlığına, Yeşilhisar Kaymakamı Osman Orhan Bali'nin Kozluk Kaymakamlığına, Keşap Kaymakamı Muhittin Keskinin Tekman Kaymakamlığına, Akçadağ Kaymakamı Yaşar Tok'- un Karlıova Kaymakamlığına, Seben Kaymakamı Ali Kemal Vardal'ın Malazgirt Kaymakamlığına, Doğanhisar Kaymakamı Doğan Gürbüztürk'ün Viranşehir Kaymakamlığına, Yığılca Kaymakamı Osman Nurhan Ceyhan'ın Dığor Kaymakamlığına, Yayladağı Kaymakamı Nihat Öztekmek'in Uludere Kaymakamlığına, İlgaz Kaymakamı Erdoğan Şahinoğlu'nun Beşiri Kaymakamlığına, Balya Kaymakamı Burhan Cahit Bayar'ın Doğubayazıt Kaymakamlığına, Çan Kaymakamı Şemsettin Ulusoy'un Silopi Kaymakamlığına, Kargı Kaymakamı Cengiz Bulut'un Mazıdağı Kaymakamlığına, Pınarbaşı Kaymakamı Dursun Toprak'ın Karataş Kaymakamlığına, Koçarlı Kaymakamı Necdet Uçan'ın Ilgın Kaymakamlığına, (Akseki Kaymakamı İbrahim Cahit Ertan'ın Bigadiç Kaymakamlığına, Karaburun Kaymakamı Osman Nuri Ertuğrul'un Karacasu Kaymakamlığına, Atabey Kaymakamı Ahmet Önal'ın Tosya Kaymakamlığına, Çaykara Kaymakamı Tevfik Fikret Saygılı'nın Kadınhanı Kaymakamlığına, Enez Kaymakamı Necat Yardımcının Muratlı Kaymakamlığına, Safranbolu Kaymakamı Mustafa Yalçın'ın Kaman

Kaymakamlığına, Mesudiye Kaymakamı Samih Rıfat Ankan'ın Simav Kaymakamlığına, Oğuzeli Kaymakamı Muzaffer Yüzgeç'in İskilip Kaymakamlığına, Kadınhanı Kaymakamı İhsan Öztürk'ün Göl- hisar Kaymakamlığına, Kozaklı Kaymakamı Güner Orbay'ın Pütürge Kaymakamlığına, Pütürge Kaymakamı Şeref Artar'ın Akseki Kaymakamlığına, Selendi Kaymakamı Muammer Çetin'in Karahallı Kaymakamlığına, Mudanya Kaymakamı Mehmet Özgeçen'in Urla Kaymakamlığına Akrasay Kaymakamı İhsan Kutlusoy'un Soma Kaymakamlığına, Sancakaya Kaymakamı Ahmet Sezai Aydın'ın Aksaray Kaymakamlığına, Gazipaşa Kaymakamı Tevfik Biranılmaz'ın Yayladağı Kaymakamlığına, Malazgirt Kaymakamı Ahmet Nedim Çetin'in Sason Kaymakamlığına, Sorgun Kaymakamı Ahmet Ercan Belen'in Oğuzeli Kaymakamlığına, Domaniç Kaymakamı Kâmuran Uykur'un Karaburun Kaymakamlığına, Aluçra Kaymakamı Raif Erbilol'un Kilis Kaymakamlığına, Tosya Kaymakamı Ömer Naci Sözer'in Kızılcahamam Kaymakamlığına, Kızılcahamam Kaymakamı M. Vedat Oktay'ın Çarşamba Kaymakamlığına, Yenipazar Kaymakamı Ali Aydınalp'ın Bulancak Kaymakamlığına, Osmancık Kaymakamı Mustafa Sadri Turan'ın Erdek Kaymakamlığına, Karahallı Kaymakamı Beşir Karamut'un Fatsa Kaymakamlığına, Kaman Kaymakamı Mehmet İzgi'nin Düzce Kaymakamlığına, Soma Kaymakamı Mustafa Cemil Alkent'in Mudanya Kaymakamlığına, Ayaş Kaymakamı Musa Kâzım Bölükbaşı'nın Boyabat Kaymakamlığına, Gâlhisar Kaymakamı Saffet Kibar Bekâroğlu'nun Kumluca Kaymakamlığına, Kilis Kaymakamı Tekin Alpin Kırıkkale Kaymakamlığına, Urla Kaymakamı Mustafa Sabri Yorulmaz'm Alanya Kaymakamlığına, Bulancak Kaymakamı Mahdut Nedim Kahpçioğlu'nun Zile Kaymakamlığına, Karadeniz Ereğlisi Kaymakamı Muammer Duvak'ın Söke Kaymakamlığına Dazkırı Kaymakamı Selâhattin Canpolat'ın Eskipazar Kaymakamlığına, Kırıkkale Kaymakamı Salim Taşkm'm Osmaniye Kaymakamlığına, Çatalca Kaymakamı Mehmet Adnan Kantek'in Gaziosmanpaşa Kaymakamlığına, Çarşamba Kaymakamı Fazıl Osman Yöney'in Karadeniz Ereğlisi Kaymakamlığına, Düzce Kaymakamı Osman Çiftçioğlu'nun Çatalca Kaymakamlığına, Korgan Kaymakamı Alpay Erdinç'in Mesudiye Kaymakamlığına, Şabanözü Kaymakamı Hazım Oktay Başer'in Bozova Kaymakamlığına, Balâ Kaymakamı Sadrettin Surbahân'ın İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne, Çameli Kaymakamlığından Bakanlık emrinde bulunan Tahir Galip Seh-

ratlı'nın 600 lira kadro ile hakkı müktesibi olan 700 lira maaşla Mut Kaymakamlığına,

Naklen ve yeniden atanmaları,

2 — Gaziosmanpaşa Kaymakamı Ahmet Celâl Balkanlının Hatay Vali Muaviniğine, Osmaniye Kaymakamı Saip Nalbantoğlu'nun Mümüşhane Vali Muaviniğinde, İçişleri Bakanlığı Nüfus İşleri Genel Müdür Muavini olup 5439 sayılı kanunun 2 nci maddesi uyarınca Hukuk Müşavirliği emrinde çalıştırılan Mehmet Reşit Yalın'ın Kayseri Vali Muaviniğinde, Erdek Kaymakamı Mehmet Hayrettin Gündenez'in İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği emrinde, Söke Kaymakamı Mehmet Çan'ın İçişleri Bakanlığı Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü emrinde, Seferihisar Kaymakamı Sabri Yaşayan'ın İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü emrinde, Kayseri Vali Muavini İbrahim Aran'ın İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü emrinde, Doğubayazıt Kaymakamı Rafet Üçelli'nin İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü emrinde,

5439 sayılı kanunun 2 nci maddesi uyarınca maaş ve kadroları ile çalıştırılmaları,

Uygun görülmüştür

3— Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.

7/11/1966

CUMHURBAŞKANI

C. SUNAY

Başbakan

İçişleri Bakanı

S. DEMİREL

F. SÜKAN

14.12.966 gün ve 12477 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan «Birinci Beş Yıllık Kalkınma. Plânı 1967 Programı) nın İdareyi, ilgilendiren Kısımları

BİRİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI

1967 YILI PROGRAMI

Mahallî İdareler :

Sayfa : 121 - 122

MAHALLİ İDARELER

Türkiye’de il özel idareleri, belediyeler ve köy idareleri adı altında teşkilatlanmış mahallî idareler kendilerinden beklenen mahallî hizmetleri yeterli şekilde yapma imkânlarından mahrum duruma düşmüşlerdir. Bu yetersizlikler başlıca iki yönden gelmektedir. Bunların birincisi, mahallî hizmetlerin ve iç bünyelerinin bugünkü ekonomik ve sosyal ortalama uymayan eski kanunlarla düzenlenmiş olmasıdır. Gerçekten mahallî idarelerin görev ve iç bünyelerini düzenleyen kanunlar Cumhuriyetin ilk yıllarında yürürlüğe girmiş, daha sonra bir çok ana mahallî hizmetler yeterli bir şekilde yapılamadığından, bu hizmetler zamanlar merkezî idarece devralınmıştır. Bu durumun sonucu olarak mahallî idareler hizmet yönünden zayıflamış ve merkeziyetçiliğe doğru gidilmiştir.

Mahallî idarelerin güçlüklerinin diğer bir sebebi de, esnek olmayan ve ekonomideki gelişmeleri izlemeyen bir gelir sistemine sahip oluşlarıdır. Gerçekten mahallî idare gelirleri büyük ölçüde donmuş kaynaklara ve çok sayıda verimsiz gelirlerle bağlanmış bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen iki ana faktör, zamanla mahallî hizmetlerde ve beklenen gelişmenin aksine, bir yandan hizmetlerin azalmasına diğer yandan malî kaynaklarını yetersizliğine yol açmış ve bugün mahallî idarelerin her yönden yeniden düzenlenmesini zorunlu kılmıştır. Bu düzenleme ihtiyacı hem Anayasa’da hem de Plânda belirtilmiştir..

Plânın uygulanmaya başlamasından sonra mahallî hizmetlerin ve mahallî idare kaynaklarının yeniden düzenlenmesi ile ilgili kanun tasarılarının hazırlanmasına başlanmış ise de henüz tasarılar kanunlaşmamıştır. 1965 yılında mahallî idareler üzerinde ağır büyük teşkil eden bazı kanunî pay ödemeleri kaldırılmış ve mahallî idare borçlarının büyük bir kısmı konsolide edilmiş olmakla beraber bu durum geçici bir iyileştirme tedbiri olmaktan ileri gidememiştir.,

Mahallî idarelerin yeterli hizmet birimleri olarak yeniden düzenlenebilmesi için günün gereklerine uygun kanun tasarılarının biran önce kanunlaşarak uygulamaya konulması zorunludur-

1. MAHALLİ İDARE GELİRLERİ :

Mahallî idare gelirleri Tablo 291 de gösterilmiştir.

TABLO : 291 — Mahalli İdare Gelirleri

	(Milyon T.L.) (Cari Fiyatlarla)			
	1963	1964	1965	1966
	(1)	(2)	(3)	(4)
İl özel idareler	300	320	362	400
Belediyeler	929	1012	1103	1202
Köyler	148	174	185	195
TOPLAM	1377	1506	1650	1797

1967 yılında mahallî idare gelirleri, 1963 - 1966 yıllarında belirtilen artış eğiliminin devam edeceği varsayılarak Tablo 292 de gösterilmiştir.

TABLO : 292 — 1967 Yılı Mahallî İdare Gelirleri

	(Milyon T.L.) (Cari Fiyatlarla)
İl özel idareler	450
Belediyeler	1310
Köyler	205
TOPLAM	1965

2. MAHALLİ İDARE GİDERLERİ :

Mahallî idare giderleri Tablo 293 de gösterilmiştir.

TABLO : 293 — Mahallî İdare Giderleri

	(Milyon T.L.) (Cari Fiyatlarla)		
	1965	1966 (T)	1967 (T)
	(1)	(2)	(3)
Cari giderler	1131	1176	1285
Yatırımlar	519	621	680
TOPLAM	1650	1797	1965

Mahallî idare giderlerinin ortalama yüzde 30 u yatırımlara gitmekte, yüzde 70 i ise cari ve transfer giderlerine harcanmaktadır. 1967 yılı mahallî idareler giderleri Tablo 294 de gösterilmiştir.

TABLO : 294 — 1967 Yılı Mahallî İdareler Giderleri

	(Milyon T.L.) (Cari Fiyatlarla)		
	Cari gider	Yatırım	Toplam
	(1)	(2)	(3)
İl özel idare	369	90	450
Belediye	850	460	1310
Köy	75	130	205
TOPLAM	1285	680	1965

4. TEDBİRLER :

Mahallî hizmetlerdeki tıkanıklıkların bir an önce giderilmesi için aşağıdaki tedbirlerin derhal gerçekleştirilmesi gerekmektedir- 1967 yılı içinde alınacak sonuçların 1968 yılından itibaren uygulanacak olan İkinci Beş Yıllık Plânın başarıya ulaşmasından büyük etkisi olacaktır.

a. Mahallî hizmetlerin mahallî idarelerce görülmesini sağlamak amacıyla mahallî idare hizmetlerini ve iç bünyelerini yeniden düzenleyen kanun tasardan tamamlanarak yıl içinde kanunlaştın İmasına çalışılacaktır.

b. Mahallî idarelerin kendilerine has hizmetleri gerekli şekilde görmeleri için yeterli gelir kaynaklarına kavuşmalarını sağlamak amacı ile hazırlanmış olan kanun tasarılarının yıl içinde kanunlaştırılmasına çalışılacak, özellikle yıl içinde kanunlaşacağı tahmin olunan yeni Emlâk Vergisi Kanun Tasarısının uygulanmasına başlanarak derhal arazi Ve bina sayımına gidilecektir.

c. Mahallî hizmetlerin daha yeterli olabilmesini sağlamak için halkın bu hizmetlere daha etkili bir şekilde katılmasını sağlayacak teşvik tedbirleri alınacaktır.

d. Mahallî idarelere devletçe yapılan «Amaçlı» yardımlardan daha verimli sonuçlar alınabilmesi için devlet yardımlarının mahallî katılma payının artmasını sağlayacak bir şekilde dağılımı yapılacaktır.

e. Mahallî idarelerin ekonomik işletmelerin de tarife tespiti gerektiğinde,, bu işletmelerin tarifeleri maliyet altına düşürülmeyecektir.

f. Mahallî idarelerin hizmet ve gelirleri ile ilgili, düzenlemelerden sonra mahallî idareler ekonomide, önemli miktarda fon kullanan kuruluşlar olacağından, bu fonlardan yatırımlarda kullanılan kısımların bilinmesi plân ve programların hazırlanmasında önemli bir konu olacaktır. Bu bakımdan mahallî idareler 1968 yılından itibaren yapacakları yatırımlar ve projeleri hakkında Devlet Plânlama Teşkilâtına ayrıntılı bilgiler verecek şekilde hazırlıklara başlayacaklardır.

g. Mahallî idarelerin gelir ve giderleri ile ilgili bilgiler, içişleri Bakanlığı ve Devlet İstatistik Enstitüsünce çok geç elde edilmektedir. Bu bilgilerin çok daha süratle ve düzenli olarak elde edilebilmesi için ilgili kuruluşlar gerekli tedbirleri alacaklardır.

DÖNER SERMAYELİ DAİRELER

Genel ve katma bütçeli daireler kamu hizmetlerini yaparken çeşitli hizmetlerin özelliklerine ve bu hizmetlerin konsolide bütçenin bağlı olduğu kayıtlardan daha serbest bir çalışma düzenine sahip olmaları zorunluluğuna göre döner sermayeli kuruluşlardan yararlanmaktadırlar. Bu kuruluşların bir kısmı çeşitli yatırım fonları yaratmakta ve bir kısmı da yapılan, hizmetlerin özelliğine göre bütçeden yardım almaktadır- Önemli yatırım fonları yaratan döner sermayeli dairelerin başında Orman Genel Müdürlüğü ve Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü döner sermayeleri bulunmaktadır.

Döner sermayeli dairelerin gelirleri ve yarattıkları fonlar Tablo 295 de gösterilmiştir.

TABLO : 295 — Döner Sermayeli Dairelerin Gelirleri ve Giderleri

	1966 Programı	1966 Gerçekleşme	1967 Programı
	(1)	(2)	(3)
Gelirler	1410	1 310	1 420
Giderler	1410	1310	1420
İşletme giderleri	950	928	927
Yatırımlar	310	260	367
Katma bütçeye transfer	150	122	126

Döner sermayeli dairelerin yarattıkları fonların artması bir taraftan yaptıkları hizmetlerin verimliliğini artıracığı gibi bir taraftan da kamu kesiminin finansman güçlüklerini bir ölçüde azaltacağından bu kuruluşların gelişmeleri için gerekli tedbirlerin alınması zorunludur.

TEDBİRLER :

1. 1966 Yılı Programında yer alan ve döner sermayeli dairelerin işletme, denetleme ve teşkilatlanması bakımından bir birlik sağlanması, bütün döner sermayeli kuruluşların belirli bir statüye bağlanması için yapılması öngörülen teşkilatlanma çalışmaları 1967 yılı içinde sonuçlandırılacaktır

2. Döner sermayeli dairelerden ekonomik amaçlı olanların piyasaya arz ettikleri mal ve hizmetlerin fiyatları, maliyetler göz önünde yaratabilmeleri için maliyet düşürücü tedbirler ve teşkilatlanma sağlanacaktır.

3. Gördükleri hizmetin gereği olarak kendilerine sermaye verilen döner sermayeli daireler bu sermayeyi verimli işletmecilik ilkelerine göre işletecektir.

4. Döner sermayeli kuruluşların muhasebe sistemleri işletmenin bünyesine uygun bir şekilde düzenlenecektir.

5. Stoklar, gerekenin üzerine çıkarılmayacak, ve eldeki kullanılmayan makine ve hurda gibi aktifler değerlendirilecektir.

6. Fiyatları, kendileri tayin ettiği halde, devamlı olarak zarar eden işletmelerde gerekli düzenleme tedbirleri alınacaktır.

7. Orman Genel Müdürlüğü döner sermayeli işletmelerinin iktisadi devlet teşekkülü statüsüne girmesi için gerekli çalışmalara başlanacaktır.

BÖLÜM VI

YENİDEN DÜZENLEME SORUNLARI

1. GENEL DURUM :

Plânın uygulandığı ilk dört yıllık süre içinde ekonomik ve sosyal hedeflere tam olarak ulaşılammamasının sebepleri arasında yeniden düzenleme tedbirlerinin gerçekleştirilememiş olması başta gel-

mektedir- Gelişmekte olan bir ülkenin belirli özelliklerini taşıyan Türkiye’de ekonomik ve sosyal alanlarda kamu sektörünce yerine getirilmesi gerekli görevlerin büyüklüğü, bu sektörde yer alan kuruluşların en rasyonel bir düzen içinde çalışmalarını mecburi kılar. Halbuki Türk idaresi, uzun yıllar devamlı ve tutarlı bir iyileştirme imkânlarından mahrum kalmış ve zaman zaman ihtiyaçların gerekli kıldığı değişikliklerin faydalan da. geçici ve sınırlı olmuştur. Bu durumun Plân uygulamasını güçleştirmiş olduğu ortadadır. 1966 Yılı Programında da belirtildiği üzere yeniden düzenleme tedbirlerinin gerektirdiği muameleler sonuçlandıktan sonra plân uygulamasına geçilmesinin daha yerinde olacağını bile savunanlar olmuştur. Ancak toplum ihtiyaçların göz önünde tutarak tespit edilen bir öncelik sırasına göre, kaynakların en verimli alanlara tahsisini sağlayan ve kamu harcamalarında kendini denetleme imkânını yaratan bir vasıta olarak Plân bir Anayasa tercihi olarak ortaya çıktığından, bu görüşe uygun bir davranışı benimsemek mümkün olmamıştır. Ancak kamu kuruluşlarının Plânlı döneme intibaklarının başlangıçtaki normal güçlükleri ve idarenin düzenlenmesi çalışmalarını aynı zamanda ele alma gerçekleştirme gayretleri, her iki alanda da gözetilen hedeflerden değişik ölçülerde geri kalınmasına yol açmıştır.

İdareyi yeniden düzenleme çalışmalarının ağır yürütülmesinin ve uygulamaya geçilememesinin bir diğer sebebi de, köklü değişikliklere mesnet teşkil eden bilimsel araştırmaların yetersizliği ve bazı konularda da mevcut olmamasıdır. Yeniden düzenleme çalışmalarıyla görevlendirilen birimler çok defa zamanlarının büyük kısmını temel araştırmalara ayırmak mecburiyetini duymuşlar, bu da uygulamaya geçişi güçleştirmiştir.

2. ANA İLKELER :

a. 1967 yılı içinde yeniden düzenleme çalışmaları önceki yıllardaki gecikmeleri giderici bir hızla yürütülecek ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plân, İdarî teşkilât yönünden yeni ve daha uygun bir zeminde uygulanmaya başlanacaktır.

b. Yeni birimlerin kurulması, görev ve yetki tespiti ve kadro yaratılması gibi konularda, cari harcamalarda tasarruf temel kıstaslarından biri olarak göz önünde bulundurulacaktır.

c. Kamu sektöründe çalışanlara uygulanacak personel politikası temel ilkeleri çeşitli kuruluşlar yönünden farklılık göstermeye-

cek ve Bakanlar Kurulunun 6/1701 sayılı kararıyla onaylanıp 21 Mayıs 1963 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan ana prensipler kamu sektörünün tamamı için geçerli olacaktır. Ayrıca, yetişmiş insan gücü kıtlığı göz önüne alınarak kuruluşlar arasında ufki geçişleri güçleştiren hükümlerin mevzuattan çıkarılması sağlanacaktır.

d. Görev tarifine ve kadro araştırmalarına dayalı bir sınıflandırma sisteminin ülkemizde uygulanmasının güçlüğü edinilen tecrübelerle belli olmuştur- Bu sebeple, meslek sayısını çok sınırlı tutan bir sınıflandırma sisteminin benimsenmesi ana hedef olacaktır.

e. Bazı alanlarda, kuruluşların kendilerinden beklenen görevleri istenilen şekilde yerine getirmeleri için tek başına düzenleme tedbirleri almaları yeterli değildir. Gayenin gerçekleşmesi için malî imkânların da sağlanmasının önemli tesiri vardır. Özellikle Mahallî İdarelerin Yeniden Düzenlenmesinde kendisini belirten bu konuyu göz önünde bulundurarak bu idarelerin gelir kaynaklarını artıran taşanların en kısa sürede kanunlaşması için çalışılacaktır.

3. UYGULAMA USULÜ :

a. Temel araştırmalar ve ana prensipler yönünden hazırlıklar bitmiştir. İşin bundan sonraki safhası uygulamayla ilgilidir. Bu safhada çalışmaların aksamadan yürümesi ve Hükümetin elde edilen sonuçları yakından izleyebilmesi için, «Konu» nun tamamı ile ilgili olarak Hükümet içinde bir siyasi sorumlu atanacaktır.

b. Üniversitenin ilgili kürsü temsilcileri ile kamu idaresi ve organizasyon alanında tecrübe sahibi yöneticilerden meydana gelen bir «Danışma Kurulu» hükümet adına bu işi yürüten sorumluya yardımcı olacaktır.

c. Yeniden Düzenleme için gerekli kanun taşanlarının hazırlanması ve gerçekten uygulanması işi ilgili Bakanlık ve Kuruluşlarca yapılacaktır.

Çalışmalarda görev almış birimlerin hazırlayacakları iş programları, danışma kurulunca incelenip yetkililerce onaylandıktan sonra uygulanmaya başlayacaktır.

d. Danışma Kurulu, belirli aralıklarla Hükümet temsilcisinin başkanlığında toplanıp çalışmaların istenilen şekil ve hızla yürüyüp yürümediğini inceleyecek ve ilgililere gerekli uyarı ve yardımda bulunacaktır.

e- Çalışmalar en geç 1967 yılı sonuna kadar tamamlanmış olacaktır.

4. TEDBİRLER :

a. Merkezi Hükümet Teşkilâtı ile mahallî idarelerin yeniden düzenlenmesi çalışmalarının temel ilkeleri, Bakanlar Kurulunca onaylandıktan sonra gerekli muameleler bu ilkelere uygun olarak ilgililerce yerine getirilecektir.

b. İdare ve idareci kavramlarının günün şartlarına uygun bir manada değerlendirilmesine önem verilecektir. Özellikle idareciler, geleneksel hizmetleri yürüten birimlerin başı olmaktan öteye, ekonomik ve sosyal hizmetlerle yükümlü kuruluşlar arasında işbirliği sağlayan devlet temsilcileri olarak görev yapacaklardır. İdarecilerin eğitim ve istihdamında bu konuya ağırlık verilecektir.

c. Yeni bölge kuruluşlarına gidilirken sadece ilgili bakanlık görüşünün yerine, amme idaresi kurullarına uygun objektif kıstasların temel olduğu bir sistem benimsenecektir. Böylece bir yandan idare içinde yetki - sorumluluk çatışması imkân ölçüsünde azaltılırken, öte yandan kuruluşların aşırı büyümesinin de önüne geçilmiş olacaktır.

d. İşlemcilikle savaşta Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünce yapılan çalışmalar daha yoğun ve yaygın bir hale getirilecektir. Halkla münasebetlerin diğer kuruluşlara göre daha sık olduğu işleri, Maliye, Eğitim ve Sağlık ve Çalışma Bakanlıklarında muamele usullerinin kolaylaştırılmasına öncelik verilecektir. Bu konuda ilgili Bakanlıklar, Türkiye ve Orta Doğu Amme idaresi Enstitüsü ile işbirliği yapacaklardır.

e. Önceki yıllar uygulamaları cari harcamalardaki yıllık artışların sınırlılığı prensibinin, yerine getirilemediğini göstermiştir. Böylesine bir gelişme, yatırımlar için gerekli finansman kaynaklarının bulunmasını güçleştirdiği kadar hizmetlerin maliyetini de arttırmaktadır. Bu itibarla, cari harcamalarda ve özellikle sosyal amaçlı harcamalarda tasarrufa gidilmesi gerekmektedir- Konuyla ilgili olarak taşıtlar ve iç döşemesi satın alınması ve kullanılması konusunda,, 1986 Yılı Programında öngörülen tedbirlerin yıl içinde gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

BÖLÜM VII

TOPLUM KALKINMASI

1. GENEL DURUM :

Plân dönemi Toplum Kalkınması çalışmaları aşağıdaki amaçlarla yürütülmüştür.

- a. Yurdun bünyesine ve şartlarına uygun, başarılı bir kalkınma aracı olarak Toplum Kalkınması metodunun yeterliliğini ölçmek;
- b. Metodun bugünkü idare düzen içinde uygulanmasını sağlayacak stratejiyi geliştirmek;
- c. Uygulama sırasında ve sonunda başarılı sonuçlar alınmasına olumsuz tesirleri olan unsurları değerlendirmek ve giderilmesi amacıyla alınması gerekli tedbirleri tespit etmek;
- d. Başarılı Toplum Kalkınması proje örnekleri geliştirmek.

Böylece, Toplum Kalkınması metodunun yurt şartları içinde uygulanması ile ilgili araştırmalar olarak başlayan bu çalışmalar, pilot proje uygulamaları ve pilot dışı yerlerde kendiliğinden ortaya çıkan halk teşebbüsleri örneklerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi yolunda olmuştur.

Pilot proje çalışmaları, ileriki yıllarda hazırlanması söz konusu programların Toplum Kalkınması metoduna göre düzenlenmesini sağlayacak olan, eğitim ve teşkilatlanma gibi ön şartları hazırlamaya yönelmiş gerekli halk girişkenliğini destekleyecek küçük mahallî projelerin ele alınmasına bağlı kalmıştır.

Bu yönden, Plân döneminin son uygulama yılı olması ve İkinci Beş Yıllık Plân dönemine bir geçiş safhası özelliği taşıması itibarıyla 1967 Yılı Programının özel olarak ele alınması gerekmektedir.

Toplum Kalkınması metodunu, yurt çapında kıy ve şehir alanlarında ve küçük topluluklardaki teşebbüsü geliştirecek biçimde, mahallî kademelerde uygulanmasını sağlayacak eğitim, plânlama, teşkilatlanma ve koordinasyon yönleri ile bir sisteme bağlayacak tedbirlerin aşağıdaki çerçeve içerisinde alınması gereklidir :

2. TEDBİRLER :

a. Çeşitli kademelerde Toplum Kalkınması eğitimi :

(1) Vali, kaymakam ve bakanlıkların üst kademe personelinin Toplum Kalkınması yönelme eğitimi, bu konuda İçişleri Bakanlığına bağlı olarak kurulacak «Millî Toplum Kalkınması Enstitüsü» nce sistemli bir uygulamaya kavuşturulacaktır.

(2) Çeşitli mahallî kademe personelinin hizmet içi ve Toplum Kalkınması eğitimi özellikle İçişleri, Sağlık ve Sosyal Yardım, Millî Eğitim ve Köy İşleri Bakanlıklarının, bütün ilgili bakanlık ve kuruluşların yakın işbirliği ve «Millî Toplum Kalkınması Enstitüsü» nün teknik yardımları ile etkili bir şekilde yürütülecektir.

(3) Köy idaresi personeli ve köy önderlerinin kendi konularında ve köy toplumuna yapmaları beklenen önderlik bakımından kabiliyetlerini artırıcı eğitim programları düzenlenecektir.

b. Değerlendirme ile ilgili tedbirler :

(1) Aksaklık ve tikanıklıkların tespit edilerek gerekli geliştirme tedbirlerinin alınması için Toplum Kalkınması açısından bugünkü eğitim imkânları ve etkenlik ölçüsü değerlendirilecektir.

(2) Toplum Kalkınması programlarının hazırlanmasında ve bununla ilgili koordinasyon sağlanmasında köy, ilçe ve il kademeleri, Toplum Kalkınması kurullarının ve birlik, demek gibi kuruluşlarının çalışmaları değerlendirilecektir.

(3) Mahallî programların hazırlanmasında, çeşitli örgütlerin mahallî personelinin yararlanma ölçüleri değerlendirilecektir.

c. Toplum Kalkınması ile ilgili bakanlıklar arasında yeterli bir koordinasyon ve haberleşme düzeni kurulacak ve her bakanlığa düşen görevler bütün konularda açık olarak tanımlanacaktır.

d. Plânda öngörüldüğü gibi Plân dönemi sonuna kadar her ilin bir ilçesinde Toplum Kalkınması çalışmalarının başlatılabilmesi, bugüne kadar elde edilen tecrübelerin ışığında mümkün görülmemektedir. Ancak yukarıda açıklanan değerlendirmeler yapılmaktan ve Toplum Kalkınması metodunun uygulanabilmesi için gerekli ortam hazırlandıktan sonra, her ilde bir ilçenin programa alınması uygun olacaktır. 1967 yılında yeni pilot projelere başlanmayacak, 1963 yılından bu yana başlanmış olan pilot projelerin geliştirilerek

belirli bir seviyeye eriştirilmeleri sağlanacaktır. Bunların dışında ancak kendiliğinden Toplum Kalkınması metoduna uygun halk - Hükümet işbirliği örnekleri vermiş, kalkınma çalışmalarına yardımcı olacak ölçüde halkın teşkilatlanması sağlanmış toplum birimlerine ilgililerince gerekli teknik kılavuzluk sağlanacak ve gerekli yardım yapılacaktır.

e. «Şehrsel Toplum Kalkınması Uygulamalı Araştırma, Projesi», Ankara İlinde, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Ankara Valiliği, Ankara Belediyesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile öteki ilgili bakanlık, kuruluş ve gönüllü derneklerce bir işbirliği çerçevesinde yürütülecektir.

f. Toplum Kalkınması metodunun pilot proje çerçevesi içinde uygulanmaya başlanmış olduğu illerin mahallî kademelerinde, halk Hükümet işbirliği sağlayacak, küçük toplulukların kalkınma çabalarını Plân amaçları ile bağdaştırılacak ve ilçe programlarının ü kademesinde birleştirilerek Plânın yıllık programları içinde yer almasını sağlayacak mahallî plânlama denemeleri yapılacaktır.

GENELGELER

İçişleri Bakanlığı Koordinasyon Kurulu

Esasları

1 — Kuruluş :

İçişleri Bakanlığında bakanın, katılmadıkları hallerde müsteşarın başkanlığında tetkik ve teftiş kurulları başkanları, hukuk müşaviri, mahallî idareler, nüfus işleri, iller idaresi ve özlük işleri, Emniyet Genel Müdürüyle Sivil Savunma İdaresi Başkam, merkez valilerinden biri, tetkik kurulu başkanının seçeceği bir tetkik kurulu üyesinin katılmasıyla «Koordinasyon kurulu» kurulmuştur. Gerekli görülen hallerde jandarma genel komutam veya üye olmayan diğer üniteler amirleri de Başkan tarafından üye niteliğiyle toplantılara davet edilebileceği gibi bakanlığın diğer kuruluş başları da düşünce ve görüşleri alınmak üzere kurula çağrılabilirler.

2 — Amaç ve Görev :

İçişleri Bakanlığı merkezi ve taşra teşkilâtına kanun, tüzük ve yönetmeliklerle verilmiş hizmetlerin en iyi şekilde görülmesi, geliştirilmesi, merkez dairelerinin birbirleriyle ve merkezin taşra teşkilatıyla ilişkileri, bölgesel kuruluşlar ve il çalışmalarının işbirliğini sağlamaktadır.

3 — Kurulun raportörlüğünü tetkik kurulu üyesi yapar.

Yazı işleri tetkik kurulunca yürütülür.

4 — Kurul davetsiz olarak her ayın ilk salı günü saat 15 00 de müdürler encümeni salonunda toplanır.

O gün resmî tatil günlerine rastlarsa toplantı tatili takibeden günde yukarıdaki esaslara göre yapılır.

5 — Koordinasyon kuruluna getirilmesi lüzumlu görülen konular genel müdürlükler veya diğer makamlarca aylık toplantılardan en az bir hafta önce raportöre intikal ettirilir.

Raportör ilgililerle temas ettikten sonra bunları, düzenleyeceği gündeme alıp toplantıdan 24 saat önce üyelere dağıtır.

11.XI.966

Uygun

Dr. Faruk SÜKAN

İçişleri Bakam

T. C.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

İller İd. Gn. Md.

Şb. Md. 2.22303/8464

Konu : İdarenin tarafsızlığı HK :

Ankara
26/10/1966

Valiliğine

İdarenin halk ile münasebetlerinin modern idare tekniklerine göre düzenlenmesi ve böyle bir ortamda idareden hizmet bekleyen vatandaşın münakaşa götürmez bir tarafsızlık ve eşitlik içerisinde değer kazanması konusu bugünkü idare anlayışının temel ilkeleri arasındadır. İdari teşkilatlanışımızın taşra uzantısında en güçlü ve yetkili organ olan valilik müessesesinin işleyişinde ve idarenin halk ile olan temaslarındaki tutumunda İdarî faaliyetlerden doğan davranışlar ayrıca bir önem taşır.

Bilindiği gibi 5442 sayılı İl İdareesi kanununun 9. maddesine göre valiler, bulundukları İl'de devletin ve hükümetin temsilcisi ve ayrı ayrı her bakanın mümessili ve bunların İdarî ve siyasi yürütme vasıtası olarak bakanlıkların talimatı çerçevesi içerisinde kanunların uygulanmasında bütün tedbirleri almaya yetkili bulunmaktadır, bu hal daha alt idare kademelerinde ve kendi yetki sınırları içerisinde diğer idare âmirleri yönünden de aynıdır.

Bu itibarla il içindeki kamu hizmetlerinin plân hedeflerine ulaştırılması ve vatandaşın idare ile olan ilişkilerinde valilerimizin yetki ve sorumluluklarını anayasanın ve kanunların kabul ettiği en geniş anlamda kullanmalarını idare cihazımıza hakim olmasını arzuladığımız yeni anlayışın tabii bir icabı sayılmaktadır. Merkeziyetçi müdahale ve yazışmalarla işlerin gecikmesine yol açan teşebbüs ve iş gölümüne imkânlarından mahrum bir idare yerine, yetki ve sorumluluklarının sahibi olarak kanunlar çerçevesinde her türlü tedbiri almak ve yürütmek gücüyle mücehhez, vatandaş ihtiyaçlarını yalandan ve süratle takip eden bir idareyi ikame etmek ve onu halk hizmetinde en tesirli şekilde çalıştırmak zorundayız. Kanunların hiç bir farklı muameleye yer vermeden eşit olarak tatbikini istemek her vatandaşın Anayasadan doğan bir hakkıdır. İdarenin tarafsızlığı hususundaki inancı vatandaşlar ve devlet memurları indinde tartışılmasına im-

kân olmayan bir kanaat halinde yerleştirmek daima titizlikle göz önünde bulunduracağımız temel bir anlayış olmalıdır.

İdarenin çalışma metotlarının ıslahı faaliyetleri geniş ölçüde vatandaş idare münasebetlerinin iyileştirilmesinde faydalı olacak ve vatandaşların daha az masraf, zaman ve emek sarfıyla işlerinin görülmesini kolaylaştıracaktır. Vatandaşın devlete olan sevgisini ve güveninin daha da çok artırmak için idare âmirlerimizin, beldenin ve topraklarımızın her türlü meselelerine büyük bir gönüllülükle eğilmeleri yanında bizzat idarede kırtasiyeciliği ortadan kaldırmak için çok yakın alâkaları gerekmektedir.

Kanunlarımızın tanıdığı hak ve yetkiler içerisinde vatandaşa eşit, dürüst, tarafsız, ve güler yüzlü muamele yapılmalı, tarafsız idare prensibi fiiliyatı ile ortaya konulmalıdır. Bu cümleden olarak Devlet kapılarının vatandaş müracaatlarına açık bulundurulması ve böylelikle Devlet makamları ile doğrudan doğruya temas ederek derdini dinletmek imkânını bulan vatandaşın nüfuz ve iltimas araçlarının istismarından kurtulması büyük ölçüde mümkün olacaktır.

İdarenin belli başlı meselelerinden biri de yetkilerin devri konusudur. Halbuki bizde şimdiye kadar ters yönde olarak yetkiler merkezileştirilmiş ve her işin merkezden hal edileceği gelenek ve fikri çoğu zaman İdarî hayatımızı felce uğratmıştır.

Bu itibarla başta valilerimiz olmak üzere alt kademede ki diğer idare âmirlerimizin halkın idare ile olan temaslarında ve İdarî cihazdan bekledikleri işlerinin görülmesinde, kanunî denetleme ve sorumluluk esasları mahfız kalmak ve yetkilerin ihtiyaca en yakın idari makamlar tarafından kullanılması suretiyle hizmete müessiriyetin sağlanması yanında idarenin yavaş işlediği hususundaki vatandaş şikâyetlerinin de önlenmesi geniş çapta mümkün olacağından bu alandaki takip ve hassasiyetin artırılmasını önemle rica ederim.

Dağıtım :
Gereği :
67 Valiliğe Merkez Dairelerine

Dr. Faruk SUKAN
İçişleri Bakam

T. C.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Emniyet Genel Müdürlüğü

DAİRE : 2

ŞUBE : 6-B-31519-290

TETKİK KURULU BAŞKANLIĞINA

Ankara
12/Kasım/1966

.....Valiliğine

772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri! Kanunu hükümlerine göre hazırlanması icap eden Yönetmeliklerden kıyafet Yönetmeliği hariç diğerleri resmî gazetede yayımlanmış bulunmaktadır. Kıyafet yönetmeliği de Genelkurmay Başkanlığının mütalâası alındıktan sonra Başbakanlığa tevdi edilmiş olup bu günlerde yayımlanması mümkündür.

Kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana Bakanlığımıza intikal eden şikâyetler, bekçi adetlerinin arttırılması ve bekçi paralarının adaletli olarak tahakkuk ettirilmemesi şeklinde iki konu üzerinde toplanmaktadır.

Kanunun 12. maddesi bekçilerin adedinin en büyük Mülkiye âmirinin teklifi üzerine tespit edileceğini âmirdir. Kanunun tedvinde yeni prensipler getirilmekle beraber mümkün olduğu nispette evvelki tatbikat ve örf ve adetlerin de nazara alınmasına itina gösterilmiştir. Önleyici Zabıta Hizmetlerinin çok sayıda elâmanla ifa edilmesi en ideal şekil olmakla beraber memleketimizin ekonomik ve sosyal şartları halkımızın malî gücü nazara alınmak suretiyle zarurî ve asgarî miktarları aşmamak zorunludur. Bekçi hizmetlerini kadroları arttırmak suretiyle değil mevcut elâmanları daha dinamik ve uyanık çalıştırmak suretiyle sağlamak mecburiyetimiz vardır. Esasen kurs müessesesi de bu maksatla ihdas edilmiştir. İstihdam edilecek bekçi adetlerinin çok zaruri haller dışında arttırılmaması, halkın malî gücünün nazarı itibare alınması, mükelleflere alışmadıktan ve rahatlıkla ödeyemeyecekleri ölçüler üzerinde bekçi parası ta-

hakkuk ettirilmemesi başta gelen en önemli prensip olmalıdır. Bu hususun Vali, Kaymakam ve Bucak Müdürleri tarafından mutlaka sağlanması zaruridir. Bilhassa küçük beldelerde mevcut bekçi adedini arttırarak mükelleflere fazla külfet tahmil etmenin çok hatalı sonuçlar doğurabileceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Ayrıca 31. maddeye göre teşekkül eden Komisyonların mesken ve iş yerlerinin rayiç kiralarnı, mükelleflerin malî güçlerini, bekçi teşkilâtının ihtiyaçları ile mahallî özellikleri nazara almak suretiyle adaletli bir tahakkuk yapmaları hem bekçilik müessesesinin hayatiyetini temin edecek ve hem de vatandaşların idareye karşı güvenini sağlayacaktır.

Bu hususun **İdare âmirlerimizin haiz olduğu denetim yetkileri** ile sağlanması gerekmektedir.

Yazılışa göre icabının yapılmasını önemle rica ederim.

Dr. Faruk SÜKAN

İçişleri Bakam

**T. C.
Mahallî İd. Gn. Md.**

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Şb. Md. : İö Dr. Rs. Hs.

Sayı : 612-227-2/19023

Konu : Halkevlerine
yardım ödeneği Hk.

Ankara
/10/1966

.....Valiliğine

1 — Halkevleri Genel Merkezinden alman 26/9/1966 gün 718 sayılı yazı ikinci maddeye çıkarılmıştır.

2 — (Toplum kalkınmasında halkla işbirliği ve gönüllü çalışmalar konusunda Yurt sathında faaliyet göstermekte olan Halkevlerimizi desteklemek üzere Mahallî İdareler bütçelerine yeteri kadar ödenek konulmasına yüksek tavassutları için vaki ricalarımız üzerine Bakanlığınızca Mahallî idareler Genel Müdürlüğü ifadesiyle Valiliklere gönderilen 28/5/1964 gün 1. Dr. Rs. Hs. 612-227-2/8906 ve 5/11/1964 gün 2. D. Rs- Hs. Müd. 622-406-11/18982 sayılı tebligatı müteakip Özel İdareler, Belediyeler ve Köylerimiz bütçelerinden halkevlerimize yapılmaya başlanan ve gelişmekte olan yardımları şükranla karşılamaktayız. Ancak bu ödeneklerin bazı yerlerde bütçelere konulmadığı konulan yerlerden bazılarında da ödenmede güçlüklerle karşılaşıldığı görölmektedir. Halkevlerimizin gittikçe artan ve gelişen hizmetleri, Başbakanlık Yüksek Makamının Halkevlerine müzaharet ve yardım edilmesi, Halkevlerle işbirliğine geçilmesi hakkındaki 2/8/1966 gün Özlük ve Yazı İşleri 27-94/6043 sayılı genel tebliğleri muvacehesinde bir kat daha önem kazanmış bulunmaktadır.

Sözü geçen genelgenin 1. fıkrasındaki Halkevlerimizin «Memleketimizde ve toplum kalkınmasında halktan gelen gönüllü bir teşekkül olarak görevlendirilmesi hususuna iş programlarında yer

verilmesi.....» direktifi karşısında Halkevlerimize, geleneksel çalışmaları üzerinde, geniş ve ağır ödevler tevaccüh etmektedir.

Feragatla ve seve, seve bu hizmetleri başarmayı amaç edinen Halkevlerimizin ve Halk odalarımızın Mahallî İdareler bütçelerine konulacak yeteri kadar ödeneklerle desteklenmesi amaca erişilmesine büyük ölçüde yardım edeceğinden 1967 yılı Mahallî İdareler Bütçeleri hazırlanırken bu cihetin göz önünde bulundurulması hususunda değerli ilgi ve yardımlarınızın esirgenmemesini önemle rica ederim üstün saygılarımı sunarım.)

Bilgi edinilmesini ve gereğini rica ederim.

Nurettin HAZAR

İçişleri Bakanı Y.
Müsteşar Muavini

T. C.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Emniyet Genel Müdürlüğü

Daire :

Şube : Huk. İş. Md. B. I.

Konu : Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu

Yönetmelikleri Hk.

22/Temmuz/1966 Tarihli ve 12355 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmakla aynı gün yürürlüğe girmiş bulunan Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkındaki 772 Sayılı Kanunun Bakanlığımızca hazırlanmasını derpiş ettiği «Çarşı ve Mahalle Bekçiliğine Giriş Sınav Yönetmeliği» «Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin Meslek İçi Eğitim ve Yetiştirme Esasları ile Kursların Düzenlenme Şekil ve Usullerini Gösterir Yönetmelik», «Çarşı ve Mahalle Bekçilerine Verilecek Takdirname ve İkramiye Yönetmeliği» ve «Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin Vazifeleri ile İlgili Olarak Riayet Etmeleri Gereken Hususları Gösterir Yönetmelik» 10/Ekim/1966 tarihli ve 12422 Sayılı Resmî Gazetede, «772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkındaki Kanunun 27 inci Maddesinin Uygulanması İle İlgili Yönetmelik» 17/Ekim/1966 günlü ve 12428 Sayılı Resmî Gazetede, «772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 13 üncü Maddesinin Uygulanması ile İlgili Yönetmelik» ile «Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin Çalışma Şekil ve Zamanı ile Fevkalâde Hallerde Ödenecek Fazla Mesai Ücreti Hakkında Yönetmelik» de 19/Ekim/1966 Tarih ve 12430 Sayılı Resmî Gazetede neşredilerek yürürlüğe konulmuştur.

Tatbikatta herhangi bir yanlışlığa meydan vermemek ve ahengi sağlamak üzere sözü edilen Yönetmeliklerle ilgili bazı hususların açıklanmasında fayda mütalâa edilmektedir.

A) 772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkındaki Kanunun 14 ncü Maddesinin 2 nci fıkrasının, «Meslek âmirinin mütalâası alınarak Vali ve Kaymakamlarca verilecek mazeret izinleri ile bir yıl içinde 10 günden fazla olduğu takdirde yıllık izne mahsup edilir» tarzındaki hükmü» bir yıl içinde alınan mazeret izni 10 günden fazla olduğu takdirde, iznin toplamı değil, yalnız 10 günden fazla olan kısmının yıllık izne mahsup edileceğini ifade etmektedir-

B) Aynı Kanunun 19. Maddesinin ikinci fıkrasında, «Bunlar Hakkında Emniyet Teşkilâtı Mensuplarına Uygulanan Disiplin Hükümleri Uygulanır» denmektedir.

Buna göre

1 — 3201 Sayılı Emniyet Teşkilat Kanununun 84, 5442 Sayılı tı idaresi Kanununun 13 ncü maddesinin (C) bendi, 19 ncu maddesi, 31. Maddesinin (i) bendi, 42. Maddesinin (E) bendi gereğince yetkililerce re'sen disiplin cezaları verilebilir.

2 — 2/7621 Sayılı Kararname ile 15/11/1937 tarihinde yürürlüğe konan «Emniyet Teşkilâtı Mensuplarına Verilecek İnzibatî Cezalara Dair Nizamname» hükümleri Bekçi ve Bekçi Adaylarına da uygulanır.

3 — Çarşı ve Mahalle Bekçi ve Bekçi Adayları Hakkında 11 Polis Divanlarınca karar verilir. 3201 Sayılı Emniyet Teşkilât Kanununun 11 Poljs Divanlarına ve bunların kararlarına ilişkin hükümleri Bekçi ve Bekçi Adaylarının disiplin suçlarında da yürütülür.

C) 772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 20 nci Maddesinde «..... işe alınmaya mani suçlardan » ibaresi aynı, kanunun 6. Maddesinin (E) ve (G) bentlerinde sayılan suçlardan mahkûmiyet halini ifade etmektedir.

D) «772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 27 inci maddesinin uygulanması ile ilgili yönetmeliksin 6 inci maddesi gereğince Emniyet Müdürlüğünce düzenlenecek (Ömek-1) ihtiyaç listesi ile «772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 13 ncü maddesinin uygulanması ile ilgili yönetmelik» in 2 ve 3. Maddelerinde belirtilen cetvel aynı olup,ayrı ayrı tanzim edilmemesi gerekmektedir.

E) «772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 13 üncü maddesinin uygulanması ile ilgili yönetmelik »in sonuna ekli « Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtı Mensuplarına Mahsus Gizli Sicil Belgesi» örneği resmî Gazetede tek bir sahife şeklinde yayımlanmış ise de, yazılı hanelerine sadık kalınmak şartıyla Emniyet Mensupları Giz-

li Tezkiye Varakası gibi ön sahifeye fotoğraf, kimlik kısmı ve iki ve üçüncü sahifelerine tezkiye âmirinin dolduracağı haneler gösterilerek bastırılması ve kullanılması da mümkündür.

Bekçi Teşkilatının günün şartlarına uygun bir kuruluş haline getiren mevzuatın verilen izahat ışığı altında hatasız tatbikini önemle rica ederim.

Hayrettin NAKİBOĞLU

Müsteşar V..

Dağıtım :

Valiliklere Merkez Teşkilâtına

HABERLER

• Bakanlığımızdaki mevzuat çalışmaları ile ilgili olarak Sayın Müsteşar Fethi Tansuk; «İl İdaresi Kanununda değişiklik yapacak ve valilerin yetkilerini geniş çapta arttıracak tasarının en son şeklini aldığını, önümüzdeki günlerde Başbakanlığa sunulacağını ve 1967 de kanunlaşabileceğim» söylemiştir.

Bakanlığımız Koordinasyon Kurulu Başkanlığım da idare eden Sayın Tansuk ayrıca Özel İdareler ve Belediyelerle ilgili 2 Kanun tasarısında hazırlanmakta olduğunu ve bu tasarılar göre iş bölümünün ve çalışmaların pozitif metotlara dayanacağını açıklamıştır.

Sayın Müsteşarımız İl İdaresi Kanununda değişikliği öngören ve yukarıda bahis mevzuu tasan ile ilgili olarak şunları söylemiştir.

«Hazırladığımız Kanun Tasarısına göre Valilere, Kaymakamlara, Bucak Müdürlerine hülâsa idarecilere görevlerini daha iyi şartlar içerisinde yapabilmeleri için gerekli imkânlar sağlanmış olacaktır.»

Sayın Tansuk, İl İdaresi ile ilgili Kanun tasarısının ikinci bir revizyona tabi tutulacağını, Koordinasyon Kurulu üyelerinin fikirleri alındıktan sonra Başbakanlığa sunulacağını, bu suretle 31 Temmuz 1949 dan beri yürürlükte bulunan 5442 sayılı Kanunun bazı hükümlerinin değiştirileceğini ve İdarecilerin yetkilerini kısıtlayan hükümlerin kaldırılacağını söylemiştir.

Sayın Tansuk, Belediyeler Ve Özel İdarelerle ilgili Kanun tasarıları üzerinde de yeni çalışmalar yapıldığını, fakat bu çalışmaları henüz tamamlanmadığını açıklamış ve :

«Belediyelerin ve özel İdarelerin işlerini daha kolaylaştırmak ve organize bir çalışma düzeyine girebilmek için gerekli çalışmalar Bakanlığımız uzmanlarınca tamamlanmak üzeredir. Yapılacak değişiklikler için Valilerin ve İl Belediye Başkanlarının ayrı ayrı görüşlerini almaktayız. Bu görüşler değerlendirildikten sonra Kanun tasarısı son şeklini alarak 1967 yılı içerisinde meclise sevk edilmiş olacaktır.» demiştir.

- **Bakanlık Bütçesi**

Bakanlığımız Bütçesi B. M. M. Bütçe Karma Komisyonunda 27- 28 Aralık günleri görüşüldü. İçişleri Bakanı Dr. Fafuk Sükan tenkitlere ve temennilere cevap verdiler Ve Bakanlık çalışmaları hakkında geniş izahlarda bulundular.

- **İDARİ DANIŞMA MERKEZİ**

6/5875 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla TODAİE bünyesi içinde kurulması öngörülen «İdari Danışma Merkezi nin hazırlıkları devam etmektedir. Merkez, yurttaşların İdari işlem ve usuller hakkında soracakları soruları sadece telefonla cevaplandıracak, yazıyla ve şahsen yapılan müracaatlar kabul edilmeyecektir. Sorulan cevaplandırmak üzere Merkez’de görevlendirilecek uzman memurlar, ilgili Bakanlıklar ve diğer kamu kurumları personeli arasından dikkatle seçilecek ve bu önemli göreve titizlikle hazırlanacaktır. Bu memurlar aylıklarını ve diğer özlük haklarını kurumlarından almaya devam edecekler, Merkez’deki görevleri için kendilerine ayrıca, miktarı Bakanlar Kurulunca belirtilecek bir tazminat ödenecektir.

Danışma Merkezi, TODAİE binasının en üst katında faaliyete geçecek, Merkez’in telefon santralı ise Ankara Telefon Başmüdürlüğü binasında, şehirlerarası ve uluslararası telefon servisinin çalışmakta olduğu salonda bulunacaktır.

Yirmi hatlık olan santralin telefon numarası 08’dir. Kısa, ve hatırda tutulması kolay olan bu numarayı çeviren bir yurttaşın karşısına santraldaki operatrislerden biri çıkacak, sorunun hangi konuyla ilgili olduğunu öğrenen operatris soru sahibi yurttaş derhal Merkez’deki ilgili uzman memura bağlayacaktır.

Normal resmî çalışma saatleri içinde çalıştırılması düşünülen Merkez-başlangıçta bir süre yarım gün üzerinden faaliyette bulunacak, deneme niteliği taşıyan bu dönemde bir yandan memurların ihtiyaç duyacakları dokümantasyonu meydana getirmeleri, öbür

yandan görev için gerekli diğer her türlü hazırlıkları tamamlamaları sağlanacaktır.

Bu kış faaliyete geçmesi beklenen Merkez'in hazırlıkları biter bitmez durum radyo ve basın yoluyla yurttaşlara duyurulacak ve Merkez hizmete açılacaktır.

- İktisadî Araştırmalar Tesisi, 18 - 24 Kasım 1966 tarihleri arasında, İstanbul'da «Türkiye'de İktisadî Plânlama» konulu bir seminer düzenlenmiş ve Uluslararası mahiyetteki seminere, Bakanlığımız adına, Tetkik Kurulu Üyesi Hakkı Albayrakoğlu iştirak etmiştir.

• HALKLA İLİŞKİLER SEMİNERİ

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi «Basın ve Yayın Yüksek Okulu» Müdürlüğü tarafından «Halkla ilişkiler» konusu üzerinde bir seminer düzenlenmiştir.

Birçok bakanlık, daire ve kurum ilgililerinin katıldığı; 5-13 Aralık tarihleri arasında Devlet İstatistik Enstitüsü toplantı salonunda yapılan seminere Bakanlığımız adına Tetkik Kurulu Üyesi Hüseyin Ragıp Uğural katılmıştır.

Ankara'daki devlet daire ve kuruluşlarında halkla ilişkiler konusunda veya ilgili görevlerde çalışan memurların faydalanması için düzenlenmiş olan seminerin genel oturumlarında halkla ilişkiler ve benzeri alanlarda çalışan herkesin ilgileneceği konularda uzmanlar tarafından aşağıda yazılı konularda konferanslar verilmiştir.

İlim adamlarıyla idarede fiden vazife gören kişilerin bir araya geldiği ve halkla ilişkiler konusunun tartışıldığı seminer kamu idare ve kuruluşlarına faydalı olmuştur.

- 1 — Halkla ilişkilerin kaynağı, anlamı ve genel ilkeleri,
- 2 — Yönetimde halkla ilişkiler,
- 3 — Halkla ilişkiler ve kitle haberleşmesinin sosyolojisi,

- 4 — Basın, yayın ve halkla ilişkilerde kitle haberleşme araçlarının kullanılması : Basın ilişkileri,
- 5 — Araştırma ve kanaat yoklamaları,
- 6 — Sağlık kampanyalarında halkla ilişkiler,
- 7 — Halkla ilişkiler ve İktisadi plânlama,
- 8 — Hükümetin kamuyu aydınlatması,
- 9 — Kamu hizmetlerinde halkla ilişkiler,
- 10 — Halkla ilişkiler ve tarımsal gelişmeli — Eğitimde halkla ilişkilerin rolü
- 11 — İşçi sorunlarında halkla ilişkiler
- 12 — Halkla ilişkiler, halk oyu ve kitle haberleşmesi,
- 13 — Özel alanlarda halkla ilişkiler.

• Teftiş Kurulu Başkanlığı

Teftiş Kurulu Başkanlığınca Teftiş Kurulu çalışma yönetmeliğinin yeniden ele alındığı, bilhassa Müfettişlerin çalışma amaçlarının yeni prensip ve anlayışa göre tespit edilmekte bulunduğu öğrenilmiştir.

• İller İdaresi Genel Müdürlüğü

Genel Müdürlükçe İl Yıllıkları yaptırılmaktadır. Bunun için Valiliklere tamim yapılmış ve bazılarından cevap alınmıştır. Cevap alınan vilâyetler Samsun, Aydın, Mardin, Bilecik, Gümüşhane, Nevşehir, Kastamonu'dur. Bu Vilâyetler'den alman cevaplar Bakanlıkça tetkik edilmektedir. Diğer İller de çok yakın bir zamanda cevaplarını göndereceklerdir. Bu suretle tamamlanacak İl Yıllıkları eski salnamelerde görüldüğü gibi Vilâyetin bir nevi envanterini verecektir.

• Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü

Mahallî İdareler Genel Müdürlüğünce Maliye Bakanlığı ile birlikte hazırlanan Belediye Gelirleri Kanun Tasarısı Hükümetçe Meclise sevk edilmiş ve Millet Meclisi Maliye Komisyonunun 12 Aralık günlü gündemine alınmış ve gündemde ayrıca yer alan (Devlet ihale Kanunu, Muhasebeyi Umumiye Kanunu) tasarıları ile birlikte geçici Komisyonlara sevk edilmiştir. Yine bu Genel Müdürlükçe hazırlanan Belediye Cezalan Kanunu da Meclis Komisyonlarında görüşülmektedir.

• Özlük İşleri Genel Müdürlüğü :

Fransız Kaymakamları :

Amme İdaresi sahasında Türk - Fransız İşbirliği çerçevesinde karşılıklı İdareci mübadelesi programından şimdiye kadar 1959, 1960, 1962, 1963, 1965 yıllarında onar kişilik gruplar halinde olmak üzere Fransız Kaymakamları yurdumuzu ziyaretle temas ve tetkiklerde bulunmuşlardır.

Son olarak da 29 Ekim 1966 tarihinde bir aylık süre ile 9 kişilik (Bir Kaymakam rahatsızlığı sebebiyle gelememiştir.) Fransız Kaymakamları grubu Bakanlığımızın misafiri olarak yurdumuza gelmiş ve hazırlanan program gereğince Ankara'da kendileri için tertiplenen bir haftalık konferans ve seminer çalışmalarını müteakip Nevşehir -İzmir - Antalya - Konya - Eskişehir - Bursa - İstanbul İllerinde temas - tetkik ve gezilerde bulunmuş, bu arada çeşitli İdarî, Sosyal, İktisadî ve Kültürel sorunlarımız hakkında bilgiler edinmişlerdir. Yurdumuza yaptıktan bu ziyaretten son derece memnun kaldıklarını ifade eden Fransız Kaymakamları 29/11/1966 günü Yeşilköy Hava Alanından uğurlanmışlardır.

- 44. Dönem Kaymakamlık Kursu 21/11/1966 tarihinde TODAİE'de başlamıştır.

Kursa 25 Kaymakam adayı katılmaktadır. Kursun 28/1/1967 tarihine kadar TODAİE'de devam edecek olan kısmında «Türkiye'nin

Ekonomik Yapısı ve Sorunları», «Mahalli İdarelerle İlişkiler», «Kalkınma Metotları», «Yönetim Psikolojisi», «Kaymakamlar İçin Organizasyon ve Metot», «Yönetimin Temel İlkeleri», «Kaymakamlar İçin Personel Yönetimi», «Türkiye'nin Yönetim Yapısı ve Sorunları», «Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Sorunları», «Çevreyi Tanıma Yolları», «Ulusal Planlama ve İlçe Yönetimi» konulan işlenecektir.

29/1/1967 - 11/2/1967 tarihleri, Antalya, Hatay, Gaziantep illerinde Turizm, Toplum Kalkınması ve Hudut Problemlerinin incelenmesine imkân verecek bir geziye ayrılmıştır.

Kursun Bakanlığımızda geçecek 13/12/1967 - 15/3/1967 tarihleri arasında ise Kaymakam adaylarına tatbikatla ilgili en lüzumlu bilgiler verilmeğe çalışılacaktır.

Memnurluk veren bir husus da 44. Dönem Kaymakam adaylarına Sivil Savunma Kulejinde yatacak yer temin edilmiş olmasıdır.

Kurs, Kaymakam adaylarının gayretli çalışmaları içinde de- devam etmektedir.

• NÜFUS İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1 — Nüfus teşkilâtının gerçek ıslahatını sağlayacak nüfus kanunu ile bu gün mevcut ve (62) yıl önce düzenlenmiş nüfus kütüklerini yenileyecek genel nüfus kanunu tasarıları Millet Meclisi geçici komisyonundadır.

2 — 1966 yılı içinde nüfus dairelerini meşgul eden yabancı memleketlerdeki vatandaşlarımızın kişi halleri işlemleri ile 554 sayılı «tescil edilmeyen birleşmelerle bunlardan doğan çocukların cezasız tescili hakkındaki kanuna göre vaki tarama neticelerini, vatandaşlığa almanlar ile kaybedenlere ait istatistik rakamları burada zikretmeğe lüzum görülmemiştir.

3 — Nüfus işlerinde kırtasiyecilikle savaş için 21/6/1966, 8/10/1966 ve 11/11/1966 günlü genelgeler çıkarılarak vatandaşlar nüfus cüzdanı kaybında ilân, örnek tasdikinde nüfus dairelerine gidip gelme külfetlerinden kurtarılması sağlanmış ve yurt dışındaki Türk vatandaşlarının evlenme ehliyetini tespit yolu kısaltılarak, Konsolosların, doğruca nüfus teşkilâtına yazma usulü konularak asgarî 3 ayda alman netice bir aya indirilmiştir.

İçişleri Bakanlığı kırtasiyecilikle savaş konusunda ciddi çalışmalara girişmiştir. Lüzumsuz formaliteleri ortadan kaldırmak üzere çeşitli yollardan araştırma ve incelemeler yapılmaktadır.

Bu meyanda nüfus işleri genel müdürlüğü kendi iştigal alanında tespit ettiği lüzumsuz işlemlerle kanuna dayanmayan formalitelerin kaldırılmasını İçişleri Bakanının imzasını taşıyan bir genelge ile bütün valiliklere nüfus ve evlenme memurluğu görevi yapan Konsoloslarımıza tebliğ etmiştir.

Buna göre :

1 — Nüfus hüviyet cüzdanını kaybedenlerden gazete ile ilânın kanuni dayanağı olmadığından, istenmemesi.

2 — Sadece nüfus hüviyet cüzdanlarına fotoğraf yapıştırmak isteyenlerden fotoğraf alınması diğerlerinin mecbur tutulmaması.

3 — Nüfus hüviyet cüzdanlarının çocuklarda ana, babaya büyüklerde eşlere ve birinci derecede kan hısımlarına verilebilmesi, mutlaka kendisinin istenmemesi.

4 — Aynı aile fertlerine kendi ailelerinin nüfus kayıt örneğinin verilmesi.

5 — Son yıllarda adetleri çok artmış yurt dışındaki vatandaşların evlenme ve doğum olaylarında Konsoloslarımızın yurt içindeki nüfus daireleriyle doğrudan doğruya yazışma yaparak, bugün Dışişleri, İçişleri Bakanlıkları valilik, kaymakamlıklar aracılığı ile bir tescil işleminin bilhassa evlenmeye engeli olmadığıнын tespitinin 3,4 ayda sonuçlanmasına sebep olan araçların ve formalitelerin kaldırılmış bulunmasından en çok bir ayda halli sağlanmış olmaktadır.

6 — Dileğimiz : Nüfus dairelerine birer odacı verilmek üzere 548 kadro istenmiş memuru soba yakmak oda süpürmek evrak dağıtmaktan kurtarmak amacı güdülmüş ise de ancak 1967 de 20 odacı kadrosu verilmiştir.

7 — Vatandaşın şahsî hallerini el yazısı ile karıştırmaktan kurtarmak, sürati sağlamak gayesiyle yazı makinası ve mefruşat için bir defaya mahsus olarak 2,5 milyonluk ödenek istenmiş mâliyece nazara alınmamıştır.

• EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÇALIŞMALARI

Emniyet Genel Müdürlüğü merkez teşkilâtı son aylarda yüklü ve başarılı çalışma örnekleri vermiştir. Bunların başında Bölge Trafik Zabıtası teşkilâtının kurulması olayı gelir. Karayolları Trafik Kanununun 3. maddesinde böyle bir zabitanın kurulacağı yıllarca önce hükme bağlanmış olduğu halde, bu konu ancak 1966 yılı içinde ele alınabilmiş ve ancak 27 Ekim 1966 günü yapılan bir törenle bu teşkilât hizmete sokulmuştur.

Bölge Trafik Zabıtası, memleketimizde çok ciddi bir problem halini almış trafik kazalarının önlenmesi, vatandaşın can ve mal emniyetinin korunması amacıyla kurulmuştur. Türkiye 14 trafik bölgesine ayrılmış, mevcut imkânlarla bunlardan sadece dördü faaliyete geçirilmiştir. Bu dört bölgedeki yolların uzunluğu karayollarımızın toplam uzunluğunun % 15 ini teşkil eder. Buna mukabil trafik kazalarının % 40 ı bu yollar üzerinde toplanır. Faaliyete geçirilen Bölge Trafik Zabıtasının merkezleri İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'dır.

Emniyet Genel Müdürlüğü 1966 da yalnız bu hizmette kullanılmak üzere 59 trafik otosu ve yüz motosiklet almıştır.

Bölgeler Trafik Zabıtası emrine verilmiş olan bu vasıtalarla geceli gündüzlü trafik kontrolleri yapılmaktadır. Bu yeni kuruluşun kazaların önlenmesinde büyük ölçüde etkili olacağı ümit edilmekte ve beklenmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğünün ikinci ve mühim faaliyetleri arasında fikir çalışmalarına değinmek gerekir. Ekim ayı başından beri her pazartesi günü yapılan mesleki nitelikteki konferanslarda teşkilâtın hemen her sorunu incelenmekte, bu sorunların çözümü imkânları araştırılmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğünün fikri çalışmalarını aksettiren aşağıdaki tabloda konferansların gerçekten ilginç olan konularıyla konferansçıların tanıtmaktayız :

- 1 — Hayrettin Nakiboğlu, Emniyet Genel Müdürü.

Yeni Yönetim Metotları ve Teşkilâtın Genel Meseleleri.

- 2 — Turhan Şenel, Önemli İşler Müdürü.

İstihbarat Nedir ?

- 3 — Erdoğan Aliveren, Toplum Zabıtası Müdürü.

Fransa'da Polis Teşkilâtı.

- 4 — Dr. Nuri Tortop, Plânlama Müdürlerinden.

Paris Polisi Valisi ve polisinin çalışmaları.

- 5 — Dündar Karaşar, Plânlama Şubesi Müdürü.

İdarecinin O. M. konusunda bilmesi lâzım gelen esaslar.

- 6 — İbrahim Ural, Ankara Emniyet Müdür Muavini — Erdoğan Aliveren, Ankara Toplum Zabıtası Müdürü.

Ankara Polisnin Çalışma Tektığı.

Emniyet Genel Müdürlüğü merkez teşkilâtı müdür ve âmirleri ile Ankara Emniyet Müdürlüğü müdür ve âmirlerinin takip ettikleri konferansların her hafta ve aynı alâka içinde takip ettikleri konferansların her hafta ve aynı alâka içinde, devam edeceği öğrenilmiştir. Konferanslar İçişleri Bakanlığı konferans salonunda yapılmaktadır.

• JANDARMA

Jandarma Genel Komutanlığınca 15 Aralık 1966 da Ankara'da 19/12/1966 da İzmir'de, 22/12/1966 da İstanbul'da, 26/12/1966 da Samsun'da 29/12/1966 da Malatya'da, İl Jandarma Komutanlarının iştirak ettiği Bölge Toplantıları tertip edilmiştir.

Bu toplantılarda Jandarma Teşkilâtının Mahalli problemlerinin süratle halli esas konu olarak ele alınmış, ayrıca gelecekte yapılacak işler hakkında Taşra personeline bilgi verilmiştir.

ANKARA’NIN HAVASINI BOZAN GAZLARA KARŞI TEDİR ALINIYOR

ANKARA — Vali Celâlettin Coşkun, dün, Başkentin havasını zehirleyen kömür tozu ve dumanlarla ilgili tedbirlerin alınmasına başladığını söylemiştir.

Bunlar arasında; yakıttan çıkan gazları ve dumanın kimyasal bileşiminin tahlil edilerek baca tiplerinin Islahı, şehir ve çevresinin ağaçlandırılması vardır. Vali «Dumansız yakıt kullanılması halinde kükürt oram, yüzde 2’den az olacaktır. Yüzde miktarı fazla olan yakıtların şehir dışında kullanılmasını öngörmekteyiz» demiştir. Diğer tedbirler şunlardır :

(1) Kömürün tam manasıyla yakılması için, soba ve kaloriferlere sekonder hava veren parçaların takılması, (2) Dumansız kömür imaline geçilmesi, (3) Bacaların uzatılması, (4) Lokomotiflerin şehre girmesinin önlenmesi, (5) Dizelli vasıtaların sık kontrolü, (6) Kalorifercilerin kurstan geçirilmesi.

• KAYBETTİKLERİMİZ

Kaman Kaymakamı Mehmet İzgi 16/11/1986 tarihinde vefat etmiştir. Merhum 1927 tarihinde Kozanlı/İçel’de doğmuştur. 1951 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi İdari Şubesinden mezun olmuş ve sırasıyla Diyarbakır Maiyet Memurluğu, Baskil, Mecitözü, Aksaray, Nallıhan, Karacabey ve Kaman Kaymakamlıklarında bulunmuştur. Son olarak 2/11/1966 tarihinde Düzce Kaymakamlığına tayin edilmiş fakat buraya gidemeden vefat etmiştir. Evli olup 3 çocuğu vardır.

FİHRİST

Konu :	Yazarın adı	Derginin Sayısı	Sahf.
--------	-------------	-----------------	-------

TETKİKLER :

Mahallî hizmet olarak, İl Özel İdarelerince yapılması gereken hizmetler Arif Başaran	297	3
Uyuşturucu Madde (Beyaz zehir) üzerinde bir inceleme M. Muhtar Çağlıyan		13
İngiltere'de Personel Sınıfları Ziya Çoker		37
Köy kalkınması ve Köy İşleri Bakanlığı İlâpay Erdinç		47
Emanet Usulü Uygulaması Hakkında İdarecilerimizin Görüşleri Bir Araştırmanın Ön Sonuçları. Dr. Cevat Geray		65
Federal Almanya'da İlçe Teşkilâtı ve Yöneticisi M. Gönül		84
Mali Tevzin'in (Finanzausgleich) Teorik Esasları ve Federal Almanya'daki Tatbikatı Hayrettin Nakipoğlu		104
Türkiye'de İdar Yargı ve Danıştay Tarihcesi İhsan Olgun		123
Kolluk Kuvvetlerinin Halkla Münasebetleri Bakımından Toplulukların Kontrol ve İdaresi A. Turhan Şenel		134
Mahallî İdareler Personeli ve Hizmet İçi Eğitimleri İle Problemleri ve Çözüm Yolları Şeref Tolongüç		154
Köylerin Telefon İhtiyaçları Dr. Nuri Tortop ...		192
Sivil Savunma Nedir? Teşkilâtı, Vazifesi ve Mülki İdare Amirlerinin Sorumlulukları A. Muazzez Tuga		205

İDARİ COĞRAFYA :

Çaykara'nın İdarî, İktisadî, Sosyal Coğrafyası Metin Özkınay	220
---	-----

Konu :	Yazarın adı	Derginin Sayısı	Sah.
KANUNLAR :			
Toplum Zabıtası Kurulması Hakkında Kanun		234	
GENELGELER :			236
TETKİKLER :			
Devlet Memurları Kanunu Selâhatin A. Korkut	298	3	
Çiftçi Mallarını Koruma Fethi Aytaç		16	
Uyuşturucu Madde (Beyaz Zehir) Üzerinde bir İnceleme M. Muhtar Çağlıyan		41	
Personel Yeterliklerinin Değerlendirilmesi Ziya Çoker		59	
Türkiye'nin İdari Coğrafyası Üzerinde Düşünceler Besim Darkut		78	
Köy Kalkınması ve Köy İşleri Bakanlığı Alpay Erdinç		91	
Federal Almanya'da İlçe Teşkilâtı ve Yöneticisi Mustafa Gönül		105	
Mali Tevzinin (Finanzausgleich) Teorik Esasları ve Federal Almanyada'ki Tatbikatı Hayrettin Nakipoğlu		121	
Merkeziyet ve Ademî Merkeziyet Sistemlerinin Genel olarak incelenmesi A. Şerif Onaran		137	
Turizm ve Turistik Eğridir İlcesi Talât Sungur ...		164	
Günün Konusu : Personel İdaresinde Sınıflandırma ve Ücretlerle Ücret Plânları Konusu A. Turan Şenel		194	
Mahallî İdareler Personeli ve Hizmet İçi Eğitimle-ri Problemleri ve Çözüm Yolları Şeref Tolonguç ...		128	
Fransada Bölgesel Kuruluşlar Bölge Valiliği ve Bölge Plânlaması Dr. Nuri Tortop		242	
İdare Bölümleri Yusuf Yakupoğlu		255	

Konu :	Yazarın adı	Derginin Sayısı	Sah.
TERCÜMELER :			
Âmme İdaresi Okulu Kudüs (Jerusalem) Hayrettin Kalkandelen		263	
İDARİ COĞRAFYA :			
Osmanlık İdarî Coğrafyası Sait Arslanoğlu		280	
KANUNLAR :			
GENELGELER :			
TETKİKLER :			
Uyuşturucu madde (Beyaz Zehir)ler Üzerinde Bir İnceleme Muhtar Çağlayan	299	3	
Mali Tevziin (Finanzausgleich) Teorik Esasları ve Federal Alman'yadaki Tatbikatı Hayrettin Nakipoğlu		26	
Kanunlarımızla İlgili Bir İnceleme Doğan Özgökceler		40	
Toplum Kalkınmasında Genel Bilgiler İbrahim Öztürk		51	
Personel Eğitimi A. Turan Şenel		56	
Mahallî İdareler Personeli ve Hizmet İçi Eğitim-leri Problemleri ve Çözüm Yolları Şeref Tolongüç		72	
Fransa'da Belediye Gelirleri Nuri Tortop		93	
Memurun Muhakematı Rejimimizin Özellikle Memurun Muhakematı Kanununun Yeni Anayasa Karşısındaki Durumu Yener Ünlüer		102	
TERCÜMELER :			
Âmme İdaresi Okulu Kudüs (Jerusalem) A. Hayrettin Kalkandelen		119	
İDARİ COĞRAFYA :			
Tortum İlcesinin İdarî Coğrafyası Yurdakul Önen		136	

		247
Konu :	Yazarın adı	Derginin Sayısı Sah.
TETKİKLER :		
Uyuşturucu Madde (Beyaz Zehir)ler Üzerinde Bir İnceleme Muhtar Çağhyan	300	3
Genel İdaremiiz ve İçişleri Bakanlığı Teftiş Heyetinin Fonksiyonu İhsan Dere		25
İdare Rerofm ve ırtkı Dağıtımı Meselesi Cafer Eroğlu		42
Mali Tevzinin (Finanzausgglich)) Teorik Esasları ve Federal Almanyadaı tıbtıkadı Haırettin Nakipoğlu		63
Karar Verme A. Şerif Onaran		74
Toplum Kalkınması (Önder) İbrahim Öztürk		89
İdareciler ve Güzel Söz Söylemek A. Turan Şenel ...		95
Fransa'da İdarecilerin Yetiştirilmesi ve Milin İdarecilik Okulu Dr. Nuri Tortop		108
TERCÜMELER :		
Âmme İdaresi Okulu Kudüs (Jerusalem) A. Hayrettin Kalkandelen		127
İDARİ COĞRAFYA :		
Siverek İlcesinin İdarî Coğrafyası A. Fuat Papan...		142
GENELGELER :		152
TETKİKLER :		
Belçikada Nüfus İşleri ve Bize Göre Farklı Yönleri Mehmet Aldan	301	3
Mali Tevzin'in (Finanzausgleich) Teorik Esasları ve Federal Almanyadaki Tatbikatı Hayrettin Nakipoğlu		12
Kumar Konusunda İdarî ve Adli Kazanın Görüşü İhsan Olgun		36

Konu :	Yazarın adı	Derginin Sayısı	Sah.
Karar Verme	A. Şerif Onaran	47	
Köy Önderlerinin Eğitimleri	İbrahim Öztürk	65	
Personel İdaresi Açısından «Güler Yüzlü Memur» Konusu ve Düşündükleri	A. Turan Şenel	70	
Fransa'da Cumhurbaşkanı DE GAULLE'ün yedi yıllık (1958-1965) Geçmiş İktidarı Devrinde Yapılan İdari Reformlar	Dr. Nuri Tortop	88	
TERCÜMELER :			
Polis Genel Prensipler	M. Nuri Erdem	91	
Finlandiya Mahalli İdareler	Mustafa Gönül	99	
İDARİ COĞRAFYA :			
Pervari İlcesi İdarî Cğrafyası	Mustafa Bezirgân ...	114	
KANUNLAR :		129	
GENELGELER :		142	
TETKİKLER :			
5917 Sayılı Kanun Üzerinde Bazı Düşünceler	Mehmet Aldan	302	3
Türk Vatandaşlığının Kaybı	Hakkı Bostancı		8
Turizm ve İdare, Modern Turizmin Esasları — Şartları — İdarî Teşkilâtı	Osman Gümrükçioğlu	23	
Kumar Konusunda İdarî ve Adli Kazanın Görüşü	İhsan Olgun	49	
Köylerimizde Mesken ve Yerleşme	Mecidesi Necati Özen	63	
Köy Toplum Kalkınmasında Teşvik Fonlarının Önemi	Dr. Nuri Tortop	90	
İDARİ COĞRAFYA :			
Sütçüler İlcesi İdarî Coğrafyası	M. Emin Bayar ...	113	
KANUNLAR :		123	
YÖNETMELİKLER :		151	
GENELGELER :		176	